NAZIONALE
VITTORIO EMANUELE
9
13 A
21

M

P. VELLEI PATERCVLI HISTORIÆ ROMANÆ AD M. VINICIVM COS.

LIBRI II.

Poſt recentiſsimam Iac. Scheckij editionem

VALENTINVS ACIDALIVS recenſuit.

Additus eiuſdem

VELLEIANARVM LECTIONVM

LIBER.

Patauij, apud Paullum Meiettum. MDXC.

Virtute, Doctrina, Genere, Dignitate
Nobiliſsimo Viro
ABRAHAMO
IENCKVVITZIO,
AMPLISSIMI SENATVS INCLVTAE
VRATISLAVIÆ
Præſidi Magn: dedico cõſecroq;
Valentinus Acidalius.

NON inuenio, quod nec ambitioſè quæro, nobiliſsime atq. ampliſsi me vir, quonam ad te vtar inſigni huius dicationis exordio:neq; verò etiam imitari morem pleriſq; hodie omnibus in librorum nuncupatione ſolemnē mihi arbitror neceſſe. Ita.n.fermè ſolet, vt in-

greſſu primo, præludij vicem philoſophentur aliquamdiu: inde ſenſim ac velut ex obliquo patronis obrepant, aſtuq; quodam artificioſo ſe & munus ſuum inſinuent. Eam quidẽ ego rationem cur ſequar, rationem non video: ſed neq; aliàs omninò lubet. qui cum primũ apud me cœpi de ſcribendo cogitare, totum illud inſuper habere creui, teq; nec cum antelogio vllo, nec flexu aliquo ab arte, ſed rectà ſtatim & apertè cum donario meo adire. Quin etiam nunc, ſi te meq; & rem ipſam diligentius adſpicio, nequaquam poſſe aliter, nec debere me intelligo. Etenim, vt de me primum dicam, nec ætatis huius eſt, peculiare ſophos aliquod iactare; nec meæ verecundiæ, apud te; nec eruditionis planè, in publicum. Deinde neq; patitur res ipſa: quæ clara & perſpicua, nec item magna. Siue genus munuſculi intueor, vnde promptum; quid non de eo lucidè antea explicatum? ſiue formam, qua comptum; quid illius magnum orationem magnam præbeat? Equidem & de hiſtorica omni re, & hiſtoricorum cenſu, deq; hoc ſcriptore noſtro, ita abundè dixere docti alij atq; multi, vt mihi ſilentiũ heic impoſitum. nihil enim eſſe reliquum poſt tales tantoſq; poteſt: aut ſi quid etiam fortè, leue tamen illud, nec quod meritò huc afferamus. Tum de opella ipſa no

ſtra,

ſtra, quam auctori exornando impendimus, quid dici, quæſo, egregium poſsit? In literarũ, ſyllabarum, adeoue vocum aliquot mutatione, tranſpoſitione; ſententiarum quarundam explicatione; locorum deniq; vel integrorum reſtitutione, quis digni ſermonis benigniuſculam vllam copiam inueniat? Nec uerò paratragœdiari in minutijs iſtis conuenit, nec ego mihi permiſerim. Poſtremo quodcunq; ſumam argumenti genus, de eo quid diſſeram, quod tu non audieris anteà, non noueris? immò quod non ipſe intelligas melius, quàm explicarit tibi quiuis alius? immò uerò etiam, de quo non dicas ornatius, quàm ſperare ſe poſsit eloquentiſsimus? nedum ego balbutie mea coner eruditiſsimas aures tuas ſollicitare. Itaq; ſine pompa & apparatu vllo, munus ecce ad te fero, VELLEIVM PATERCVLVM, noſtra cura, poſt aliorum induſtriam, paullò ornatiorem. Neq; autem & cauſſæ mihi prolixius exſequendæ, ad te potiſsimum cur mittendum laborem illum noſtrum cenſuerim. Hoc ſolum habeo dicere, cui magis debere voluerim, ſed & addam, debuerim, in hoc tempore neminem habuiſſe. Id adeo ſola uirtutum tuarum, quas in immenſum fama extollit, admiratio apud me potuit, vt homo extraneus, neq; Reip. tuæ, niſi Germano no-

mine deuinctus; ſed qui me Virtuti, & in quibus illa, naturæ tacito quodam uinculo artiſsime obſtrictum puto; tibi, quem Diuæ illius expreſſam audio imaginem, cultum omnem honoris & obſeruantiæ, quemcunq; poſſem, perpetuò: nunc, quem poſſem, hoc literario munuſculo deferendum ex debito exiſtimarim. Quomodo igitur numina donarijs hominum coluntur, atq; etiam his, ſi tenuioribus, tamen amant coli: ita tu, vir maxime, par uulum illud noſtrum, diuini tui nominis immortalitati ſacratum, à mente deuota honori tuo volens propitius accipe. quod ſi maioribus illis tuis ac heroicis uirtutibus, quæq; principes reliquarum ueluti chorum ducunt, minus dignum: at non indignum inferioribus, & in his ſola præcipuè humanitate: quæ in te quidem tanta prædicatur, ut cum ceteræ ſplendidiſsimè luceant, huius claror omnibus prælucеat. Enimuerò uerum illud: quantum aliæ virtutes ornant hominem, tantum illas ipſas unica ornat humanitas: quæ iuncta ceteris, mihi ſanè ſumma uidetur omnium perfectio. Sed rara iſta copula, nec multos cuiuſq; ſeculi inuenire eſt, in quibus cum magnæ auguſtæq; illæ fuerint ſuſpectæ, hæc quoq; ut habetur, minor; ſed neq; parua profectò, & verius uel hinc maxima, fuerit conſpecta. Quo

autem

autem eius exemplum rarius, eo tuum, uir præſtantiſsime, clarius: in quo cum humana cœleſtium omnium virtutum diuinitate pulcherrimè hæc diuina conſpirat humanitas: quem cum ob illam populus veneratur, ob hanc etiam amat: in quo cum illam tacita admiratione, hanc pariter clara proſequitur laudatione: cumq; ex illa ſacro quodam religionis horrore, ex hac ineffabili perfunditur lætitiæ uoluptate. Itaq; etiam ciues tui cùm te corporis ſui caput legere ceteris virtutibus tuis ſuaderentur, hac vel inprimis deniq; ſunt perſuaſi: meritoq; ita tuo maximo principē eius te Reip. conſtituerunt, quæ princeps ipſa hodie omnium Germaniæ. Meritò inquam hoc & rectè, & quod vtiq; aliter non debuit. Neq; .n. poterat uel tibi maius ac dignius perſolui præmium, uel illi maius ac dignius inueniri præſidium. Heic ego nunc optem, primùm vti poſsim, deinde vt liceat mihi præclariſsimas tuas, tuæq; Reip. laudes digna oratione ac prolixa perſequi. Nihil quidem mihi tam ſit uolenti, nihil, quò tanto prolubio ferar. Atq; cum in omnium laudes ſum tenera admodum propenſione, tum in ueſtras eò ſum procliuior, quò magis veſtra omnia laudem omnium præ ceteris omnibus merentur. hincq; tuæ, præter admirabiles omne genus uirtutes,

aliæ innumeræ animi dotes, atq; inprimis eruditio tanta, quanta in tui ordinis hominem cadere difficile poteſt: dehinc & generis claritudo familiæq; nobilitas, qua nulli fortunæ, quibus iſto numero uix ylli cedis: auctoritas, qua omnes, ut eſt æquum, ſuperas: beniuolentia & beneficentia, qua erga cunctos; liberalitas, qua præcipuè in doctos, quorum tu patronus hoc tempore ſummus, vteris: alia deniq; plurima, quæ nec mei oris referre, nec tuarum aurium audire. quippe te natura tua, quæ merendi benè, non audiendi facit oīa: me pudor vetat, ſimul etiam metus, ne genuina in te bona, tanquam affectata uidear prædicare. inde; illius floridiſsimus optimis legibus & inſtitutis vigor; bonarum rerum feliciſsima opulentia: vt quidem ad conſtitutionem eius pariter Virtus & Fortuna contendiſſe uideri poſsint: ad hoc, ordo adminiſtrationis ordinatiſsimus; diſciplina in omnibus partibus ſolertiſsima: vt quod de urbe Romana Florus, de ſua prouincia alibi Cicero, nullæ priuati hominis ædes tanto conſilio, aut tanta diſciplina gubernentur, quanta ampliſsima moles urbis ueſtræ, ita ordinatæ modeſtè atq; induſtriè, ac ſi maxima ciuitas minimæ domus contineretúr diligentia. è quo nec mirũ, ſi ille urbis ſplendor, illa Senatus maieſtas,

ciuium cultus, omnium ordinum concordia: poſtremò ſi illa ingeniorum optimorum pullulans fertilitas, illa uirorum clariſsimorum abundans præſtantia. Veſtra .n. urbs eſt, quæ Rhedingeros, Cratones, Monauios, Schillingios, alios infinitos produxit & eduxit: ueſtra, quæ hodieq; ſubnaſcentem illorum famæ, tantam & tantæ exſpectationis iuuentutem profert, & in ſpem columenq; poſteritatis effert. Hæc ego omnia, & iſtis plura maioraq; alia ut maximè admiror, ita celebrare ſummè opto cupioq; : ſed neq; ea uis mihi ingenij, aut facultas eloquentiæ, uti poſsim; neq; locus, aut tempus, uti liceat. Quin immò fruſtra ego illo ſtudio differar, quando & uos iam per uos ipſos ita clari ubiq; eſtis, ut præconia nullius, nedum mea, cuius in uoce pōderis nihil ineſt, requiratis : & tamen uiri docti eloquenteſq; plurimi, etiam in exteris gentibus, ueſtras laudes certatim ſcriptis ac uoce conſona deprædicant. Quamquam nec dum repertus in ijs eſt, qui facundia ſua rei magnitudinem aſſequi, & laude digna omnia perſequi potuerit, aut ſe potuiſſe ipſe putauerit. Itaq; adeò etiā hodie multos audio, qui ad Reip. ueſtræ mentionem, quod de Carthagine Criſpus olim, de Vratislauia nunc uerius exclamant, ſatius eſſe, de ea nihil dicere, quàm pauca. Ego uerò,

cùm te intentiùs contemplor, de te quoq; ipſo addere, qđ de Catone Paterculus noſter, integritatem præſtantiamq; tuam laudari nefas eſſe, non dubitarim. Sed iam & pudoris ſimul, & huius epiſtolæ modũ egreſſus ſum. Finiam, ſi te rogaro prius, uti munuſculũ hoc noſtrum, tuis ſummis uirtutibus debitum deditumq;, illarum uelut ἀνάθημα, ab homine uirtutis ſtudioſo uolens lubenſq; ſuſcipias. Quod rogandus tamen uehementer non es, qui pro mirifica humanitate tua, ultrò, quod & deberi tibi intelligis, amplectère. Fidenter itaq; & Velleium hunc noſtrum, & cum eo unà me ipſum, qui tuus eſſe totus uolo & ſpero, in patrocinium tuum permitto: quem tamen ſi clientẽ aſpernabere, non abnuo, quin uel mancupio tibi, dum dicar tuus, addictum abductum habeas. Vale, & ex uoto meo quoq; uiue ciuium tuorum uota: qui, tu quamdiu ſaluus es, ſe quoq; ẽt fore autumant; omninoq; in tua unius incolumitate ſuam & reip. uniuerſæ collocant. Patauij. XIII. Kal. Ian. M D X C.

AD

AD BENIVOLVM LECTOREM MEVM.

AEſtas anni erat, lector, cum in Italiam aduenirē. iamq; per ardentiſsimos calores deſita erant & intermortua, ut ſolet, ſtudia publica: frigebant ac languebant, ut neceſſe eſt, priuata. ipſe inſuper laſſus de uia, & locorum hominumq; inſolentia torpens, neque imperare animo quidquam poteram, quod ageret, neque inuenire, in quo conquieſceret. Sed erat tædii fallendi una mihi hæc potiſsima ratio, ut librariorum tabernas hinc inde perreptarem, ſcrutarer & excuterem pluteos, ſi quid inibi reperirem ad meum ſtomachum. Quod cum facerem fermè quotidie, incidi fortè in Velleium Paterculum, recenter illum ab elegantiſsimo Scheckio quà recenſitum, id ſanè accuratiſsimè; quà illuſtratum

Notis, iis ſane notæ nobiliſsimæ : cuius, etſi iam annum haberet, in ipſa Germania editionem haud etiamdum uideram. Eũ conſpectum auidè arripui, ſtatimq́; , cum ut nouitate ſcripti animum à moleſtiis auocarem, tum ut ne nihil prorſus agerem, cœpi diligenter euoluere. Inter legẽdum in Velleio ipſo occurrebant partim, quæ obſcura etiamnum & dubia uiderentur; partim, in quibus ab editore ſeorſum mihi ſentiendum putarem. ſed hæc pauca tamen : illorum erat numerus melior. Cùm aliquantum hæc lectio me iuuiſſet, relegi totum auctorem denuò : nec moliebar tamen etiam tum quidquam, ut aut corrigerem, quæ loca notaram prius, aut de editione ulla noua laborarem. Sed ibi ad plura etiã, quò ulterius pergerem, offendebam non perſpicua, non certa : & cum paullo magis aciem animi intenderem, ultro ſe offerebant eorum emendationes. Tum demum itaque cœpi conſilium inire mecum, ex obſeruationibus noſtris faciendi quoddam in Velleium Spicilegium : quod eſſet Scheckianæ editionis uelut appendix, aut ſupplementum. Quo confecto pauculis diebus, intellexi poſtea, difficilem iſtius opellæ noſtræ heic editionem fore, ni textus auctoris ipſe adiungeretur. Et autem cum quidquid hoc eſſet, quod præſtiteram, temerè perire nollem, facile ſum perſuaſus, ut Velleium integrum noſtris commentatiuncu-

lis

lis paterer accudi. Sic factum ergo eſt, nouam ut editionem hoc tempore adornaremus. Quod te, lector, omnium rerum primum ſcire uolui, ne me uel accuſares temerarium, qui auctoris recentiſſimè cuſi, & adhuc pæne à prælo madidi, editionem à tantulo temporis interuallo iterauerim: uel ſuſpicareris procacem, qui recenſione noſtra prioris ueluti cornicis oculos configere uoluiſſe uidear. Aliena enim heic à me omnis æmulatio, alieniſſima ubiq; inuidia. Quamquam iſta fortean apud candidos & doctos excuſatione minus opus fuit. Publicus enim is ſcriptor & in quem ius idem omnibus: quem nos tamen haud inuaſimus, ſed offerentem ultrò ſe, noſtramq; poſt aliorum opem manifeſtè etiã flagitantem, curandum ſuſcepimus. tum decet profectò ſingulos, qui poſſint, opera ſua auctorem quemlibet iuuare in commune, quemq; ipſi fructum literis acceptum ferant, eundem hisdem & illarum cultoribus referre expenſum. Id quod heic me quoq; conatum, teſtis ipſe ſum animo meo: conatus quorſum ceciderit, iudices erunt omnes, qui iudicare per affectum, & ſenſum harum literarum poterunt. Quorundam ſanè iam ita beniuola ſum expertus & honorifica iudicia, ut à reliquis eadem ſi ſperare auſim, pænitere me ſtudij mei non debeat. Inter eos unum honoris atq; obſeruantiæ gratia palam nominabo, quem præterire indictũ

ſine

ſine crimine ingrati animi nequeo, Antonium Riccobonum, uirum clariſſimum, Gymnaſii huius illuſtre atq; æternum decus: cui ob propenſum in me amorem, ob prolixa in hanc ipſam editionem merita, ad gratiam, quam nunc habeo habeboq; immortalem, olim ſi potero, quacunq; potero uia, referendam perpetuò ſum obſtrictus. idq; ita ēē, publicè ſic profiteor, ut ipſe mihi, meæq; bene-uolētibus ac merentibus animum operamq; gratam præſtandi cupidiſsimæ uoluntati non ſatisfaciam, niſi me debere, faciam omnibus quam notiſſimum. Sed in Velleio recenſendo ſecutus hæc ſum. Virorum doctorum, qui in hunc noſtrū aliquid contulerunt, quaſquas habere potui coniecturas & emendationes, collegi: in ijs quas dignas exiſtimaui, ſuo quamq; loco, ut eſſent omnibus ſtatim obuiæ, ad libri marginem appoſui: quaſdam, fidei certæ prorſus & indubitatæ quæ eſſent, in ipſum contextum retuli, auctoris non ſuppreſſo nomine, quod unà cum loco, ubi nouatio facta, in Notis plerumq; indicaui. Pauca item, quæ non genuina & irreptitia cenſebantur, eieci: nec ſilui, id ubi, cuius cenſura atq; auctoritate factum. Lectiones deniq; in aliis libris uariantes, ſi non reijculæ omninò aut mihi aut aliis uiderentur, ad oram pariter notaui, ut quā uellet quiſq;, poſſet eligere, uel indidem, ſi res ferret, probatam ſibi aliam elicere. Quæ ipſe animaduerteram

ram, in Notas ſiue Lectiones noſtras conieci: quas quidem alia ante forma ſcriptas, poſtquam Velleium ipſum addere neceſſum habui, leui manu refinxi. In ijs hoc egi potiſſimum, ut menda tot correctoribus neglecta, quæ ſenſum impedirent aut peruerterent, quæq; ſermonis puritatē, ſanè limpidam illam aliàs turbarent, aperirem, & pro captu meo tollerem. Nec inſolenter hoc dixerim, in eo ita me curioſè atq; contentè uerſatum, ut iam deinceps non magnum alijs ſpicilegium relictum ſit: niſi ſi quis loca defecta, quæ pluria ſunt, librorum ſcriptorum auxilio ſupplebit: quibus nos planè deſtituti (& hoc cuius, niſi fortunæ uitium eſt?) nihil in hanc partem laudabile præſtitimus. Nam nudis inſiſtere coniecturis nolui, neq; ingenio ſolo in hac Charybdi ad ſalutem adeo periculoſam uelificari auſus ſum. Politica monita, quorum obſeruatio fructus eſt hiſtoricæ lectionis præter uoluptatem unicus, rarenter: antiquos ritus, quorum notatio ad ſcientiam magis ualet, quàm ſapientiam, omnino non attigi. illa lectori relinquenda: cuius ſi eſt animus hiſtoriæ idoneus, facile per ſe latentem uim illam eruet: ſin; ne monſtratam ac productam quidē, aut uix, aut non ſatis capiet: iſtos alterius eſſe commentationis iudico: utrorumq; certè (nam & hos commodè hic tractari, & ad illa utiliter manu duci tirones nō penitus abnuo) utrorumq;

in-

inquam explicatio, & in hoc mihi excuſationis ſatis eſt, mei non fuit inſtituti. In hiſtoriarum hiſtoricorumq; contentione, conciliatione, fui etiam rarior: quia ibi alios diligenter fuiſſe ante me uidebam. & tamen, quæ poſt illos adſtrui potuerant, mihi nunc quidem non licuit, per hanc librorum ἀμηχανίαν, qua grauiſſimè premor. quod ita eſſe, nec poſſe quidem aliter, facile intelliget, qui me uiuere in peregrina terra cogitabit, procul bibliotheca: quam unam difficultatē maximam nec paruæ aliæ nec paucæ comitantur. Idq; ipſum meminiſſe te, quisquis es, in his noſtris legendis uolo: ne ad reprehendendum ſtatim, ut procliues eò ſunt hodiè plerią; oēs, ruas, ſi quid occurret forſan, in quo lapſa inſcientia aut ætas noſtra uidebitur. Nam non locus hic ſolùm & libraria inopia, cum reliquis difficultatibus, errores pleroſq;, ſed ingenua etiam iſta ac modeſta noſtræ mediocritatis confesſio excuſare poterit aliquos: deniq; omnes debebit adoleſcentia ipſa, pueritiæ adhuc fermè, quàm iuuentati propior. quæ tamen eiuſmodi ſcriptionibus immatura, fallor, an quoſdam contra me accendet uehementius? Sed ijs ego, etſi multa poſſum, reſpondere nunquam quidquam dignabor. Nec horum enim uoces audio, nec ipſos æſtimo: qui quidem tam impudenter, nec imprudenter minus, ſiue ætate iam prouectiores, ſiue minores

nores adeò & nobis æquales , aliorum & animum & uires de ſuis inſiſtunt iudicare . Ceterũ Velleianis iſtis qualibus qualibus emendatiunculis inſperſi ubiq; fermè per mendæ uel loci ſimilis occaſionem quaſdam ſcriptorum aliorum , cùm ut ne nudus nimis aut ieiunus labor uideretur in uno , tum ut eadem opera opis aliquid afferretur pluribus . Quæ tamen in re quidquid præſtitum eſt, iam nunc à principio fateor, leuiora pleraq; è Critico noſtro cenſu huc illata , & ea planè, quæ uel non commodè, uel non dignè ſatis aliò referri poterant: multa, quæ heic ſæpe etiam commodiſsimè ac digniſsimè poterant, aliò reſeruata. Totum enim hoc primitiarum noſtrarum, ſaltem in guſtum eſſe uolumus & antecurſoriam potionem, quam paratiores epulæ, & integra cœna (rectam polliceri ſit arrogantius) breui ſubſequentur. Habeo namq; nunc ipſum in manibus (quod quidem ſine iactãtiæ nota liceat) APPVLEIANAS QVAESTIONES: in queis & illius auctoris omnes ordine libros, & pluria loca aliorum emendamus. quæ affectæ iam pridem, lima ſolùm indigent paullò accuratiore. ſed hanc adhibere multa ſunt , quæ impediunt; multa , quæ languidiorem me efficiunt & ignauiorem. In ijs duo eximiè. Nam præter, quòd locus hic ipſe ad tales editiones non facit , ubi præ ſtudijs grauioribus utiq; iacere has literu-

†† *las*

las nemo neſcit , etiam typographus minus eſt idoneus,cui inſolitum hoc genus,& planè, inſolito uerbo,inuſum. ex quo incredibile,in præſenti editione quot mihi quantaq; deuoranda tædia fuerint.nec rarò iam inibi fui,ut incepto me dioq; opere totum uicisſim abijcerem . Nolui enim committere , quin editioni ipſe præeſſem : nec deinceps aliter uideor, apud iſtos typographos, adduci poſſe. Iam alterum, quod nos inhibet,illo non leuius iſtud eſt. Promiſſam annis ſuperioribus à Cl.Vulcanio Philoſophicorũ Appuleij nouam etiam poſt Coluium non pesſimè ſanè heic meritum, emendationem memini : quæ prodierit,an non,reſcire necdum potui. In Germania perquiſiui, non inueni: heic reſciſcam & inueniam difficilius: quando id genus libri aut non omnino,aut ſero huc perferuntur.Vtrum ſit, expectandam mihi illam arbitror, ut ne in eadem forte incurram,& uideam , meæ quid induſtriæ reliquum factum ſit : qua ſi ille pari in ceteris uſus eſt,nec ea felicitate defectus,quam utramq; in de Deo Socratis admiramur,ſanè præcepta & prærepta nobis multa eſſe uereri cogimur. In eadem expectatione ſunt apud me uiri maximi,& planè diuini,cuiusq; amicitia , ut diuino aliquo bono gaudeo & triumpho,Iani Gruteri Suſpiciones: quas ex ipſius ad me literis iam dudum à Perſica luſtratas, publicam forte iam lucem ad

ſpicere

ſpicere; ex amicis aliis,multa inibi Appuleiana fore,intellexi.Cauendum igitur & hinc mihi,ne ſi qua ſimilia aut eadem temerè ac fortuitò tradam,ullam in me uel plagij uel alterius criminis ſuſpicionem admittam.Solet enim hoc nobis crebriter,neſcio qua fortuna, quoue fato,ſed profectò ſingulari, euenire,ut quæ ipſi bonis in auctoribus diligenter & laborioſè correximus,apud alios correcta poſt eadem,& eodem plerumq; modo,inueniamus.qua in re ſæpe miror,ſæpe damno infelicem felicitatem meam: ſimul admirari ſatis nequeo, & damnare omnino ſoleo quorumdam graues concertationes acerbaſq; inuicem calumnias,ſi quando quid in hoc genere idem diuerſi animaduerterunt.quaſi uerò fieri nequeat,eadem ut in mentem ueniant pluribus, eademq; non ijdem ſentiant. Quod aliter eſſe, de meo exemplo ita didici,ut cautionem ubiq; adhibendum ſtatuam peculiarem,qua & querellas importuniorum(nam ab ijs quos heic poſui,uel ſi fors ita ferat,nihil metuere tale debeo) & ſuſpiciones effugiam imperitiorum. Neq; eam cautionem heic omiſi: nec ſpero futurum, ut me ullius incuſare quiſquam poſsit: merito certè meo qui poſsit,neminem futurum certò ſcio.qui ſum eo prorſus animo,ut imputare de meo aliis præcipua malim, quam minimum de alienis uel inſciens in armum tollere. Dum autem,mi lector, ea quæ paro alia

percoquuntur, dumq; promiſſos ceteros miſſus in fero,

Hac promulſide te interea contentus teneto: *& moram, quæ mihi præbiturienti magnum ſanè iam ſenium & tædium eſt, tibi auido forſan & eſurienti bilem in nares conciebit, impedimentis noſtris benignè condona. Quod ita rogo tamen, ut non ignorem interim, futuros alios, delicatiore ſtomacho, quibusq; palatum impendio nimis ſapit, qui ad hæc ipſa, quæ nunc damus, ſic nauſeent ſtatim, ut exhinc faſtidium præcipiant etiam reliquorum: alios, ſtomacho ruſticiore, quibuſq; ad ſaporem humanitatis palatum obbrutuit, qui iſto antecænio adeo non irritentur aut inuitentur, ut cænam ipſam iam nunc aſpernentur & negligant. unde qui abeſſe poterit, ut non generis utriuſq; epulones parum grati, conuiciis inceſſant dominum, &, quippe odioſum potius uiſum quam officioſum, pipulo omnium per ora differant? Sed ego his cœpto non abſterrebor, neq; deſinam meo pro modulo liberalis eſſe, & bene, de quibus potero, mereri ſtudere. Illi noſtra nobis, ſi frui nolent, relinquant, & ſuis ſe ſaturent conſuetis diarijs, uel usq; dum rumpãtur. Ego mea illis placere non nimium cupio: neq;, cum Horatio dicam,*

ut me miretur turba laboro,
Contentus paucis lectoribus. An mea demẽs

Vilibus in ludis iactari ſcripta præoptem?
Nō ego,nō. ſatis eſt equitē mihi plaudere,ut
Cōtēptis alijs exploſa Arbuſcula dixit. (audax
Men' moueat ueruex Naſonius? aut crucier, ꝙ
Vellicet innocuū Cluuilius? aut quod ineptus
Pupulus orcigeni lædat congerra Batilli?
Lipſius,& Modius,Mercerus,Coluiadeſq;,
Fuluius,&probet hæc Caſelius optimus,atq;
Brūſema,&hæc utinā Douſarū laudet vterq;.
Ambitione relegata te dicere poſſum
Bucreti,Memmiq; tuo cum fratre, ſimul uos
Corneli,& Vvolffi,ſimul his te cādide Braſchi,
Cōplureſq; alios, doctos ego quos& amicos
Prudens prætereo: quib. hæc,ſint qualiacūq.
Arridere uelim, doliturus,ſi placeant ſpe
Deterius noſtra. Cluuili,teq; Batille
Moroſophorū inter iubeo plorare cathedras.

Verùm hoc paullo acerbiuſculū,& naturæ meæ alienum. quod excuſat ipſa tamen Parodiæ ratio,quam caſu cœptam impetu perſecutus ſum. Tu candide lector,hoc primum: deinde,erudite, cognoſcendi ſimul animum afferes & ignoſcendi: meq; boni publici amantem,iuuantem, ubi mereor,amabis; ubi deficio,iuuabis.

DE VELLEIO
recentiorum aliquot ſcriptorum *IVDICIA.*

B. BEATI RHENANI.
In auctoris vita.

MEo ſanè iudicio nulli ſecundus eſt Velleius inter Latinos. tam eſt caſtus ac nitidus in dicendo, mira ſtili iucunditate, ac clariſſimo candore præditus: quas dotes T. Liuio Fabius aſſignat. Quod ſi modus huius operis conciones recepiſſet, clarius haud dubiè declaraſſet eloquentiam ſuam: cuius tamen ſic, ſatis abundè documentum dedit. Nam quid illa digreſſiuncula, qua in M. Antonium Ciceronis iugulatorem exclamat, uel ornatius, uel grauius, uel acutius? Tractandorum affectuum dubio procul egregiè peritus fuit.

IOANNIS BODINI.
Methodi cap. IV.

HIS, opinor, commodè Velleium Paterculum coniungemus, qui præter liberalem eruditionem, magiſtratus & honores maximos

domi

domi ac militiæ geſſit. Vt enim dicendi genus, quo nihil purius ac ſuauius fluere poteſt, omittam, antiquitates Romanorum ab ultimo principio tanta breuitate ac perſpicuitate (ſi quidem integer extaret) comprehendit, ut nemini ſecundus eſſe uideatur. Laudes etiam illuſtrium uirorum egregia quadam oratione & magno uiro digna commendare ſolet, ut uidere eſt in laudibus Pompeij, Cæſaris, Ciceronis. Quæ tamen ab eo ſcripta ſunt, non hiſtoriæ, ſed propoſitionis locū habent, ad uniuerſæ hiſtoriæ comprehenſionem.

IVSTI LIPSII.

Epiſtolic. quæſt. lib. III.

R*Iſi nuper Rhenanum, qui cum Velleium Paterculum (ſiue ut alijs iam placet, Vellium) laudandum ſuſcepiſſet, aut parem eum Cæſari, aut certè proximo loco ponendum adfirmat. Nō pareo uerò huic diſſignatori: & næ ille Velleius in hiſtoricorum ordine tantum abeſt à ſecūdo, quantum Cæſar à primo. Melius Quintilianus, qui in hiſtoriæ Ro. catalogo hunc ne nominat quidem: alias antiquum, & qui Liuium & Salluſtium uidere potuerit. ſed uolumen illud hiſtoriæ maioris, quod pollicetur, fortaſſe non ſcripſit: & compendium iſtud plenum adulationum, digresſionum, doceat Beatus, cur tantam laudem mereatur.*

AD
VALENTINVM
ACIDALIVM
de noua PATERCVLI editione

EPIGRAMMA.

VEndibili nō eſt hederá ſuſpendere vino.
  Nec laudare operá ſit mihi velle tuá:
Ex æquo dilecte VALENS Muſiſq; mihiq;,
  Cuius mox laudes docta theatra ſtruent:
VELLEiusq; Pater: pæne in cærete relatus,
  Accepto referet ſe tibi & acta ſua.
Núc magis alloquio carú tegere látus, é mens.
  Namq; hos tu naſos cernis, & auriculas

Tam

Tã noſtrorũ hoĩum teretes,aliaſq; quadratas:
Vel pueri naſum rhinocerotis habent.
Quæ tu cõtra aĩo iam nunc præſume, ſagittis
Terga dare, & ſuram porgere Grãmaticis
His,ita perpetuum flagronibus:auribus autẽ
Grandiculis ſurdas diſce parare tuas.
Omnia quin largire illis. ſit uilis opella hæc:
At non in vili eſt gloria Iudicij.

Ioannis Ferſchij.

In

In editionem
P. VELLEI PATERCVLI:
& editorem
VALENTINVM ACIDALIVM
ELEGIA
CVM
ANAGRAMMATE
nominis eiuſdem.

MVlti in Velleium conati multa: nec uno
Tempore, nec ſtudio conſilioue pari.
Ille uel hic quid præſtiterit arte atq; labore,
Non heic iudicium eſt, nec cupio eſſe, meum.
Multa ſed ut multi quì quandoue ſint conati,
Illeq; & hic quidquid deniq; præſtiterit:
Vix hercle eſt, laudem ut posſint meruiſſe uideri,
Quàm culpã: etſi adeò eſt laus ſua cuiq; tamẽ.
Tam qui multa etiã, tam grandia fœdaq; paſſim
Sunt paſsi in paruo ſerpere menda libro.

Vt

Vt planè nouo adbuc opus Hercule clauipotente
Tot ſiet heroum poſt operoſam operam:
Monſtra ex integro qui pellat omnia: dico
Monſtra ſimul uetera, monſtra ſimulq; noua.
Namq; alij dum alia attentant expellere, ij ipſi
Inuexere uicisſim, & mage tætra, alia.
Dũq; medelam audaci adhibẽt ad uulnera dextra,
Ipſa etiam facta eſt pernicioſa ſalus.
Ergò VALENS ades, & ualida uteris ingenij ui,
Qua caput inſtruxit uirgo patrima tuum.
Vteris artis ope, egregiè qua pectus onuſtum
Certatim ornarunt Phœbus & Aonides.
Hiſq; accinctus, ita è Velleij euellere ſcripto
Stirpitus errores niſus es omnigenos:
Vt quà fas, emende in dijs luminis oris
Totum nunc tandem conſpiciamus opus.
Totũ inquam, quà fas. laceri namq; oĩa membra
Corporis, ipſe Deus quis niſi reſtituat?
Quisue adeo quis reſtituat Deus? uſq; adeò horret
Immedicabilis hinc indeq; debilitas.
Tempus in hoc etiam ut mirer uixiſſe, tot abſq;
Artubus, abſq; ipſo immò et capite et pedibus.
Sed quæ ſperari, quæ ferri quàm integra quita eſt,
A te inſperatò eſt integra lata ſalus.
Heic ego iam meritis extollere laudibus optem,
Et dare Muſæis præmia muneribus:
Queis uirtus tua, queis animi doctrina politi,
Queis dignus felix eſt tuus iſte labor.

Heic

Heic ego iam plenis mea ſenſa edicere buccis,
Heic iactare meum coner Acidalium. (*ſter*
At nimium meus es: nimiũ es meus, optime. no
Me prohibet quidquam dicere notus amor.
Et tamen ut ſileam? ſaliam extra limitẽ amoris,
Laxaboq; meis frena cupidinibus.
Atq; equidẽ hoc potius, q̃ ut te fraudatus honore
Ter merito, muto uera pudore tegam.
Ipſe autem ecce ruentem extemplò retrahis: ipſe
Grande quid inflato proloqui ab ore uetas.
Vt uis, mandato parebitur. attamen ultrò
Ipſa tibi tua te nomina uociferant.
Pro me uociferant tuarum præconia laudum,
Quæq; meres, dignè præmia perſoluunt.
Vtq; ego dehinc taceã prorſus, nunq̃ illa tacebũt:
Vſquam nec populorum ora tacere ſinent.
Verùm quò ſeſe penetrabunt: & penetrabunt
Vltra Eurũ Boreamq;, ad Zephyrũ adq; Notũ:
Plauſus ubiq; unus, IN TE LAVS VNICA LAVDIS:
Vox una, IN TE LAVS VNICA LAVDIS, *erit.*

Danielis Rindtfleiſch Bucretij.

In nomen

IN NOMEN

ACIDALII

EPIGRAMMA.

VIX te naturæ laxatum carcere cœco
  Lucina æthereis hauſtibus imbuerat:
Nectareo tenerũ mox luſtrat Iuppiter imbre,
  Muſæ Caſtalio purificant latice. (auris:
At Venus, haud ſatis hoc, tacitis ĩmurmurat
  Tu quoq; tu noſtro aſpergine lautus eris.
Et ſimul infantem leni complexa ſuſurro
  Obſtetricantis ſurripit è manibus ,
Fontis Acidalij ponens iuxta alma fluenta,
  Quà in medio Charitũ ludit amicus Amor.
Heic tibi blãdiduloſq; oculos,& ſæpta labrorũ,
  Molliculaſq; manus , molliculoſq; pedes
Abluit aſperſu vndarum, internoſq; receſſus
  Irrigat,& ſuccũ ſtillat in ima animi.

Stillat

Stillat in ima animi:& meus ergò vocaberis,in
Matris Acidaliæ fœtus Acidalius. (quit,
Nomineq; vt notus noſtro, ſic ipſa viciſsim
Nomineq; & genio mox ero nota tuo.
Applauſere cohors Charitū, nomēq; iterarūt,
Viuat Acidalius, uiuat Acidalius.
Fallor, an hic patris fuſus tinnitus in aures
Indidit inde tibi nomen Acidalij?

Martini Braſchij.

P. VELLEI PATERCULI HISTORIÆ ROMANÆ, AD M. VINICIUM COS.

LIBER PRIOR.

Epeus tempeſtate diſtractus a duce ſuo Neſtore, Metapontum condidit. Teucer, non receptus a patre Telamone, ob ſegnitiam non vindicatæ fratris injuriæ, Cyprum appulſus, cognominem patriæ ſuæ Salamina conſtituit. Pyrrhus, Achillis filius, Epirum occupavit; Phidippus Ephyram in Theſprotia. At rex regum Agamemnon, tempeſtate in Cretam inſulam rejectus, tres ibi urbes ſtatuit, duas a patriæ nomine, unam a victoriæ memoria, Mycenas, Te-

A geam

[illegible] *Arcadiam*, [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Fabulas [illegible]
[illegible] *Arcadiâ*; ?

Antonii Braſchij.

P. VELLEI PATERCVLI HISTORIÆ ROMANÆ, AD M. VINICIVM COS.

LIBER PRIMVS.

* * * tempeſtate diſtractus a duce ſuo Neſtore, Metapontum condidit. Teucer, non receptus a patre Telamone, ob ſegnitiam non vindicatæ fratris iniuriæ, Cyprum appulſus, cognominem patriæ ſuæ Salamina conſtituit. Pyrrhus, Achillis filius, Epirum occupauit; Phidippus Ephyram in Theſprotia. at rex regum Agamemnon, tempeſtate in Cretam inſulam reiectus, tres ibi vrbes ſtatuit, duas a patriæ nomine, vnam a victoriæ memoria, Mycenas, Te-

geam, Pergamum. idem mox, ſcelere patruelis fratris Aegiſthi, hereditarium exercentis in eum odium, & facinore uxoris oppreſſus, occiditur. regni potitur Aegiſthus per annos VII. hunc Oreſtes, matremque, cum ſocia conſiliorum omnium ſorore Electra, uirilis animi femina, obtruncat. factum eius a diis cõprobatum ſpatio uitae, & felicitate imperii apparuit: quippe uixit annis xc. regnauit lxx. qui ſe etiam a Pyrrho, Achillis filio, uirtute uindicauit. nam quod, † pactæ eius, Menelai, atque Helenæ filiæ, Hermiones nuptias occupauerat, Delphis eum interfecit. Per hæc tempora Lydus, & Tyrrhenus fratres cum regnarent in Lydia, ſterilitate frugum compulſi, ſortiti ſunt, uter cum parte multitudinis patria decederet. ſors Tyrrhenũ contigit. peruectus in Italiam, & loco, & incolis, & mari nobile ac perpetuum a ſe nomen dedit. Poſt Oreſtis interitum, filii eius, Penthelus, & Tiſamenus, regnauere triennio. Tum, fere anno † octogeſimo poſt Troiam captam, centeſimo & uigeſimo, quam Hercules ad deos exceſſerat, Pelopis progenies, quæ omni hoc tempore pulſis Heraclidis, Peloponneſi imperium

† pactæ ei. Man. pactæ ius. Sch.

† ſexageſimo ex Strabone lib. 13. Sch.

imperium obtinuerat,ab Herculis progenie expellitur. duces recuperandi imperij fuere,Teminus,Creſphontes; Ariſtodemus quorum atauus fuerat. Eodē fere tempore Athenæ ſub regibus eſſe deſierunt: quarum ultimus rex fuit Codrus,Melanthi filius,uir non prætereundus:quippe,cum Lacedæmonij graui bello Atticos premerent,reſpondiſſetq. Pythius,quorũ dux ab hoſte eſſet occiſus, eos futuros ſuperiores; depoſita ueſte regia, paſtoralem cultum induit; immiſtuſq. caſtris hoſtium, de induſtria rixā ciens,imprudenter interemptus eſt. Codrum cum morte æterna gloria, Athenienſes ſecuta uictoria eſt. quis eum non miretur,qui iis artibus mortem quæſierit, quibus ab ignauis uita quæri ſolet? Huius filius Medon primus Archon Athenis fuit. ab hoc poſteri apud Atticos dicti Medontidæ. ſed ij, inſequentesque Archontes,uſque ad Charopem, dum uiuerent,eum honorem uſurpabant. Peloponneſi,digredientes finibus Atticis,Megaram mediam Corintho, Atheniſq. urbem condidere. ea tempeſtate & Tyria claſsis,plurimum pollens mari,in ultimo Hiſpaniæ tractu,in extremo noſtri orbis

termino inſulam circumfuſam Oceano, perexiguo a continenti diuiſam freto, Gades condidit. ab iiſdem poſt paucos annos in Africa, Vtica condita eſt. Excluſi ab Heraclidis Oreſtis liberi, iactatiq; cum uariis caſibus, tum ſæuitia maris, quinctodecimo anno ſedem cepere circa Lesbum inſulam. Tum Græcia maximis concuſſa eſt motibus: Achaei, ex Laconica pulſi, eas occupauere ſedes, quas nunc obtinent: Pelaſgi Athenas commigrauere: acerq. belli iuuenis, nomine Theſſalus, natione Theſprotius, cum magna ciuium manu, eam regionem armis occupauit, quæ nunc ab eius nomine Theſſalia appellatur, antea Myrmidonũ uocitata ciuitas. Quo nomine, mirari cõuenit eos, qui, Iliaca componentes tempora, de ea regione ut Theſſalia commemorant. quod cum alii faciant, Tragici frequentiſsime faciunt: quibus minime id concedendum eſt. nihil enim ex perſona poetae, ſed omnia ſub eorum, qui illo tempore uixerunt, dixerunt. quod ſi quis a Theſſalo, Herculis filio, eos appellatos Theſſalos dicet; reddenda erit ei ratio, cur nunquam ante hunc inſequentem Theſſalum ea gens id nominis uſurpauerit.

pauerit. Paullo ante † Aletes, ſextus ab † *al. Haletes*
Hercule, Hippotis filius, Corinthum, quæ antea fuerat Ephyre, clauſtra Peloponneſi continentem, in Iſthmo condidit. Neque eſt, quod miremur ab Homero nominari Corinthum. nam ex perſona poetae & hanc urbem, & quaſdam Ionum colonias ijs nominibus appellat, quibus uocabantur ætate eius, multo poſt Ilium captum conditæ. Athenienſes in Euboea Chalcida Erethriam colonis occupauere; Lacedæmonii in Aſia Magneſiam. Nec multo poſt Chalcidenſes, orti, ut prædiximus, Atticis, Hippocle, & Megaſthene ducibus, Cumas in Italia condiderunt. huius claſsis curſum eſſe directum alij columbæ antecedentis uolatu ferunt, alij nocturno æris ſono, qualis Cerealibus ſacris cieri ſolet. Pars horum ciuium magno poſt interuallo Neapolim condidit. utriusque urbis eximia ſemper in Romanos fides facit eas nobilitate, atque amoenitate ſua digniſsimas. ſed aliis diligentior ritus patrii manſit cuſtodia: Cumanos Oſca mutauit uicinia. Vires autem ueteres earum urbium hodieq. magnitudo oſtẽtat mœnium. Subſequenti tempore magna uis

† Græciæ iuuẽ tutis, è Rhena no Sch.

† Græcæ iuuentutis, abundantia uirium ſedes quæritans, in Aſiam ſe effudit. nã & Iones, duce Ione profecti Athenis, nobiliſſimam partem regionis maritimæ occupauere, quæ hodieque appellatur Ionia; vrbesque conſtituere, Epheſum, Miletum, Colophona, Prienen, Lebedum, Myuntem, Erythram, Clazomenas, Phocæam; multasq. in Aegæo, atque Icario occupauere inſulas, Samũ, Chiũ, Andrum, Tenum, Pharũ, Delum, aliasq. ignobiles. Et mox Aeolij, eadem profecti Græcia, longiſsimisq. acti erroribus, non minus illuſtres obtinuerunt locos; clarasq. vrbes condiderunt, Smyrnam, Cymen, Lariſſam, Myrinam, Mitylenemque, & alias vrbes, quæ ſunt in Lesbo inſula. Clariſsimum deinde Homeri illuxit ingenium, ſine exemplo maximum: qui magnitudine operum, & fulgore carminum ſolus appellari Poeta meruit. in quo hoc maximum eſt, quod neque ante illũ, quem ille imitaretur, neque poſt illum, qui eum imitari poſſet, inuentus eſt. neque quemquam alium, cuius operis primus auctor fuerit, in eo perfectiſsimum, præter Homerum, & Archilochum, reperiemus. Hic longius a temporibus belli,

quod

quod compoſuit, Troici, quam quidam rentur, abfuit. nam ferme ante annos DCCCCL. floruit, intra ∞ natus eſt. quo nomine, non eſt mirandum, quod ſæpe illud uſurpat; οἷοι νῦν βροτοί εἰσι. hoc enim ut hominum, ita ſæculorum notatur differentia. quem ſi quis cæcum genitū putat, omnibus ſenſibus orbus eſt. Inſequenti tempore imperium Aſiaticū ab Aſſyriis, qui id obtinuerant annis ∞ LXX. tranſlatum eſt ad Medos, abhinc ānos ferme DCCLXX. quippe Sardanapalum, eorum regem, mollitiis† florentem, & nimium felicem malo ſuo, tertio & triceſimo loco ab Nino, & Semiramide, qui Babylona condiderant, natum, ita ut ſemper ſucceſſor regni paterni foret filius, †Pharnaces Medus imperio, uitaq. priuauit. Ea aetate clariſsimus Graii nominis Lycurgus Lacedæmonius uir generis regii, fuit ſeueriſsimarum iuſtiſſimarumq. legum auctor, & diſciplinæ † conuenientiſsimæ uir; cuius quamdiu Sparta diligens fuit, excelſiſsime floruit. Hoc tractu temporum ante annos V. & LX. quam urbs Romana conderetur, ab Eliſſa Tyria, quam quidam Dido autumāt, Carthago cōditur. Circa quod

† *fluentem. Sch.*

† *al. Arbaces.*

† *continentiſſimæ. Bong. Man.*

tempus Caranus, uir generis regij, ſextus decimus ab Hercule, profectus Argis, regnum Macedoniæ occupauit. a quo Magnus Alexander cum fuerit † ſeptimus decimus, iure materni generis Achille auctore, paterni Hercule gloriatus eſt. Inter hoc tempus, & initium Nini regis Aſſyriorum, qui princeps rerum potitus, interſunt anni ∞ DCCCXCV. Huius temporis æqualis Heſiodus fuit, circa CXX. annos diſtinctus ab Homeri ætate, uir perelegantis ingenii, & molliſsima dulcedine carminum memorabilis, otij quietiſq; cupidiſſimus, ut tempore tanto uiro, ita operis auctoritate, proximus. qui uitauit, ne in id, quod Homerus, incideret: patriamque, & parentes, teſtatus eſt; ſed patriam, quia multatus ab ea erat, contumelioſiſsime. Dum in externis moror, incidi in rem domeſticam, maximiq; erroris, & multum diſcrepantem auctorum opinionibus. Nam quidam, huius temporis tractu, aiunt, a Tuſcis Capuã, Nolamq; conditam, ante annos fere DCCCXXX. quibus equidẽ aſſenſerim. ſed M. Cato quantum differt? qui † dicat, Capuam ab eiſdem Tuſcis conditam, ac ſubinde Nolam: ſtetiſſe autem Capuam,

† *decimus. è Iuſtino Man.*

† *al. dicit.*

antequam a Romanis caperetur, annis circiter CCLX. quod ſi ita eſt; cum ſint a Capua capta anni CCXL. ut condita eſt, anni ſunt fere D. Ego (pace diligentiæ Catonis dixerim) uix crediderim, tam mature tantam urbem creuiſſe, floruiſſe, concidiſſe, reſurrexiſſe. Clariſſimum deinde omnium ludicrum certamen, & ad † exercitandam corporis, animiq. uirtutem efficaciſſimum, Olympiorum initiũ habuit, † auctore Iphito Elio. is eos ludos, mercatumq. inſtituit ante annos, quam tu, M. Vinici, conſulatum inires, † DCCCXXIII. hoc ſacrum eodem loco inſtituiſſe fertur abhinc annos ferme ∞ CCL. Atreus, cum Pelopi patri funebres ludos faceret. quo quidem in ludicro omnis generis certaminũ Hercules uictor extitit. Tum Athenis perpetui Archontes eſſe deſierunt, cum fuiſſet ultimus Alcmæon: cœperuntq; in denos annos creari. quæ conſuetudo in annos lxx. manſit: ac deinde annuis commiſſa eſt magiſtratibus reſp. Ex iis, qui denis annis præfuerunt, primus fuit Charops, ultimus Eryx; ex annuis, primus Creon. Sexta Olympiade, poſt duo & uiginti annos, quam prima conſtituta fuerat, Romulus

† *al. excitandam.*
† *al. auctorem Iphitũ Eliũ.*
† *DCCCCIV. Man. DCCCIV. Sch. verius.*

mulus, Martis filius, ultus iniurias aui, Romam Vrbem Parilibus in Palatio cō- didit. à quo tempore ad uos conſules anni ſunt † DCCLxxxII.id actum poſt Troiam captam ānis † CDxxxvII.id geſ- ſit Romulus,adiutus legionibus Latini, aui ſui:(libenter enim iis, qui ita prodi- derunt,acceſſerim)cum aliter firmare ur- bem nouam,tam uicinis Veientibus, a- liisq. Etruſcis,ac Sabinis, cum imbelli,& paſtorali manu uix potuerit. † quam- quam, iam Aſylo facto inter duos lu- cos,auxit.Hic centum homines electos, appellatoſq.Patres,inſtar habuit conſilii publici.hanc originem nomen Patricio- rum habet. Raptus uirginum Sabinarū,

† al. DCCL- XXXV.

† CDXXXII. Sch.

† quam. Man.

* * * *

* * *

* * * *

quam timuerat hoſtis,expetit. nam bien- nio adeo uaria fortuna cum conſulibus conflixerat, ut plerumque ſuperior fue- rit,magnamq. partem Græciæ in ſocie- tatem ſuam perduceret. Quin Rhodii quoque, fideliſsimi antea Romanis,tum dubia fide, ſpeculati fortunam,pronio- res † regis partibus fuiſſe uiſi ſunt: & rex Eumenes in eo bello medius fuit a-

† al. regijs.

nimo,

nimo,neque fratris initiis,neque ſuæ reſpondit conſuetudini. Tum ſenatus populuſq. Romanus L. Aemilium Paullũ, qui & † prætor & conſul triumphauerat,uirum in tantum laudandum,in quã, tum intelligi uirtus poteſt, conſulem creauit,filium eius Paulli,qui ad Cannas quam tergiuerſanter pernicioſam reip. pugnam inierat,tam fortiter † in ea mortem obierat. is Perſeum ingenti proelio apud urbem nomine Pydnam in Macedonia,fuſum fugatumque, caſtris exuit; deletiſq. eius copiis, deſtitutum omni ſpe coegit e Macedonia profugere: quã ille linquens, in inſulam Samothraciam profugit, templiq. ſe religioni ſuplicem credidit. ad eum Cn. Octauius prætor, qui claſsi præerat, peruenit; & ratione magis,quam ui, perſuaſit,ut ſe Romanorum fidei committeret.Ita Paullus maximum nobiliſſimumq. regem in triumpho duxit. quo anno & Octauij, prætoris naualis, & Anicij, regem Illyriorum Gentium ante currum agentis, triumphi fuere celebres. Quam ſit aſsidua eminentis fortunæ comes Inuidia, altiſſimiſq. adhæreat, etiam † hoc colligi poteſt,quod,cum Anicij, Octauiiq.triumphum

† *proconſul. Sig.* *priore conſulatu.Man.*

† *in eo Marte. Sch.*

† *al. ex hoc.*

phum nemo interpellaret, fuere, qui Paulli impedire obniterentur: cuius tantum priores exceſsit, uel magnitudine regis Perſei, uel ſpecie ſimulacrorum, uel modo pecuniæ, ut bis millies centies HS. ærario contulerit, & omnium ante actorum comparationem amplitudine uicerit. Per idem tempus, cum Antiochus Epiphanes, qui Athenis† Olympicum inchoauit, tum rex Syriæ, Ptolemæum puerum Alexandriæ obſideret; miſſus eſt ad eum legatus M. Popillius Lænas, qui iuberet incepto deſiſtere: mandataq. expoſuit; & regem, deliberaturum ſe dicentem, circumſcripſit uirgula, iuſſitque prius reſponſum reddere, quam egrederetur finito arenæ circulo. ſic cogitationem regiam Romana diſiecit conſtantia; obeditumq. imperio. Lucio autem Paullo, magnæ uictoriæ compoti, quattuor filij fuere. ex iis duos, natu maiores, unũ P. Scipioni, P. Africani filio, nihil ex paterna maieſtate, præter ſpeciem nominis, uigoremq. eloquentiæ, retinenti, in adoptionem dederat; alterum Fabio Maximo: duos, minores natu, prætextatos, quo tempore uictoriam adeptus eſt, habuit. Is cum in concione extra urbem,

† *Olympieum Sylb.*

more

more maiorum, ante triumphi diem, ordinem actorum ſuorum commemoraret, deos īmortales precatus eſt, ut, ſi quis corū inuideret operibus ac fortunæ ſuæ, in ipſum potius ſæuirent, quā in remp. quæ uox, ueluti oraculo emiſsa, magna parte eum ſpoliauit ſanguinis ſui. nam alterum † ex ijs, quos in familia retinuerat, liberis, ante paucos triumphi, alterū poſt pauciores amiſit dies. Aſpera circa hæc tēpora cenſura Fuluij Flacci, & Poſtumii Albini fuit. quippe Fuluij cēſoris frater, & quidem conſors, Cn. Fuluius ſenatu motus eſt ab ijs cēſoribus. Poſt uictum, captumq. Perſeum, qui quadriēnio poſt in libera cuſtodia Albæ deceſsit, Pſeudo philippus, a mendacio ſimulatæ originis appellatus, qui ſe Philippum, regiæq. ſtirpis ferebat, cum eſſet vltimæ, armis occupata Macedonia, aſſumptis regni inſignibus, breui temeritatis pœnas dedit. quippe Q. Metellus prætor, cui ex virtute Macedonici nomen inditum, præclara victoria ipſum, gentemq; ſuperauit, & immani etiam Achæos, rebellare incipiētes, fudit acie. Hic eſt Metellus Macedonicus, qui porticus, quæ fuere circundatæ duabus ædibus ſine inſcriptiōe poſitis, quæ nūc

† *ex duobus. Man. et Sylb.*

Octauiæ

Octauiæ porticibus ambiuntur, fecerat; quiq. hác turmam ſtatuarum equeſtriũ, quæ frontem ædium ſpectant, hodieq. maximum ornamentum eius loci, ex Macedonia detulit. cuius turmæ hanc cauſſam referunt: Magnum Alexandrum impetraſſe a Lyſippo, ſingulari taliũ auctore operum, vt eorum equitum, qui ex ipſius turma apud Granicum flumen ceciderát, expreſſa ſimilitudine figurarum, faceret ſtatuas, & ipſius quoq. iis interponeret. Hic idem, primus oĩum Romæ ædẽ ex marmore in iis ipſis monumẽtis molitus, vel magnificentiæ, vel luxuriæ princeps fuit. Vix vllius gẽntis, ætatis, ordinis hoĩem inueneris, cuius felicitatem fortunæ Metelli compares. nam, præter excellentes triũphos, honoresq. ampliſsimos, & principale in rep. faſtigium, extentũq. vitæ ſpatium, & acres innocentesq. pro rep. cum inimicis cõtentiones, quattuor filios ſuſtulit, oẽs adultæ ætatis vidit, oẽs reliquit ſuperſtites, & honoratiſsimos. mortui eius lectum pro Roſtris ſuſtulerunt quattuor filii, vnus conſularis, & cẽſorius, alter conſularis, tertius cõſul, quartus candidatus conſulatus, quem honorẽ adeptus eſt. Hoc eſt nimirum magis, feli

citer

citer de uita migrare, quam mori. Vniuer
ſa deinde, ut prædiximus, inſtincta in bel
lum Achaia, †cum pars magna, eiuſdem *†cuius. Man.*
Metelli Macedonici uirtute armiſq. †tra *† fracta. Mã.*
cta erat, maxime Corinthiis in arma, cum
grauibus etiã in Romanos contumeliis,
inſtigantibus. deſtinatus ei bello gerẽdo
conſul Mummius. Et ſub idem tempus,
magis, quia uolebant Romani, quidquid
de Carthaginienſibus diceretur, credere,
quam quia credẽda afferebantur, ſtatuit
ſenatus Carthaginem † excidere. ita eo- *† al. exſcindere.*
dem tempore P. Scipio Aemilianus, uir
auitis P. Africani, paterniſq. L. Paulli uir-
tutibus ſimillimus, omnibus belli ac to-
gæ dotibus, ingenijque ac ſtudiorum
eminentiſſimus ſæculi ſui; qui nihil in
uita, niſi laudandum, aut fecit, aut dixit, † *† aut. Man.*
ac ſenſit; quem, Paullo genitum, adopta-
tum a Scipione, Africani filio, diximus,
ædilitatem petens, conſul creatus eſt. Bel
lum Carthagini, iam ante bienniũ a prio
ribus conſulibus illatum, maiore ui intu-
lit; cum ante in Hiſpania murali corona,
in Africa obſidionali donatus eſſet; in Hi
ſpania vero etiam ex prouocatione, ipſe
modicus uirium, immanis magnitudinis
hoſtem interemiſſet. Eamq. urbem, ma

gis inuidia imperij, quam ullius temporis noxiæ, inuiſam Romano nomini, funditus ſuſtulit, fecitq; ſuæ uirtutis monumentum, quod fuerat aui eius clementiæ. Carthago diruta eſt, cum ſtetiſſet annis † DCLXVII. abhinc annos CLXXvij. Cn. Cornelio Lentulo, L. Mummio cos. Hunc finem habuit Romani imperij Carthago æmula; cum qua bellare maiores noſtri cœpere Claudio, & Fuluio cos. ante annos CCXCVI quam tu, M. Vinici, conſulatum inires. ita per annos CXV. aut bellum inter eos populos, aut belli præparatio, aut infida pax fuit. neque ſe Roma iam terrarum orbe ſuperato, ſecuram ſperauit fore, ſi nomen vſquam ſtantis maneret Carthaginis. adeo odium, certaminibus ortum, vltra metum durat, & ne in victis quidē deponitur, neque ante inuiſum eſſe deſinit, quam eſſe deſiit. Ante triennium, quam Carthago deleretur, M. Cato, perpetuus diruēdæ eius auctor, L. Cenſorino, M'. Manilio cos. mortem obijt. Eodem anno, quo Carthago concidit, L. Mummius Corinthum, poſt annos DCCCCLII. quam ab Alete, Hippotis filio, erat condita, funditus eruit. Vterq; imperator, deuictæ a ſe gentis nomine

† DCLXX. ex Eutrop. Sch.

mine honoratus, alter Africanus, alter appellatus eſt Achaicus. nec quiſquam ex nouis hominibus prior Mummio cognomen uirtute partum vindicauit. Diuerſi imperatoribus mores, diuerſa fuere ſtudia. quippe Scipio tam elegans liberaliũ ſtudiorum, omniſq; doctrinæ & auctor, & admirator fuit, vt Polybium, Panætiumque, præcellentes ingenio uiros, domi militiæq; ſecum habuerit. neque enim quiſquam hoc Scipione elegantius interualla negotiorum otio diſpunxit: ſemperq; aut belli, aut pacis ſeruijt artibus: ſemper inter arma, ac ſtudia verſatus, aut corpus periculis, aut animum diſciplinis exercuit. Mummius tam rudis fuit, vt, capta Corintho, cum maximorum artificum perfectas manibus tabulas, ac ſtatuas in Italiam portandas locaret, iuberet prædici conducẽtibus, ſi eas perdidiſſent, nouas eos reddituros. Non tamen puto † dubites, Vinici, quin magis pro rep. fuerit, manere adhuc rudem Corinthiorum intellectum, quam in tantum ea intelligi; & quin hac prudentia illa imprudẽtia decori publico fuerit conuenientior. Cum facilius cuiuſque rei in vnum contracta ſpecies, quam diuiſa temporibus, oculis,

† *al. dubitas.*

animiſq; inhæreat; ſtatui priorem huius voluminis, poſterioremq; partem, non inutili rerum notitia in artum contracta, diſtinguere, atq; huic loco inſerere, quæ quoque tempore, poſt Romam à Gallis captam, deducta ſit colonia iuſſu ſenatus. nam militarium & cauſſæ, & auctores, & ipſarum præfulgent nomina. huic rei per idem tempus ciuitates propagatas, auctumq; Romanum nomen communione iuris, haud intempeſtiue ſubtexturi uidemur. Poſt ſeptem annos, quam Galli vrbem ceperunt, † Sutrium deducta colonia eſt, & poſt annum † Setina, nouêq; interiectis annis † Nepe; deinde, interpoſitis duobus & triginta, Aricini in ciuitatem recepti. abhinc annos autem cccl. Sp. Poſtumio, Veturio Caluino coſ. Cãpanis data eſt ciuitas, partiq; Samnitium ſine ſuffragio: & eodem anno Cales deducta colonia. Interiecto deinde triennio Fundani, & Formiani in ciuitatem recepti, eo ipſo anno, quo Alexandria condita eſt. inſequentibuſq; conſulibus, à Sp. Poſtumio, Philone Publilio cenſoribus, Acerranis data ciuitas, & poſt triennium Tarracinam deducta colonia. interpoſitoq; quadriennio, Luceria; ac deinde, interiecto

† *al. Satriũ.* † *Setia. Man.* † *Nepet. ex Plin. & Liu. Sch.*

teriecto triennio, Sueſſa Aurunca, & Saticula, Interamnaq; poſt biennium. Decē deinde hoc munere anni vacauerunt. tūc Sora, atque Alba deductæ coloniæ, & Carſeoli poſt biennium. at quinctùm Fabio, Decio Mure quartùm cos. quo anno Pyrrhus regnare cœpit, Sinueſſam, Minturnaſq; miſsi coloni; poſt quadriēnium Venuſiam. interiectoq; biennio, M'. Curio, & Rufino Cornelio cos. Sabinis ſine ſuffragio data ciuitas. id actum ante annos ferme †cccxx. at Coſſam, & Pæſtum abhinc annos ferme ccc. Fabio Dorſone, & Claudio Canina cos. interiecto quinquennio, Sempronio Sopho, & Appio Cæci filio cos. Ariminum, Beneuentum coloni miſsi; & ſuffragij ferendi ius Sabinis datum. at initio primi belli Punici Firmum, & Caſtrum colonis occupata. & poſt annum Aeſernia, poſtq; †xxii. annos Aeſulum, & Alſium; † Fregellæq. poſt biennium; proximoq; anno, Torquato, Sempronioq; cos. Brundiſium, & poſt triennium Spoletium: quo anno Floralium ludorum factum eſt initiū. poſtq. biennium deducta Valentia, & ſub aduētum in Italiam Hannibalis, Cremona, atque Placentia. Deinde, neque dum Hānibal

† *CCCXXX. Rhen.*

† *XVII. Sig. & Man.*

† *Fregenæq; Sig.*

nibal in Italia moratur, neque proximis poſt exceſſum eius annis, vacauit Romanis colonias condere; cum eſſet in bello conquirendus potius miles, quam dimittendus,& poſt bellũ vires refouendæ magis,quã ſpargẽdæ. Cnæo aũt Manlio Volſone,& M.Fuluio Nobiliore cos. Bononia deducta colonia,abhinc annos ferme ccxvii.& poſt quadrienniũ, Piſaurũ, ac Potẽtia;interiectoq. triẽnio, Aquileia,& Grauiſca,&poſt quadriennium Luca.Eodem temporũ tractu, quamquam apud quoſdam ambigitur,Puteolos,Salernumque,& Buxentum miſsi coloni: Auximũ autem in Picenum, abhinc annos ferme clxxxvij. ante triennium, quam Caſsius cenſor, a Lupercali in Palatium uerſus, theatrum facere inſtituit: cui in † demoliẽdo eximia ciuitatis ſeueritas,&conſul. Scipio reſtitere. quod ego inter clariſsima publicæ uoluntatis argumenta numerauerim.Caſsio autem Longino, & Sextio Caluino, qui † Sallues apud Aquas, quæ ab eo Sextiæ appellantur,deuicit,cõſulib.Fabrateria deducta eſt, abhinc annos ferme CLVII. &, poſt annum,Scylacium,Mineruium, Tarentum, Neptunia, Carthagoq. in Africa,prima, ut præ-

† *moliendo. Man.*

† *Salyes.* è *Strab. Man. al. Salyes. al. Saluies.*

dixi-

diximus, extra Italiam, colonia condita eſt. de Dertona ambigitur. Narbo autem Marcius in Gallia, M. Porcio, Q. Marcio cos. abhinc ãnos circiter CLIII. deducta colonia eſt. poſt † tres, & uiginti annos in Vagiennis Eporædia, Mario ſexies, Valerioq. Flacco cos. Neque facile memoriæ mandauerim, quæ, niſi militaris, poſt hoc tempus deducta ſit. Cum hæc particula operis uelut formam propoſiti exceſſerit: quamquam intelligo, mihi in hac tam præcipiti feſtinatione, quæ me rotæ, proniue gurgitis ac uerticis modo, nuſquam patitur conſiſtere, pæne magis neceſſaria prætereunda, quam ſuperuacua amplectenda: nequeo tamẽ temperare mihi, quin rem, ſæpe agitatam animo meo, neque ad liquidum ratione perductam, ſignem ſtylo. Quis enim abũde mirari poteſt, quod eminentisſima cuiuſque profeſsionis ingenia, in eam formam, & in idem artati temporis congruens ſpatium; & quemadmodum clauſa capſa, alioq. ſæpto diuerſi generis animalia, nihilo minus ſeparata alienis, in unũ quoque corpus congregantur: ita cuiuſque clari operis capacia ingenia in ſimilitudinem & temporum, & profectuum

† XIIX. Mã.

ſemetipſa ab aliis ſeparauerunt? Vna, neque multorum annorum ſpatio diuiſa ætas, per diuini ſpiritus uiros, Aeſchylũ, Sophoclem, Euripidem, illuſtrauit tragoedias: una priſcam illam, & ueterem ſub Cratino, Ariſtophane, & Eupolide comœdiam; at nouam comicam Menandrus, æqualeſq. eius ætatis magis, quam operis, Philemon, ac Diphilus, & inuenere intra pauciſsimos annos, neque imitãda reliquere. Philoſophorum quoque ingenia, Socratico ore defluentia, omnium, quos paullo ante enumerauimus, quanto poſt Platonis, Ariſtoteliſq; mortem floruere ſpatio? Quid ante Iſocratem, quid poſt eius auditores, eorumq. diſcipulos clarũ in oratoribus fuit? adeo quidem artatum anguſtijs temporum, ut nemo memoria dignus alter ab altero uideri † nequiuerint, neque hoc in Græcis, quam in Romanis, euenit magis. nam, niſi aſpera, ac rudia repetas, & inuenti laudanda nomine, in Attio, circaq. eum Romana tragœdia eſt: dulceſq. Latini leporis facetiæ per Cæcilium, Terentiumque, & Afranium ſub pari ætate nituerunt. Hiſtoricos, (ut & Liuium quoque priorũ ætati adſtruas) præter Catonem, & quoſdam ueteres, & obſcu-

† nequiuerit. Man.

obſcuros,minus Lxxx. annis circumdatū
æuum tulit. ut nec poetarū in antiquius,
citeriuſue proceſsit ubertas, at oratio,
ac uis forenſis, perfectumq. proſæ elo-
quentiæ decus, ut idem ſeparetur Cato,
(pace P.Craſsi, Scipioniſque,& Lælij,&
Gracchorum,& Fannij,& Ser.Galbæ di-
xerim) ita uniuerſa ſub principe operis
ſui erupit Tullio: ut delectari ante eum
paucisſimis, mirari uero neminem poſ-
ſis,niſi aut ab illo uiſum,aut qui illum ui
derit.Hoc idem eueniſſe grammaticis,pla
ſtis,pictoribus, ſcalptoribus, ut quiſque
temporum inſtiterit notis,reperiet, emi-
nentia cuiuſque operis artisſimis tempo
rum clauſtris circumdata. Huius ergo,
præcedentiſq. ſæculi, ingeniorum ſimili-
tudines congregantis & in ſtudium par
& in emolumentum, cauſſas cum ſem-
per requiro,numquam reperio, quas eſ-
ſe ueras confidam, ſed fortaſſe uerisſimi-
les,inter quas has maxime.Alit æmulatio
ingenia:& nunc inuidia, nunc admiratio
†imitationem accendit: naturaque,quod *† al. incitatio*
ſummo ſtudio petitum eſt, aſcendit in *nem.*
ſummum: difficiliſq. in perfecto mora
eſt: naturaliterque, quod procedere non
poteſt, recedit. &, ut primo ad conſe-

quendos,quos priores ducimus,accendimur: ita,ubi aut præteriti,aut æquari eos poſſe deſperauimus, ſtudium cum ſpe ſe neſcit; & quod aſſequi non poteſt, ſequi deſinit, & uelut occupatam relinquens materiam, quærit nouam: præteritoq. eo, in quo eminere non poſſumus, † aliquid, in quo nitamur, conquirimus: ſequiturque,ut frequens ac mobilis tranſitus maximum perfecti operis impedimẽtum ſit. Tranſit admiratio a conditione temporum,& ad vrbium. Vna vrbs Attica pluribus annis eloquentiæ, quam vniuerſa Græcia,operibuſq. floruit; adeo vt corpora gentis illius ſeparata ſint in alias ciuitates, ingenia uero ſolis Athenienſiũ muris clauſa exiſtimes. Neque ego hoc magis miratus ſim, quam,neminem Argiuum,Thebanum, Lacedæmonium oratorẽ aut,dum vixit, auctoritate, aut poſt mortem memoria dignum exiſtimatum. quæ vrbes, & multæ aliæ, talium ſtudiorum fuere ſteriles, niſi Thebas vnum os Pindari illuminaret. nã Alcmana Lacones falſo ſibi uindicant.

† al. aliud.

P. VELLEI PATERCVLI HISTORIÆ ROMANÆ, AD M. VINICIVM COS.

LIBER SECVNDVS.

POtentiæ Romanorum prior Scipio viam aperuerat, luxuriæ poſterior aperuit. quippe, remoto Carthaginis metu, ſublataq. imperij æmula, non gradu, ſed præcipiti curſu à virtute deſcitum, ad vitia tranſcurſum; vetus diſciplina deſerta, noua inducta; in ſomnũ à vigilijs, ab armis ad uoluptates, a negotiis in otium conuerſa ciuitas. tũ Scipio Naſica in Capitolio porticus, tum, quas prædiximus, Metellus, tum in circo Cn.

Octa-

Octauius multo amœniſsimam moliti ſunt: publicamq; magnificentiam ſecuta priuata luxuria eſt. Triſte deinde, & contumelioſum bellum in Hiſpania, duce latronum Viriatho, ſecutum eſt: quod ita varia fortuna geſtum eſt, ut ſæpius Romanorũ gereretur aduerſa. ſed, interempto Viriatho fraude magis, quam virtute Seruilii Cæpionis, Numantinum grauius exarſit. hæc vrbs numquam plura, quam x. millia propriæ iuuentutis, armauit. ſed, uel ferocia ingenii, uel inſcitia noſtrorum ducum, uel fortunæ indulgentia, cum alios duces, tum Pōpeium, magni nominis virum ad turpiſsima deduxit fœdera, (hic primus e Pompeijs conſul fuit) nec minus turpia, ac deteſtabilia Mancinum Hoſtilium conſulem. ſed Pompeium gratia impunitum habuit, Mancinum verecundia. quippe, non recuſando perduxit huc, vt per Fetiales nudus, ac poſt tergum religatis manibus, dederetur hoſtibus: quem illi recipere ſe negauerunt, ſicut quondam Caudini fecerunt, dicentes, publicam uiolationem fidei non debere vnius lui ſanguine. Immanem deditio Mancini ciuitatis mouit diſſenſionem. quippe Ti. Gracchus, Ti.

Gracchi, clariſsimi, atq; eminentiſsimi uiri, filius, P. Africani ex filia nepos, quo quæſtore, & auctore id fœdus ictū erat, nunc grauiter ferens aliquid a ſe factum infirmari, nunc ſimilis uel iudicii, uel pœnæ metuens diſcrimen, tribunus pl. creatus, uir alioqui uita innocentiſsimus, ingenio florentiſsimus, propoſito ſanctiſsimus, tantis deniq; adornatus uirtutibus, quantas perfecta & natura, & induſtria mortalis conditio recipit, P. Mutio Scæuola, L. Calpurnio cōſulibus, abhinc annos clxii. deſciuit a bonis; pollicituſq; toti Italiæ ciuitatē, ſimul etiā promulgatis agrariis legibus, omnibus ſtatum concupiſcentibus, ſumma imis miſcuit, & in præruptum, atque anceps periculū adduxit rem p. Octauioq. collegæ, pro bono publico ſtanti, imperium abrogauit: III uiros agris diuidendis, coloniisq. deducendis creauit ſe, ſocerumq. ſuum conſularem Appium, & Gracchum fratrem, admodum iuuenem. tum P. Scipio Naſica, eius qui optimus uir a ſenatu iudicatus erat, nepos, eius qui cenſor porticus in Capitolio fuerat, filius, pronepos autem Cn. Scipionis, celeberrimi uiri, P. Africani † patrui; is priuatusque, & togatus, cū eſſet

† al. patruus priuatuſq;.

eſſet conſobrinus Ti.Gracchi,patriam cō gnationi præferens, &, quidquid publicè ſalutare non eſſet,priuatim alienū exiſtimans; † ob quas uirtutes primus omnium abſens pontifex max. factus eſt, † circundata læuo brachio togae lacinia, ex ſuperiore parte Capitolij, ſummis gradibus inſiſtens, hortatus eſt, qui ſaluam uellent remp.ſe ſequerentur. Tum optimates, ſenatus, atque equeſtris ordinis pars melior & maior,& intacta pernicioſis conſiliis plebs,inruere in Gracchum, ſtantem in area cum cateruis ſuis, &concientem pæne totius Italiæ frequentiam. is fugiens,decurrenſq. cliuo Capitolino, fragmine ſubſellii ictus,uitam,quam glorioſiſsime degere potuerat, immatura morte finiuit. Hoc initium in urbe Roma ciuilis ſanguinis, gladiorumq. impunitatis fuit. inde ius ui obrutum, potentiorq. habitus prior;diſcordiæq; ciuium, antea † conditionibus ſanari ſolitæ,ferro diiudicatæ; bellaq. non cauſsis inita, ſed prout eorum merces fuit. quod haud mirum eſt.non enim ibi cōſiſtunt exempla, unde cœperunt,ſed quamlibet in tenuem recepta tramitem, latiſsimè euagandi ſibi uiam faciunt: &, ubi ſemel recto deerra-

† *al. ob eas.*

† *al. cū data.*

† *condictionibus,ex Bonh. Sch.*

erratum eſt, in præceps peruenitur: nec quiſquam ſibi putat turpe, quod alij fuit fructuoſum. Interim, dum hæc in Italia geruntur, Ariſtonicus, mortuo rege Attalo, a quo Aſia populo Romano hereditate relicta erat, ſicut relicta poſtea eſt a Nicomede Bithynia, mentitus regiæ ſtirpis originem, armis eam occupat. is, uictus a M. Perperna, ductusq; in triumpho, ſed † M' Aquillio, capite pœnas dedit, cum, initio belli, CraſſumMucianum, uirum iuris ſcientiſsimum, decedentem ex Aſia proconſulem interemiſſet. Et P. Scipio Africanus Aemilianus, quiCarthaginem deleuerat, poſt tot acceptas circa Numantiam clades, creatus iterum conſul, miſſuſq. in Hiſpaniam, fortunæ uirtutique expertæ in Africa, reſpondit in Hiſpania; & intra annum, ac tres menſes, quam eò uenerat, circumdatam operibus Numantiam, exciſamq. æquauit ſolo. nec quiſquam ullius gentis hominum ante eum clariore urbium excidio nomen ſuum perpetuæ commendauit memoriæ. quippe, exciſa Carthagine, ac Numantia, ab alterius nos metu, alterius uindicauit cotumeliis. Hic, eum interrogante tribuno Carbone, quid de Ti. Grac

† à M'. Man.

chi cæde ſentiret, reſpondit : ſi is occupandæ reip. animum habuiſſet, iure cæſum. Et, cum omnis concio † acclamaſſet: Hoſtium, inquit, armatorum toties clamore non territus, qui poſſum ueſtro moueri, quorum nouerca eſt Italia? Reuerſus in urbem, intra breue tempus, M' Aquillio, C. Sempronio cos. abhinc annos † CL. poſt duos conſulatus, duoſq. triumphos, & bis exciſos terrores reip. mane in lectulo repertus eſt mortuus, ita ut quædam eliſarum faucium in ceruice reperirentur notæ. De tanti uiri morte nulla habita eſt quæſtio : eiusq. corpus uelato capite elatum eſt, cuius opera ſuper totum terrarum orbem Roma extulerat caput. ſeu fatalem, ut plures, ſeu cōflatam inſidiis, ut aliqui prodidere memoriæ, mortem obiit; uitam certe digniſſimam egit, quæ nullius ad id temporis, præterquam auito, fulgore uinceretur. Deceſsit anno ferme LVI. de quo ſi quis ambiget, recurrat ad priorem conſulatum eius, in quem creatus eſt ãno XXXVI. ita dubitare deſinet. Ante tempus exciſæ Numantiæ, præclara in Hiſpania militia † A. Bruti fuit: qui, penetratis omnib⁹ Hiſpaniæ gentibus, ingenti ui hominum, urbiumq.

† *al. occlamaſſet.*

† *CLIIX. Man.*

† *Decimi Bruti. ex Cicer. et numo, Mã.*

bluſmq; potitus numero, aditis quæ uix audita erant, Gallæci cognomen meruit. Et ante eum paucis annis tam ſeuerum illius Q. Macedonici in his gentibus imperium fuit, ut cum urbem, † Contrebiam nomine, in Hiſpania oppugnaret, pulſas præcipiti loco quinque cohortes legionarias eodem protinus ſubire iuberet; facientibuſq; omnibus in procinctu teſtamenta, velut ad certam mortem eundum foret, non deterritus propoſito, per ſeuerantia ducis, quem moriturum miſerat militem, uictorem recepit. tantum effecit miſtus timori pudor, ſpeſq; deſperatione quæſita. Hic virtute, ac ſeueritate facti; at Fabius Aemilianus, Paulli exẽplo, diſciplinæ in Hiſpania fuit clariſsimus. Decem deinde interpoſitis annis, qui Ti. Gracchum, idem Caium, fratrẽ eius, occupauit furor, tã uirtutibus eius omnibus, quam huic errori ſimilem, ingenio etiam, eloquentiaq; longe præſtantiorem. qui cum, ſumma quiete animi, ciuitatis princeps eſſe poſſet, vel vindicandæ fraternæ mortis gratia, uel præmuniendæ regalis potentiæ, eiuſdem exempli tribunatum ingreſſus, longe maiora, & acriora repetens, dabat ciuitatem om-

† *al. Trebiã. è Flor. et Val. Sch.*

nibus Italicis; extendebat eam pæne uſque Alpes; diuidebat agros; uetabat quẽquam ciuem plus D. iugeribus habere: quod aliquando lege Licinia cautum erat: noua conſtituebat portoria; nouis coloniis replebat prouincias; iudicia a ſenatu transferebat ad equites; frumentũ plebi dare inſtituerat; nihil immotum, nihil tranquillum, nihil quietum denique in eodem ſtatu relinquebat: quin alterũ etiam continuauit tribunatum. hunc L. Opimius conſul, qui prætor Fregellas exciderat, perſecutus armis, unaq. Fuluium Flaccum, conſularem ac triumphalem uirum, æquè praua cupientem, quem C. Gracchus in locum Tiberij fratris III. uirum nominauerat, eumq. ſocium regalis aſſumpſerat potentiæ, morte afficit. id unum nefariè ab Opimio proditum, quod capitis non dicam Gracchi, ſed ciuis R. pretium ſe daturum, idq. auro repenſurum propoſuit. Flaccus, in Auentino armatos ad pugnam ciens, cum filio maiore iugulatus eſt. Gracchus profugiens, cum iam comprehenderetur ab iis, quos Opimius miſerat, ceruicem † Euporo ſeruo præbuit, qui non ſegnius ſe ipſe interemit, quam domino ſuccurrerat.

† qui Euphorus Corn. Nep. Philocrates Plutar

Quo

Quo die ſingularis Pomponij, equitis R. in Gracchum fides fuit, qui, more Coclitis, ſuſtentatis in ponte hoſtibus, eius gladio ſe transfixit. Vt Tiberij Gracchi antea corpus, ita Caij, mira crudelitate victorum, in Tiberim deiectum eſt. Húc Ti. Gracchi liberi, P. Scipionis Africani nepotes, viua adhuc matre Cornelia, Africani filia, viri optimis ingenijs male vſi, vitæ mortiſq; habuere exitum: qui ſi ciuilem dignitatis concupiſſent modum, quidquid tumultuando adipiſci geſtierunt, quietis obtuliſſet reſp. Huic atrocitati adiectum ſcelus vnicum. quippe iuuenis, ſpecie excellens, necdum duodeuicelimum tranſgreſſus annum, immuniſq; delictorum paternorum, Fuluij Flacci filius, quem pater legatum de conditionibus miſerat, ab Opimio interemptus eſt. quem cum haruſpex Tuſcus, amicus, flentem in vincula duci vidiſſet, Quin tu hoc potius, inquit, facis? protinuſq; inliſo capite in † pontem lapideum ianuæ carceris, effuſoq; cerebro exſpirauit. Crudeleſq; mox quæſtiones, in amicos, clienteſq. Gracchorum, habitæ ſunt. ſed Opimium, virum alioqui ſanctû, & grauem, damnatum poſtea iudicio publico, me-

cho nominatus: Sch.

† *poſtem. Man.*

moria ipſius ſæuitiæ, nulla ciuilis perſecuta eſt miſericordia. Eadem Rupilium, Popilliumque, qui conſules aſperrimè in Tiberij Gracchi amicos ſæuierant, poſtea iudiciorum publicorum merito oppreſsit inuidia. Rei tantæ parum ad notitiam pertinens interponetur. Hic eſt Opimius, a quo conſule celeberrimum Opimiani vini nomen; quod iam nullum eſſe, ſpatio annorum colligi poteſt; cum ab eo ſint ad te, M. Vinici, conſulem, anni † CLI. Factum Opimij, quod inimicitiarum quæſita erat vltio, minor ſecuta auctoritas: & viſa vltio, priuato odio magis, quam publicæ uindictæ data. Subinde, Porcio, Marcioq. cos. deducta colonia, Narbo Marcius. Mandetur deinde memoriæ ſeueritas iudiciorum. quippe C. Cato conſularis, M. Catonis nepos, Africani ſororis filius, repetundarum ex Macedonia damnatus eſt; cum lis eius IIII. æſtimaretur. adeo illi uiri magis voluntatem peccandi intuebãtur, quam modum: factaq. ad conſilium dirigebãt, & quid, non in quantum, admiſſum foret, æſtimabant. Circa eadem tempora †Metelli fratres vno die triumphauerũt. Non minus clarum exemplum & adhuc

† *CL. Man.*

† *duo Metelli. Man.*

vnicum

vnicum Fuluij Flacci, eius, qui Capuam ceperat, filiorum, ſed alterius in adoptionem dati, in collegio conſulum fuit. Adoptatiuus in Acidini Manlij familiam datus. nam cenſura Metellorum, patrueliũ, non germanorum fratrum fuit: quod ſolis contigerat Scipionibus. Tum Cimbri & Teutoni tranſcendere Rhenum, multis mox noſtris ſuiſq. cladibus nobiles. Per eadem tempora clarus eius Minucij, qui porticus, quæ hodieq. celebres ſunt, molitus eſt, ex Scordiſcis triumphus fuit. Eodem tractu temporum nituerũt oratores Scipio Aemilianus, Læliuſq., Ser. Galba, duo Gracchi, C. Fannius, Carbo Papirius. Nec prætereundus Metellus Numidicus, & Scaurus, & ante omnes L. Craſſus, & M. Antonius. Quorum ætati ingenijſq. ſucceſſere C. Cæſar Strabo, P. Sulpicius. † Namq. Mucius iuris ſcientia, quam propriæ eloquentiæ nomine, celebrior fuit. Clara etiam per idẽ æui ſpatium fuere ingenia, in Togatis Afranij, in Tragœdijs Pacuuij, atq. Attij, vſq; in Græcorum ingeniorum comparationem euecti, magnumq. inter hos ipſos facientis operi ſuo locum, adeo quidem, vt in illis limæ, in hoc pæne plus vi-

† *Nã Q. Mucius. Man.*

deatur ſanguinis. Celebre & Lucilij nomen fuit, qui ſub P. Africano, Numantino bello, eques militauerat, quo quidẽ tempore iuuenis adhuc Iugurtha, ac Marius, ſub eodem Africano militantes, in ijſdem caſtris didicere, quæ poſtea in cõtrarijs facerent. Hiſtoriarum auctor iã tum Siſenna erat iuuenis, ſed opus belli ciuilis Sullani poſt aliquot annos ab eo ſeniore editum eſt. Vetuſtior Siſenna fuit Cœlius, æqualis Siſennæ Rutilius, Claudiuſq; Quadrigarius, & Valerius Antias. Sane non ignoremus, eadem ætate fuiſſe Pomponium, ſenſibus celebrem, verbis rudem, & nouitate inuenti à ſe operis commendabilem. Perſequamur notã ſeueritatem cenſorum, Caſsij Longini,
† CLIV. Mã. Cæpioniſq;, qui abhinc annos † clvij. Lepidum Aemilium, augurem, quod ſex millibus ædes conduxiſſet, adeſſe iuſſerunt.
† habeat. è uulgatis Sch. At nunc ſi quis tanti † habitet, vix vt Senator agnoſcitur. adeò maturè à rectis in vitia, à vitijs in praua, à prauis in præcipitia peruenitur. Eodem tractu tẽporum & Domitij ex Aruernis, & Fabij ex Allobrogibus victoria fuit nobilis. Fabio, Paulli nepoti, ex victoria cognomen Allobrogico inditum. Note-

tur Domitiæ familiæ peculiaris quædam, & vt clariſsima, ita artata numero felicitas. Septem ante hunc, nobiliſsimæ ſimplicitatis iuuenem, Cn. Domitium, fuere ſingulis omnino parentibus geniti, ſed omnes ad conſulatum ſacerdotiaq., ad triumphi autem pæne omnes peruenerunt inſignia. Bellum deinde Iugurthinum geſtum eſt per Q. Metellum, nulli ſecundum ſeculi ſui. huius legatus fuit C. Marius, quem prædiximus, natus equeſtri loco, hirtus atq. horridus, uitaq. ſanctus, quantum bello optimus, tantum pace peſsimus, immodicus gloriæ, inſatiabilis, impotens, ſemperq. inquietus. hic per publicanos, alioſq; in Africa negotiantes, criminatus Metelli lentitudinem, trahentis iam in tertium annum bellum, & naturalem nobilitatis ſuperbiam, † morandiq. in imperijs cupiditatem, effecit, ut, cum, commeatu petito, Romam ueniſſet, conſul crearetur, belliq; pæne patrati à Metello, qui bis Iugurtham acie fuderat, ſumma committeretur ſibi. Metelli tamen & triumphus fuit clariſsimus, & † meritum, uirtutiq. cognomen Numidici inditum. Vt paullo ante Domitiæ familiæ, ita Cæ-

† *al. immorandiq; imperijs.*

† *meritum uirtuti cognomen. Man.*

ciliæ notanda claritudo eſt: quippe intra XII. ferme annos huius temporis cõſules fuere Metelli, aut cenſores, aut triumpharunt amplius XII. ut appareat, quemadmodum urbium imperiorumq; ita gentium nunc florere fortunam, nũc ſeneſcere, nunc interire. At Caius Marius L. Sullam, iam tunc, ut præcauentibus fatis, copulatum ſibi quæſtorem habuit, & per eum miſſum ad regem Bocchum, Iugurtha rege, abhinc annos ferme †CXXXIIX. potitus eſt: deſignatuſq. iterum conſul, in urbem reuerſus, ſecundi cõſulatus initio Kalen. Ian. eum in triumpho duxit. Effuſa, ut prædiximus, immanis uis Germanarum gentiũ, quibus nomen Cimbricis ac Teutonis erat, cum Cæpionẽ, Manliumq. conſulem, & ante Carbonem, Silanumq. fudiſſent, fugaſſentq. in Gallijs, & exuiſſent exercitu, Scaurumq. Aurelium cos. & alios celeberrimi nominis uiros trucidaſsent, populus R. non alium repellendis tantis hoſtibus magis idoneum imperatorem, quam Marium, eſt ratus. tum multiplicati conſulatus eius. Tertius in apparatu belli cõſumptus: quo anno Cn. Domitius tribun. pl. legem tulit, ut ſacerdotes, quos antea

† *cxxxiv. Man.*

antea collegæ ſufficiebant,populus crearet.Quarto,trans alpes circa Aquas Sextias cum Teutonis conflixit,amplius CL. hoſtium priore, ac poſtero die, ab eo trucidatis: genſq. exciſa Teutonũ.Quinto,citra Alpas,in campis, quibus nomẽ erat † Raudis,ipſe conſul, & proconſul Q. Luctatius Catulus fortunatiſsimo decertauere prœlio.cæſa,aut capta amplius CM. hominum. Hac uictoria uidetur meruiſſe Marius,ne eius nati Remp. pœniteret,ac bona malis repenſaſſe. Sextus conſulatus ueluti præmium ei meritorũ datus.Non tamen huius conſulatus fraudetur gloria,quo Seruilij Glauciæ,Saturniniq. Appuleij furorem,continuatis honoribus remp. lacerantium, & gladijs quoq. & cæde comitia diſcutientium,cõſul armis compeſcuit; homineſq. exitiabiles in Hoſtilia curia morte multauit. Deinde interiectis paucis annis,tribunatum inijt M.Liuius Druſus,uir nobilisſimus,eloquentisſimus,ſanctiſsimus, meliore in omnia ingenio, animoq., quã fortuna uſus: qui, cum ſenatui priſcum reſtituere cuperet decus, & iudicia ab equitibus ad eum transferre ordinem; (quippe, eam poteſtatem nacti equites,

† al. Raudiis.

Gracchanis legibus, cum in multos clariſsimos, atq. innocentiſsimos uiros ſæuiſsent, tum P. Rutilium, uirum non ſeculi ſui, ſed omnis æui optimum, interrogatum lege repetundarum, maximo cum gemitu ciuitatis, damnauerant.) in ijs ipſis, quæ pro ſenatu moliebatur, ſenatũ habuit aduerſarium, non intelligentem, ſi quã de plebis commodis ab eo agerentur, ueluti ineſcandæ illiciendæq. multitudinis cauſſa fieri, ut minoribus perceptis, maiora permitteret. Deniq. ea fortuna Druſi fuit, ut malefacta collegarũ, quam eius optimè ab ipſo cogitata, ſenatus probaret magis; & honorem, qui ab eo deferebatur, ſperneret; iniurias, quæ ab alijs intendebantur, æquo animo reciperet; & huius ſummæ gloriæ inuideret, illorum modicam ferret. Tum conuerſus Druſi animus, quando bene cœpta male cedebant, ad dandam ciuitatem Italiæ. quod cum moliens reuertiſſet è foro, immenſa illa & incognita, quæ cũ ſemper comitabatur, cinctus multitudine, in atrio domus ſuæ cultello † percuſſus, qui affixus lateri eius relictus eſt, intra paucas horas deceſsit. Sed cum ultimum redderet ſpiritum, intuens circũſtantiũ,

† *al. perfoſſus.*

ſtantium, mœrentiumq; frequentiam, effudit vocem, conuenientiſsimam conſcientiæ ſuæ: Ecquando, inquit, propinqui, amiciq;, ſimilem mei ciuem habebit reſp? Hunc finem clariſsimus iuuenis uitæ habuit: cuius morum minime omittatur argumentum. Cum ædificaret domum in Palatio, eo in loco, ubi eſt, quæ quondam Ciceronis, mox Cenſorini fuit, nunc Statilij Siſennæ eſt; promitteretq; ei architectus, ita ſe eam ædificaturum, vt libera à conſpectu, immunis ab omnibus arbitris eſſet, neq; quiſquam in eam deſpicere poſſet: Tu vero, inquit, ſi quid in te artis eſt, ita compone domum meam, vt quidquid agam, ab omnibus perſpici poſsit. In legibus Gracchi inter pernicioſiſsima numerauerim, quod extra Italiam colonias poſuit. id maiores (cum viderent tanto potentiorē Tyro Carthaginem, Maſsiliam Phocæa, Syracuſas Corintho, Cyzicum ac Byzantium Mileto, genitali ſolo) diligenter uitauerant, ut ciues Romanos ad cenſendum ex prouincijs in Italiam reuocauerint. Prima autem extra Italiam colonia Carthago condita eſt. Mors Druſi, iam pridem tumeſcens, bellum excita-

† *Sociale, Flo ro : Marſicū, Straboni. Sc.* † *cxix. Man.* † *vniuerſa Italia, cum id malum ab Aſculanis, &c. Man.*

uit † Italicum: quippe L. Cæſare, P. Rutilio coſ. abhinc annos † cxx. † cum id malum in vniuerſa Italia ab Aſculanis ortum eſſet, (quippe Seruilium Prætorem, Fonteiumq; legatum occiderant.) ac deinde à Marſis exceptum, in omnes penetraſſet regiones; arma aduerſus Romanos cepit. quorum ut fortuna atrox, ita cauſſa fuit iuſtiſsima. petebant enim eam ciuitatem, cuius imperium armis tuebantur: per omnes annos, atq; omnia bella, duplici † numero ſe militum equitumq; fungi, neq; in eius ciuitatis ius recipi, quæ per eos in id ipſum perueniſſet faſtigium, per quod homines eiuſdem & gentis & ſanguinis, vt externos alienoſq; faſtidire poſſet. id bellum amplius ccc. iuuentutis Italicæ abſtulit. Clariſsimi autem Imperatores fuerunt Romani eo bello, Cn. Pompeius, Cn. Pompeii Magni pater, C. Marius, de quo prædiximus, L. Sulla, anno ante prætura functus, Q. Metellus, Numidici filius, qui meritum cognomen Pii conſecutus erat. quippe expulſum ciuitate à L. Saturnino tribuno pl. quod ſolus in leges eius iurare noluerat, pietate ſua, auctoritate ſenatus, conſenſu populi R. reſtituit patrem.

† *munere. Delb.*

trem. Nec triumphis honoribuſq. , quã aut cauſſa exilij, aut exilio,aut reditu clarior fuit Numidicus. Italicorum autem fuerunt celeberrimi duces, Silo Poppædius, Herius Aſinius,Inſteius Cato , C. Pontidius , Teleſinus Pontius , Marius Egnatius,Papius Mutilius. Neq; ego verecundia , domeſtici ſanguinis gloriæ quidquam, dum verum refero , ſubtraham. quippe multum Minatij Magij , ataui mei , Aſculanenſis , tribuendũ ẽſt memoriæ: qui nepos Decij Magij, Campanorum principis celeberrimi, & fideliſsimi viri , tantam hoc bello Romanis fidem præſtitit, vt cum legione, quam ipſe in Hirpinis conſcripſerat, Herculaneum ſimul cum T.Didio caperet,Pompeios cum L.Sulla oppugnaret,Coſamq; occuparet. cuius de virtutibus cum alij, tum maximè, dilucideq; Q. Hortenſius in Annalibus ſuis retulit . cuius pietati plenam populus R.gratiam retulit ; ipſum viritim ciuitate donando,duos filios eius creando prætores , cum ſeni adhuc crearentur. Tam uaria atq. atrox fortuna Italici belli fuit, vt per biennium continuum duo Romani conſules, Rutilius, ac deinde Cato Porcius ab hoſtibus occi-

deren-

derētur,exercitus P.R.multis in locis ſun derētur,vtq; ad ſaga iretur,diuq; in eo habitu maneretur. Caput imperij ſui Corfiniū legerant,q͞d † appellarēt Italicū. Paulatim deinde recipiendo in ciuitatē, qui arma aut non ceperant, aut depoſuerāt maturius,uires refectæ ſunt, Pompeio, Sullaq. & Mario fluentem procumbentemq. Remp. reſtituentibus. Finito ex maxima parte,niſi quæ Nolani belli manebant reliquiæ,Italico bello, (quo quidem Romani uictis afflictiſq; ipſi exarmati, quam integris uniuerſis ciuitatem dare maluerunt)conſulatum inierunt Q. Pompeius,& L.Cornelius Sulla, uir, qui neq. ad finem uictoriæ ſatis laudari, neq. poſt uictoriam abundè uituperari poteſt. hic natus familia nobili, ſextus à Cornelio Rufino,qui bello Pyrrhi inter celeberrimos fuerat duces, cum familiæ eius claritudo intermiſſa eſſet,diu ita ſe geſsit,ut nullam petendi conſulatum cogitationē habere uideretur; deinde poſt præturam illuſtratus bello Italico,&ante in Gallia legatione ſub Mario, qua eminentiſsimos duces hoſtium fuderat, ex ſucceſſu animum ſumpſit; petensq. conſulatum pæne omnium ciuium ſuffragijs

† al. appellarunt.

gijs

gijs factus eſt: ſed cum honorem vndequinquageſimo ætatis ſuæ anno aſſecutus eſt. Per ea tempora Mithridates Ponticus rex, uir neq. ſilendus, neq. dicendus ſine cura, bello acerrimus, uirtute eximius, aliquando fortuna, ſemper animo maximus, conſiliis dux, miles manu, odio in Romanos Hannibal, occupata Aſia, necatiſq. in ea omnibus ciuibus R. quos quidem eadem die atq. hora, redditis ciuitatibus literis, ingenti cum pollicitatione præmiorum interimi iuſſerat, (quo tempore neq. fortitudine aduerſus Mithridatem, neq. fide in Romanos quiſquam Rhodiis par fuit. Horum fidem Mitylenæorum perfidia illuminauit, qui M. Aquillium, aliosq. Mithridati uinctos tradiderunt; quibus libertas in unius Theophanis gratiam, poſteà à Pompeio reſtituta eſt) cum terribilis Italiæ quoq; uideretur imminere, ſorte obuenit Sullæ Aſia prouincia. is egreſſus urbe, cum circa Nolam moraretur; (quippe ea urbs pertinaciſsimè arma retinebat, exercituq. Romano obſidebatur, uelut pœniteret eius fidei, quam omnium ſanctiſsimam bello præſtiterat Punico) P. Sulpicius, tribunus pl. diſertus, acer, opibus, gratia,

amicitijs, uigore ingenij atq. animi celeberrimus, cum antea rectiſſima uolun tate, apud populum maximam quæſiſſet dignitatem, quaſi pigeret eum uirtutum ſuarum, & bene conſulta ei male cederēt, ſubito prauus & præceps, C. Mario, poſt LXX. annum omnia imperia & omnes prouincias cōcupiſcenti, addixit, legemq; ad populum tulit, qua Sullæ imperium abrogaretur, C. Mario bellum decernere tur Mithridaticum; aliaſq; leges pernicioſas & exitiabiles, neq. tolerandas liberæ ciuitati, tulit: quin etiam Q. Pompeij conſulis filium, eundemq; Sullæ generū, per emiſſarios factionis ſuæ interfecit. Tum Sulla, contracto exercitu, ad urbē redijt, eamq. armis occupauit, XII. auctores nouarum peſsimarumq. rerum, inter quos Marium, cum filio, & P. Sulpicio, urbe exturbauit, ac lege lata, exſules fecit. Sulpicium etiam aſſecuti equites, in Laurentinis paludibus iugulauere, caputq; eius erectum, & oſtentatum, pro Roſtris, uelut omen imminentis proſcriptionis, fuit. Marius poſt ſextum conſulatum, annoq. LXX. nudus, ac limo obrutus, oculis tantummodo, ac naribus eminentibus, extractus arundineto, circa pa-

ludem Maricæ;in quam ſe, fugiens con ſectantes Sullæ equites,abdiderat,iniecto in collum loro, in carcerem Minturnen ſium,iuſſu II uiri,perductus eſt. ad quē interficiendū miſſus cum gladio ſeruus publicus, natione Germanus, qui forte ab imperatore eo,bello Cimbrico captus erat, ut agnouit Marium,magno eiulatu expromenti indignationem caſus tanti uiri,abiecto gladio, profugit è carcere. Tum ciues,ab hoſte, miſereri paullo an te principis uiri, docti, inſtructum eum uiatico,collataq; ueſte, in nauem impo- ſuerunt.at ille,aſſecutus circa Aenariam filium,curſum in Africam direxit; ino- pemq. uitam in tugurio ruinarum Car- thaginienſium, tolerauit; cum Marius, adſpiciens Carthaginem,illa intuens Ma rium,alter alteri poſſent eſſe ſolatio.Hoc primum anno, ſanguine conſulis Roma ni, militis imbutæ manus ſunt : quippe Pompeius, collega Sullæ,ab exercitu Cn. Pompeij proconſulis, ſeditione, ſed quā dux creauerat,interfectus eſt. Non erat Mario,Sulpicioq; Cinna temperatior. i- taq., cū ita ciuitas Italiæ data eſſet,ut in octo tribus contribuerentur noui ciues; ne potentia eorum,& multitudo, ueterū

ciuium dignitatem frangeret; pluſq. poſſent recepti in beneficium, quam auctores beneficii , Cinna, in omnibus tribubus eos ſe diſtributurum ,pollicitus eſt. quo nomine,ingentem totius Italiæ frequentiam in urbem acciuerat. è qua pulſus,collegæ, optimatiumq́. uiribus, cum in Campaniam tenderet ,ex auctoritate ſenatus , conſulatus ei abrogatus eſt,ſuffectuſq. in eius locum L.Cornelius Merula,flamen Dialis.Hæc iniuria homine, quam exemplo,dignior fuit.Tum Cinna, corruptis primo centurionibus, ac tribunis,mox etiam,ſpe largitionis,militibus, ab eo exercitu,qui circa Nolam erat, receptus eſt. is cum uniuerſus in uerba eius iuraſſet,retinens inſignia conſulatus, patriæ bellum intulit, fretus ingenti numero nouorum ciuium, è quorum delectu CCC.amplius cohortes conſcripſerat,ac triginta legionum inſtar impleuerat Opus erat partibus,auctoritate, gratia cuius augendæ,C.Marium, cum filio, de exſilio reuocauit,quiq; cum eis pulſi erant.Dum bellum autem infert patriæ Cinna,Cn. Pompeius,Magni pater, (cuius præclara opera bello Marſico præcipuè circa Picenum agrum, ut præſcripſimus,

mus, vſa erat reſp. quiq; Aſculum cepe-
rat, circa quam vrbem, cum in multis a-
lijs regionibus exercitus diſperſi forent,
V. & LXX. ciuium Romanorum, am-
plius LX. Italicorum vna die conflixe-
rant) fruſtratus ſpe continuandi conſu-
latus, ita ſe dubium, mediumq; parti-
bus præſtitit, ut omnia ex proprio vſu
ageret, temporibuſq; inſidiari videretur,
& huc atq; illuc, vnde ſpes maior † affuiſ-
ſet potentiæ, ſe, exercitumq; deflecteret;
ſed ad vltimum, magno atrociq; prœlio,
cum Cinna conflixit. Cuius commiſsi,
patratiq; ſub ipſis mœnibus, ſocijſq; vr-
bis Romanæ pugnãtibus, ſpectantibuſq;,
quam fuerit euentus exitiabilis, vix ver-
bis exprimi poteſt. Poſt hoc, cum vtrũq;
exercitum, velut parum bello exhauſtũ,
laceraret peſtilentia, Cn. Pompeius de-
ceſsit: cuius interitus voluptas, amiſſo-
rum aut gladio aut morbo ciuium pæne
damno repenſata eſt: populuſq. Rom.
quam uiuo iracundiam debuerat, in cor
pus mortui contulit. Seu duæ, ſeu tres
Pompeiorum fuere familiæ, primus eius
nominis, ante annos ferè clxviij. Q. Pom
peius cum Cn. Seruilio conſul fuit. Cin-
na & Marius, haud incruentis vtrimq.

† affulſiſſet. Man.

certaminibus editis, vrbem occupauerunt: ſed prior ingreſsus Cinna, de recipiendo Mario, legem tulit. mox C. Marius, peſtifero ciuibus ſuis reditu, intrauit mœnia. Nihil illa victoria fuiſſet crudelius, niſi mox Sullana eſſet ſecuta. neq; licentia immediocri ſæuitum, ſed excelſiſſimi † quiq. eminentiſsimæ ciuitatis viri varijs ſuppliciorum generibus affecti. in ijs consul Octauius, vir leniſsimi animi, iuſſu Cinnæ, interfectus eſt. Merula autem, qui ſe ſub aduentum Cinnæ conſulatu abdicauerat, inciſis venis, ſuperfuſoq. altaribus ſanguine, quos ſæpe pro ſalute reip. flamen Dialis precatus erat Deos, eos in exſecrationem Cinnæ, partiumq; eius tum precatus, optimè de rep. meritum ſpiritum reddidit. M. Antonius, princeps ciuitatis, atq. eloquentiæ, gladijs militum, quos ipſos facundia ſua moratus erat, iuſſu Marij, Cinnæq., confoſſus eſt. Q. Catulus, & aliarum virtutum, & belli Cimbrici gloria, quæ illi cum Mario communis fuerat, celeberrimus, cum ad mortem conquireretur, concluſit ſe loco, nuper calce arenaq; pᵒpolito, illatoq. igni, qui uim odoris excitaret, ſimul exitiali hauſto ſpiritu, ſimul inclu-

† *atq; eminẽtiſsimi. Man.*

incluſo ſuo, mortem magis voto, quam arbitrio inimicorum obijt. Omnia erāt præcipitia in rep. nec tamen adhuc quiſquā inueniebatur, qui bona ciuis Rom. aut donare auderet, aut petere ſuſtineret. Poſtea id quoq; acceſsit, vt ſæuitiæ cauſſam auaritia præberet, & modus culpæ ex pecuniæ modo conſtitueretur; & qui fuiſſet locuples, fieret nocens, ſui quiſq; periculi merces foret; nec quidquam uideretur turpe, quod eſſet quæſtuoſum. Secundum deinde conſulatum Cinna, & ſeptimum Marius, in priorū dedecus, inijt; cuius initio, morbo oppreſſus, deceſsit, vir in bello hoſtibus, in otio ciuibus infeſtiſsimus, quietiſq; impatientiſsimus. In huius locum ſuffectus Valerius Flaccus, turpiſsimæ legis auctor, qua creditoribus quadrantem ſolui iuſſerat: cuius facti merita eum pœna intra biennium conſecuta eſt. Dominante in Italia, Cinna, maior pars nobilitatis ad Sullam in Achaiam, ac deinde poſt in Aſiam perfugit. Sulla interim, cū Mithridatis præfectis, circa Athenas, Bœotiamq. & Macedoniam, ita dimicauit, vt & Athenas reciperet, & plurimo circa multiplices Piræei portus munitiones la

 bore

bore expleto, amplius cc. hoſtium interficeret, nec minus multa caperet. Si quis hoc rebellandi tempus, quo Athenæ oppugnatæ à Sulla ſunt, imputat Athenienſibus, † nimirum ueri, vetuſtatiſq. ignarus eſt. adeo enim certa Athenienſium in Romanos fides fuit, vt ſemper, & in omni re, quidquid ſincera fide gereretur, id Romani Attica fieri prædicarent. Ceterum tum oppreſsi Mithridatis armis homines miſerrimæ conditionis, cũ ab inimicis tenerentur, oppugnabantur ab amicis, & animos extra mœnia, corpora, neceſsitati ſeruientes, intra muros habebant. Tranſgreſſus deinde in Aſiam Sulla, parentem ante omnia, ſuppliceq. Mithridatem inuenit, quem multatum pecunia, ac parte nauium, Aſia, omnibuſq. alijs prouincijs, quas armis occupauerat, decedere coegit: captiuos recepit: in perfugas, noxioſq. animaduertit: paternis, id eſt Ponticis finibus contentum eſſe iuſsit. C. Flauius Fimbria, qui præfectus equitum ante aduentum Sullæ, Valerium Flaccum, conſularem uirum, interfecerat, exercituq. occupato imperator appellatus, forte Mithridatẽ pepulerat prœlio; ſub aduentu Sullæ ſe

† al nimium.

ipſe

ipſe interemit, adoleſcens, quæ peſsimè auſus erat, fortiter exſecutus. Eodem anno † P. Lænas tribunus pl. Sex. Luciliũ, qui priore anno tribunus pl. fuerat, ſaxo Tarpeio deiecit; & cum collegæ eius, quibus diem dixerat, metu ad Sullam profugiſſent, aqua igniq. ijs interdixit. Tum Sulla, compoſitis tranſmarinis rebus, cũ ad eum primum omnium Romanorum, legathi Parthorum veniſſent, & in ijs quidam magi ex notis corporis reſpondiſſent, cœleſtem eius vitam, & memoriam futuram, reuectus in Italiam, haud plura, quam xxx. armatorum millia aduerſum cc. amplius hoſtium expoſuit Brundiſij. Vix quidquam in Sullæ operibus clarius duxerim, quam quod, cum per triennium Cinnanæ Marianæq; partes Italiam obſiderent, neq. illaturum ſe bellum ijs diſsimulauit, nec, quod erat in manibus, omiſit; exiſtimauitq., ante frãgendum hoſtem, quam vlciſcendum ciuem; repulſoq. externo metu, vbi, quod alienum eſſet, viciſſet, ſuperaret, quod erat domeſticum. Ante aduentum L. Sullæ Cinna, ſeditione orta, ab exercitu interemptus eſt, vir dignior, qui arbitrio victorum moreretur, quam iracundia

† Popillius. Man.

 mili-

militum. de quo verè dici poteſt, auſum eum, quæ nemo auderet bonus, perfeciſſe, quæ à nullo, niſi fortiſsimo perfici poſſent; & fuiſſe eum in conſultando temerarium, in exſequendo virum. Carbo, nullo ſuffecto collega, ſolus toto anno conſul fuit. Putares, Sullam veniſſe in Italiam, non belli vindicem, ſed pacis auctorem: tanta cum quiete exercitum per Calabriam, Apuliamq. cum ſingulari cura frugum, agrorum, hominum, urbium, perduxit in Campaniam; tentauitq. iuſtis legibus, & æquis conditionibus bellum componere: ſed ijs quibus & peſsima, & immodica cupiditas erat, nõ poterat pax placere. Creſcebat interim in dies Sullæ exercitus, cõfluentibus ad eũ optimo quoque & †ſaniſsimo. Felici deinde circa Capuã euentu Scipionẽ, Norbanũq. conſules ſuperat: quorum Norbanus, acie uictus, Scipio, ab exercitu ſuo deſertus, ac proditus, inuiolatus a Sulla dimiſſus eſt: adeo enim Sulla diſsimilis fuit bellator, ac uictor, ut, dum uincit, iuſtiſsimo lenior, poſt uictoriam audito fuerit crudelior. nam & conſul, ut prædiximus, exarmatum Q. Sertorium, pro quanti mox belli facem? & multos alios, potitus eorum,

† al. ſanctiſsimo.

rum, dimiſit incolumes: credo, ut in eodem homine duplicis ac diuerſiſsimi animi conſpiceretur exemplum. Poſt uictoriam, qua deſcendens montem Tifata cum C. Norbano concurrerat Sulla, grates Dianæ, cuius numini regio illa ſacrata eſt, ſoluit; aquas ſalubritate in medendiſq. corporibus nobiles, agroſq. omnes † addixit deæ. huius gratæ religionis memoria, & inſcriptio templi affixa poſti hodieq. & tabula teſtatur ærea intra ædem. Coſſ. Carbo III. & C. Marius ſepties conſulis filius, annos natus XXVI. uir animi magis, quam æui paterni, multa fortiterq. molitus, neque uſquam inferior nomine conſulis, apud Sacriportum pulſus a Sulla acie, Præneſte, quod ante natura munitum præſidiis firmauerat, ſe, exercitumq. contulit. & ne quid umquam malis publicis deeſſet, in qua ciuitate ſemper uirtutibus certatum erat, certabatur ſceleribus; optimuſq. ſibi uidebatur, qui fuerat peſsimus. quippe, dum ad Sacriportum dimicatur, Damaſippus prætor Domitium, Scæuolam etiam pontificem maximum, & diuini, humaniq. iuris auctorem celeberrimum, & C. Carbonem prætorium, conſulis fra-

† *addixit. Deq; huius. Putean.*

trem,& Antiſtium ædilitium, uelut fauẽtes Sullæ partibus, in curia Hoſtilia trucidauit. Non perdat nobiliſsimi facti gloriam Calpurnia, Beſtiæ filia,uxor Antiſtii,quæ iugulato, ut prædiximus, uiro, gladio ſe ipſam tranſixit.quantum huius gloriæ,famæq. acceſsit?nunc uirtute eminet,patria latet. At Pontius Teleſinus,dux Samnitium,uir domi,belliq. fortiſsimus, penituſq. Romano nomini infeſtiſsimus, contractis circiter XL. fortiſsimæ,pertinaciſsimæq. in retinendis armis iuuentutis,Carbone,ac Mario coſ. abhinc annos CXI.Kal,Nouem.ita ad portam Collinã cum Sulla dimicauit,ut ad ſummum diſcrimen & eum, & remp. perduceret: quæ non maius periculum adiit, Hannibalis intra tertium miliarium caſtra cõſpicata,quam eo die, quo circumuolans ordines exercitus ſui Teleſinus,dictitáſq. adeſſe Romanis ultimum diem,uocifera batur eruendam,delendamq. urbem; adiiciens,nunquam defuturos raptores Italicæ libertatis lupos, niſi ſilua, in quam refugere ſolerent,eſſet exciſa. Poſt primã demum horam noctis & Romana acies reſpirauit,& hoſtium ceſſit.Teleſinus poſtera die ſemianimis repertus eſt, uicto

ris magis,quam morientis,uultum præferens: cuius abſciſſum caput ferri, geſtariq. circa Præneſte Sulla iuſsit. Tum demum, deſperatis rebus ſuis, C. Marius adoleſcens per cuniculos,qui,miro opere fabricati, in diuerſas agrorum partes ferunt, conatus erumpere, cum foramine è terra emerſiſſet, a diſpoſitis in id ipſum interemptus eſt.Sunt,qui ſua manu; ſunt,qui concurrentem mutuis ictibus cum minore fratre Teleſino,unà obſeſſo,& erumpente, occubuiſſe prodiderint. utcumque cecidit, hodieq. tanta patris imagine non obſcuratur eius memoria.de quo iuuene quid exiſtimauerit Sulla,in promptu eſt. occiſo enim demum eo,Felicis nomen aſſumpſit : quod quidem uſurpaſſet iuſtiſsimè, ſi eundem & uincendi,& uiuendi finem habuiſſet.Oppugnationi autem Præneſtis, ac Marii præfuerat Offella Lucretius; qui, cum ante Marianarum fuiſſet partium, prætor ad Sullam transfugerat.Felicitatem diei, quo Samnitium, Teleſiniq. pulſus eſt exercitus,Sulla perpetua ludorum Circenſium honorauit memoria, quibus ſine nomine Sullanæ uictoriæ celebrantur.

Paullò ante, quam Sulla ad Sacriportum

dimi-

dimicaret, magnificis prœliis, partium e-ius uiri, hoſtium exercitum fuderant duo Seruilij apud Cluſium, Metellus Pius a-pud Fauentiam, M. Lucullus circa Fiden-tiam. Videbantur finita belli ciuilis ma-la, cum Sullæ crudelitate aucta ſunt. quip-pe, dictator creatus, (cuius honoris uſur-patio per annos CXX. † intermiſſa. nam proximus poſt annum, quam Hannibal Italia exceſſerat: ut appareat populum Romanum uſum dictatoris non tam de-ſideraſſe, quam timuiſſe poteſtatem im-perij, quo priores ad uindicandam maxi-mis periculis remp. uſi fuerant) immo-dicæ crudelitatis licentia uſus eſt. Primus ille, & utinam ultimus, exemplum pro-ſcriptionis inuenit, ut, in qua ciuitate pe-tulantis conuicij † iudiciũ hiſtrioni exo-leto redditur, in ea iugulati ciuis Rom. publicè conſtitueretur auctoramentum; plurimumq. haberet, qui plurimos inte-remiſſet; neque occiſi hoſtis, quam ciuis, uberius foret præmium; fieretq. quiſque merces mortis ſuæ. Nec tamen in eos, qui contra arma tulerant, ſed in multos inſontes ſæuitum. adiectum etiam, ut bo-na proſcriptorum uenirent; excluſiq. pa-ternis opibus liberi, etiam petendorum hono-

† intermiſſa à proximo poſt anno, quam. Man.

† iudicium hiſtrionicum ex albo. Lipſ. iudicium iniuriarum. Pithoe.

honorum iure prohiberentur; ſimulque, quod indigniſsimum eſt, ſenatorum filij & onera ordinis ſuſtinerent, & iura perderent: Sub aduentum in Italiam L. Sullæ, Cn. Pompeius, eius Pompeij filius, quem magnificentiſsimas res in conſulatu geſsiſſe bello Marſico, prædiximus, XXIII. annos natus, abhinc ãnos CXIII. priuatis ut opibus, ita conſiliis magna auſus, magnificeq. conata exſecutus, ad uindicandam, reſtituendamq. dignitatẽ patriæ, firmum ex agro Piceno, qui totus paternis eius clientelis refertus erat, contraxit exercitum. cuius uiri magnitudo multorum uoluminum inſtar exigit: ſed operis modus paucis eum narrari iubet. Fuit hic genitus matre Lucilia, ſtirpis ſenatoriæ, forma excellens, non ea, qua flos commendatur ætatis, ſed ex dignitate, † conſtantiaq. in illam conueniens amplitudinem, fortunam quoque eius, ad vltimum vitæ comitata eſt diem: innocentia eximius, ſanctitate præcipuus, eloquẽtia medius; potentiæ, quæ honoris cauſſa ad eum deferretur, non vt ab eo occuparetur, cupidiſsimus; dux bello peritiſſimus; ciuis in toga (niſi vbi vereretur, ne quem haberet parem) modeſtiſsimus;

† conſtãtiaq; quæ in. Man.

ami-

amicitiarum tenax, in offenſis exorabilis, in reconcilianda gratia fideliſsimus, in accipienda ſatisfactione facillimus, potentia ſua numquam, aut raro ad impotentiam vſus, pæne omnium † votorum expers, niſi numeraretur inter maxima, in ciuitate libera dominaq. gentium, indignari, cum omnes ciues iure haberet pares, quemquam æqualem dignitate conſpicere. Hic, à toga virili aſſuetus commilitio prudentiſsimi ducis parentis ſui, bonum, & capax recta diſcendi ingeniū ſingulari rerum militarium prudentia excoluit: vt à Sertorio Metellus laudaretur magis, Pompeius timeretur ualidius. Tum M. Perperna, prætorius, è proſcriptis, gentis clarioris, quam animi, Sertorium inter cenam † Etoſcæ interemit, Romaniſq. certam victoriam, partibus ſuis excidium, ſibi turpiſsimam mortem peſſimo auctorauit facinore. Metellus, & Pompeius ex Hiſpanis triumpharunt: ſed Pompeius, hoc quoque triumpho, adhuc eques Romanus, ante diem, quam conſulatum iniret, curru urbem inuectus eſt. quem uirum, quis non miretur, per tot extraordinaria imperia in ſummum faſtigium vectum, iniquo tuliſſe

† uitiorum. Man.

† Oſcæ. Ortel. & Man.

animo

animo, C. Cæſaris, in altero conſulatu petendo, ſenatum populumq. R. rationem habere. adeò familiare eſt hominibus, omnia ſibi ignoſcere, nihil alijs remittere; & inuidiam rerum non ad cauſſam, ſed ad uoluntatem, perſonaſq. dirigere. Hoc conſulatu Pompeius tribunitiam poteſtatem reſtituit, cuius Sulla imaginem ſine re reliquerat. Dum Sertorianum bellum in Hiſpania geritur, lxiv. fugitiui è ludo gladiatorio Capua profugientes, duce Spartaco, raptis ex ea urbe gladijs, primò Veſuuium montem petiere, mox, creſcente in dies multitudine, grauibus uarijſq. caſibus affecere Italiam: quorum numerus in tantũ adoleuit, ut, qua ultimo dimicauere acie, XL. hominum ſe Romano exercitui oppoſuerint. Huius patrati gloria penes M. Craſſum fuit, mox Romanorum omnium principem. Conuerterat Cn. Põpeij perſona totum in ſe terrarum orbẽ, & pæne homine maior habebatur: qui cum conſul perquam laudabiliter iuraſſet, ſe in nullã prouinciam ex eo magiſtratu iturum, idq. ſeruaſſet; poſt bienniũ A. Gabinius tribunus legem tulit, ut, cũ belli more, non latrociniorum, orbẽ claſsib'

iam,

iam, non furtiuis expeditionibus, piratæ terrerent, quaſdam etiam Italiæ urbes diripuiſſent; Cn. Pompeius ad eos opprimendos mitteretur; eſſetq. ei imperium æquum in o͞ibus prouincijs cũ procõſulibus, uſque ad quinquageſimũ miliariũ a mari. quo † S. C. pæne totius terrarum orbis imperium uni uiro deferebatur: ſed tamen idem hoc ante biennium in M. Antonii prætura decretum erat. ſed interdum perſona, ut exemplo nocet, ita inuidiam auget, aut leuat. in Antonio homines æquo animo paſſi erāt. raro enim inuidetur eorum honoribus, quorum uis non timetur. Contra, in iis homines extraordinaria reformidant, qui ea ſuo arbitrio aut depoſituri, aut retenturi uidentur, & modum in uoluntate habent. Diſſuadebant optimates: ſed conſilia impetu uicta ſunt. Digna eſt memoria Q. Catuli cum auctoritas, tum uerecundia: qui cum, diſſuadens legem, in concione dixiſſet, eſſe quidem præclarum uirum Cn. Pompeium, ſed nimium iam liberæ reip. neque omnia in uno reponenda; adieciſſetque, Si quid huic acciderit, quem in eius locum ſubſtituetis? ſucclamauit uniuerſa concio, Te, Q. Catule. Tũ ille,

† *P. Sto. Cuſtius. Scito. Sch.*

ille,uictus conſenſu omnium,&tam honorifico ciuitatis teſtimonio,e concione diſceſsit.Hic hominis uerecundiam, populi iuſtitiam mirari libet: huius,quod non ultra contendit; plebis, quod diſſuadentem, & aduerſarium uoluntatis ſuæ, uero teſtimonio fraudare noluit.Per idē tempus Cotta iudicandi munus,quod C. Gracchus, ereptum ſenatui, ad equites, Sulla ab illis ad ſenatum tranſtulerant, æqualiter inter utrumque ordinem partitus eſt.& Otho Roſcius lege ſua equitibus in theatro loca reſtituit.At Cn. Pompeius,multis,& præclaris uiris in id bellum aſſumptis, deſcriptoq. in omnes receſſus maris præſidio nauium,breui, inexſuperabili manu,terrarum orbem liberauit,prædonesq. per multa prœlia multis locis uictos, circa Ciliciam claſſe aggreſſus,fudit,ac fugauit. &, quo maturius bellum,tam late diffuſum, conficeret,reliquias eorum contractas, in urbibus, remotoq. a mari loco, in certa ſede conſtituit.Sunt,qui hunc carpant:ſed, quamquam in auctore ſatis rationis eſt, tamen ratio quemlibet magnum auctorem faceret.data enim facultate ſine rapto uiuendi, rapinis arcuit.Cum eſſet in

fine

ſine bellum Piraticum, & L. Lucullus, (qui,ante ſeptem annos ex cōſulatu ſortitus Aſiam, Mithridati oppoſitus erat, magnasque, ac memorabiles res ibi geſſerat, Mithridatem ſæpe multis locis fuderat, egregia Cyzicum liberarat uictoria, Tigranem, regum maximum, in Armenia uicerat, ultimamq. bello manum pæne magis noluerat imponere, quam non potuerat, qui, alioqui per omnia laudabilis, & bello pæne inuictus, pecuniæ expellebatur cupidine) idem bellum adhuc adminiſtraret, Manilius tribunus pl. ſemper uenalis, & alienæ miniſter potentiæ, legem tulit, ut bellum Mithridaticū per Cn. Pompeium adminiſtraretur. Accepta ea, magnisq. certatum inter imperatores iurgiis, cum Pompeius Lucullo infamiā pecuniæ, Lucullus Pompeio interminatam cupiditatem obiiceret imperii, neuterq. ab eo, quod † arguebatur, mentitus argui poſſet. nam neque Pompeius, ut primum ad remp. aggreſſus eſt, quemquam animo parem tulit: & in quibus rebus primus eſſe debebat, ſolus eſſe cupiebat. neque eo uiro quiſquam aut alia omnia minus, aut gloriam magis cō cupiit. in appetendis honoribus immodicus,

† *arguebat. Man.*

cus,

cus, in gerendis uerecundiſsimus, ut qui eos, ut libētiſsime iniret, ita finiret æquo animo; & , quod cupidiſſet arbitrio ſuo ſumere, alieno deponeret. & Lucullus, ſummus alioqui uir, profuſæ huius in ædificijs, conuictibuſque, & apparatibus luxuriæ primus auctor fuit: quem ob iniectas moles mari, & receptum ſuffoſſis montibus in terras mare, haud inface te Magnus Pompeius Xerxem togatum uocare aſſueuerat. Per id tempus a Q. Metello Creta inſula in populi R. poteſta tem redacta eſt, quæ, ducibus Panare, & Laſthene, xxiv. millibus iuuenū coactis, velocitate pernicibus, armorum, labo rumq. patientiſsimis, ſagittarum vſu celeberrimis, per triennium Romanos exer citus fatigauerat. Ne ab huius quidem vſura gloriæ temperauit animum Cn. Pō peius, quin uictoriæ partem conaretur vindicare. ſed & Luculli, & Metelli triumphum cum ipſorum ſingularis uirtus, tum etiam inuidia Pompeij apud optimum quemque fecit fauorabilem. Per hæc tempora M. Cicero, qui omnia incrementa ſua ſibi debuit, uir nouitatis nobiliſsimæ, &, ut uita clarus, ita ingenio maximus, qui effecit, ne quorum arma

uiceramus, eorum ingenio uinceremur; conſul, Sergij Catilinæ, Lentulique, & Cethegi, & aliorum† vtriuſque ordinis uirorum coniurationem ſingulari uirtute, conſtantia, uigilia, curaq. aperuit. Catilina metu conſularis imperij urbe pulſus eſt. Lentulus conſularis, & prætor iterum, Cethegusq. & alij, clari nominis uiri, auctore ſenatu, iuſſu conſulis, in carcere necati ſunt. ille ſenatus dies, quo hæc acta ſunt, uirtutem M. Catonis, iam multis in rebus conſpicuam, atque prænitentem, † in altiſsimo luminauit. Hic, genitus proauo M. Catone, principe illo familiæ Porciæ, homo uirtuti ſimillimus, & per omnia ingenio dijs, quam hominibus, propior, qui numquam recte fecit, ut facere uideretur, ſed quia aliter facere non poterat; cuiq. id ſolum uiſum eſt rationem habere, quod haberet iuſtitiam, omnibus humanis uitijs immunis, ſemper fortuná in ſua poteſtate habuit. hic, tribunus pl. deſignatus, adhuc admodum adoleſcens, cum alij ſuaderent, ut per municipia Lentulus, coniuratiq. cuſtodirentur, pæne inter ultimos interrogatus ſententiam, tanta ui animi, atque ingenij, inuectus eſt in coniurationem,

† vtrius. è Burr. MS. Sch.

† al. altiſsimè illuminauit.

ut ardore oris orationem omnium, lenitatem ſuadentium ſocietate conſilij, ſuſpectam fecerit: ſic impendentia ex ruinis incendijſq. urbis, & commutatione ſtatus publici pericula expoſuit: ita conſulis uirtutem amplificauit, ut uniuerſus ſenatus in eius ſententiam tranſiret, animaduertendumq. in eos, quos prædiximus, cenſeret; maiorq. pars ordinis eius Catonem proſequerentur domum. At Catilina non ſegnius † uota obijt, quā ſceleris conandi conſilia inierat: quippe, fortiſsime dimicans, quem ſpiritum ſupplicio debuerat, prœlio reddidit. Conſulatui Ciceronis non mediocre adiecit decus natus eo anno D. AVGVSTVS abhinc annos XCII. omnibus omnium gentium uiris magnitudine ſua inducturus caliginem. Iam pæne ſuperuacaneū uideri poteſt, eminentium ingeniorum notare tempora. quis enim ignorat diremptos gradibus ætatis floruiſſe hoc tēpore † Ciceronem, Hortenſium, ſenemq. Craſſum, Catonem, Sulpicium, moxq. Brutum, Calidium, Cœlium, Caluum, & proximum Ciceroni Cæſarem; eorumq. uelut alumnos Coruinum, ac Pollionē Aſinium, æmulumq. Thucydidis Salluſtium,

† mortē. Mā. uita abijt. idē. uoto obijt. Sch.

† Ciceronem Hortenſium; Antonium, Craſſum; Cottam, Sulpicium. Man.

ſtium, auctoreſq. carminum Varronem, ac Lucretium, neq. ullo in ſuſpecti operis ſui carmine minorem Catullum. Pæne ſtulta eſt inhærentium oculis ingeniorum enumeratio, inter quæ maxime noſtri æui eminent, princeps carminũ Virgilius, Rabiriuſq. & conſecutus Salluſtiũ Liuius, Tibulluſq. & Naſo, perfectiſsimi in forma operis ſui. nam uiuorum ut magna admiratio, ita cenſura difficilis eſt. Dum hæc in urbe, Italiaq. geruntur, Cn. Pompeius memorabile aduerſus Mithridatem, qui poſt Luculli profectionem magnas noui exercitus uires reparauerat, bellum geſsit. At rex fuſus fugatuſq. & omnibus exſutus copijs, Armeniam Tigranemq. † ſocerum petit, regem eius temporis, niſi quia Luculli armis erat infractus, potentiſsimum. Simul itaque duos perſecutus Pompeius, intrauit Armeniã. prior filius Tigranis, ſed diſcors patris, peruenit ad Pompeium, mox ipſe ſupplex, & præſens ſe, regnumq, ditioni eius permiſit, præfatus neminem alium, neque Romanum, neque ullius gentis uirum, futurum fuiſſe, cuius ſe fidei commiſſurus foret, quam Cn. Pompeium: proinde omnem ſibi uel aduerſam, uel

† *generum*. *Man.*

ſecundam, cuius auctor ille eſſet, fortunam tolerabilem futuram : non eſſe turpe, ab eo uinci, quem uincere eſſet nefas: neque ei inhoneſtè aliquem ſummitti, quem fortuna ſuper omnes extuliſſet. Seruatus regi honos imperij, ſed multato ingenti pecunia : quæ omnis, ſicuti Pompeio moris erat, redacta in quæſtoris poteſtatem, ac publicis deſcipta litteris. Syria, aliæq., quas occupauerat, prouinciæ, ereptæ, & aliæ reſtitutæ populo Romano, aliæ tum primum in eius poteſtatem redactæ, ut Syria, quæ tum primum facta eſt ſtipendiaria. Finis imperij regis terminatus Armenia. Haud abſurdum uidetur propoſiti operis regulæ, paucis percurrere, quæ cuiuſque ductu gens, ac natio redacta in formulam prouinciæ, ſtipendia pacta ſit. notabimus, ut facilius† partibus ſimul uniuerſa conſpici poſsint. Primus in Siciliam tranſiecit exercitum conſul Claudius, & prouinciã eam, poſt annos ferme L I I. captis Syracuſis, fecit Marcellus Claudius. Primus Africam Regulus, nono ferme anno primi Punici belli: ſed poſt cciv. annos P. Scipio Aemilianus, eruta Carthagine, ab hinc annos clxxxij. Africam in formu-

† è part. Mã.

lam redegit prouinciæ. Sardinia inter primum,& ſecundum bellum Punicum, ductu T. Manlij conſulis, certum recepit imperij iugum. Immane bellicæ ciuitatis argumentum, quod ſemel ſub regibus, iterum hoc T. Manlio conſule, tertio Augusto principe, certæ pacis argumẽtum Ianus Geminus clauſus dedit. In Hiſpanias primi omniũ duxere exercitus Cn. & P. Scipiones, initio ſecundi belli Punici, abhinc annos ccl. inde uarie poſſeſſa, & ſæpe amiſſa partibus, vniuerſa, ductu Auguſti, facta ſtipendiaria eſt. Macedoniam Paullus, Mummius Achaiam, Fuluius Nobilior ſubegit Aetoliam: Aſiam L. Scipio, Africani frater, eripuit Antiocho: ſed beneficio ſenatus, populiq. R. mox ab Attalis poſſeſſam regibus, M. Perperna, capto Ariſtonico, fecit tributariã. Cypro deuicta, nullis aſsignanda gloria eſt. quippe † Senatuſconſulto miniſterio Catonis, regis morte, quam ille conſciẽtia acciuerat, facta prouincia eſt. Creta, Metelli ductu, longiſsimæ libertatis fine multata. Et Syria, Pontuſq. Cn. Pompeij uirtutis monumenta ſunt. Gallias primum † Domitio Fabio nepote Paulli, qui Allobrogicus uocatus eſt, intratas

† *P. Sto. Cuiacius.*

† *à Domit. Man.*

cum

cum exercitu, magna mox clade noſtra, ſæpe & affectauimus, & amiſimus. ſed fulgentiſsimum C. Cæſaris opus in ijs conſpicitur. quippe, eius ductu, auſpicijſq. infractæ, pæne idem, quod totus terrarum orbis, † ignauum conferunt ſtipendium. Ab eodem facta Numidia. Ciliciam perdomuit Iſauricus, & poſt bellum Antiochinũ Vulſo Manlius Gallogræciam. Bithynia, vt prædiximus, teſtamento Nicomedis relicta hereditaria. D. Auguſtus, præter Hiſpanias, aliaſq. gentes, quarum titulis forum eius prænitet, pæne idem, facta Aegypto ſtipendiaria, quantum pater eius Gallia, in ærarium reditus contulit. At Ti. Cæſar, quã certam Hiſpanis parendi confeſsionem extorſerat, tam parem Illyrijs, Dalmatiſq. extorſit. Raetiam autem, & Vindelicos, ac Noricos, Pannoniãque, & Scordiſcos nouas imperio noſtro ſubiunxit prouincias. Vt has armis, ita auctoritate Cappadociam populo R. fecit ſtipendiariam. Sed reuertamur ad ordinem. Secuta deinde Cn. Pompeij militia, gloriæ, laboris ne maioris, incertum eſt. Penetratæ cum victoria Media, Albania, Hiberia; ac deinde flexum agmen ad eas na-

† *in ærarium. Man.*

tiones, quæ dextra, atque intima Ponti incolunt, Colchos, Heniochoſque, & Achæos. &, oppreſſus auſpicijs Pompeij, inſidijs filij Pharnacis, Mithridates, vltimus omnium iuris ſui regum, præter Parthicos. Tum victor omnium, quas adierat, gentium Pompeius, ſuoque, & ciuium voto maior, & per omnia fortunam hominis egreſſus, reuertit in Italiā, cuius reditum † fauorabilem opinio fecerat. quippe plerique, non ſine exercitu venturum in vrbem, affirmabant, & libertati publicæ ſtatuturum arbitrio ſuo modum. Quo magis hoc homines timuerant, eo gratior ciuilis tanti imperatoris reditus fuit. omni quippe Brundiſij dimiſſo exercitu, nihil, præter nomē, imperatoris retinens, cum priuato comitatu, quem ſemper illi vacare, moris fuit, in vrbem redijt; magnificentiſsimumq. de tot regibus per biduum egit triumphum; longeq. maiorem omni ante ſe inlata pecunia in ærarium, præterquam a Paullo, ex manubijs intulit. abſente Cn. Pompeio, T. Ampius, & T. Labienus tribuni pl. legem tulerunt, vt is ludis Circenſibus corona aurea, & omni cultu triumphantium vteretur, ſcenicis autem

† formidabilem. Man.

præ-

prætexta, coronaque aurea. id ille non plus, quam ſemel, (& hoc ſanè nimium fuit) uſurpare ſuſtinuit. Huius viri faſtigium tantis auctibus fortuna extulit, ut primum ex Africa, iterum ex Europa, tertio ex Aſia triumpharet:&, quot partes terrarum orbis ſunt, totidem faceret monumenta victoriæ ſuæ. Numquam eminentia inuidia carent. Itaque & Lucullus, memor tamen acceptæ iniuriæ,& Metellus Creticus, non iniuſte querens, (quippe, ornamentum triumphi eius, captiuos duces Pompeius ſubduxerat) & cum ijs pars optimatium refragabatur, ne aut promiſſa ciuitatib⁹ a Pōpeio, aut benemeritis præmia, ad arbitrium eius, perſoluerentur. Secutus deinde eſt conſulatus C.Cæſaris,qui ſcribenti manum inijcit, &, quamlibet feſtinantem, in ſe morari cogit. hic, nobiliſsima Iuliorum genitus familia, &, quod inter omnes antiquiſsimos conſtabat, ab Anchiſe, ac Venere deducens genus, forma omnium ciuium excellentiſsimus, vigore animi acerrimus,munificentiæ effuſiſſimus, animo ſuper humanam & naturam,& fidem euectus, magnitudine cogitationum, celeritate bellandi, patientia

peri-

periculorum, Magno illi Alexandro, ſed ſobrio, neque iracundo, ſimillimus; qui deniquè ſemper & ſomno, & cibo in vitam, non in voluptatem, uteretur; cum fuiſſet C. Mario ſanguine coniunctiſsimus, atq. idem Cinnæ gener; cuius filiā vt repudiaret, nullo modo compelli potuit, cùm M. Piſo conſularis Anniam, quæ Cinnæ vxor fuerat, in Sullæ dimiſiſſet gratiam; habuiſſetq. fere XIIX. annos, eo tempore, quo Sulla rerum potitus eſt; magis miniſtris Sullæ, adiutoribuſq. partium, quam ipſo, conquirentibus eum ad necē, mutata ueſte, diſsimileq. fortunæ ſuæ indutus habitū, nocte vrbe elapsus eſt. Idē poſtea admodū iuuenis, cū à piratis captus eſſet, ita ſe ꝑ omne ſpatiū, quo ab ijs retentus eſt, apud eos geſsit, vt pariter ijs terrori uenerationiq. eſſet; neque umquam aut nocte, aut die (cur enim, quod uel maximū eſt, ſi narrari uerbis ſpecioſis non poteſt, omittatur?) aut excalcearetur, aut diſcingeretur, in hoc ſcilicet, ne, ſi quando aliquid ex ſolito uariaret, ſuſpectus ijs, qui oculis tantummodo eum cuſtodiebant, foret. Longum eſt narrare, quid, & quoties auſus ſit, quanto opere conata eius qui

obti-

obtinebat Aſiam magiſtratus P.R.motu ſuo † deſtituerit. Illud referatur, documētum tanti mox euaſuri uiri. Quæ nox eam diem ſecuta eſt, qua publica ciuitatium pecunia redemptus eſt, (ita tamen, ut cogeret, ante obſides à piratis ciuitatibus dari) contracta claſſe, & priuatus, & tumultuaria, inuectus in eum locum, in quo ipſi prædones erant, partem claſsis fugauit, partem merſit, aliquot naues, multoſq. mortales cepit; lætuſq. nocturnæ expeditionis triumpho, ad ſuos reuerſus eſt; mandatiſq. cuſtodiæ, quos ceperat, in Bithyniam perrexit, ad proconſulem Iunium, (tum idem enim Aſiam obtinebat) petens, ut auctor fieret ſumēdi de captiuis ſupplicii. quod cum ille, ſe facturum, negaſſet, uenditurumq. captiuos dixiſſet, (quippe ſequebatur inuidia inertiam) incredibili celeritate reuectus ad mare, prius, quam de ea re ulli procōſulis redderentur epiſtolæ, omnes, quos ceperat, ſuffixit cruci. Idem mox ad ſacerdotium ineundum (quippe abſens pōtifex factus erat, cum in Cottæ conſularis locum pæne puer à Mario, Cinnaq. Flamen Dialis creatus, uictoria Sullæ, qui omnia ab iis acta fecerat irrita, ami-
ſiſſet

† *deſtituere. infinitè. è Burrh: Sch. probat. non ego.*

ſiſſet id ſacerdotium) feſtinans in Italiá, ne conſpiceretur a prædonibus, omnia tunc obtinentibus maria, & merito † iã infeſtis ſibi, quattuor ſcalmorum naué, vna cum duobus amicis, decemq. ſeruis, ingreſſus, effuſiſsimum Hadriatici maris tráſiecit ſinum. Quo quidem in curſu conſpectis, vt putabat, piratarum nauibus, cum exſuiſſet veſtem, alligaſſetq. pugionem ad femur, alterutri ſe fortunæ parans, mox intellexit, fruſtratum eſſe viſum ſuum, arborumq. ex longinquo ordinem antemnarum præbuiſſe imaginem. Reliqua eius acta in vrbe, nobiliſsimaq. Dolabellæ accuſatio, & maior ciuitatis in ea fauor, quam reis præſtari ſolet; contentioneſq. ciuiles, cum Q. Catulo, atque alijs eminentiſsimis uiris, celeberrimæ; & ante præturam uictus maximi pontificatus petitione, Q. Catulus, omnium confeſsione ſenatus princeps; & reſtituta in ædilitate, aduerſante quidem nobilitate, monumenta C. Marij; ſimulq. reuocati ad ius dignitatis proſcriptorum liberi; & prætura, quæſturaq, mirabili uirtute, atque induſtria obita in Hiſpania, cum eſſet quæſtor ſub Vetere Antiſtio, auo huius Veteris, conſularis

† al. tam. pro, ualdè.

atque pontificis, duorum conſularium, & ſacerdotum patris, uiri in tantum boni, in quantum humana ſimplicitas intelligi poteſt; quo notiora ſunt, minus egent ſtylo. Hoc igitur cos. inter eum, & Cn. Pompeium, & M. Craſſum inita potentiæ ſocietas, quæ urbi, orbiq. terrarũ, nec minus diuerſo quoque tempore, ipſis exitiabilis fuit. Hoc conſilium ſequendi Pompeius cauſſam habuerat, ut tandem acta in tranſmarinis prouincijs, quibus, ut prædiximus, multi obtrectabant, per Cæſarem confirmarentur conſulem: Cæſar autem, quod animaduertebat ſe, cedendo Pompeij gloriæ, aucturum ſuam, & inuidia communis potentiæ in illum relegata, confirmaturum vires ſuas: Craſſus, vt, quem principatum ſolus aſſequi non poterat, auctoritate Pompeij, uiribus teneret Cæſaris. Affinitas etiam inter Cæſarem, Pompeiũq. contracta nuptijs. quippe filiam C. Cæſaris Cn. Magnus duxit vxorem. In hoc conſulatu Cæſar legem tulit, ut ager Cãpanus plebei diuideretur, ſuaſore legis Pompeio. ita circiter XX. ciuium eo deducta, & ius † ab his reſtitutum poſt annos circiter clij. quam bello Punico ab † *ciu: his. Putean.*
Roma-

Romanis Capua in formam præfecturæ redacta erat. Bibulus collega Cæſaris, cum actiones eius magis vellet impedire, quam poſſet, maiore parte anni domi ſe tenuit. quo facto dum augere vult inuidiam collegæ, auxit potentiam. Tũ Cæſari decretæ in quinquenniũ Galliæ. Per idem tempus P. Clodius, homo nobilis, diſertus, audax, qui neque dicendi, neque faciendi vllum, niſi quem vellet, noſſet modum, malorum propoſitorum exſecutor acerrimus, infamis etiam ſororis ſtupro, & actus inceſti reus, ob ini tum inter religioſiſsima P.R. † ſacra adulterium; cum graues inimicitias cum M. Cicerone exerceret, (quid enim inter tã diſsimiles amicum eſſe poterat?) & a patribus ad plebem tranſiret, legem in tribunatu tulit: Qui ciuem R. indemnatum intereniſſet, ei aqua, & igni interdiceretur. Cuius uerbis, etſi non nominabatur Cicero, tamen ſolus petebatur, ita vir optime meritus de rep. conſeruatæ patriæ pretium calamitate exſilij tulit. Non caruerunt ſuſpicione oppreſsi Ciceronis Cæſar & Pompeius. Hoc ſibi contraxiſſe videbatur Cicero, quod inter †xx. virosdiuidendo agro Campano eſſe no-

† quæ Gynæcia Græcis: opertanea Plinio: Operta Bonæ Deæ, Ciceroni. Sch.

† V. viros, è Cicerone, Man.

noluiſſet. Idem intra biennium, ſera Cn. Pompeii cura, uerum vt cœpit, interrita, votiſq. Italiæ, ac decretis ſenatus, uirtute, atque actione Annii Milonis, tribuni pl. dignitati, patriæq. reſtitutus eſt. Neque, poſt Numidici exſilium, aut reditum, quiſquam aut expulſus inuidioſius, aut receptus eſt lætius. Cuius domus, quam infeſte à Clodio diſiecta erat, tã ſpecioſe a ſenatu reſtituta eſt. Idem P. Clodius, ſub honorificentiſsimo miniſterii titulo, M. Catonem a rep. relegauit. quippe legem tulit, ut is quæſtor cũ iure prætorio, adiecto etiam quæſtore, mitteretur in inſulam Cyprum, ad ſpoliandum regno Ptolemæum, omnibus morum vitiis eam contumeliam meritũ. ſed ille, ſub aduentum Catonis, vitæ ſuæ uim intulit: vnde pecuniam longe ſperata maiorem Cato Romam retulit: cuius integritatem laudari, nefas eſt; inſolentia pæne argui poteſt, quòd, vna cum conſulibus, ac ſenatu effuſa ciuitate obuiam, cum per Tiberim ſubiret nauibus, non ante † is egreſſus eſt, quam ad eum locum peruenit, ubi erat exponenda pecunia. Cum deinde immanes res, uix multis voluminibus explicandas, C. Ceſar † iis. Man.

ſar in Gallia ageret; nec contentus pluri mis,ac feliciſsimis uictoriis, innumerabilibuſq. cæſis, & captis hoſtium millibus,etiam in Britanniam trāſieciſſet exercitum, alterum pæne imperio noſtro, ac ſuo quærens orbem: inuictum par conſulum Cn. Pompeius,& M. Craſſus,alterum iniere conſulatum, qui neque petitus honeſte ab his, neque probabiliter geſtus eſt. Cæſari, lege,quam Pompeius ad populum tulit,prorogatæ in idem ſpatium temporis prouinciæ:Craſſo,bellum Parthicum in animo molienti, Syria decreta. qui uir, cætera ſanctiſsimus,immuniſq. uoluptatibus, neque in pecunia, neque in gloria cōcupiſcenda aut modum norat, aut capiebat terminum.hunc proficiſcentem in Syriam diris cum ominibus, tribuni pl. fruſtra retinere conati. quorum exſecrationes ſi in ipſum tātum modo ualuiſſent, utile imperatoris damnum ſaluo exercitu fuiſſet reip. Transgreſſum Euphratem Craſſum, petentemq. Seleuciam, circumfuſis immanibus copiis equitum, rex Orodes una cū parte maiore Romani exercitus interemit. reliquias legionum C. Caſsius, atrociſsimi mox auctor facinoris, tum quæſtor,

ſtor, conſeruauit; Syriamq. adeo in P.R. poteſtate retinuit, vt transgreſſos in eam Parthos, felici rerum euentu, fugaret, ac funderet. Per hæc, inſequentiaque, & quæ prædiximus, tẽpora, amplius cccc. hoſtium à C. Cæſare cæſa ſunt, plura capti: pugnatum ſæpe directa acie, ſæpe in agminibus, ſæpe eruptionibus. bis penetrata Britannia. nouem denique æſtatibus, vix vlla non iuſtiſſimus triumphus emeritus. Circa † Aleſiam vero tantæ res geſtæ, quantas audere, vix hominis; perficere, pæne nullius, niſi dei, fuerit. Septimo ferme anno Cæſar morabatur in Gallijs, cum medium iam ex inuidia Pōpeij male cohærentis inter Cn. Pompeiū, & C. Cæſarem concordiæ pignus, Iulia, vxor Magni, deceſſit; atque omnia inter deſtinatos tanto diſcrimini duces dirimente fortuna, filius quoque paruus Pōpeij, Iulia natus, intra breue ſpatium obijt. Tum, in gladios, cædeſq. ciuium furente ambitu, cuius neque finis reperiebatur, nec modus, tertius conſulatus ſoli Cn. Pompeio, etiam aduerſantium antea dignitati eius iudicio, delatus eſt. cuius ille honoris gloria, veluti reconciliatis ſibi optimatibus, maxime a C. Cæ-

† al. *Alexiã.* *malè.*

ſare alienatus eſt. ſed eius conſulatus omnem uim in coercitionem ambitus exercuit. Quo tempore P. Clodius, a Milone, candidato conſulatus, exemplo inutili, facto ſalutari reip. circa Bouillas, cõtracta ex occurſu rixa, iugulatus eſt. Milonem reum non magis inuidia facti, quã Pompeij damnauit voluntas. quem quidem M. Cato palam lata abſoluit ſententia. quam ſi maturius tuliſſet, non defuiſſent, qui ſequerentur exemplum; probarentque, eum ciuem occiſum, quo nemo pernicioſior reip. neque bonis inimicior vixerat. Intra breue deinde ſpatiũ belli ciuilis exarſerunt initia, cum iuſtiſſimus quiſque & a Cæſare, & a Pompeio vellet dimitti exercitus. quippe Põpeius in ſecundo conſulatu Hiſpanias ſibi decerni voluerat, eaſq. per triennium abſens ipſe, ac præſidens vrbi, per Afraniũ, & Petreium, conſularem, ac prætorium, legatos ſuos adminiſtrabat; & ijs, qui a Cæſare dimittendos exercitus contendebant, aſſentabatur; ijs, qui ab ipſo, aduerſabatur. qui ſi ante biennium, quam ad arma itum eſt, perfectis muneribus theatri, & aliorum operum, quæ ei circumdedit, grauiſsima tentatus valetudi-

ne, de-

ne, deceſsiſſet in Campania, (quo quidē tempore vniuerſa Italia vota pro ſalute eius, primo omnium ciuium, ſuſcepit) defuiſſet fortunæ deſtruendi eius locus; & quam apud ſuperos habuerat magnitudinem, inlibatam detuliſſet ad inferos. Bello autem ciuili, & tot, quæ deinde per continuos xx. annos conſecuta ſunt, malis, non alius maiorem, flagrantioremq. quam C. Curio, tribunus pl. ſubiecit facem, vir nobilis, eloquens, audax, ſuæ, alienæq. & fortunæ, & pudicitiæ prodigus, homo ingenioſiſsime nequam, & facundus malo publico. cuius animo, uoluptatibus, vel libidinibus, neque opes vllæ, neque cupiditates ſufficere poſſent. hic primo pro Pompeij partibus, id eſt, vt tunc habebatur, pro rep. mox, ſimulatione, contra Pompeium, & Cæſarem, ſed animo pro Cæſare ſtetit. id gratis, an accepto † centies H-S. fecerit, vt accepimus, in medio relinquemus. ad vltimū, ſaluberrimas, & coaleſcentis conditiones pacis, quas & Cæſar iuſtiſsimo animo poſtulabat, & Pōpeius æquo recipiebat, diſcuſsit, ac rupit, vnicè cauente Cicerone concordiæ publicæ. Harum, præteritarumq. rerum ordo cum iuſtis aliorum

† *trecenties. Man.*

uoluminibus promitur, tum, uti ſpero, noſtris explicabitur. Nunc propoſito operi ſua forma reddatur, ſi prius gratulatus eró Q. Catulo, duobus Lucullis, Metelloque, & Hortenſio; qui cum ſine inuidia in rep. floruiſſent, eminuiſſentq. ſine periculo, quieta, aut certe non præcipitata, fatali ante initium bellorum ciuilium morte functi ſunt. Lentulo, & Marcello cos. poſt urbem conditā annis DCCIII. & anno lxxiix. quam tu, M. Vinici, conſulatum inires, bellum ciuile exarſit. Alterius ducis cauſſa melior videbatur, alterius erat firmior. Hic omnia ſpecioſa, illic valentia. Pōpeium ſenatus auctoritas, Cæſarem militum armauit fiducia. conſules, ſenatuſq; cauſſæ, non Pompeio, ſummam imperij detulerunt. Nihil relictum à Cæſare, quod, ſeruandæ pacis cauſſa, tentari poſſet. nihil receptum a Pompeianis; cum alter conſul iuſto eſſet ferocior; Lentulus uerò ſalua rep. ſaluus eſſe non poſſet; M. autē Cato moriendum ante, quam ullam cōditionem ciuis accipiendam reip. contenderet; uir antiquus, & grauis Pompeij partes laudaret magis, prudens ſequeretur Cæſaris; & illa glorioſa, hæc terribi-
liora

liora duceret. Vt deinde, ſpretis omnibus, quæ Cæſar poſtulauerat, tantummodo contentus cum una legione titulum retinere prouinciæ, priuatus in urbem ueniret, & ſe in petitione conſulatus ſuffragijs P. R. committeret, decreuere; ratus bellandum Cæſar, cum exercitu Rubiconem tranſijt: Cn. Pompeius, conſuleſque, & maior pars ſenatus, relicta urbe, ac deinde Italia, tranſmiſere Dyrrhachium. At Cæſar Domitio, legionibuſq. Corfinij, quæ una cum eo fuerāt, potitus, duce, alijſque, qui voluerant abire ad Pompeium, ſine dilatione dimiſsis, perſecutus Brundiſium, ita ut appareret, malle integris rebus, & conditionibus finire bellum, quam opprimere fugientes; cum tranſgreſſos reperiſſet cōſules, in urbem reuertit: redditaq. ratione conſiliorum ſuorum in ſenatu, & in concione, ac miſerrimæ neceſsitudinis, cum alienis armis ad arma compulſus eſſet, Hiſpanias petere decreuit. Feſtinationem itineris eius aliquandiu morata Maſsilia eſt, fide melior, quam conſilio prudentior, intempeſtiue principalium armorum arbitria captans, quibus ij ſe debent interponere, qui non parentem

coercere poſſunt. Exercitus deinde, qui ſub Afranio conſulari, ac Petreio prætorio fuerat, ipſius aduentus vigore, ac fulgore occupatus, ſe Cæſari tradidit. uterque legatorum, & quiſquis cuiuſque ordinis ſequi eos uoluerat, remiſsi ad Pompeium. Proximo anno, cum Dyrrhachiū, ac uicina ei urbi regio caſtris Pompeij teneretur, (qui, accitis ex omnibus transmarinis prouincijs legionibus, equitum, ac peditum auxilijs regumq. & tetrarcharum, ſimulq. dynaſtarum copijs, immanem exercitum confecerat, & mare præſidijs claſsium, ut rebatur, ſæpſerat, quo minus Cæſar legiones poſſet tranſmittere) ſua & celeritate, & fortuna C. Cæſar uſus, nihil in mora habuit, quo minus, & cum uellet, ipſe, exercituſq. claſsibus perueniret, & primo pæne caſtris Pompeij ſua iungeret, mox etiam obſidione, munimentiſq. eum complecteretur. Sed inopia obſidentibus, quā obſeſsis, erat grauior. Tum Balbus Cornelius, excedente humanam fidem temeritate, ingreſſus caſtra hoſtium, ſæpiuſq. cum Lentulo collocutus, conſule dubitante, quanti ſe uenderet, illis incrementis fecit uiam, quibus non Hiſpaniæ

Gadi-

Gadibus natus, ſed Hiſpanus in triũphũ, & pontificatum aſſurgeret , fieretq. ex priuato cõſularis. Variatum deinde prœlijs, ſed vno longe magis Pompeianis proſpero, quo grauiter impulſi ſunt Cæſaris milites. Tum Cæſar cum exercitu fatalem uictoriæ ſuæ Theſſaliam petijt. Pompeius, longe diuerſa alijs ſuadentibus, (quorum plerique hortabantur, ut in Italiam tranſmitteret : neque hercules quidquã partibus illis ſalubrius fuit: alij, ut bellum traheret, quod dignatione partium indies ipſi magis proſperum fieret) uſus impetu ſuo, hoſtem ſecutus eſt. Aciem Pharſalicam, & illum cruentiſsimum Romano nomini diem, tantumq. utriuſque exercitus profuſum ſanguinis, & colliſa inter ſe duo reip. capita, effoſſumq. alterum Romani imperij lumen, tot taleſq. Pompeianarum partium cæſos viros, nõ recipit enarranda hic ſcripturæ modus. Illud notandum eſt: ut primum C. Cæſar inclinatam uidit Pompeianorum aciẽ, neque prius, neque antiquius quidquam habuit, quàm in omnes partes (ut militari & uerbo, & conſuetudine utar) dimitteret. Pro dii immortales, quod huius uoluntatis erga Brutum ſuæ

poſtea vir tam mitis pretium tulit. Nihil illa uictoria mirabilius, magnificentius, clarius fuit; quando neminem, niſi acie conſumptum, ciuem patria deſiderauit: ſed munus miſericordiæ corrupit pertinacia, cum libentius uitam uictor iam daret, quam uicti acciperent. Pompeius, profugiens cum duobus Lentulis conſularibus, Sextoq. filio, & Fauonio prætorio, quos comites ei fortuna aggregauerat, aliis ut Parthos, aliis ut Africam peteret, (in qua fideliſsimum partium ſuarum haberet regem Iubam) ſuadentibus, Aegyptum petere propoſuit, memor beneficiorum, quæ in patrem eius Ptolemæi, qui tum puero, quam iuueni, propior regnabat, Alexandriæ contulerat. Sed quis in aduerſis beneficiorũ ſeruat memoriam? aut quis ullam calamitoſis deberi putat gratiam? aut quando fortuna non mutat fidem? Miſsi itaque ab rege, qui uenientem Cn. Pompeium (is iam a Mitylenis Corneliam uxorem receptam in nauem, fugæ comitem habere cœperat) conſilio Theodoti, & Achillæ exciperent, hortarentur que, vt ex oneraria in eam nauem, quæ obuiam proceſſerat, tranſcenderet. quòd

cum

cum feciſſet, princeps Romani nominis, imperio, arbitrioq. Aegyptij mancipij, C. Cæſare, P. Seruilio cos. iugulatus eſt. Hic, poſt tres conſulatus, & totidem triumphos, domitumq. terrarum orbem, ſanctisſimi, ac præſtantiſsimi uiri, in id euecti, ſuper quod aſcendi non poteſt, duodeſexageſimum annum agentis, pridie natalem ipſius, uitæ fuit exitus: in tantum in illo uiro a ſe diſcordante fortuna, ut, cui modo ad uictoriam terra defuerat, deeſſet ad ſepulturam. Quid aliud, quam nimium occupatos dixerim, quos in ætate & tanti, & pæne noſtri ſæculi, uiri fefellit quinquennium? cum a C. Atilio, & Q. Seruilio conſulibus tam facilis eſſet annorum digeſtio. Quod adieci, non ut arguerem, ſed ne arguerer. Non fuit tamen maior in Cæſarem, quã in Pompeium fuerat, regis, eorumque, quorum is auctoritate regebatur, fides. quippe cum uenientem eum tentaſſent inſidiis, ac deinde bello laceſſere auderent, utrique ſummo imperatorum, alteri ſuperſtiti meritas pœnas luere ſuppliciis. Nuſquam erat Pompeius corpore, † uiuens, uel adhuc ubique † Iubæ nomine: quippe uigens. Man. ingens partium eius fauor bellum exci ibat. Sch. uel tauerat delet.

tauerat Africum.quod ciebat rex Iuba, & Scipio,uir conſularis,ante biennium, quam exſtingueretur Pompeius, lectus ab eo ſocer.eorumq. copias auxerat M. Cato,ingenti cum difficultate itinerum, locorũq. inopia,perductis ad eos legionibus: qui uir,cum ſummum ei a militibus deferretur imperium, honoratiori parere maluit. Admonet promiſſæ breuitatis fides, quanto omnia transcurſu dicenda ſint.Sequens fortunam ſuam Cæſar, peruectus in Africam,quam occiſo Curione,Iulianarum duce partium, Pompeiani obtinebant exercitus,ibi primo uaria† fortunam expugnauit uia,inclinatæq. hoſtium copiæ. Nec diſsimilis ibi aduerſus uictos,quam in priores, clementia Cæſaris fuit. Victorem Africani belli C.Cæſarem grauius excepit Hiſpanienſe,(nam uictus ab eo Pharnaces uix quidquã gloriæ eius adſtruxit)quod Cn.Pompeius,Magni filius, adoleſcens, impetus ad bella maximi, ingens,ac terribile conflauerat, undique ad eum adhuc paterni nominis magnitudinem ſequentium, ex toto orbe terrarum auxilijs confluentibus. Sua Cæſarem in Hiſpaniam comitata fortuna eſt. ſed nul-

† fortuna, mox pugna uicit. Man.

lum

lum umquam atrocius, periculoſiusq. ab eo initum prœlium, adeo ut, plus quam dubio Marte, deſcenderet equo, conſiſtenſq. ante recedentem ſuorum aciem, increpita prius fortuna, quod ſe in eum ſeruaſſet exitum, denũciaret militibus, veſtigio ſe non receſſurum: proinde viderent, quem, & quo loco imperatorem deſerturi forent. verecundia magis, quam virtute, acies reſtitutæ ſunt, a duce, quam a milite, fortius. Cn. Pompeius, grauis vulnere inuentus, inter ſolitudines auias interemptus eſt. Labienum, Varumq. acies abſtulit. Cæſar, omnium victor, regreſſus in vrbem, quod humanam excedat fidem, omnibus, qui contra ſe arma tulerant, ignouit, magnificentisſimiſq. gladiatorij muneris, naumachiæ, & equitum peditumq., ſimul elephantorum certaminis ſpectaculis, epuliq. p multos dies dati celebratione, repleuit eam. Quinque egit triumphos. Gallici apparatus ex citro, Pontici ex acantho, Alexandrini teſtudine, Africi ebore, Hiſpanienſis argento raſili conſtitit. Pecunia, ex manubiis lata, paullo amplius† ſexies millies H-S. Neque illi tanto uiro, & tam clementer omnibus victoriis ſuis

† *ſexagies. Hotoman.*

uſo,

vſo, plus quinque menſium principalis quies contigit: quippe cum mēſe Octobri in vrbem reuertiſſet, idibus Martiis, coniurationis auctoribus Bruto, & Caſſio, quorum alterum, promittendo conſulatum, non obligauerat; contra, differēdo, Caſsium offenderat; adiectis etiā cōſiliariis cædis familiariſsimis omnium, & fortuna partium eius in ſummum euectis faſtigium, D. Bruto, & C. Trebonio, aliisq. clari nominis viris, interemptus eſt. cui magnam inuidiam conciliarat M. Antonius, omnibus audendis paratiſsimus, conſulatus collega, imponendo capiti eius Lupercalibus ſedentis pro Roſtris inſigne regium, quod ab eo ita repulſum erat, vt nō offenſus videretur. Laudandum experientia conſilium eſt Panſæ, atque Hirtii, qui ſemper prædixerant Cæſari, vt principatum, armis quæſitum, armis teneret. ille, dictitans, mori ſe, quam timeri malle, dum clementiam, quam præſtiterat, expectat, incautus ab ingratis occupatus eſt; cum quidem plurima præſagia, atque indicia dij immortales futuri obtuliſſent periculi. nam & haruſpices præmonuerant, vt diligentisſime iduum Martiarum caueret diem,

& uxor

& vxor Calpurnia, territa nocturno viſu, vt ea die domi ſubſiſteret, orabat; & libelli, coniurationem nunciantes, dati, ab eo neque protinus lecti erant. Sed profecto ineluctabilis fatorum vis, cuiuſcumq; fortunam mutare conſtituit, conſilia corrumpit. Quo anno id patrauere facinus Brutus, & C. Caſsius, prætores erant, D. Brutus conſul deſignatus. Hi una cum coniurationis globo, ſtipati gladiatorum D. Bruti manu, Capitoliũ occupauere, cũ conſul Antonius, (quem cum ſimul interimendum cenſuiſſet Caſſius, teſtamentumq. Cæſaris abolendũ, Brutus repugnauerat; dictitans, nihil amplius ciuibus præter tyranni, ita enim appellari Cæſarem facto eius expediebat, petendum eſſe ſanguinem) conuocato ſenatu, cum iam Dolabella, quem ſubſtituturus ſibi Cæſar deſignauerat conſulem, faſces, atque inſignia corripuiſſet conſularia, uelut pacis auctor, liberos ſuos obſides in Capitolium miſit, fideq. deſcendendi tuto interfectoribus Cæſaris dedit: & illud decreti Athenienſium celeberrimi exemplum, relatum a Cicerone, obliuionis præteritarum rerum, decreto patrum comprobatum eſt. Cæſaris

deinde teſtamentum apertum eſt, quo C. Octauium, nepotem ſororis ſuæ Iuliæ, adoptabat; de cuius origine, etiam ſi præuenitis † & pauca dicenda ſunt. Fuit C. Octauius, ut non patricia, ita admodum ſpecioſa equeſtri genitus familia, grauis, ſanctus, innocens, diues. Hic prætor inter nobiliſsimos uiros creatus primo loco, cum ei dignatio Iulia genitam Atiam conciliaſſet uxorem, ex eo honore ſortitus Macedoniam, appellatuſq. in † ea imperator, decedens ad petitionem conſulatus obijt, prætextato relicto filio, quem C. Cæſar, maior eius auunculus, educatum apud Philippum uitricum, dilexit ut ſuum, natumq. annos xiix. Hiſpanienſis militiæ aſſecutum ſe poſtea comitem habuit, nunquam aut alio vſum hoſpitio, quam ſuo, aut alio vectum vehiculo: pontificatuſq. ſacerdotio puerum honorauit. & patratis bellis ciuilibus, ad erudiendum liberalibus diſciplinis ſingularis indolem iuuenis, Apolloniam eum in ſtudia miſerat, mox belli Getici, ac deinde Parthici habiturus commilitonem. Cui vt eſt nunciatū de cæde † auunculi, cum protinus ex vicinis legionibus centuriones ſuam, ſuorumq.

† *tamen. Mā.*

† *eam: antiquè, ex Rhen. Sch.*

† *pro, auunculi magni. Sch.*

rumq. militum operam ei polliceretur, neque eam ſpernendam Saluidienus, & Agrippa dicerent; ille feſtinans peruenire in vrbem, omnem ordinem & necis, & teſtamenti Brundiſij comperit. Cui aduētanti Romam, immanis amicorum occurrit frequentia: &, cum intraret vrbem, ſolis orbis ſuper caput eius, curuatus æqualiter, rotundatusque, in colorē arcus, veluti coronam tanti mox viri capiti imponens, conſpectus eſt. Non placebat Atiæ matri, Philippoq. vitrico, adiri nomen inuidioſæ fortunæ Cæſaris: ſed aſſerebant ſalutaria reip. terrarumq; orbis fata conditorem, conſeruatoremq. Romani nominis. Spreuit itaque cæleſtis animus humana conſilia; & cum periculo potius ſumma, quam tuto humilia, propoſuit ſequi; maluitq. auunculo, & Cæſari de ſe, quam uitrico, credere; dictitans, nefas eſſe, quo nomine Cæſari dignus eſſet uiſus, ſemetipſum uideri indignum. Hunc protinus Antonius conſul ſuperbè excipit; (neque is erat cō temptus, ſed metus) uixq. admiſſo in Pōpeianos hortos, loquendi ſecum tempus dedit; mox etiam, uelut inſidijs eius petitus, ſceleſte inſimulare cœpit: in quo

turpi-

turpiter depreheſſa eius uanitas eſt. Aperte deinde Antonij, ac Dolabellæ cõſulum ad nefandam dominationem erupit furor. H-S. ſepties millies, depoſitum a C. Cæſare ad ædem Opis, occupatum ab Antonio, actorum eiuſdem, inſertis falſis, indubitateq; corruptis commentarijs. Atque omnia pretio temperata, uẽdente remp. conſule. Idem, prouinciam D. Bruto deſignato conſuli decretam, Galliam occupare ſtatuit: Dolabella trãſmarinas decreuit ſibi: interq. naturaliter diſsimillimos, ac diuerſa uolentes creſcebat odium. eoq. C. Cæſar iuuenis quotidianis Antonij petebatur inſidijs. Torpebat oppreſſa dominatione Antonij ciuitas: indignatio, & dolor omnibus, uis ad reſiſtendum nulli aderat; cũ C. Cæſar, † XIX. annum ingreſſus, mira auſus, ac ſumma conſecutus, priuato cõſilio, maiorem ſenatu pro rep. animum habuit. primumq. a Calatia, mox a Caſilino ueteranos exciuit paternos. Quorum exemplum ſecuti alij, breui in formam iuſti coiere exercitus. mox, cum Antonius occurriſset exercitui, quem ex tranſmarinis prouincijs Brundiſium uenire iuſſerat, legio Martia, & Quarta, co-

† *al. xiix.*

gnita

gnita & ſenatus voluntate, & tanti iuue-
nis indole, ſublatis ſignis,ad Cæſarem ſe
contulerunt. Eum ſenatus, honoratum
equeſtri ſtatua, quæ hodieq. in Roſtris
poſita ætatem eius ſcriptura indicat,(qui
honor non alij, per ccc. annos, quam L.
Sullæ,& Cn. Pompeio,& C. Cæſari con-
tigerat) † pro prætore vna cum conſuli- † *propræto-*
bus deſignatis, Hirtio,& Panſa, bellum *rem. Man.*
cum Antonio gerere iuſsit. Ab eo, annũ
agente † vicesimum, fortiſsime circa Mu † *undeuiceſi-*
tinam adminiſtratum eſt; & D. Brutus *mum. Sch.*
obſidionē liberatus; Antonius turpi, ac
nuda fuga coactus deſerere Italiam: con
ſulum autem alter in acie, alter poſt pau
cos dies ex vulnere mortem obijt. O-
mnia ante, quā fugaretur Antonius, ho
norifice a ſenatu in Cæſarem, exercitũq.
eius decreta ſunt, maxime auctore Cice
rone: ſed, vt receſsit metus, erupit uolun
tas, protinuſq. Pompeianis partibus re-
dijt animus. Bruto, Caſsioq. prouinciæ,
quas iam ipſi ſine vllo S. C. occupaue-
rant, decretæ. laudati, quicumque † his † *hiſce. Man.*
ſe exercitus tradidiſſent. omnia transma-
rina imperia eorum commiſſa arbitrio.
quippe M. Brutus,& C. Caſsius, nunc me
tuentes arma Antonii, nunc, ad augen-

dam eius inuidiam, ſimulantes ſe metuere, teſtati edictis, libenter ſe vel in perpetuo exſilio victuros, dum reſp. conſtaret concordia, nec vllam belli ciuilis præbituros materiam, plurimum ſibi honoris eſſe in cõſcientia facti ſui, profecti urbe, atque Italia, intento, ac pari animo, ſine auctoritate publica, prouincias, exercituſq; occupauerant; & vbicumque ipſi eſſent, prætexentes eſſe remp. pecunias et, quæ ex tranſmarinis prouincijs Romã ab quæſtoribus deportabantur, a volentibus acceperant. quæ omnia ſenatus decretis comprehenſa, & comprobata ſunt. Et D. Bruto, quod alieno beneficio uiueret, decretus triumphus. Panſæ, atque Hirtij corpora publica ſepultura honorata. Cæſaris adeo nulla habita mentio, ut legati, qui ad exercitum eius miſsi erant, iuberentur, ſummoto eo, milites alloqui. Non fuit tam ingratus exercitus, quam fuerat ſenatus. nam, cum eã iniuriam diſsimulando Cæſar ferret, negauere milites, ſine imperatore ſuo ulla ſe audituros mandata. Hoc eſt illud tempus, quo Cicero, inſito amore Pompeianarum partium, Cæſarem laudandum, & tollendum cenſebat; cum aliud diceret,

aliud intelligi uellet. Interim Antonius, fuga tranſgreſſus Alpes, primo ſpe colloquij repulſus a M. Lepido, qui, pontifex maximus in C. Cæſaris locum furto creatus, decreta ſibi Hiſpania, adhuc in Gallia morabatur: mox ſæpius in conſpectum ueniens militum, cum & Lepido omnes imperatores forent meliores, & multis Antonius, dum erat ſobrius, per auerſa caſtrorum proruto uallo militibus receptus eſt: qui titulo imperij cedebat Lepido, cum ſumma uirium penes eum foret. Sub Antonij ingreſſum in caſtra Iuuentius Laterenſis, uir uita ac morte conſentaneus, cum acerrime ſuaſiſſet Lepido, ne ſe cum Antonio, hoſte iudicato, iungeret, irritus conſilij, gladio ſe ipſe transfixit. Plancus deinde, dubia, id eſt ſua fide, diu, quarum eſſet partiũ, ſecum luctatus, ac ſibi difficile conſentiens, & nunc adiutor D. Bruti, deſignati conſulis, collegæ ſui, ſenatuiq. ſe litteris uenditans, mox eiuſdem proditor; Aſinius autem Pollio, firmus propoſito, & Iulianis partibus fidus, Pompeianis aduerſus; vterque exercitus tradidere Antonio. D. Brutus, deſertus primo a Planco, poſt etiam inſidijs eiuſdem petitus,

G 2 paul-

paullatim relinquente eum exercitu, fugiens, in hoſpitis cuiuſdam, nobilis uiri, nomine Capeni, domo ab ijs, quos miſerat Antonius, iugulatus eſt; iuſtiſsimaſq. optime de ſe merito uiro C. Cæſari pœnas dedit: cuius cum primus oium amicorum fuiſſet, interfector fuit, & fortunæ, ex qua fructum tulerat, inuidiam in auctorem relegabat, cenſebatq. æquũ, quæ acceperat a Cæſare, retinere, Cæſarem, qui illa dederat, perire. Hæc ſunt tempora, quibus M. Tullius continuis actionibus æternas Antonij memoriæ inuſsit notas. ſed hic fulgentiſsimo, & cæleſti ore, at † tribunus Canutius conti nua rabie lacerabat Antonium. Vtrique vindicta libertatis morte ſtetit: ſed tribuni ſanguine commiſſa proſcriptio; Ciceronis, vel ſatiato Antonio, pœna finita. Lepidus deinde a ſenatu hoſtis iudicatus eſt, vt ante fuerat Antonius. Tum inter eum, Cæſaremque, & Antonium, commercia epiſtolarum; & conditionum † iacta mentio, cum Antonius & ſubinde Cæſarem admoneret, quam inimicæ ipſi Pompeianæ partes forent; & in quod iá emerſiſſent faſtigium; & quanto Ciceronis ſtudio Brutus, Caſsiuſq. attollerentur;

† *Tib. Mã.*

† *al. facta.*

tur; denunciaretque, ſe cum Bruto, Caſſioque, qui iam decem, & ſeptem legionum potentes erant, iuncturum vires ſuas, ſi Cæſar eius aſpernaretur concordiam; diceretq. plus Cæſarem patris, quam ſe amici ultione debere. tum inita potentiæ ſocietas, & hortantibus, orantibuſq. exercitibus, inter Antonium et, & Cæſarem facta affinitas, cum eſſet priuigna Antonij deſponſa Cæſari. conſulatumq. inijt Cæſar pridie, quam uiginti annos impleret, x. Kal. Octobres, cum collega Q. Pedio, poſt V. C. annis † DCCIX. ante lxxij. quam tu, M. Vinici, conſulatum inires. Vidit hic annus Ventidium, per quam urbem inter captiuos Picentium in triumpho ductus erat, in ea conſularem prætextam iungentem prætoria. Idem hic poſtea triumphauit. Furente deinde Antonio, ſimulq. Lepido, quorum vterque, vt prædiximus, hoſtes iudicati erant, cum ambo mallent ſibi nunciari quid paſsi eſſent, quam quid meruiſſent, repugnante Cæſare, ſed fruſtra aduerſus duos, inſtauratum Sullani exempli malum, proſcriptio. Nihil tam indignum illo tempore fuit, quam quod aut Cæſar aliquem proſcribere

† DCCXI. *Man.*

coactus eſt; aut ab illo Cicero proſcriptus eſt; abſciſſaq. ſcelere Antonij vox publica eſt, cum eius ſalutem nemo defendiſſet, qui per tot annos & publicam ciuitatis, & priuatam ciuium defenderat. Nihil tamen egiſti, M. Antoni: (cogit enim excedere propoſiti formam operis, erumpens animo, ac pectore indignatio) nihil, inquam, egiſti, mercedē cæleſtisſimi oris, & clariſsimi capitis abſciſsi numerando, auctoramentoq. funebri ad conſeruatoris quondam reipub. tantiq. cos. irritando necem. Rapuiſti tu M. Ciceroni lucem ſolicitam, & ætatem ſenilem, & uitam miſeriorē te principe, quam ſub te triumuiro mortem: famam uero, gloriamq. factorum, atque dictorum adeo nō abſtuliſti, ut auxeris. Viuit, uiuetq. per omnium ſæculorum memoriā: dumq. hoc uel forte, uel prouidentia, uel utcumque conſtitutum, rerum naturæ corpus, quod ille pæne ſolus Romanorum animo uidit, ingenio complexus eſt, eloquentia illuminauit, manebit incolume; comitem æui ſui laudem Ciceronis trahet; omnisq. poſteritas illius in te ſcripta mirabitur, tuum in eum factum exſecrabitur; citiuſq. in

mundo

mundo genus hominum, quam * cadet. Huius totius temporis fortunam ne deflere quidem quiſquam ſatis digne potuit, adeo nemo exprimere uerbis poteſt. Id tamen notandum eſt, fuiſſe in proſcriptos uxorum fidem ſummam, libertorum mediam, ſeruorum aliquam, filiorum nullam. adeo difficilis eſt hominibus utcumque cõceptæ ſpei mora. Ne quid ulli ſanctum relinqueretur, uel in dotem inuitamentumq. ſceleris, Antonius L. Cæſarem auunculum, Lepidus Paullum fratrem proſcripſerant. Nec Planco gratia defuit ad impetrandum, ut frater eius Plancus Plotius proſcriberetur. Eoq. inter iocos militares, qui currum Lepidi, Planciq. ſecuti erant, inter exſecrationem ciuium uſurpabant hunc uerſum: De Germanis, non de Gallis, duo triumphant conſules. Suo prætexitum loco referatur. neque enim perſona umbram actæ rei capit. Dum in acie Pharſalica, Africaq. de ſumma rerũ Cæſar dimicat, M. Cœlius, uir eloquio, animoq. Curioni ſimillimus, ſed in utroque perfectior, nec minus ingenioſe nequam, cum ne in modica quidem † ſeruari poſſet; quippe peior illi res familia-

*defectus. quem Manpater explet frustra nititur legendo, concidet.

† re. inſerit Man.

ris, quam mens, erat; in prætura nouarum tabularũ auctor exſtitit; nequijtq. ſenatus, & auctoritate coſs. deterreri, accito etiam Milone Annio, qui, non impetrato reditu, Iulianis partibus infeſtus erat, in urbe ſeditionem magis, occulte autem bellicum tumultum mouens, primo ſummotus a rep. mox, conſularibus armis, auctore ſenatu, circa Thurios oppreſſus eſt. Incepto pari ſimilis fortuna Milonis fuit; qui, Compſam in Hirpinis oppugnans, ictuſq. lapide, tũ P. Clodio, tum patriæ, quam armis petebat, pœnas dedit; uir inquies, & ultra ſortem temerarius. Quatenus autem aliquid ex omiſsis peto, notetur, immodica & intempeſtiua libertate uſos aduerſus C. Cæſarem, Marullum Epidium, Flauiumq. Cæſetium, trib. pl. dum arguunt in eo regni uoluntatem, pæne uim dominationis expertos. In hoc tamen ſæpe laceſsiti principis ira exceſsit, ut, cenſoria potius contentus nota, quam animaduerſione dictatoria, ſummoueret eos a rep. teſtareturque, eſſe ſibi miſerrimũ, quod aut natura ſua ei excedendum foret, aut minuenda dignitas. Sed ad ordinem reuertendum eſt. Iam & Dolabella in Aſia

C.Trebonium conſularem,cui ſuccedebat,fraude deceptum, Smyrnæ occiderat, uirum aduerſus merita Cæſaris ingratiſsimum, participemq. cædis eius,a quo ipſe in conſulare prouectus faſtigium fuerat: & C. Caſsius, acceptis a Staio Murco,&CriſpoMarcio,prætorijs uiris, imperatoribuſq. præualidis in Syria legionibus, incluſum Dolabellam, qui,præoccupata Aſia, in Syriam peruenerat, Laodicea expugnarat; ita tamen, ut ad ictum ſerui ſui Dolabella non ſegniter ceruicem daret;&decem legiones in eo tractu ſui iuris fecerat.& M.Brutus C.Antonio,fratri M.Antonij in Macedonia, Vatinioq. circa Dyrrhachium uolentes legiones extorſerat: ſed Antonium bello laceſsierat: Vatinium dignatione obruerat: cum & Brutus cuilibet ducum præferendus uideretur; & Vatinius nulli nomini non eſſet poſtferendus. in quo deformitas corporis cum turpitudine certabat ingenij,adeo, ut animus eius digniſsimo domicilio incluſus uideretur.eratq. ſeptem legionibus ualidus.Et lege Pedia, quam conſul Pedius,collega Cæſaris, tulerat, omnibus, quiCæſarem patrem interfecerat, aqua,

igniq. interdictum erat. quo tēpore Capito, patruus meus, uir ordinis ſenatorij, Agrippæ ſubſcripſit in C. Caſsium. Dũq. ea in Italia geruntur, acri, atque proſperrimo bello Caſsius Rhodum, rem immanis operis, ceperat; Brutus Lycios deuicerat; & inde in Macedoniam exercitus tranſiecerant; cum per omnia repugnãs naturæ ſuæ Caſsius, etiam Bruti clemẽtiam uinceret. Neque reperias, quos aut pronior fortuna comitata ſit, aut ueluti fatigata maturius deſtituerit, quam Brutum, & Caſsium. Tum Cæſar, & Antonius tranſiecerunt exercitus in Macedoniam, & apud urbem Philippos cum M. Bruto, Caſsioq. acie concurrerunt. Cornu, cui Brutus præerat, impulſis hoſtibus caſtra Cæſaris cepit. nam ipſe Cæſar, etiam ſi infirmiſsimus ualetudine erat, obibat munia ducis, † oratus etiã ab Artorio medico, ne in caſtris remaneret, manifeſtè denunciatione quietis territo. Id autem in quo Caſsius fuerat, fugatum, ac male multatum, in altiora ſe receperat loca. Tum Caſsius, ex ſua fortuna euentum collegæ æſtimans, cum dimiſiſſet euocatum, iuſsiſſetq. nunciare ſibi, quæ eſſet multitudo, ac uis hominũ,

† al. hortatus. quod non ſpernam.

quæ ad ſe tenderet,tardius eo nuntiante, cum in uicino eſſet agmen curſu ad eum tendentium,neque puluere facies, aut ſigna denotari poſſent; exiſtimans. hoſtes eſſe,qui irruerent, lacerna caput circu mdedit,extentamq. ceruicem interritus liberto præbuit. Deciderat Caſsij caput, cum euocatus aduenit, nuncians Brutum eſſe uictorem. qui, cum imperatorem proſtratũ uideret; Sequar, inquit, eum, quem mea occidit tarditas,& ita in gladium occubuit. Poſt paucos deinde dies Brutus conflixit cum hoſtibus, & uictus acie, cum in tumulum nocte ex fuga ſe recepiſſet, impetrauit a Stratone Aegeate, familiari ſuo, vt manum morituro commodaret ſibi; reiectoq. læuo ſuper caput brachio, cum mucronem gladij eius dextera tenens, ſiniſtræ admouiſſet mãmillæ, ad eum ipſum locũ, qua cor emicat, impellens ſe in vulnus, vno ictu transfixus, exſpirauit. Protinus Meſſalla, fulgentiſsimus iuuenis, proximus in illis caſtris Bruti, Caſsijq. auctoritati, cum eſſent, qui eum ducem poſcerẽt, ſeruari beneficio Cæſaris maluit, quam dubiam ſpem armorum tentare amplius. Nec aut Cæſari quidquam ex victorijs

ſuis

ſuis fuit lætius, quam ſeruaſſe Coruinũ; aut maius exemplum hominis grati, ac pij, quam Coruinus in Cesarem fuit. Non aliud bellum cruentius cæde clariſſimorum virorum fuit. Tum Catonis filius cecidit. Eadem Lucullum, Hortenſiumq. eminentiſsimorum ciuium filios fortuna abſtulit. nam Varro ad ludibriũ moriturus Antonij, digna illo, ac uera de exitu eius, magna cum libertate ominatus eſt. Druſus Liuius, Iuliæ Auguſtæ pater, & Varus Quinctilius, ne tentata quidẽ hoſtis miſericordia, alter ſe ipſe in tabernaculo interemit: Varus autẽ liberti, quem id facere coegerat, manu, cũ ſe inſignibus honorum uelaſſet, iugulatus eſt. Hunc exitum M. Bruti partium ſeptimum & trigeſimum annum agentis fortuna eſſe voluit, corrupto animo eius † in diem, quæ illi omnes virtutes vnius temeritate facti abſtulit. Fuit autem dux Caſsius melior, quanto vir Brutus. e quibus Brutum amicum habere malles, inimicum magis timeres Caſsium. in altero maior vis, in altero virtus. Qui ſi uiciſſent, quantum reip. interfuit, Cæſarẽ potius habere quam Antonium principem, tantum retuliſſet habere Brutum,

† *una die. Man.*

quam

quam Caſsium. Cn. Domitius, pater L. Domitij, nuper a nobis uiſi, eminentiſſimæ, ac nobiliſsimæ ſimplicitatis viri, auus huius Cn. Domitij, clariſsimi iuuenis, occupatus nauibus, tum magno ſequentium conſilia ſua comitatu, fugæ, fortunæq. ſe commiſit, ſemetipſo contẽtus duce partium. Staius Murcus, qui claſsi & cuſtodiæ maris præfuerat, cum omni commiſſa ſibi parte exercituum, nauiumq. Sex. Pompeium, Cn. Magni filium, qui ex Hiſpania reuertens, Siciliam armis occupauerat, petit. ad quem & e Brutianis caſtris, & ex Italia, alijſq. terrarum partibus, quos præſenti periculo fortuna ſubduxerat, proſcripti confluebant: quippe nullum habentibus ſtatum quilibet dux erat idoneus; cum fortuna non electionem daret, ſed perfugium oſtenderet; exitialemq. tempeſtatem fugientibus ſtatio pro portu foret. Hic adoleſcens erat ſtudijs rudis, ſermone barbarus, impetu ſtrenuus, manu promptus, cogitatione celer, fide patri diſsimillimus, libertorum ſuorum libertus, ſeruorumq; ſeruus, ſpecioſis inuidens, ut pareret humillimis: quem ſenatus, pæne totus adhuc è Pompeianis conſtans

partibus, poſt Antonij a Mutina fugam, eodem illo tẽpore, quo Bruto, Caſsioq. transmarinas prouincias decreuerat, reuocatum ex Hiſpania, ubi aduerſus eum clariſsimum bellum Pollio Aſinius prætorius geſſerat, in paterna bona reſtitue rat, & oræ maritimæ præfecerat. Is tum, ut prædiximus, occupata Sicilia, ſeruitia, fugitiuoſq. in numerum exercitus ſui recipiens, magnum modum legionũ effecerat; perque Menam, & Menecratem, paternos libertos; præfectos claſſium, latrocinijs, ac prædationibus infeſtato mari, ad ſe, exercitumq. tuendum rapto utebatur, cum eum non depuderet uindicatum armis, ac ductu patris ſui mare infeſtare piraticis ſceleribus. Fractis Brutianis, Caſsianiſq. partibus, Antonius transmarinas obiturus prouincias ſubſtitit; Cæſar in Italiam ſe recepit, eamq. longe, quam ſperauerat, tumultuoſiorem reperit. quippe L. Antonius conſul, uitiorum fratris ſui cõſors, ſed uirtutum, quæ interdum in illo erãt, expers, modo apud ueteranos criminatus Cæſarem, modo eos, qui iuſte diuiſione prædiorum, nominatiſq. colonis agros amiſerant, ad arma conciens, ma-

gnum

gnum exercitum conflauerat. Ex altera parte uxor Antonij Fuluia, nihil muliebre, præter corpus, gerens, omnia armis, tumultuq. miſcebat. Hæc belli ſedem Præneſte ceperat. Antonius, pulſus undique uiribus Cæſaris, Peruſiam ſe contulerat; Plancus Antonianarum adiutor partium, ſpem magis oſtenderat auxilij, quam opem ferebat Antonio. Vſus Cæſar uirtute, & fortuna ſua, Peruſiam expugnauit; Antonium inuiolatum dimiſit. in Peruſinos magis ira militum, quã uoluntate ſæuitum ducis. vrbs incenſa, cuius initium incendii princeps eius loci fecit Macedonicus, qui, ſubiecto rebus, ac penatibus ſuis igni, transfixum ſe gladio flammæ intulit. Per eadem tempora exarſerat in Campania bellum, quod, profeſſus eorum, qui perdiderant agros, patrocinium, ciebat Ti. Claudius Nero, prætorius, & pontifex, Ti. Cæſaris pater, magni vir animi, doctiſsimiq. ingenij. id quoque aduentu Cæſaris ſepultum, atq; diſcuſſum eſt. Quis Fortunæ mutationes, quis dubios rerum humanarum caſus ſatis mirari queat? quis non diuerſa præſentibus, contrariaq. exſpectatis aut ſperet, aut timeat? Liuia, nobiliſsimi, &

mi, & fortiſsimi viri, Druſi Claudiani filia, genere, probitate, forma, Romanarum eminentiſsima, quam poſtea coniugem Auguſti uidimus, quam tranſgresſi ad deos ſacerdotem, ac filiam, tum fugiens mox futuri ſui Cæſaris arma, † vix bimum hunc Tiberium Cæſarem, uindicem Romani imperij, futurumq. eiuſdem Cæſaris filium, geſtans ſinu, per auia itinerum, uitatis militum gladijs, uno comitante, quo facilius occultaretur fuga, peruenit ad mare, & cum uiro Nerone peruecta in Siciliam eſt. Quod alieno teſtimonium redderem, in eo nõ fraudabo auum meum. quippe C. Velleius, honoratiſsimo inter illos ccclx. iud. loco à Cn. Pompeio lectus, eiuſdẽ Marciq. Bruti, ac † Tironis præfectus fabrum, uir nulli ſecundus, in Campania, digreſſu Neronis a Neapoli, cuius ob ſingularem cum eo amicitiam partium adiutor fuerat, grauis iam ætate, & corpore, cũ comes eſſe nõ poſſet, gladio ſe ipſe transfixit. Inuiolatam excedere Italia Cæſar paſſus Fuluiam, Plácumq; muliebris fugæ comitem. nam Pollio Aſinius cum ſeptem legionibus, diu retenta in poteſtate Antonij Venetia, magnis, ſpecio-

† *al. cuius.*

† *Tib. Neronis. Man.*

ſisq. rebus circa Altinum,aliasq. eius regionis urbes editis, Antonium petens,uagum adhuc Domitium,quem digreſſũ e Brutianis caſtris poſt cædem eius prædiximus, & propriæ claſsis factum ducẽ, conſilijs ſuis illectum,ac fide data, iunxit Antonio. Quó facto quiſquis æquũ ſe præſtiterit,ſciat non minus a Pollione in Antonium,quam ab Antonio in Pollionem eſſe collatum. Aduentus deinde in Italiam Antonij, paratuſq. contra eũ Cæſaris,habuit belli metum: ſed pax circa Brundiſium compoſita. Per quæ tempora Rufi Saluidieni ſceleſta conſilia patefacta ſunt. qui,natus obſcuriſsimis initijs, parum habebat ſummam accepiſſe,& proximus a Cn. Pompeio,ipſoq. Cæſare ex equeſtri ordine conſul creatus eſſe,niſi adſcendiſſet,quo infra ſe & Cæſarem uideret,& remp. Tum,expoſtulante conſenſu populi,quem grauis urebat infeſto mari annona,cum Pompeio quoque circa Miſenum pax inita: qui haud abſurde cum in naui Cæſaremque, & Antonium cena exciperet, dixit: In carinis ſuis ſe cenam dare. referens hoc dictum ad loci nomen,in quo paterna domus ab Antonio poſsidebatur. In hoc

H pacis

pacis fœdere placuit, Siciliam, Achaiáq. Pompeio concedere: in quo tamen animus inquies manere nō potuit: id vnum tantummodo ſalutare aduentu ſuo patriæ attulit, quod omnibus proſcriptis, alijſque, qui ad eum ex diuerſis cauſsis fugerant, reditum, ſalutemq. pactus eſt. quæ res & alios clariſsimos viros, & Neronem Claudium, & M. Silanum, Sentiumq. Saturninum, & Aruntium Actiū reſtituit reip. Staium autem Murcum, qui, aduentu ſuo claſsiſq. celeberrimæ, vires eius duplicauerat, inſimulatum falſis criminationibus, quia talem virum collegam officij Mena & Menecrates faſtidierant, Pompeius in Sicilia interfecerat. Hoc tractu temporum Octauiam, ſororem Cæſaris, M. Antonius duxit vxorem. Redierat Pompeius in Siciliam, Antonius in tranſmarinas prouincias: quas magnis momentis Labienus, ex Brutianis caſtris profectus ad Parthos, producto eorum exercitu in Syriam, interfectoq. legato Antonij, concuſſerat: qui virtute, & ductu Ventidij vna cum Parthorum copijs, celeberrimoq. iuuenum Pacoro, regis filio, exſtinctus eſt. Interim Cæſar per hæc tempora, ne, res diſci-

ſciplinæ inimiciſsima, otium corrumperet militem, crebris in Illyrico, Dalmatiaq. expeditionibus, patientia periculorum, belliq. experientia durabat exercitum. Eadem tempeſtate Caluinus Domitius, cum ex conſulatu obtineret Hiſpaniam, grauiſsimi, comparandiq. antiquis exempli auctor fuit: quippe primipili centurionem, nomine Vibillium, ob turpem ex acie fugam, † fuſte percuſsit. *† fuſtim. Sch.* Creſcente in dies & claſſe, & fama Pompeij, Cæſar molem belli eius ſuſcipere ſtatuit. Aedificandis nauibus, contrahendoq. militi, ac remigi, naualibuſq. adſueſcendo certaminibus, atque exercitationibus, præfectus eſt M. Agrippa, uirtutis nobiliſsimæ, labore, vigilia, periculo inuictus, parẽdiq. ſed uni ſcientiſsimus, alijs ſane imperandi cupidus, & per omnia extra dilationes poſitus, conſultiſq. facta coniungens. Hic, in Auerno, ac Lucrino lacu ſpecioſiſsima claſſe fabricata, quotidianis exercitationibus militem, remigemq. ad ſummam & militaris, & maritimæ rei perduxit ſcientiam. Hac claſſe Cæſar, cum prius, deſpondente ei Nerone, cui ante nupta fuerat, Liuiam, auſpicatis reip. ominibus, duxiſſet eam vxo-

rem, Pompeio, Siciliæq. bellum intulit. Sed virum, humana ope inuictum, grauiter eo tempore fortuna concuſsit. quippe longe maiorem partem claſsis circa Veliam, Palinuriq. promontorium adorta vis Africi lacerauit, ac diſtulit. Ea patrando bello mora fuit, quod poſtea dubia, & interdum ancipiti fortuna geſtum eſt. nam, & claſsis eodem loco vexata eſt tempeſtate; & vt nauali primo prælio, apud Mylas, ductu Agrippæ, pugnatum proſpere; ita inopinato claſsis aduentu, grauis ſub ipſius Cæſaris oculis circa Tauromenium accepta clades: neque ab ipſo periculum abfuit. Legiones, quæ cum Cornificio erant, legato Cæſaris, expoſitæ in terra, pæne a Pompeio oppreſſæ ſunt. Sed ancipitis fortuna temporis, matura uirtute correcta. Explicatis quippe vtriuſque partis claſsibus, pæne omnibus exſutus nauibus, Pompeius Aſiam fuga petiuit. iuſſuq. M. Antonij, cuius opem petierat, dum inter ducem, & ſupplicem tumultuatur, & nunc dignitatem retinet, nunc vitam precatur, a Titio iugulatus eſt: cui in tantum durauit hoc facinore contractum odium, vt mox, ludos in theatro Pompeij faciens, exſecra-

tione populi, ſpectaculo, quod præbe-
bat, pelleretur. Acciuerat gerens contrà
Pompeium bellum ex Africa Cæſar Lepi
dum cum xij. ſemiplenis legionibus. Hic
uir omnium vaniſsimus, neque vlla vir-
tute tam longam fortunæ indulgentiam
meritus, exercitum Pompeij, quia pro-
pior fuerat, ſequentem non ipſius, ſed
Cæſaris auctoritatem, ac fidem, ſibi iun-
xerat: inflatuſq. amplius xx. legionum
numero, in id furoris proceſſerat, vt in-
utilis in aliena uictoria comes, quam diu
moratus erat, diſsidendo in conſilijs Cæ
ſaris, & ſemper diuerſa ijs, quæ alijs pla
cebant, dicendo, totam uictoriam ut ſuã
interpretaretur; audebatq. denunciare
Cæſari, excederet Sicilia. Non ab Scipio
nibus, alijſq. veteribus Romanorum du
cum, quidquam auſum, patratumq. for-
tius, quam tunc a Cæſare. Quippe cum
inermis, & lacernatus eſſet, præter nomẽ
nihil trahens, ingreſſus caſtra Lepidi, eui
tatis, quæ iuſſu hominis prauiſsimi tela
in eum iacta erant, cum lacerna eius per
forata eſſet lancea, Aquilam legionis ra-
pere auſus eſt. Scires, quid intereſſet in-
ter duces. Armati inermem ſecuti ſunt;
decimoq. anno, quam ad diſsimillimam

vitæ ſuæ potentiam peruenerat Lepidus, & a militibus, & a fortuna deſertus, pulloq. uelatus amiculo, inter vltimam confluentium ad Cæſarem turbam latens, genibus eius aduolutus eſt. Vita, rerũq. ſuarum dominium conceſſa ei ſunt: ſpoliata quam tueri non poterat dignitas. Subita deinde exercitus ſeditio, qui, plerunque contemplatus frequentiam ſuã, a diſciplina deſciſcit; & quod cogere ſe putat poſſe, rogare non ſuſtinet; partim ſeueritate, partim liberalitate diſcuſſa principis. Specioſumq. per id tẽpus adiectum ſupplementum Campanæ coloniæ. eius reditus erant publici, pro his longe vberiores reditus duodecies H-S. in Creta inſula redditi, & aqua promiſſa, quæ hodieq; ſingulare & ſalubritatis inſtar, & amœnitatis ornamentum eſt. Inſigne coronæ claſsicæ, quo nemo umquam Romanorum donatus erat, hoc bello Agrippa ſingulari virtute meruit. Victor deinde Cæſar reuerſus in Vrbem, contractas emptionibus complures domos per procuratores, quo laxior fieret ipſius, publicis ſe vſibus deſtinare profeſſus eſt: Templumq. Apollini, & circa porticus facturum promiſit, quod ab eo ſingulari ex-

 ſtru-

ſtructum munificentia eſt. Qua æſtate Cæſar tam proſpere Lepidum in Sicilia, * bene fortuna in Cæſare,& rep. militauit ad Orientem: quippe Antonius cum † xiij. legionibus egreſſus Armeniã, ac deinde Mediam,& per eas regiones Parthos petens,habuit regem eorum obuiũ. primoq. duas legiones, cum omnibus impedimentis,tormentiſque,& Statiano legato, amiſit; mox ſæpius ipſe, cũ ſummo totius exercitus diſcrimine, ea adijt pericula, quibus ſeruari ſe poſſe deſperauerat; amiſſaq. non minus quarta parte militum,captiui cuiuſdam, ſed Romani, conſilio, ac fide ſeruatus; qui clade Craſſiani exercitus captus, cum fortunã,non animum mutaſſet, acceſsit nocte ad ſtationem Romanam; prædixitque, ne deſtinatum iter peterent, ſed diuerſo,ſiluestriq. peruaderet. Hoc M.Antonio atq; † illis legionibus ſaluti fuit: de quibus tamen, totoq. exercitu haud minus pars quarta, vt prædiximus,militum; calonũ, ſeruitijq; deſiderata tertia eſt; impedimẽtorum vix ulla ſuperfuit. Hanc tamen Antonius fugam ſuam, quia uiuus exierat,Victoriam uocabat. Qui, tertia æſtate reuerſus in Armeniam, regem eius Ar-

* *locus fortaſſe mancus.*

† *Floro xvi. Sch.*

† *fort. illius.*

tauaſden, fraude deceptum, catenis, ſed, ne quid honori deeſſet, aureis uinxit *. Creſcente deinde & amoris in Cleopatram incendio, & uitiorum, quæ ſemper facultatibus, licentiaque, & aſſentationibus aluntur, magnitudine, bellum patriæ inferre conſtituit; cum ante, nouum ſe Liberum Patrem appellari iuſsiſſet, cum, redimitus hederis, coronaq. uelatus aurea, & thyrſum tenens, cothurniſq. ſuccinctus, curru, uelut Liber Pater, uectus eſſet Alexandriæ. Inter hunc apparatum belli, Plancus non iudicio recta legendi, neque amore reip. aut Cæſaris, (quippe hæc ſemper impugnabat,) ſed morbo proditor, cum fuiſſet humillimus aſſentator reginæ, & infra ſeruos cliens, cum Antonij librarius, cum obſcœniſsimarũ rerum & auctor, & miniſter; cum in omnia, & in omnibus uenalis, cum ceruleatus, & nudus, caputq. redimitus arundine, & caudam trahẽs, genibus innixus, Glaucum ſaltaſſet, in conuiuio refrigeratus ab Antonio, ob manifeſtarum rapinarum indicia, transfugit ad Cæſarem. & idem poſtea clementiam uictoris pro ſua uirtute interpretabatur; dictitans, id probatum a Cæſare, cui ille ignouerat. Hunc

mox

mox auunculum Titius imitatus eſt.
Haud abſurde Coponius, vir † præto- † *è prætoriis.* *Sch.*
rius grauiſsimus P. Silij ſocer, cum re-
cens transfuga, multa, ac nefanda Plan-
cus, abſenti Antonio, in ſenatu obijce-
ret: Multa, inquit, mehercules fecit An-
tonius, pridie, quam tu illum relinque-
res. Cæſare deinde, & Meſſalla Coruino
cos. debellatum apud Actium; ubi lon-
ge ante, quam dimicaretur, exploratiſsi-
ma Iulianarum partium fuit uictoria. Vi
gebat in hac parte miles, atque impera-
tor, illa marcebant omnia. hinc reges fir
miſsimi, illinc inopia affectiſsimi. nauiũ
hinc magnitudo modica cum celeritate,
ex aduerſo illa, ſpecie terribilior. hinc ad
Antonium nemo, illinc ad Cæſarem quo
tidie aliqui transfugiebant. Denique, in
ore atque oculis Antonianæ claſsis, per
M. Agrippam Leucas expugnata, Patræ
captæ, Corinthus occupata, bis ante vlti
mum diſcrimen claſsis hoſtium ſupera-
ta. Rex Amyntas meliora, & utiliora ſecu
tus: inde illius exemplo uir audax Dola-
bella ad Cæſarem, uirq. clariſsimus, Cn.
Domitius, qui ſolus Antonianarum par
tium numquam reginam, niſi nomine,
ſalutauit, maximo, & præcipiti periculo,
tranſ-

transmiſit ad Cæſarem. Aduenit deinde maximi diſcriminis dies, quo Cæſar, Antoniuſque, productis claſsibus, pro ſalute alter, in ruinam alter terrarum orbis dimicauere. Dextum nauium Iulianarū cornu M. † Lario commiſſum, læuū Arruntio, Agrippæ omne claſsici certaminis arbitrium. Cæſar, ei parti deſtinatus, in quam a fortuna uocaretur, ubique aderat: claſsis Antonij regimen Publicolæ, Soſioq. commiſſum. At in terra locatum exercitum Taurus Cæſaris, Antonij regebat Canidius. Vbi initū certamen eſt, omnia in altera parte fuere, dux, remiges, milites; in altera nihil, præter milites. prima occupat fugam Cleopatra: Antonius fugientis Reginæ, quam pugnantis militis ſui, comes eſſe maluit: & imperator, qui in deſertores ſæuire debuerat, deſertor exercitus ſui factus eſt. Illis, etiam detracto capite, in longum fortiſsime pugnandi durauit conſtantia; &, deſperata uictoria, in mortem dimicabatur. Cæſar, quos ferro poterat interimere, uerbis mulcere cupiēs, clamitanſque, & oſtendens, fugiſſe Antonium, quærebat, pro quo, & cum quo pugnarent. At illi, cum diu pro abſente di-

† Lurio. Ful. Vrſin.

mi-

micaſſent duce, ægre ſummiſsis armis, ceſſere uictoriam;citiuſq; uitam,ueniãq; Cæſar promiſit,quam illis, ut ea precarẽtur,perſuaſum eſt.Fuitq. in confeſſo, milites optimi imperatoris, imperatorem fugaciſsimi militis functum officio. vt dubites, ſuo ne, an Cleopatræ arbitrio uictoriam temperaturus † fuerat,qui ad eius arbitrium direxit fugam.Idem locatus in terra fecit exercitus,cum ſe Canidius præcipiti fuga rapuiſſet ad Antonium.Quid ille dies terrarum orbi præſtiterit,† ex quo in quem ſtatum peruenerit fortuna publica,quis in hoc tranſcurſu tã artati operis exprimere audeat? Victoria uero fuit clementiſsima; nec quiſquam interemptus, niſi pauciſsimi, & ij, qui deprecari quidem pro ſe non ſuſtinerent.Ex qua lenitate ducis,colligi potuit,quem aut initio triumuiratus ſui, aut in campis Philippis,ſi licuiſſet,uictoriæ ſuæ facturus fuerit. * ad ſolium alarunt, in priſca grauitate celeberrimi fides,mox diu clementia luctatus ſua Cæſar,ſeruauit incolumem.Non prætereatur Aſinij Pollionis factum, & dictum memorabile.namque, cum ſe poſt Brundiſinam pacem continuiſſet in Italia, ne

que

† *fuerit. Mſ.*

† *ex eoq. Mã.*

* *Pluria deſunt: nec ſanæ ſatis, immò vanæ eruditorum uirorum coniecturæ ad locum integrandum.*

que aut uidiſſet umquam reginam, aut poſt eneruatum amore eius, Antonij animum, partibus eius ſe miſcuiſſet, rogãte Cæſare, ut ſecum ad bellum proficiſceretur Actiacum; Mea, inquit, in Antonium maiora merita ſunt, illius in me beneficia notiora: itaque diſcrimine ueſtro me ſubtraham, & ero præda uictoris. Proximo deinde anno, perſecutus reginam Antoniumq. Alexandriam, ultimam bellis ciuilibus impoſuit manum. Antonius ſe ipſe nõ ſegniter interemit, adeo ut multa deſidiæ crimina morte redimeret. At Cleopatra, fruſtratis cuſtodibus, illata aſpide, morſu ſane eius, expers muliebris metus, ſpiritum reddidit. Fuitq. & fortuna, & clementia Cæſaris dignum, quod nemo ex ijs, qui contra eum arma tulerant, ab eo, iuſſu ue eius interemptus. D. Brutum Antonij interemit crudelitas. Sex. Pompeium, ab eodem uictum, idem Antonius, cum dignitatis quoque ſeruãdæ dediſſet fidem, etiam ſpiritu priuauit. Brutus, & Caſsius ante, quam uictorum experirentur animum, uoluntaria morte obierunt. Antonij, Cleopatræq; quis fuiſſet exitus, narrauimus. Canidius timidius deceſsit, quam profeſsione eius, qua

ſemper uſus erat, congruebat. Vltimus autem ex interfectoribus Cæſaris, Parmenſis Caſsius, morte pœnas dedit, ut dederat † Trebonius. Dum ultimam bello Actiaco, Alexandrinoq. Cæſar imponit manum, M. Lepidus, iuuenis, forma, quã mente, melior; Lepidi eius, qui III. uir fuerat reip. conſtituendæ, filius; Iunia, Bruti ſorore, natus; interficiendi, ſimul in Vrbem reuertiſſet, Cæſaris conſilia jni erat. Tunc Vrbis cuſtodijs præpoſitus C. Mæcenas, † equeſtri, & ſplendido genere natus, uir, ubi res uigiliam exigeret, ſane exſomnis, prouidens, atque agẽdi ſciens; ſimul uero aliquid ex negotio remitti poſſet, otio, ac mollitiis pæne ultra feminam fluens; non minus Agrippa Cæſari carus, ſed minus honoratus: quippe uixit, anguſti claui pæne contentus; nec minora conſequi potuit, ſed non tam cõ cupiuit. hic ſpeculatus eſt per ſummam quietem ac diſsimulationem, præcipitis conſilia iuuenis, & mira celeritate, nullaq. cum perturbatione aut rerum, aut hominum, oppreſſo Lepido, immane noui ac reſurrecturi belli ciuilis reſtinxit initium. & ille quidem male conſultorũ pœnas exſoluit. Aequetur prædictæ Cal

† primus, inſerit Man. nõ malè.

† al. equeſtris.

purniæ

purniæ Antiſtij, Seruilia Lepidi uxor; quæ, viuo igni deuorato, præmaturam mortem immortali nominis ſui penſauit memoria. Cæſar autem, reuerſus in Italiam, atque urbem occurſus, quo fauore omnium hominum, ætatium, ordinũ exceptus ſit; quæ magnificentia triumphorum eius, quæ fuerit munerum, ne in operis quidem iuſti materia, nedum huius tam reciſi, digne exprimi poteſt. Nihil deinde optare a dijs homines, nihil dij hominibus præſtare poſſunt, nihil uoto concipi, nihil felicitate conſummari, quod non Auguſtus, poſt reditum in Vrbem, reip. populoq. Rom. terrarumq. orbi repræſentauit. Finita uiceſimo anno bella ciuilia, ſepulta externa, reuocata pax, ſopitus ubique armorum furor; reſtituta uis legibus, iudicijs auctoritas, ſenatui maieſtas; imperium magiſtratuũ ad priſtinum redactum modum; tantũmodo octo prætoribus allecti duo; priſca illa, & antiqua reip. forma reuocata; rediit cultus agris, ſacris honos, ſecuritas hominibus, certa cuique rerum ſuarum poſseſsio; leges emendatæ vtiliter, latæ ſalubriter; ſenatus ſine aſperitate, nec ſine ſeueritate lectus; principes uiri,

triumphiſque & ampliſsimis honoribus functi, hortatu Principis, ad ornandam Vrbem illecti ſunt. Conſulatus tantummodo uſque ad undecimum, quem continuaret Cæſar, cum ſæpe obnitens repugnaſſet, impetrari potuit: nam dictaturam quàm pertinaciter ei deferebat populus, tam conſtanter repulit. Bella ſub imperatore geſta, pacatusq. uictoriis terrarum orbis, & tot extra Italiam, domiq. opera, omne æui ſui ſpatium impenſurum in id ſolum opus ſcriptorem fatigãs. Nos, memores profeſsionis, uniuerſam imaginem principatus eius oculis, animiſq. ſubiecimus. Sepultis, ut prædiximus, bellis ciuilibus, coaleſcentibuſq. reip. membris, quæ tam longa armorum ſeries lacerauerat; Dalmatia xx. & CC. rebellis, ad certam confeſsionem pacata eſt imperij; Alpes, feris, multisq. nationibus celebres, perdomitæ; Hiſpaniæ, nũc ipſius præſentia, nunc Agrippæ, quem uſque in tertium conſulatum, & mox collegium tribunitiæ poteſtatis, amicitia Principis euexerat, multo, uarioq. Marte pacatæ. In quas prouincias cum initio, Scipione, & Sempronio Longo cos. primo anno ſecundi Punici, abhinc annos

CCL.

CCL. Romani exercitus miſsi eſſent, duce Cn.Scipione, Africani patruo, per annos CC. in his multo,mutuoq.ita certatum eſt ſanguine,ut, amiſsis P. R.imperatoribus, exercitibusque,ſæpe contumelia, etiam nonnunquam periculum Romano inferretur imperio.Illæ enim prouinciæ Scipiones conſumpſerunt : illæ, contumelioſo xx.annorum bello, ſub duce Viriatho, maiores noſtros exercuerũt: illæ, terrore Numantini belli, populum R.concuſſerunt:in illis turpe Q.Pompeii fœdus, turpiusq. Mancini,ſenatus cum ignominia dediti imperatoris reſcidit:illa tot cõſulares, tot prætorios abſumpſit duces;patrumq. ætate, in tantum Sertorium armis extulit, vt per quinquenniũ diiudicari non potuerit,Hiſpanis, Romanis ne in armis plus eſſet roboris, & vter populus alteri pariturus foret. Has igitur prouincias,tam diffuſas,tam frequẽtes, tam feras,ad eam pacem abhinc annos ferme L.perduxit Cæſar Auguſtus, vt,quæ maximis bellis numquam uacauerant,eæ ſub C.Antiſtio, ac deinde P.Silio legato,ceteriſque, poſtea etiam latrociniis uacarent.Dum pacatur Occidens, ab Oriente, ac Rege Parthorum ſigna

Ro-

Romana, quæ Craſſo oppreſſo Orodes, quæ Antonio pulſu filius eius Phraates ceperant, Auguſto remiſſa ſunt: quod cognomen illi viro Planci ſententia conſenſu vniuerſi ſenatus, populiq. R. indidit. Erant tamen, qui hunc feliciſsimum ſtatum odiſſent. quippe L. Murena, & Fannius Cæpio, diuerſis moribus, (nā Murena ſine hoc facinore potuit videri bonus, Cæpio & ante hoc erat peſsimus) cum iniſſent occidendi Cæſaris conſilia, oppreſsi auctoritate publica, quod ui facere voluerant, iure paſsi ſunt. neque multo poſt Rufus Egnatius, per omnia gladiatori, quam ſenatori, propior, collecto in ædilitate fauore populi, quem exſtinguendis priuata familia incendijs indies auxerat, in tantum quidem, vt ei præturam continuaret, mox etiam conſulatum petere auſus; cum eſſet omni flagitiorum, ſcelerumq. conſcientia merſus; nec melior illi res familiaris, quam mens, foret; aggregatis ſimillimis ſibi, interimere Cæſarem ſtatuit, vt, quo ſaluo, ſaluus eſſe non poterat, eo ſublato, moreretur. Quippe ita ſe mores habent, vt publica quiſq. ruina malit occidere, quam ſua proteri, & idem paſſurus, mi-

nus conſpici. Neq. hic prioribus in occultando felicior fuit: abditusq. carceri, cum conſcijs facinoris, mortem, dignißimam vita ſua, obijt. Præclarum excellentis viri factum, C. Sentij Saturnini, circa ea tempora conſulis, ne fraudetur memoria. Aberat in ordinandis Aſiæ, Oriẽtisq. rebus Cæſar, circumferens terrarũ orbi præſentia ſua pacis ſuæ bona: tum Sentius forte & ſolus, & abſente Cæſare cos. cum alia, priſca ſeueritate, ſummaq. conſtantia, vetere conſulum more, ac ſeueritate geſsiſſet, protraxiſſet publicanorum fraudes, puniſſet auaritiam, regeſsiſſet in ærarium pecunias publicas, tum in comitijs habendis præcipuum egit conſulem. nam & quæſturam petentes, quos indignos iudicauit, profiteri vetuit; & cũ, id facturos ſe, perſeuerarent; conſularẽ, ſi in campum deſcendiſſent, vindictam minatus eſt. & Egnatium, florentem fauore publico, ſperantemque, vt præturã ædilitati, ita conſulatum præturæ ſe iuncturum, profiteri vetuit; & cum id non obtinuiſſet, iurauit, etiã ſi factus eſſet conſul ſuffragijs populi, tamen ſe eum non renunciaturum. Quod ego factum cuilibet veterum conſulum gloriæ comparandum

dum

dum reor, niſi quod naturaliter, Audita viſis laudamus libentius;& præſentia, inuidia; præterita, veneratione proſequimur; & his nos obrui, illis inſtrui credimus. Ante triennium fere, quam Egnatianum ſcelus erumperet, circa Murenæ, Cæpioniſq. coniurationis tẽpus, abhinc annos L. M. Marcellus, ſororis Auguſti Octauiæ filius, quem homines ita, ſi quid accidiſſet Cæſari, ſucceſſorem potentiæ eius arbitrabantur futurum, vt tamen id per M. Agrippam ſecurè ei poſſe contingere non exiſtimarent; magnificentiſsimo munere ædilitatis edicto, deceſsit, ad modum iuuenis, ſane, vt aiunt, ingenuarum virtutum, lætuſq; animi, & ingenij, fortunæq. in quam alebatur, capax. Poſt cuius obitum Agrippa, qui, ſub ſpecie miniſteriorum principalium profectus in Aſiam, vt fama loquitur, ob tacitas cũ Marcello offenſiones, præſenti ſe ſubduxerat tempori; reuerſus inde, filiam Cæſaris Iuliam, quam in matrimonio Marcellus habuerat, duxit vxorem; fœminam neque ſibi, neque reip. felicis vteri. Hoc tractu temporum, Ti. Claudius Nero; quo prius nato, vt prædiximus, Liuia, Druſi Claudiani filia, deſpondente Ne-

rone, cui ante nupta fuerat, Cæſari nupſerat; innutritus cæleſtium præceptorũ diſciplinis, iuuenis, genere, forma, celſitudine corporis, optimis ſtudijs, maximoq. ingenio inſtructiſsimus, qui protinus quantus eſt, ſperari potuerat, viſuſq. prætulerit principem; quæſtor, vndeuiceſimum annum agens, capeſſere cœpit rēp. maximamq. difficultatem annonæ, ac rei frumentariæ inopiam, ita Oſtiæ, atque in vrbe, mandato uitrici, moderatus eſt, ut per id, quod agebat, quantus euaſurus eſſet, eluceret. Nec multo poſt miſſus ab eodem uitrico cum exercitu ad viſendas, ordinandaſq., quæ ſub Oriēte ſunt, prouincias, præcipuis omnium uirtutum experimentis in eo tractu editis, cum legionibus ingreſſus Armeniam, redacta ea in poteſtatem P. R. regnum eius Artauaſdi tradidit. cuius rex quoq. Parthorum tanti nominis fama territus, liberos ſuos ad Cæſarem miſit obſides. Reuerſum inde Neronem, Cæſar haud mediocris belli molem experiri ſtatuit, adiutore operis dato fratre ipſius Druſo Claudio, quem intra Cæſaris penates enixa erat Liuia: quippe vterq., diuiſis partibus, Rætos, Vindelicoſq. adgreſsi, multis urbium, &

castello-

caſtellorum oppugnationibus, nec non directa quoq. acie feliciter functi, gẽtes, locis tutiſsimas, aditu difficillimas, numero frequentes, feritate truces, maiore cum periculo, quã damno Romani exercitus, plurimo cum earum ſanguine, perdomuerunt. Ante quæ tempora cenſura Planci, & Paulli acta inter diſcordiam, neque ipſis honori, neque reip. uſui fuit: cum alteri vis cenſoris, alteri vita deeſſet: Paullus uix poſſet implere cenſorem; Plãcus timere deberet, ne quidquam obijcere poſſet adoleſcentibus, aut obijcientes audire, quod non agnoſceret ſenex. Mors deinde Agrippæ (qui nouitatem ſuam multis rebus nobilitauerat, atq. in hoc perduxerat, ut & Neronis eſſet ſocer; cuiuſq. liberos, nepotes ſuos, D. Auguſtus, præpoſitis Caij, ac Lucij nominibus, adoptauerat) admouit propius Neronem Cæſari. quippe filia eius Iulia, quæ fuerat Agrippæ nupta, Neroni nupſit. Subinde bellum Pannonicum, quod, inchoatum Agrippa, Marcoq. Vinicio, auo tuo, cos. magnum, atroxq. & per quam uicinum imminebat Italiæ, per Neronem geſtum eſt. Gentes Pannoniorũ, Dalmatarumq. nationes, ſitumq. regio-

num, ac fluminum, numerumque & modum uirium, excelſiſsimaſq. , & multiplices eo bello uictorias tanti imperatoris, alio loco explicabimus. Hoc opus ſeruet formam ſuam. Huius uictoriæ compos Nero, ouans triumphauit. Sed, dum in hac parte imperij omnia geruntur proſperrime, accepta in Germania clades ſub legato M. Lollio, homine in omnia pecuniæ, quam recte faciendi, cupidiore, & inter ſummam vitiorum diſsimulationem vitioſiſsimo; amiſſaq. legionis v. Aquila vocauit ab Vrbe in Gallias Cæſarem. Cura deinde, atque onus Germanici belli delegata Druſo Claudio, fratri Neronis, adoleſcenti tot tantarumq. virtutum, quot & quantas natura mortalis recipit, vel induſtria percipit; cuius ingenium vtrum bellicis magis operibus, an ciuilibus ſuffecerit artibus, in incerto eſt. Morum certe dulcedo, ac ſuauitas, & aduerſus amicos æqua, ac par ſui æſtimatio inimitabilis fuiſſe dicitur; nam pulchritudo corporis proxima fraternæ fuit. Sed illum, magna ex parte domitorem Germaniæ, plurimo eius gentis uarijs in locis profuſo ſanguine, fatorum iniquitas, conſulem, agentem an-

num

num tricesimum, rapuit. Moles deinde eius belli translata in Neronē eſt, quod is ſua & uirtute, & fortuna administrauit; peragratusq. victor omnes partes Germaniæ, ſine vllo detrimento commiſſi exercitus, quod præcipue huic duci ſēper curæ fuit; ſic perdomuit eā, vt in formam pæne ſtipendiariæ redigeret prouinciæ. Tum alter triumphus, cum altero conſulatu, ei oblatus eſt. Dum ea, quæ prædiximus, in Pannonia, Germaniaq. geruntur, atrox in Thracia bellum ortum, omnibus eius gentis nationibus in arma accenſis, L. Piſonis, quem hodieq. diligētiſsimum, atque eundem leniſsimum ſecuritatis vrbanæ cuſtodem habemus, virtus compreſsit. Quippe, legatus Cæſaris, triennio cum his bellauit; gentesq. ferociſsimas, plurimo cum earum excidio, nunc acie, nunc expugnationibus, in priſtinum pacis redegit modum; eiusq. patratione, Aſiæ ſecuritatem, Macedoniæ pacem reddidit. De quo viro hoc omnibus ſentiendum ac prædicandum eſt, eſſe mores eius rigore, ac lenitate mixtiſsimos, & vix quemquā reperiri poſſe, qui aut otium validius diligat, aut facilius ſufficiat negotio, & magis, quæ agenda

ſunt, curet ſine vlla oſtentatione agendi. Breui interiecto ſpatio, Ti. Nero, duob⁹ conſulatibus, totidemq. triumphis actis, tribunitiæ poteſtatis conſortione æquatus Auguſto, ciuium, poſt vnum, (& hoc, quia volebat) eminentiſsimus, ducum maximus, fama fortunaq. celeberrimus, & vere alterum reip. lumen, & caput, mira quadam, & incredibili, atque inenarrabili pietate, (cuius cauſſæ mox detectæ ſũt) cum C. Cæſar ſumpſiſſet iam virilem togam, Lucius item maturus eſſet viris, ne fulgor ſuus orientium iuuenum obſtaret initijs, diſsimulata cauſſa conſilij ſui, commeatum ab ſocero, atque eodem vitrico, acquieſcendi a continuatione laborum, petiit. Quis fuerit eo tempore ciuitatis habitus, qui ſingulorum animi, quæ digredientium a tanto viro omnium lacrymæ, quam pæne ei patria manum iniecerit, iuſto ſeruemus operi. Illud etiam in hoc tranſcurſu dicendum eſt, ita ſeptẽ annos Rhodi moratum, vt omnes, qui procoss. legatique, in tranſmarinas profecti prouincias, viſendi eius gratia ad eum conuenientes, ſemper priuato (ſi illa maieſtas priuata umquam fuit) faſces ſuos ſummiſerint, faſsique ſint, otium e-

ius honoratius imperio ſuo. Senſit terrarum orbis, digreſſum à cuſtodia Neronem Vrbis. nam & Parthus, deſciſcens a ſocietate Romana, adiecit Armeniæ manum, & Germania, auerſis domitoris ſui oculis, rebellauit. At in Vrbe, eo ipſo anno, quo, magnificẽtiſsimi gladiatorij muneris, naumachiæq. ſpectaculis, D. Auguſtus, abhinc annos xxx. ſe, & Gallo Caninio cos. dedicato Martis templo, animos, oculosq. P.R. repleuerat; fœda dictu, memoriaq. horrenda in ipſius domo tempeſtas erupit. Quippe filia eius Iulia, per omnia tanti parentis, ac viri ĩmemor, nihil quod facere, aut pati turpiter poſſet fœmina, luxuria, libidine infectum reliquit; magnitudinemq. fortunæ ſuæ peccandi licentia metiebatur; quidquid liberet, pro licito vindicans. Tum † Iulius Antonius, ſingulare exemplum clementiæ Cæſaris, violator eius domus, ipſe ſceleris à ſe cõmiſsi vltor fuit; quem, victo eius patre, non tantum incolumitate donauerat, ſed ſacerdotio, prætura, cõſulatu, prouincijs, honoratum etiam matrimonio ſororis ſuæ filiæ, in artiſsimam affinitatem receperat: Quinctiusq. Criſpinus, ſingularẽ nequitiam ſupercilio truci protegens, &

† *Iulus, ex Horat. et Tacit. Sch.*

Appius Claudius, & Sempronius Gracchus, ac Scipio, aliiq. minoris nominis; vtriuſque ordinis viri, quaſi cuiuslibet vxore violata, pœnas pependere; cum Cæſaris filiam, & Neronis violaſſent coniugem. Iulia relegata in inſulam, patriæque, & parentum ſubducta oculis. quam tamen comitata mater Scribonia, voluntarii exſilii permãſit comes. Breue ab hoc interceſſerat ſpatium, cum C. Cæſar, ante aliis prouinciis ad ſedandum obitis, in Syriam miſſus, conuento prius Ti. Nerone, cui omnem honorem, ut ſuperiori, habuit, tam varie ſe ibi geſsit, vt nec laudaturum magna, nec vituperaturum mediocris materia deficiat: cum rege Parthorum iuuene excelſiſsimo in inſula, quam amnis Euphrates ambiebat, æquato vtriuſque partis numero, coijt. Quod ſpectaculum ſtantis ex diuerſo hinc Romani, illinc Parthorum exercitus, cũ duo inter ſe eminentiſsima imperiorum, & hominum coirent capita, perquam clarum, & memorabile, ſub initia ſtipendiorum meorum, tribuno militum mihi viſere cõtigit. quem militiæ gradum ante ſub patre tuo, M. Vicini, & P. Silio auſpicatus, in Thracia, Macedoniaque, mox Achaia,

Aſiaq.

Aſiaque, & omnibus ad Orientem viſis prouincijs,& ore, atque vtroque maris Pontici latere,haud iniucunda tot rerũ, locorum,gentium, vrbium recordatione perfruor. Prior Parthus apud Caium in noſtra ripa,poſterior hic apud regem in hoſtili epulatus eſt.Quo tempore M.Lollij,quem veluti moderatorem iuuentæ filij ſui Auguſtus eſſe voluerat,perfida,& plena ſubdoli, ac verſuti animi conſilia, per Parthum indicata Cæſari, fama vulgauit: cuius mors intra paucos dies fortuita,an voluntaria fuerit, ignoro. Sed, quam hunc deceſsiſſe lætati homines, tã paullo poſt obiſſe Cenſorinum in ijſdem prouincijs,grauiter tulit ciuitas, virũ demerendis hominibus genitum. Armeniã deinde ingreſſus, prima parte introitus proſpere geſsit;mox in colloquium (cui ſe temere crediderat)circa Artagerã grauiter a quodam,nomine Adduo, uulneratus,ex eo,ut corpus minus habile, ita animum minus vtilem reip. habere cœpit. Nec defuit conuerſatio hominum, vitia eius aſſentatione alentium. etenim ſemper magnæ fortunæ comes adeſt Adulatio: per quæ eo ductus erat, ut in ultimo, ac remotiſsimo terrarum orbis an-

gulo conſeneſcere, quam Romam regredi, mallet. Deinde reluctatus, inuituſq. reuertens in Italiam, in vrbe Lyciæ (Limyram nominant) morbo obijt; cum ante annum ferme quinquageſimum Cæſar, frater eius, Hiſpanias petens, Maſsiliæ deceſsiſſet. Sed fortuna, quæ ſubduxerat ſpem magni nominis, iam tum reip. ſua præſidia reddiderat. quippe ante vtriuſq. horum obitum, patre tuo P. Vinicio cos. Ti. Nero, reuerſus Rhodo, incredibili lætitia patriam repleuerat. Nõ eſt diu cunctatus Cæſar Auguſtus, neque enim quærẽdus erat, quem legeret; ſed legendus, qui eminebat. Itaque, quod poſt Lucij mortem, adhuc Caio uiuo, facere voluerat, atq. vehementer repugnante Nerone, erat inhibitus; poſt utriuſque adoleſcentium obitum facere perſeuerauit, ut & tribunitiæ poteſtatis conſortionem Neroni conſtitueret, multum quidem eo cum domi, tum in ſenatu recuſante, & eum † Aelio Cato & Sentio cos. V. Kal. Iul. poſt V.C. annis † DCCLIV. abhinc annos † xxvij. adoptaret. Lætitiam illius diei, concurſumq. ciuitatis, & vota pæne inſerentium cælo manus, ſpemq. conceptæ perpetuæ ſecuritatis, æternitatiſq.

† *Sex. Aelio, C. Sentio coſſ. Man.*

† *DCCLVI. Man.*

† *XXVI. Man.*

tiſq. Romani imperij, vix in illo iuſto opere abunde perſequi poterimus, nedum hic implere tentemus. id unum dixiſſe iuuat, quam ille omnibus fuerit carus. tũ refulſit certa ſpes liberorum parentibus, uiris matrimoniorum, dominis patrimonij, omnibus hominibus, ſalutis, quietis, pacis, tranquillitatis; adeo, ut nec plus ſperari potuerit, nec ſpei reſponderi felicius. Adoptatus eadem die etiam M. Agrippa, quem, poſt mortem Agrippæ, Iulia enixa erat. ſed in Neronis adoptione illud adiectum, his ipſis Cæſaris uerbis: Hoc, inquit, reip. cauſſa facio. Non diu vindicem, cuſtodemq. imperij ſui morata in Vrbe patria, protinus in Germaniam miſit; vbi ante triennium ſub M. Vinicio, auo tuo, clariſsimo viro, immenſum exarſerat bellum. erat † & ab eo † *fort. id.* quibuſdam in locis geſtum, quibuſdam ſuſtentatum feliciter, eoq. nomine decreta ei cum ſpecioſiſsima inſcriptione operum ornamenta triumphalia. Hoc tempus me, functum ante tribunatu caſtrorum, Ti. Cæſaris militem fecit. quippe, protinus ab adoptione miſſus cum eo præfectus equitum in Germaniam, ſucceſſor officij patris mei, cæleſtiſsimorũ

eius

eius operum per annos cõtinuos IX. præfectus, aut legatus, ſpectator, & pro captu mediocritatis meæ, adiutor fui. Neque illi ſpectaculo, quo fructus ſum, ſimile conditio mortalis recipere uidetur mihi; cum per celeberrimam Italiæ partem, tractum omnem Galliæ prouinciarum, veterem imperatorem, & ante meritis, ac uiribus, quam nomine, Cæſarem reuiſentes, ſibi quiſque, quam illi, gratularentur plenius. At uero militum conſpectu eius elicitæ gaudio lacrimæ, alacritaſque, & ſalutationis noua quædam exſultatio, & contingendi manum cupiditas, non continentium protinus, quin adijceret, Videmus te, imperator, ſaluum recepimus; ac deinde, Ego tecum, imperator, in Armenia, ego in Rætia fui; ego a te in Vindelicis, ego in Pannonia, ego in Germania donatus ſum; neq. uerbis exprimi, & fortaſſe vix mereri fidẽ poteſt. Intrata protinus Germania, ſubacti Caninefates, Attuari, Bructeri, recepti Cherusci gentes, & amnis, mox noſtra clade nobilis, tranſitus Viſurgis: penetrata ulteriora, cum omnem partem aſperrimi, & perículoſiſsimi belli Cæſar uindicaret, in ijs, quæ minoris erant

di-

diſcriminis, Sentium Saturninum, qui tū legatus patris eius in Germania fuerat, præfeciſſet; virum multiplicem in uirtutibus, nauum, agilem, prouidum, militariumq. officiorum patientem, ac peritū pariter, ſed eundem, ubi negotia feciſſent locum otio, liberaliter, lauteq. eo abutentem; ita tamen, ut eum ſplendidum, ac hilarem potius, quam luxurioſum, aut deſidē, diceres. de cuius uiri claro, celebriq. conſulatu prædiximus. Anni eius æſtiua, uſque in menſem Decembrem perducta, immanis emolumentum fecere uictoriæ. Pietas ſua Cæſarem, pæne obſtructis hieme alpibus, in urbem traxit, ad tutelam imperij: eum ueris initio reduxit in Germaniam; in cuius medijs finibus, ad caput† Iuliæ fluminis, hiberna digrediens princeps locauerat. Pro dij boni, quanti uoluminis opera inſequenti æſtate, ſub duce Tiberio Cæſare, geſsimus? Perluſtrata armis tota Germania eſt. Victæ gētes, pæne nominibus incognitæ. Receptæ Cauchorum nationes. omnis eorum iuuentus, infinita numero, immenſa corporibus, ſitu locorum tutiſsima, traditis armis, una cum ducibus ſuis, ſæpta fulgenti, armatoq. militum noſtrorum agmine,

† *Lupiæ. Lipſ.*

ne,ante imperatoris procubuit tribunal. Fracti Langobardi;gens,etiam Germana feritate ferocior. Denique,quod nũquã antea ſpe conceptum,nedum opere tentatum erat, ad quadringenteſimum miliarium,a Rheno uſq; ad flumen Albim, qui † Senonum Hermundorumq. fines præterfluit,Romanus cum ſignis perductus exercitus,& eodem, mira felicitate, & cura ducis,temporum quoque obſeruantia,claſsis,quæ Oceani circumnauigauerat ſinus,ab inaudito, atque incognito ante mari flumine Albi ſubuecta, plurimarum gentium uictoria,cum abundãtiſsima rerum omnium copia exercitui, Cæſariq. ſe iunxit. Non tempero mihi, quin tantæ rerum magnitudini hoc, qualecumque eſt,inſeram. Cum citeriorem ripam prædicti fluminis caſtris occupaſſemus,& ulterior armata hoſtium iuuentute fulgeret,ſub omnem motum noſtrarum nauium protinus refugientium, unus e barbaris,ætate ſenior, corpore excellens,dignitate,quantum oſtẽdebat cultus, eminens, cauatum, ut illis mos eſt, ex materia conſcendit alueum,ſoluſq. id nauigij genus temperans, ad mediũ proceſsit fluminis;& petijt, liceret ſibi, ſine pericu-

† *Semnonum. Sch.*

periculo, in eam, quā armis tenebamus, egredi ripam, ac videre Cæſarem. Data petenti facultas. Tum, appulſo lintre, & diu tacitus contemplatus Cæſarem, Noſtra quidem, inquit, furit iuuentus, quæ cum veſtrum numen abſentium colat, præſentium potius arma metuit, quam ſequitur fidem. ſed ego, beneficio, ac permiſſu tuo, Cæſar, quos ante audiebam, hodie vidi deos; nec feliciorem vllum vitæ meæ aut optaui, aut ſenſi diem. Impetratoque, vt manum contingeret, reuerſus in nauiculam, ſine fine reſpectās Cæſarem, ripæ ſuorum appulſus eſt. Victor omnium gentium, locorumq., quos adierat, Cæſar, cum incolumi, inuiolatoque, & ſemel tantummodo, magna cum clade hoſtium, fraude eorum tentato exercitu, in hiberna legiones reduxit; eadem, qua priore anno, feſtinatione vrbem petens. Nihil erat iam in Germania, quod vinci poſſet, præter gentem Marcomannorum; quæ, Maroboduo duce, excita ſedibus ſuis, atq; in interiora refugiens, incinctos Hercinıæ ſiluæ campos incolebat. Nulla feſtinatio huius viri mentionem tranſgredi debet. Maroboduus, genere nobilis, corpore præualens, animo

ferox, natione magis, quam ratione, barbarus, non tumultuarium, neq. fortuitū, neq. mobilem, & ex uoluntate parētium conſtantem inter ſuos occupauit principatum; ſed, certum imperium, uimq. regiam complexus animo, ſtatuit, auocata procul à Romanis gente ſua, eo progredi, ubi, cum propter potentiora arma refugiſſet, ſua faceret potentiſsima. Occupatis igitur, quos prædiximus, locis, finitimos omnes aut bello domuit, aut conditionibus iuris ſui fecit. Corpus ſuū cuſtoditum, imperium, perpetuis exercitijs, pæne ad Romanæ diſciplinæ formā redactum, breui in eminens, & noſtro quoq. imperio timendum perduxit faſtigium; gerebatq. ſe ita aduerſus Romanos, ut neque bello nos laceſſeret, & ſi laceſſeretur, ſupereſſe ſibi uim, ac uoluntatem reſiſtendi declararet. Legati, quos mittebat ad Cæſares, interdum ut ſupplicem commendabant, interdū ut pro pari loquebātur. Gentibus, hominibuſq. à nobis deſciſcentibus erat apud eū perfugium; totumq. ex male diſsimulato agebat æmulum; exercitumq;, quem lxx. millium peditum, quattuor equitum, fecerat, aſsiduis aduerſus finitimos bellis exer-

exercendo, maiori, quam quod habebat, operi præparabat. Eratq. etiam eo timē dus, quod, cum Germaniam ad læuam, & in fronte, Pannoniam ad dextram, a tergo ſedium ſuarum haberet Noricos, tanquam in omnes ſemper uenturus, ab omnibus timebatur. Nec ſecuram incrementi ſui patiebatur eſſe Italiam: quippe cum a ſummis Alpium iugis, quæ finem Italiæ terminant, initium eius finiū haud multo plus CC. millibus paſſuum abeſſet. Hunc virum, & hanc regionem proximo anno diuerſis e partibus Ti. Cæſar aggredi ſtatuit. Sentio Saturnino mā datum, ut per Cattos, exciſis continentibus Herciniæ ſiluis, legiones † Boiohœmum (id regioni, quam incolebat Maroboduus, nomen eſt) ipſe a Carnunto, qui locus Norici regni proximus ab hac parte erat, exercitum, qui in Illyrico merebat, ducere in Marcomannos orſus eſt. Rumpit, interdum moratur propoſita hominum, Fortuna. Præparauerat iam hiberna Cæſar ad Danubium, admotoq. exercitu non plus, quam V. dierum iter a primis hoſtium, Saturninum admoueri placuerat. pæne æquali diuiſæ interuallo ab hoſte, intra paucos dies in præ-

† *Boyhaimū. Sch.*

dicto loco cum Cæſare iūncturæ erant; cum uniuerſa Pannonia, inſolens longæ pacis bonis, & adulta uiribus Dalmatia, omnibus tractus eius gentibus in ſocietatem adductis, ex conſtituto arma corripuit. Tum neceſſaria glorioſis præpoſita; neq. tutum viſum, abdito in interiora exercitu, vacuam tam vicino hoſti relinquere Italiam. Gentium, nationumq. quæ rebellauerant, omnis numerus amplius DCCC. millibus explebat. CC. fere peditum colligebantur, armis habilia, equitum IX. cuius immenſæ multitudinis, parentis acerrimis, ac peritiſſimis ducibus, pars petere Italiam decreuerat, iunctam ſibi Nauporti, ac Tergeſtis confinio; pars in Macedoniam eruperat; pars ſuis ſedibus præſidium eſſe deſtinauerat. Proxima duobus † Batonibus, ac Pinneti ducibus auctoritas erat. In omnibus autem Pannonijs non diſciplinæ tantūmodo, ſed linguæ quoq. notitia Romanæ; pleriſq. etiam litterarum vſus, & familiaris animorum erat exercitatio. Itaque hercules nulla vmquam natio tam mature conſilio belli bellum iunxit, ac decreta patrauit. Oppreſſi ciues Romani, trucidati negotiatores, magnus vexil-

† *Batoni. Delb.*

lario-

lariorum numerus,ad internecionem,ea in regione, quæ plurimum ab Imperato re aberat, cæſus. occupata armis Macedonia; omnia,& in omnibus locis, igni, ferroq. vaſtata: quia tantus etiam huius belli metus fuit, vt ſtabilem illum, & fir matum tantorum bellorum experientia, Cæſaris Auguſti animum quateret, atq. terreret. Habiti itaq. delectus, reuocati vndique omnes veterani, viri, feminæq. ex cenſu libertinum coactæ dare militē. Audita in ſenatu uox principis, decimo die,ni caueretur, poſſe hoſtem in vrbis Romanæ venire conſpectum.Senatorū, equitumq.Romanorum exactæ ad id bel lum operæ pollicitæ. Omnia hæc fruſtra præparaſſemus, niſi,qui illa regeret, fuiſſet. Itaque, vt præſidium militū, reſp. ab Auguſto ducem in bellū popoſcit Tiberiū. Habuit in hoc quoq. bello medio critas noſtra ſpecioſi † miniſtri locū. Finita equeſtri militia,deſignatus quæſtor, necdum ſenator æquatus ſenatoribus,& iam deſignatus tribunus pl. partem exer citus ab Vrbe, traditi ab Auguſto,perdu xi ad filium eius: in quæſtura deinde, remiſſa ſorte prouinciæ, legatus eiuſdem ad eundem miſſus,quas nos primo

† *al. miniſterij.*

anno acies hoſtium uidimus? quantis, prudentia ducis, opportunitatibus, furentes eorum vires uniuerſas euaſimus artibus? quanto cum temperamento ſimul utilitatis res auctoritate Imperatoris agi uidimus? qua prudentia hiberna diſpoſita ſunt? quanto opere, incluſus cuſtodiis exercitus noſtri, ne qua poſſet erumpere, inopsq. copiarum, & intra ſe furens, uiribus hoſtis elangueſceret? Felix euentu, forte conatu, prima æſtate belli Meſſalini opus mandandum eſt memoriæ; qui uir, animo etiam quam gente, nobilior, digniſsimus, qui & patrem Coruinum habuiſſet, & cognomen ſuum Cottæ fratri relinqueret, præpoſitus Illyrico, ſubita rebellione, cum ſemiplena legione uiceſima, circumdatus hoſtili exercitu, amplius xx. hoſtiũ fudit, fugauitque, & ob id ornamentis triumphalibus honoratus eſt. Ita placebat barbaris numerus ſuus, ita fiducia uirium, ut, ubicumque Cæſar eſſet, nihil in ſe reponerent. pars exercitus eorum propoſita ipſi duci, & ad arbitrium, utilitatemq. noſtram macerata, perductaq. ad exitiabilem famem, neque inſtantem ſuſtinere, neque facientibus copiam pugnandi, dirigentibuſq.

buſq; aciem, auſa congredi, occupato monte Claudio, munitione ſe defendit. At ea pars, quæ obuiam ſe effuderat exercitui, quē A. Cæcina, & Siluanus Plautius conſulares ex tranſmarinis adducebāt prouinciis, circumfuſa V. legionibus noſtris, auxiliaribusque, & equitatu regio, (quippe magnā Thracum manū iunctus prædictis ducibus Rhæmetalces, Thraciæ rex in adiutorium eius belli ſecum trahebat) pæne exitiabilem omnibus cladē intulit. Fugata regiorum equeſtris acies, fugatæ alæ, conuerſæ cohortes ſunt: apud ſigna quoque legionū trepidatū: ſed Romana uirtus militi plus eo tempore uindicatum gloriæ, quam ducibus, reliquit: qui multum amore imperatoris ſui crepantes, ante in hoſtem inciderunt, quam per exploratores, ubi hoſtis eſſet, cognoſcerent. Iam igitur in dubiis rebus ſemetipſæ legiones adhortatæ, iugulatis ab hoſte quibuſdam tribunis militum, interempto præfecto caſtrorū, præfectisq; cohortium, non incruentis centurionibus, quin etiam primi ordines cecidere, inuaſere hoſtes: nec ſuſtinuiſſe contenti, perrupta eorum acie, ex inſperato uictoriam uindicauerunt. Hoc fere tē-

pore Agrippa, qui eodem die, quo Tiberius, adoptatus ab auo ſuo naturali erat, & iam ante biennium, qualis eſſet, apparere cœperat, mira prauitate animi, atque ingenij in præcipitia conuerſus, patris, atque eiuſdem aui ſui animum alienauit ſibi; moxque, creſcentibus in dies uitiis, dignum furore ſuo habuit exitum. Accipe nunc, M. Vinici, tantum in bello ducem, quantum in pace uides principem. Iunctis exercitibus, quiq; ſub Cæſare fuerant, quiq. ad eum uenerant, contractiſq. in una caſtra decē legionibus, lxx. amplius cohortibus, xiv. ſed pluribus, quam decem ueteranorum millibus, ad hoc magno uoluntariorum numero, frequentiq. equite regio; tanto denique exercitu, quantus nullo umquam loco poſt bella fuerat ciuilia, omnes eo ipſo læti erant, maximamq. fiduciam uictoriæ in numero reponebant, At imperator optimus eorum, quæ agebat, iudex, & utilia ſpecioſis præferens, quodq, ſemper eum facientem uidi, in omnibus bellis, quæ probanda eſſent, non quae uti que probarentur, ſequens, paucis diebus exercitum, qui uenerat, ad refouendas ex itinere eius uires, moratus; cū eum maio

rem,

rem, quam ut temperari poſſet, neque habilem gubernaculo cerneret, dimittere ſtatuit: proſecutuſq. longo, & perquam laborioſo itinere, cuius difficultas narrari uix poteſt, ut neque uniuerſos quiſquam auderet aggredi, & partem digredientium ſuorum metu uniuerſi tentare non poſſet, remiſit eo, unde uenerant. & ipſe, aſperrimæ hiemis initio regreſſus Siſciam, legatos, inter quos ipſi fuimus, partitis præfecit hibernis. O rem dictu non eminentem, ſed ſolida, ueraq. uirtute, atque utilitate maximam, experientia ſuauiſsimam, humanitate ſingularem. Per omne belli Germanici, Pannoniciq; tempus, nemo e nobis, gradum ue noſtrū aut præcedentibus, aut ſequentibus, imbecillus fuit, cuius ſalus, ac ualetudo nō ita ſuſtentaretur Cæſaris cura, tamquam diſtractiſsimus ille tantorum onerū mole huic uni negotio uacaret animus. Erat deſiderantibus paratum iunctum uehiculum; lectica eius publicata, cuius beneficium cum alij, tum ego ſenſi. Iam medici, iam apparatus cibi, iam in hoc ſolum importatum inſtrumentum balinei, nullius non ſuccurrit ualetudini. Domus tātum, ac domeſtici deerant; ceterum nihil,

quod ab illis aut præſtari, aut deſiderari poſſet. Adiiciam illud, quod, quiſquis il lis temporibus interfuit, (ut alia, quæ retuli) agnoſceret protinus: Solus ſemper equo uectus eſt; ſolus cum iis, quos inui tauerat, maiore parte æſtiuarum expeditionum, cenauit ſedens; non ſequentibus diſciplinam, quatenus exemplo non noce batur, ignouit; admonitio frequens inerat & caſtigatio, uindicta rariſsima; age batq. medium, plurima diſsimulantis, ali qua inhibentis. Hiems emolumentum pa trati belli contulit. ſed inſequenti æſtate omnis Pannonia, reliquiis totius belli in Dalmatia manentibus, pacem petiit. Fe rocem illam tot millium iuuentutē, paul lo ante ſeruitutem minatam Italiæ, conferentem arma, quibus uſa erat apud flu men nomine Bathinum, proſternētemq. ſe uniuerſam genibus imperatoris, Bato nemque, & Pinetem, excelſiſsimos duces, captum alterum, alterum deditum, iuſtis uoluminis ordine narrabimus, ut ſpe ro. Autumno uictor in hiberna reducitur exetcitus, cuius omnibus copiis a Cæ ſare M. Lepidus præfectus eſt, uir nomi nis, ac fortunæ eorum proximus, quem in quantum quiſque aut cognoſcere, aut

intelligere potuit,in tantum miratur, ac diligit,tantorumq. nominum,quibus ortus eſt, ornamentum iudicat. Cæſar ad alteram Belli Delmatici molem animū, atque arma cōtulit.in qua regione quali adiutore,legatoq. fratre meo, Magio Celere Velleiano,uſus ſit, ipſius,patriſq. eius prædicatione teſtatum eſt, & ampliſſimorum honorum, quibus triumphans eum Cæſar donauit, ſignat memoria.Initio æſtatis Lepidus, educto hibernis exercitu, per gentes integras, immuneſq. adhuc clade belli,& eo feroces,ac truces, tendens ad Tiberium imperatorem, & cum difficultate locorum,& cum ui hoſtium luctatus,magna cum clade obſiſtētium, exciſis agris, exuſtis ædificijs, cæſis viris, lætus uictoria,prædaq. onuſtus, peruenit ad Cæſarem;& ob ea,quæ ſi proprijs geſsiſſet auſpicijs, triumphare debuerat,ornamentis triumphalibus, conſentiente cum iudicio principum voluntate ſenatus, donatus eſt. Illa æſtas maximi belli conſummauit effectus. quippe Daoriſi,& Deſitiates Delmatæ, ſitu locorum, ac montium, ingeniorum ferocia,mira etiam pugnandi ſcientia, & præcipue anguſtijs ſaltuum pæne inexpugna-

biles,

biles, non iam ductu, ſed manibus, atq; armis ipſius Cæſaris tum demum pacati ſunt, cum pænefunditus euerſi forent. Nihil in hoc tanto bello, nihil in Germania aut uidere maius, aut mirari magis potui, quam quod imperatori numquã adeo ulla opportuna viſa eſt victoriæ occaſio, quam damno amiſsi penſaret militis. ſemperq. uiſum eſt glorioſum, quod eſſet tutiſsimum; & ante conſcientiæ, quã famæ, conſultum; nec vmquam conſilia ducis iudicio exercitus, ſed exercitus prouidentia ducis rectus eſt. Magna in bello Delmatico experimenta virtutis, in multos, ac difficiles locos præmiſſus Germanicus dedit; celebris etiam opera diligenti Q. Iulius Poſtumus, vir conſularis, præpoſitus Delmatiæ, ornamenta meruit triumphalia: quem honorẽ ante paucos annos Paſsienus, & Coſſus, viri quibuſdam diuerſis uirtutibus celebres, in Africa meruerant. Sed Coſſus victoriæ teſtimonium etiam in cognomen filij contulit, adoleſcentis in omnium uirtutum exempla geniti. At Poſtumi operum L. Apronius particeps, illa quoque militia eos, quos mox conſecutus eſt, honores excellenti uirtute meruit. Vtinam

non

non maioribus experimentis teſtatum eſſet, quantum in omni re Fortuna poſſet; ſed in hoc quoque genere abunde agnoſci uis eius poteſt. nam & Seianus, vir antiquiſsimi moris,& priſcam grauitatem ſemper humanitate temperans, in Germania, Illiricoque,& mox in Africa, ſplendidiſsimis functus miniſterijs, non merito, ſed materia adipiſcendi triumphalia, defectus eſt. Et A. Licinius Nerua Silianus, P. Silij filius, quem uirum, ne qui intellexit quidẽ, abunde miratus eſt, ne nihil optimo ciui, ſimpliciſsimo duci periſſet, præreptus immature,& fructu ampliſsimæ principis amicitiæ, & conſummatione euectæ in altisſimum, paternumq. faſtigium imaginis, defectus eſt. Horum uirorũ mentione ſi quis quæſiſſe me dicet locum, fatentem arguet. neque enim iuſtus ſine mendacio Candor apud bonos crimini eſt. Tantum quod ultimam impoſuerat Pannonico, ac Delmatico bello Cæſar manum, cum, intra quinque conſummati tanti operis dies, funeſtæ ex Germania epiſtolæ, cæſi Vari, trucidatarumq. legionum trium, totidemq. alarum,& ſex cohortium, uelut in hoc † ſaltem tantũmodo indulgente no † *ſalutem. Scb.*
bis

* *Locus debilis.*

bis fortuna, ne occupato duce, * * * & cauſſa perſona moram exigit. Varus Quinctilius, illuſtri magis, quam nobili, ortus familia, uir ingenio mitis, moribus quietus, ut corpore, & animo immobilior, otio magis caſtrorum, quam bellicæ aſſuetus militiæ; pecuniæ uero quam non cõtemptor, Syria, cui præfuerat, declarauit; quam pauper diuitem ingreſſus, diues pauperem reliquit: is cum exercitui, qui erat in Germania, præeſſet, concepit, eſſe homines, qui nihil, præter uocem, membraque, haberent hominum; quiq. gladiis domari non poterant, poſſe iure mulceri. Quo propoſito mediam ingreſſus Germaniam, uelut inter uiros, pacis gaudentes dulcedine, iuriſdictionibus, agendoq; pro tribunali ordine, trahebat æſtiua. At il i, quod, niſi expertus, uix † credebat, in ſumma feritate uerſutiſsimi, natumq; mendacio genus, ſimulantes fictas litium ſeries, & nunc prouocantes alter alterum iniuria, nunc agentes gratias, quod eas Romana iuſtitia finiret, feritaſq. ſua nouitate incognitæ diſciplinæ miteſceret, & ſolita armis diſcerni iure terminarentur, in ſummam ſocordiam perduxere Quinctiliũ, uſq. eo, ut ſe prætorem

† *al. credat.*

torem urbanum in foro iuſdicere,non in mediis Germaniæ finibus exercitui præ eſſe crederet. Tum iuuenis genere nobilis,manu fortis, ſenſu celer, ultra barbarum promptus ingenio, nomine Arminius,Sigimeri,principis gentis eius,filius, ardorem animi uultu, oculiſq. præferẽs, aſsiduus militiæ noſtræ prioris comes, &iam ciuitatis Romanæ ius,equeſtremq. conſecutus gradum, ſegnitia ducis in occaſionem ſceleris uſus eſt;haud imprudenter ſpeculatus, neminem celerius opprimi,quam qui nihil timeret;& frequentiſsimum initium eſſe calamitatis, Securitatem. Primo igitur paucos, mox plures in ſocietatem conſilij recipit; opprimi poſſe Romanos,& dicit,& perſuadet; decretis facta iungit; tempus inſidiarum conſtituit.Id Varo per uirum eius gentis fidelem, clariq. nominis Segeſten indicatur: ſed præualebant iam fata conſiliis,omnemq. animi eius aciem præſtinxerant.Quippe ita ſe res habet,ut plerũque, qui fortunam mutaturus eſt, conſilia corrumpat,efficiatq., quod miſerrimum eſt, ut, quod accidit, id etiam merito accidiſſe uideatur, & caſus in culpã tranſeat, Negat itaque ſe credere, ſpẽq.

in ſe beneuolentiæ ex merito æſtimare profitetur. Nec diutius, poſt primum in dicem, ſecundo relictus locus. Ordinē atrociſsimæ calamitatis, qua nulla, poſt Craſsi in Parthis damnum, in externis gentibus grauior Romanis fuit, iuſtis vo luminibus, ut alij, ita nos conabimur exponere. Nunc ſumma deflenda eſt. Exercitus omnium fortiſſimus, diſciplina, manu, experientiaq. bellorum inter Romanos milites princeps, marcore ducis, per fidia hoſtis, iniquitate fortunæ circumuentus; cum ne pugnandi quidem egregie occaſio, in quantum uoluerant, data eſſet miſeris, caſtigatis etiam quibuſdam graui pœna, quia Romanis & armis, & animis vſi fuiſſent, incluſus ſiluis, paludibus, inſidijs ab eo hoſte ad interneciónem trucidatus eſt, quem ita ſemper mo re pecudum trucidauerat, ut uitam, aut mortem eius nunc ira, nnnc uenia temperaret. Duci plus ad moriendum, quàm ad pugnandum, animi fuit. quippe, paterni, auitiq. exempli ſucceſſor, ſe ipſe transfixit. At e præfectis caſtrorum duobus quam clarum exemplum L. Eggius, tam turpe Ceionius prodidit; qui, cum longe maximam partem abſumpſiſſet acies

auctor deditionis, ſupplicio, quam prœlio, mori maluit. At Vala Numonius, legatus Vari, cetera quietus, ac probus, diri auctor exempli, ſpoliatum equite peditem relinquens, fuga cum alis Rhenum petere ingreſſus eſt; quod factum eius Fortuna vlta eſt. nō enim deſertis ſuperfuit, ſed deſertor occidit. Vari corpus ſemiuſtum hoſtilis laceraverat feritas; caput eius, abſciſſum, latumq. ad Marobo duum, & ab eo miſſum ad Cæſarem, gentilitij tandem tumuli ſepultura honoratum eſt. His auditis, reuolat ad patrem Cæſar: perpetuus patronus Romani Imperij, aſſuetam ſibi cauſſam ſuſcipit. Mittitur ad Germaniam, Gallias confirmat, diſponit exercitus, præſidia munit, ſe magnitudine ſua, non fiducia hoſtium, metiens, qui Cimbricam, Teutonicamq; militiam Italiæ minabātur; vltra Rhenū, cum exercitu, tranſgreditur. † Arminio territo, quem arguiſſe pater, & patria cō tenti erant; penetrat interius, aperit limites, vaſtat agros, vrit domos, fundit obuios; maximaq. cum gloria, incolumi omnium, quos tranſduxerat, numero, in hiberna reuertitur. Reddatur verum L. Aſprenati teſtimonium; qui, legatus ſub

† arma īfert, quæ arcuiſſe pater. Lipſ.

auunculo ſuo Varo militans, naua, viriliq. opera duarum legionũ, quibus præerat, exercitum immunem tanta calamitate ſeruauit; matureq. ad inferiora hiberna deſcendendo, vacillantium etiam cis Rhenum ſitarũ gentium animos confirmauit. Sunt tamen, qui, vt viuos ab eo vindicatos, ita iugulatorum ſub Varo occupata crediderint patrimonia; hereditatemq. exciſi exercitus, in quantum uoluerit, ab eo aditam. Lucij etiam Cæditij, præfecti caſtrorum, eorumque, qui, vna circumdati Aliſone, immenſis Germanorum copijs obſidebantur, laudanda virtus eſt: qui, omnibus difficultatibus ſuperatis, quas inopia rerum intolerabiles, uis hoſtium faciebat inexſuperabiles, nec temerario conſilio, nec ſegni prouidentia vſi, ſpeculatiq. opportunitatem, ferro ſibi ad ſuos peperere reditũ. Ex quo apparet, Varum, ſane grauem, & bonæ voluntatis virum, magis imperatoris defectum conſilio, quam virtute deſtitutum militum, ſe, magnificentiſſimumq. perdidiſſe exercitum. Cum in captiuos ſæuiretur a Germanis, præclari facinoris auctor fuit Caldus Cœlius, uetuſtate familiæ ſuæ digniſsimus; qui, cõ-

plexus

plexus catenarum, quibus vinctus erat, ſeriem, ita illas inliſit capiti ſuo, ut protinus pariter ſanguinis, cerebriq. profluuio exſpiraret. Eadem & virtus, & fortuna ſubſequenti tempore ingreſſa animã Imperatoris Tiberij fuit, quæ initio fuerat: qui, concuſsis hoſtium viribus, claſſicis, peditumq. expeditionibus, cum res Galliarum maximæ molis, accenſaſq. plebis Viennenſium diſſenſiones, coercitione magis, quam pœna, molliſſet; & ſenatus populuſq. Rom. poſtulãte patre eius, vt æquum ei ius in omnibus prouincijs, exercitibuſq. eſſet, † quam erat ipſi, decreto complexus eſſet: (etenim abſurdũ erat, non eſſe ſub illo, quæ ab illo vindicabantur; & qui ad opem ferendam primus erat, ad vindicandum honorem nõ iudicari parem) in Vrbem reuerſus, iam pridem debitum, ſed continuatione bellorum dilatum, ex Pannonijs, Delmatiſq. egit triumphum. cuius magnificentiam quis miretur in Cæſare? fortunæ uero quis non miretur indulgentiam? quippe omnes eminẽtiſsimos hoſtium duces occiſos fama narrauit, ſed vinctos triumphus oſtendit. quem mihi, fratriq. meo, inter præcipuos, præcipuiſq. donis ador

† *tres uoculas iſtas delet Man. contrà ſtant alij.*

natos viros, comitari contigit. Quis non inter reliqua, quibus ſingularis moderatio Ti. Cæſaris elucet, atque eminet, hoc quoq. miretur, quod, cum ſine vlla dubitatione ſeptem triumphos meruerit, tribus contentus fuerit? Quis enim dubitare poteſt, quin ex Armenia recepta, & ex rege ei præpoſito, cuius capiti inſigne regiũ ſua manu impoſuerat, ordinatiſq. rebus Orientis, ouans triumphare debuerit? & Vindelicorũ, Rætorumq. victor, curru Vrbem ingredi? fractis deinde poſt adoptionem, continua triennij militia, Germaniæ uiribus, idem illi honor & deferendus, & recipiendus fuerit? & poſt cladem, ſub Varo acceptam, ocius proſperrimo rerum euentu, eadem exciſa Germania, triumphũ ſummi ducis adornare debuerit? Sed in hoc viro, neſcias, vtrum magis mireris, quod laborum, periculorumq. ſemper exceſsit modum, an quod honorum temperauit. Venitur ad tempus, in quo fuit plurimum metus. quippe Cæſar Auguſtus, cum Germanicum, nepotem ſuum, reliqua belli patraturum, miſiſſet in Germaniam, Tiberiũ autem filium miſſurus eſſet in Illiricum, ad † firmanda pace, quæ bello ſubegerat,

† al. formãda.

pro-

proſequens eum , ſimulq. interfuturus athletarum † certaminis ludicro , quod eius honori ſacratum a Neapolitanis eſt, proceſsit in Campaniam: quamquã iam motus imbecillitatis, inclinatæq. in deterius principia ualetudinis ſenſerat; tamẽ obnitente ui animi, proſecutus filium, digreſſuſq. ab eo Beneuenti , ipſe Nolam petiit; & ingraueſcente indies ualetudine, cum ſciret, quis, uolenti omnia poſt ſe ſalua remanere, accerſendus foret, feſtinanter reuocauit filium: ille ad patrem patriæ exſpectato reuolauit maturius. Tum, ſecurum ſe Auguſtus prædicans, circumfuſuſq. amplexibus Tiberij ſui, commendans illi ſua, atque ipſius opera, nec quidquam iam de fine, ſi fata poſcerent, recuſans, ſubrefectus primo conſpectu, alloquioq. cariſsimi ſibi ſpiritus, mox, cum omnem curam fata uinceret, in ſua reſolutus initia, Pompeio, Appuleioq. cos. ſeptuageſimoſexto anno, animam cæleſtem cælo reddidit. Quid tunc homines timuerint, quæ ſenatus trepidatio, quæ populi confuſio, quis orbis metus, in quam arto ſalutis exitijq. fuerimus confinio, neq. mihi, tam feſtinanti, exprimere uacat; neque, cui uacat, poteſt.

† *a l. certaminis.*

Id ſolũ uoce publica dixiſſe habeo: Cuius urbis ruinam timueramus, eam ne commotam quidem ſenſimus, tantaq. unius viri maieſtas fuit, ut nec bonis, neq. contra malos opus armis foret. Vna tamen ueluti luctatio ciuitatis fuit, pugnantis cum Cæſare ſenatus populiq. R. ut ſtationi paternæ ſuccederet; illius ut potius æqualem ciuem, quam eminentem liceret agere principem. tandem magis ratione, quam honore, victus eſt; cum, quidquid tuendum non ſuſcepiſſet, periturũ uideret. ſoliq. huic contigit, pæne diutius recuſare principatum, quam, ut occuparent eum, alij armis pugnauerant. Poſt redditum cælo patrem, & corpus eius humanis honoribus, nomen diuinis honoratum, primum principalium eius operum fuit, Ordinatio comitiorum; quam, manu ſua ſcriptam, D. Auguſtus reliquerat. Quo tempore mihi, fratriq. meo, candidatis Cæſaris, proxime à nobiliſsimis, ac ſacerdotibus uiris, deſtinari prætoribus contigit, conſecutis, ut neque poſt nos quemquam D. Auguſtus, neq; ante nos Cæſar commendaret Tiberius. Tulit protinus & uoti, & conſilij ſui pretium reſp. neque diu latuit, aut

quid, non impetrando, paſſuri fuiſſemus; aut quid, impetrando, profeciſſemus. quippe exercitus, qui in Germania militabat, præſentiſq. Germanici imperio regebatur, ſimulq. legiones, quæ in Illyrico erant, rabie quadam, & profunda cõfundendi omnia cupiditate, nouum ducem, nouum ſtatum, nouam quærebant remp. quinetiam auſi ſunt minari, daturos ſenatui, daturos principi leges; modum ſtipendij, finem militiæ ſibi ipſi cõſtituere conati ſunt. proceſſum etiam in arma, ferrumq. ſtrictum eſt; & pæne in vltimum gladiorum erupit impunitas. defuitq., qui contra remp. duceret, nõ qui ſequerentur. Sed hæc omnia veteris Imperatoris maturitas, multa inhibentis, aliqua cum grauitate pollicẽtis, inter ſeueram præcipue noſtrorum ultionem, mitis aliorum caſtigatio, breui ſopijt, ac ſuſtulit. Quo quidem tempore, vt pleraq. ignaue Germanicus, ita Druſus, qui a patre in id ipſum, plurimo quidem igne emicans, incendium militaris tumultus miſſus erat, priſca, antiquaq. ſeueritate uſus, ancipitia ſibi tam re, quam exemplo pernicioſa, & his ipſis militum gladijs, quibus obſeſſus erat, obſidentes

coercuit, ſingulari adiutore in eo negotio uſus, Iunio Blæſo, uiro neſcias utiliore in caſtris, an meliore in toga. qui, poſt paucos annos proconſul in Africa, ornamenta triumphalia, cum appellatione Imperatoria, meruit; ac Hiſpanias, exercitumq. uirtutibus, celeberrimaq. in Illirico militia, ut prædiximus, cum imperio obtineret, in ſumma pace, quietè cõtinuit; cum ei pietas rectiſsima ſentiendi, & auctoritas, quæ ſentiebat, obtinendi, ſupereſſet. cuius curam, ac fidem Dolabella quoque, uir ſimplicitatis generoſiſsimæ, in maxima parte Illirici per oĩa imitatus eſt. Horum xvi. annorum opera quis, cum inſerta ſint oculis, animiſq. omnium, in partibus eloquatur? Sacrauit parentem ſuum Cæſar non imperio, ſed religione. non appellauit eum, ſed fecit deum. reuocata in forum fides, ſummota e foro ſeditio, ambitio campo, diſcordia curia; ſepultæque, ac ſitu obſitæ, iuſtitia, æquitas, induſtria, ciuitati redditæ; acceſsit magiſtratibus auctoritas, ſenatui maieſtas, iudicijs grauitas; cõpreſſa theatralis ſeditio; recte faciendi omnibus aut incuſſa uoluntas, aut impoſita neceſsitas. honorantur recta, praua puniun-

niun-

niuntur. ſuſpicit potentem humilis, non timet: antecedit, non contemnit, humiliorem potens. quando annona moderatior? quando pax lætior? Diffuſa in Oriētis, Occidentiſq. tractus,& quidquid meridiano, aut ſeptentrione finitur,pax Auguſta per omnes terrarum orbis angulos à latrociniorum metu ſeruat immunes. Fortuita non ciuium tantummodo, ſed Vrbium damna Principis munificentia uindicat. Reſtitutæ urbes Aſiæ. uindicatæ ab iniurijs magiſtratuum prouinciæ. honor dignis paratiſſimus. pœna in malos ſera, ſed aliqua. ſuperatur æquitate gratia, ambitio uirtute. nam, Facere recte ciues ſuos, Princeps optimus, faciendo docet; cumq. ſit Imperio maximus, exemplo maior eſt. Raro eminentes uiri non magnis adiutoribus ad gubernandam fortunam ſuam uſi ſunt; ut duo Scipiones duobus Lælijs, quos per omnia æquauerunt ſibi; ut D. Auguſtus M. Agrippa, & maxime ab eo, Statilio Tauro. quibus nouitas familiæ haud obſtitit, quo minus ad multiplices conſulatus, triumphoſque,& complura enitetentur ſacerdotia. etenim magna negotia magnis adiutoribus egent: neq. in paruo

pauci-

paucitas miniſteria deficit: intereſtq. reip. quod uſu neceſſarium, & dignitate eminere; utilitatemq. auctoritate muniri. Sub his exemplis Tiberius Cæſar Seianum Aelium, principe equeſtris ordinis patre natum, materno uero genere clariſſimas, ueteresq. & inſignes honoribus cõplexum familias, habentem conſulares fratres, conſobrinos, auunculum, ipſum uero laboris, ac fidei capaciſsimum, ſufficiente etiam uigori animi compage corporis, ſingularem principalium onerum adiutorem in omnia habuit, atque habet, uirum ſeueritatis lætiſsimæ, hilaritatis priſcæ, actu otioſis ſimillimum, nihil ſibi uindicantem, eoq. aſſequentem oĩa, ſemper infra aliorum æſtimationes ſe metientem, uultu, uitaq. tranquillum, animo exſomnem. In huius uirtutum æſtimatione iampridem iudicia ciuitatis cũ iudicijs principis certant. neq. nouus hic mos ſenatus populiq. R. eſt, putandi, qđ optimũ ſit, eſſe nobiliſsimum. nam & illi antiqui, ante primum bellum Punicum, abhinc annos ccc. † Ti. Coruncanium, hominem nouum, cum alijs omnibus honoribus, tum pontificatu etiam maximo, ad principale extulere faſtigium;

† al. T.

& equeſtri loco natum Sp. Caruilium, & mox M. Catonem, nouum etiam, Tuſculo, Vrbis inquilinum, Mummiumq. Achaicũ in conſulatus, cenſuras & triumphos prouexere. &, qui C. Marium, ignotæ originis, uſque ad ſextum conſulatũ ſine dubitatiõe Romani nominis habuere principem; &, qui M. Fuluio tantum tribuere, vt pæne, aſſentatione ſua, quib. vellet, principatus conciliaret; quiq. nihil Aſinio Pollioni negauerunt, quod nobiliſsimis, ſummo cum ſudore, conſequendum foret; profecto hoc ſenſerunt, In cuiuſcumq; animo virtus ineſſet, ei plurimum eſſe tribuendum. Hæc naturalis exempli imitatio ad experiẽdum Seianũ, Cæſarem; ad iuuanda uero onera principis, Seianũ protulit; ſenatumque, & pop. Rom. eo perduxit, vt, quod vſũ optimũ intelligit, id in tutelam ſecuritatis ſuæ libenter aduocet. Sed, propoſita quaſi vniuerſa Principatus Ti. Cæſaris forma, ſingula receſeamus. Qua ille prudẽtia † Rhaſcupolim, interemptorem fratris ſui filii Cotys, conſortisq. eiuſdem Imperii, euocauit? ſingulari in eo negotio vſus opera Flacci Pomponii, conſularis uiri, nati ad omnia, quæ recte faciẽda ſunt, ſimpliciq.

† *Reſcuporim. è Tacit. & Dion. Sch.*

uirtute

virtute merentis ſemper,quam captantis gloriam.Cum quanta grauitate, ut ſenator,& iudex,non ut princeps, & cauſſas preſsius audit? quam celeriter Libonem ingratum,& noua molientem, oppreſsit? Quibus præceptis inſtructum Germanicum ſuum,imbutúq. rudimentis militiæ ſecum actæ, domitorem recepit Germaniæ? Quibus iuuentam eius exaggerauit honoribus, reſpondente cultu triumphi rerum,quas geſſerat,magnitudini? Quoties populum congiarijs honorauit,ſena torumq. cenſum,cum id ſenatu auctore facere potuit,quam libenter expleuit, ut neque luxuriam inuitaret,neque honeſtā paupertatē pateretur dignitate deſtitui? Quanto cum honore Germanicum ſuū in tranſmarinas miſit prouincias? Qua ui,conſiliorum ſuorum miniſtro, & adiutore uſus Druſo,filio ſuo , Maroboduum,inhærentem occupati Regni finibus , pace maieſtatis eius dixerim,uelut ſerpentem , abſtruſam terræ,ſalubribus conſiliorum ſuorum medicamentis coegit egredi?quam illum & honorate , nec ſecure continet? Quantæ molis bellum, principe Galliarum ciente Sacrouiro , Floroq. Iulio,mira celeritate, ac uirtute

com-

cõpreſsit,ut ante populus Ro.uiciſſe ſe, quam bellare cognoſceret;nunciosq. periculi uictoriæ præcederet nuncius.Magni etiã terroris bellum Africum,& quotidiano auctu maius,auſpiciis,conſiliisq. eius breui ſepultum eſt.Quanta ſua,ſuorumq. nomine,exſtruxit opera ? Quam pia munificentia, ſuperq. humanam euecta fidem,Templum patri molitur? Quã magnifico animi temperamento Cn.quoque Pompeij munera abſumpta igni reſtituit?qui,quidquid vmquam claritudine eminuit,id ueluti cognatum cenſet tuendum . Qua liberalitate,cum aliàs,tum proxime,incenſo monte Cœlio,oĩs ordinis hoĩum iacturæ,patrimonio ſuccurrit ſuo?Quanta cũ quiete hoĩum,rem perpetui,præcipuiq. timoris,ſupplementũ,ſine trepidatione dilectus, ꝓuidet?Si aut natura patitur,aut mediocritas recipit hoĩum apud aures deorũ de his queri;ꝗd hic meruit? primum, ut ſcelerata Druſus Libo iniret conſilia? deinde, ut Silius, & Piſo; quorum alterius dignitatem conſtituit, auxit alterius? Vt ad maiora tranſcendã, quamquam & hæc ille duxit maxima; quid, ut iuuenes amitteret filios? quid, ut nepotem ex Druſo ſuo? Dolenda adhuc

huc retulimus: ueniendum ad erubeſcēda eſt. Quantis hoc triennium, M. Vinici, doloribus lacerauit animum eius? quā diu abſtruſo, quod miſerrimum eſt, pectus eius flagrauit incendio? quod ex nuru, quod ex nepote, dolere, indignari † coactus eſt? Cuius temporis ægritudinem auxit amiſſa mater eminentiſsima, & per omnia deis, quam hominibus, ſimilior femina; cuius potentiam nemo ſenſit, niſi aut leuatione periculi, aut acceſsione dignitatis. Voto finiendum uolumen ſit. IVPPITER Capitoline, & auctor, ac ſtator Romani nominis, Gradiue Mars, perpetuorumq. cuſtos Veſta ignium, & quidquid numinum hanc Romani Imperij molem in ampliſsimū terrarum orbis faſtigium extulit, uos publica uoce obteſtor, atq. precor, cuſtodite, ſeruate, protegite hunc ſtatum, hanc pacem; eique, functo longiſsima ſtatione mortali, deſtinate ſucceſſores quam ſeriſsimos: ſed eos, quorum ceruices tam fortiter ſuſtinendo terrarum orbis Imperio ſufficiant, quam huius ſuffeciſſe ſenſimus; conſiliaq. omnium ciuium aut pia, * * * *favete, vel iuvate, aut impia prohibete, avertite, opprimite.*

† erubeſcere. inſerit Burr.

** * * Hanc lacunam his ultimis verbis suppleverunt Vossius et alii.*

VALENTINI ACIDALI

VELLEIANARVM LECTIONVM LIBER.

In quo multa ſimul aliorum ſcriptorum emendantur, explicantur.

PATAVII
Apud Paullum Meietum,
M. D. X C.

VALENTINI ACIDALI IN P. VELLEI PATERCVLI LIBRVM I. LECTIONES.

PAG. I. v. 1. *Publij Velleij*) Iam inde à principio, lector, aliena me veſtigia ſequi vides. Id ego neque diffiteor, neq; facere, hanc viam ingreſſus, aliter poſſum. Quæ enim aliorum mihi diligens induſtria reliquit, ea ſublegere hic ſaltem licet: præter hæc, tentare nihil etiam libet. Segetes nullius incidam, nullius inuadam horrea: ſolùm in communi agello, vbi meſſē

ante nos alij fecere diuitem, paupertinũ ingrediar facere ſpicilegium. Atque hic quidẽ, in nomine aſtruendo auctoris, ampliter à doctiſſimis viris iam olim, & verò nuperè quoque præſtitum, qui, vti nos ſecuti ſumus, *P. Velleium*, ex Taciti auctoritate, alijsq; rationibus præiuerunt: quibus à me noua quæ adijciam argumenta, nulla reperio. Sed horum veſtigijs nos quidem audaciori pede & firmiori inſtitimus, quam ipſi ea primi impreſſerunt. *Publij* prænomen, altero *Caij* abiecto prorſus, omnibus præfixi paginis, quod ij præſcripſerant primæ tantùm in libri frontiſpicio. Nec in eo temeritatis reprehenſionem ab eruditis metuo, eruditiſſimorum & certam auctoritatem, & minimè dubium, etſi verecundius, liberiuſculè ſecutus exemplum.

V. 17. *Tres ibi vrbes ſtatuit*). Leuiſſimum eſt, primum quod noto: Virgilium ſic locutum: *Vrbem quam ſtatuo, veſtra eſt*. Iterum eundem: *Vrbem præclaram ſtatui*. Et aliàs ſæpius. E quo nolim omen tibi captes, futura eadem, quæ deinceps, omnia. Vt quidq; legenti ordine incidit, ita huc conijciam, ſi graue illud, ſiue leuius: moneri non indignum tamen.

Pag. 2. V. 13. *Nam quod pactæ eius*.) Non

mouenda lectio eſt, quā fruſtra ſolliciti ſunt, qui ſollicitant. De Speratis, Dictis, Pactis, Sponſis, nihil addo. res iam trita: & cui non iampridem hic clamatus Hylas?

Pag. 3. V. 13. *De induſtria rixam ciens, imprudenter interemptus eſt.*) Sic verba de induſtria traieci, neque puto imprudenter. rectè ſanè ad auctoris mentem, hiſtoriæ fidem, & ſermonis æquabilem ſtructuram. Nam quæ illa confragoſa & tortuoſa, in omnibus ante hac, oratio? *Immiſſusque caſtris hoſtium de induſtria, imprudenter, rixam ciens, interemptus eſt.* Quod ad hiſtoriam; præter alios paullò aliter narrat Iuſtinus, fortaſſe & fidelius, lib. 2.

Pag. 4. V. 17. *Quo nomine mirari conuenit eos.*) Hic mihi non optimè conuenire videtur illud, *conuenit*. malo, *ſubuenit*: facillima mutatione. Quis enim in his literis mediocriter verſatus, *c*, in *s*, *o* in *u*, *n* in *u*, *u* denique in *b*, & contra viciſſatim conuerti neſcit? Hic, inquit auctor, in mentem mihi venit mirari ſcriptorum imprudentiam. Ita, ſi exemplum vis, Apuleius libr. 3. Metam: *Sed mihi ſerò quidem, ſerio tamen ſubuenit, ad auxilium ciuile decurrere.* Cui loco magnam venuſtatem recentiſſima editio detraxit, pro *ſeriò*, *ſedulò* nobis obijciens: minii nè ſedolo

id quidem, herclè verò ſeriò.

Pag. 5. V. 17. *Columbæ antecedẽtis, volatu.*) quid? peccemne, ſi, *anteducentis*, legam? non mihi videar, cui elegans hoc viſum: tibi nouum, ſcio erit; ſed ſpero, etiam probum. Diuerſus tamen abit à me iudicio, qui animo & volũtate nunquam, literatiſſimus amiciſſimusque noſter Bucretius: qui coniectauit item, ſed fortè (nec enim aut negem, aut affirmem) felicius: *ante ſe dantis*. Atque ita, cum recogito, meminiſſe videor Enniũ, pariter in auſpicio ſiue augurio, loqui de auibus: *præpetibus ſeſe pulcrisque locis dant.*

Pag. 6. V. 1. *Magna uis Græcæ iuuentutis.*) Exoſculor ingenium & induſtriam elegantiſſimi Scheckij, *Græciæ*, reponentis è Rhenano: quod mecum amplexabitur, qui Gelliũ, ſiue rectius Agellium ſcripſerim, auctorem tritiſſimum & iam ſcholaſticũ legerit ſaltẽ. Præter notata Sch. exempla, ita quoque *Gallias Prouinciaſ* ipſe Cicero mihi dixiſſe videtur. 1. Philipp. *Antonium repudiatis malis ſuaſoribus, remiſſis Gallijs prouincijs ad auctoritatem Senatus eſſe rediturum*. Pariter Apuleius *Græciam ſapientiam*. De Deo Socr. *Tacent nempe muta duo illa ſapientiæ Græciæ ſumma cacumina, Ithacenſis, & Pylius.*

Pag. 7. V. 22. *Et diſciplina conuenientiſſima*

mæ vir.) Abſit, eruditorum vt conatum reprehendam: ſed quam non εὔστοχοι heic fuerint, noſtra patefaciet lectio: quam duplicẽ dabo, alterutram certè veram, niſi ego non ipſo ſcopo, ſed cœlo toto aberro. Aut diſtinctionem ſolã muto, aut voculam etiam eijcio, temerè iteratam. Quid enim in eo, vt nunc interpungitur, elegantiæ, bis τὸ *uir* repeti? Itaque poſterius abijcies & leges: *Vir generis regij, fuit ſeueriſſimarũ iuſtiſſimarumq; legum auctor, & diſciplinæ conuenientiſsimæ: cuius quamdiu Sparta diligens fuit, excelſiſſimè floruit.* Senſum pulcherrimum ita nemo nõ videt: quem quid ego explicem? Tantum, *diligens diſciplinæ*, ſic moneo dictum, vt in Gellio, *Plauti non indiligens*: & Apuleio, *ſedulus Naturalium quæſtionum*. in quo vir magnus hoc temerè mutat, prorſus præter ſolitum ſtultiuidus. Apolog. 1. Verùm ſi retinere tibi lubido, quod non male abiectum, ecce etiam ita bonam facies ſententiã, ſi punctis benè verba interſtinguas: *legum auctor, & diſciplinæ conuenientiſſimæ: vir; cuius quãdiu Sparta, &c.* Vim quandam, & affectum peculiarẽ ſic exprimimus. Vtram ergo nunc vis? de me, ſi quæris; neutram reijculam, priorem tamen priorem habeo.

Pag. 8. V. 7. *Inter hoc tempus.*) Quæ hæc

verba præceſſerant alia pluſcula, conſultô cõſilio è contextu remoui: quæ Velleij non eſſe, non clariſſimi Delbenij tantum auctoritas, ſed mea quoque mihi opinio, qui ea nihil huc facere, & nexum Velleianæ orationis interrumpere viderem, perſuaſit. Audaciæ, quamquam ea hac in re nulla eſt, ſi quis tamen accuſare me parabit, ueniam deprecor: ſimul inde ſublata, ſi in editione noſtra deſiderabit, hic extra ordinem & numerum legitimæ hiſtoriæ repono. *Aemilius Sura de annis populi Romani. Aſſyrij principes omnium gentium, rerum potiti ſunt, deinde Medi, poſtea Perſæ, deinde Macedones. exinde duobus regibus Philippo & Antiocho, qui à Macedonibus oriundi erant, haud multo poſt Carthaginẽ ſubactam, deuictis, ſumma imperij ad populum Roman. peruenit.*

Pag. 9. V. 4. *Pace diligentiæ Catonis dixerim.*) Nihil huc pertinet, quod afferam: ſed locus hic ipſe in alterius me Gelliani memoriam inducit, quem vitioſum etiam, magno emendatorum probro, non tempero mihi, quin alieniore loco, & quamuis præter rem, non præter rationem tamen, hic corrigendum ſuſcipiam. lib. 15. cap. 3. legitur: *Præterea uix acerrimæ in ſtudio literarum licentiæ M. Tullius non ſola eſſe hæc duo uerba dixiſſet,*

ſi repe-

ſi reperiri poſſet vllum tertium. Quæ ſanitatem quidem ſpecie mentiuntur, penitus introſpecta non conſiſtunt: & falſa libri quoque variantes arguunt. Ego in voce, *licentiæ*, capitalem arbitror ſyllabam fugiſſe, qua reprehenſa ſcripſerim, *diligentiæ*. Nam c quoque in g abijſſe non mirum; niſi ſi literarum quis non videt affinitatem. *Vir* autem pro *Vix* libri vetuſtiores omnes habent: cui hærere nequaquam poteſt uox *licentiæ*. idque cum animaduerſum ab alijs, in alterum iſtud conuerſum. Omnino ad rem, qua de agitur, aptius dixerit Gellius, virum fuiſſe M. Tullium accerrimæ diligentiæ, quàm vix acerrimæ licentiæ. Nam quid tandem ita acriter, etſi non acerrimè, licere ſibi in ſtudijs Cicero voluit, aut putauit? quæve licentia, negare id eſſe, quod reperiri non poſſit, aut id quod non ſit, affirmare? hoc ne licentiæ potius nomine, quam quouis alio criminabimur? Sed vix eſt, vt ego non ſim dignus crimine, qui in re clara diutius tricor. Vir acerrimæ diligentiæ Tullius; quòd latere eum nequaquam potuerit, ſi aliter ſit in re, non maximi quidem illa momenti, atque ab ipſo pronunciatũ. Ergò ſic tãdem reſcribe: *Præterea vir acerrimæ in ſtudio literarum diligentiæ, M. Tull. nõ ſola eſſe hæc duo uerba dixiſſet, ſi reperiri*

periri poſſet vllũ tertiũ. Ciceronis aũt locus eſt, quò reſpicitur, in Oratore ad Brutũ. *Quid ſi etiam abfugit, turpe viſum eſt: & abfer noluerunt, aufer maluerunt? quæ præpoſitio præter hæc duo uerba, nullo alio in verbo reperitur.*

Ver. 10. *Olympiorum initium habuit, auctore Iphito Elio*) Manutianum hoc, quod expreſſi. Editio recentisſima ſecuta vetuſtiores, *habuit auctorem Iphitum Elium*. Inde verum elicui, ſicque totum locum cenſeo emendãdandum: *Clarisſimum deinde omnium ludicrũ certamen, & ad exercitandam corporis animique virtutem efficacisſimum, Olympicum,* (ſiue, ut infra eandem vocem alij legere præoptant, Græca forma, *Olympieum*) *initium habuit & auctorem Iphitum Elium*. Porrò *exercitandam* malui, quam quod alijs arriſit, *excitandam*. Præter cæteras rationes, ita infra: *Semper aut corpus periculis, aut animum diſciplinis exercuit.*

Pag. 10. V. 6. *Latini aui ſui: (libenter enim ijs, qui ita &c.)* Sublata parentheſeos nota, filum orationis exibit tõtũdius. Quæ cauſſa eſt, ut interpungere & continuare omnia ſic malim: *Id geſſit Romulus, adiutus legionibus Latini aui ſui. Libenter enim ijs, qui ita prodiderunt, acceſſerim: cum aliter firmare vrbem nouam, tam vicinis Veientibus, alijsque Etruſcis ac*

ſcis ac Sabinis, cum imbelli & paſtorali manu vix potuerit: quamquam iam Aſylo facto inter duos lucos, auxit. Quibus in poſtremis fruſtra eſt vir doctisſimus, optimeq; de hoc noſtro meritus, cum vice τοῦ *quamquam*, repo nere *quam* nititur. Etenim, *auxit*, quod illi miror imponere potuiſſe, vt apud alios frequenter, ita hic agendi terminatu, ſignificatum habet patiendi: ac de manu illa paſtorali amat intelligi, non de Romulo. In hanc rem exempla ſi cōgeram, ſtultus ſim: rectius illud, cōmodius quidem certè, quam paullo antè, facturus videor, Gellij ſi quemdam, & eius porrò occaſione, aliorum locum unum atque alterum emendem. Lib. 18. cap. 12. *Id quoque habitum eſt in oratione facienda elegantiæ genus, ut pro uerbis habentibus patiendi figuram, agentia ponerent; ac deinde hæc vice inter ſe mutua verterēt. Terent. in comoedia:*

Pallium, *inquit*, face ut ſplendeat.

Nonne hoc impendio venuſtius gratiusq; eſt, quàm ſi diceret, ne maculetur? Hic primum, fragmenti illius auctorem quē dicat, neſcio. Quis enim Terentius iſte? an Varro, an noſter ille Afer? aut quis alius horum cognominis? Nuſquam reperio, etſi diu diuq; veſtigatum. Deinde, *ſplendeat*, verbum relinquo Grammaticis diſceptandum, agendi ne

ſignificatum habeat, Hic verò dici mihi velim, pro pasſiuo, vt uocant, quomodo ſit collocatum. Nam quæ hæc interpretatio, *ſplendere* ut ſit *non maculari*? Quod hoc exempli genus? Agendi figuræ verbum, pro patiētis, vſurpari Gellius docet: eius rei hoc exemplum: *Pallium face vt ſplendeat*, hoc eſt, *ne maculetur*. An non dormiuit? quid? an non cum nocturni lemures infeſtæque laruæ agitarunt, cum in Noctibus illud ſuis inſcripſit, ſi inſcripſit tamen? quod mihi nemo, ne ipſa Suada perſuaſerit: aut Gelliū prius Gellium nō eſſe oſtendat neceſſe eſt. Verùm homini ſuſpicioſo, heic quidē, mihi quid videatur, aperiam. Aut exemplum hoc interpolatum è duobus diuerſis (id quo, cuiusve lapſu ne an fraude, quove alio vitio vitiique occaſione, haud quiſquā aſſequatur) in vnum abiit, ita, vti nunc eſt, alienum, vt exemplum eſſe deſierit: aut inſignita iniuria illata eſt Gellio temeritate naſutuli cuiuſdam librarioli, qui ſic exarauit, ut hodie procuditur, cum deberet, ut ego corrigendum cenſeo:

Pallium face vt ne maculet.

Id ad traditionem auctoris eſt, ipſo prætereà interpretante, *ne maculetur*: agendi figura, patiendi intellectu. Omnino hoc teneo, neq; ipſe ſi reuiuiſcere poſſet Gellius,

aliam

aliam ut ſcripturam fuiſſe ſuam profiteatur, fieri poſſe iudico. Quàm autem ipſe in hoc genere loquendi frequens eſt? *Verba maculantia* & ſordida, cum alibi ſæpius, tum lib. 16. cap. 7. *Res* item *mouentes* pro mobilibus: lib. 11. cap. 18. Quin & gerundia illa *Minuendi* & *Augendi* libr. 20. capit. 8. παθητικῶς poſita: *Quia ſolum olerum omnium contra lunæ aucta atque damna vices minuendi & augendi habet contrarias.* Sed *minuere* ſic etiam in Salluſtio è vetuſtis membranis reſcribendum, quas mirè alioqui bonas, cum Daniele Bucretio meo, iuuene vt liberali omni eruditione ornatiſſimo, ſic fraterno amore mihi coniunctiſſimo, ad libros vulgatos in Iulia Helmæſtadii comparaui. Catilin. *Neque tamen Catilinæ furor minuebat: ſed indies plura agitare, arma per Italiam locis opportunis parare, pecuniam ſua, aut amicorum fide ſumptam mutuam, Fæſulas ad Mallium quemdam portare.* Hodie in optimis etiam editionibus, *minuebatur*: non modo, hinc ut apparet, falsè, ſed fermè & contra Salluſtii morem, qui quam hac forma uti capiatur, eſt nimirum in aperto. Idem verbi timidius ponam, poſitum ſic quoque apud Petronium. *Et harundinem ab hoſtio rapuit, iterumque nihil reſponden-*

tem

tem mulcauit; ac niſi primo ictu harundo quaſſata verberantis impetum minuißet, forſitan etiam brachia mea caputque fregiſſet. Sed demum ſi ſcribatur: *niſi primo ictu, harundo quaſſata, verberantis impetu minuiſſet*: quod de nihilo forte ſuſpicor, bona præſertim & liquida aliàs quoque ſententia. Extra limites euagatus ſum longius, quam debebam: ſed ſumpta ſemel audacia, lubet etiam porro. *Diducere* in Propertio ſic quoque olim memini me accipere. lib. 4. Eleg. 1.

Nũc tua vel medijs puppis luctetur in vndis,
Vel licet armatis hoſtis inermis eas,
Vel tremefacta cauo tellus diducat hiatum:
Octipedis cancri terga ſiniſtra time.

quod non eſt, niſi ut tum volui, mecum etiã nunc legere ſuſtineas,

Vel tremefacta cauo tellus diducat hiatu.

Dubiè tamen hoc pariter, atque quod præceſsit. E libro correctio rectior & certior hæc erit. Florus lib. 2. cap. 15. *Quum bellum ſederet, de belli fine tractatum eſt.* Editio vetus, & quantum ſcio Florentina, *ſedaret*. Bellum ſedat, vt in Virgil. *venti ponunt*; in Liuio, *Tempeſtas ſedat*. Neque neſcio tamen, *ſedere* frequenter eſſe, quieſcere; & hic quoque poſſe ferri non nego, alterum nihilo minus ut illi preferendum affirmem. Iam il-

lud Iuſtini, *Conuetere*, caue aliter audias, lib. 36. *Quod ex cauſa factum, paullatim in diſciplinam religionemq́; conuertit*. Terentii denique Andria, *Mutare*, contra interpretum mẽtem, nihil certius eſt, quam ita capiendum, niſi venuſtatem loci omnem velis tollere. Act. 1. Scen. 1.

Quid Chremes? qui denegauerat, ſe commiſ-
ſurũ mihi gnatã ſuã vxorem; id mutauit,
Quoniam me immutatum videt.

Vbi monendus mihi ſimul es, *id*, valere, propter id. neque enim aliter ſenſum, quem uolo, erueris. Quia, inquit, me videt immutatum, eam ob cauſſam ſtatim mutatus eſt & ipſe. Quid autem ni, ſiue obiter, ſiue ut in Terentio etiam firmem, *id* ſimiliter & Plauti Moſtell. interpretandum adiiciam? Scena, Iampridem.

Nunquam ego illi poſſum gratiam referre,
vt meritũ ſt de me,
Scapha. id tu mihi ne ſuadeas, vt illum minoris pendam.

Non teneo calamum, quin & *Hoc* eadem figura ἐλλειπτικῶς vſurpatum appingam iſto Catulli Epigrammate.

Flaui, delitias tuas Catullo,
Ni ſint illepidæ atque inelegantes,
Velles dicere, nec tacere poſſes.

Verùm

ante nos alij fecere diuitem, paupertinũ ingrediar facere ſpicilegium. Atque hic quidẽ, in nomine aſtruendo auctoris, ampliter à doctiſſimis viris iam olim, & verò nuperè quoque præſtitum, qui, vti nos ſecuti ſumus, *P. Velleium*, ex Taciti auctoritate, alijsq; rationibus præiuerunt: quibus à me noua quæ adijciam argumenta, nulla reperio. Sed horum veſtigijs nos quidem audaciori pede & firmiori inſtitimus, quam ipſi ea primi impreſſerunt. *Publij* prænomen, altero *Caij* abiecto prorſus, omnibus præfixi paginis, quod ij præſcripſerant primæ tantùm in libri frontiſpicio. Nec in eo temeritatis reprehenſionem ab eruditis metuo, eruditiſſimorum & certam auctoritatem, & minimè dubium, etſi verecundius, liberiuſculè ſecutus exemplum.

V. 17. *Tres ibi vrbes ſtatuit*) Leuiſſimum eſt, primum quod noto: Virgilium ſic locutum: *Vrbem quam ſtatuo, veſtra eſt*. Iterum eundem: *Vrbem præclaram ſtatui*. Et aliàs ſæpius. E quo nolim omen tibi captes, futura eadem, quæ deinceps, omnia. Vt quidq; legenti ordine incidit, ita huc conijciam, ſi graue illud, ſiue leuius: moneri non indignum tamen.

Pag. 2. V. 13. *Nam quod pactæ eius.*) Non

mouenda lectio eſt, quã fruſtra ſolliciti ſunt, qui ſollicitant. De Speratis, Dictis, Pactis, Sponſis, nihil addo. res iam trita: & cui non iampridem hic clamatus Hylas?

Pag. 3. V. 13. *De induſtria rixam ciens, imprudenter interemptus eſt.*) Sic verba de induſtria traieci, neque puto imprudenter. rectè ſanè ad auctoris mentem, hiſtoriæ fidem, & ſermonis æquabilem ſtructuram. Nam quæ illa confragoſa & tortuoſa, in omnibus ante hac, oratio? *Immiſſusque caſtris hoſtium de induſtria, imprudenter, rixam ciens, interemptus eſt.* Quod ad hiſtoriam; præter alios paullò aliter narrat Iuſtinus, fortaſſe & fidelius, lib. 2.

Pag. 4. V. 17. *Quo nomine mirari conuenit eos.*) Hic mihi non optimè conuenire videtur illud, *conuenit*: malo, *ſubuenit*: facillima mutatione. Quis enim in his literis mediocriter verſatus, *c*, in *ſ*, *o* in *u*, *n* in *u*, *u* denique in *b*, & contra viciſſatim conuerti neſcit? Hic, inquit auctor, in mentem mihi venit mirari ſcriptorum imprudentiam. Ita, ſi exemplum vis, Apuleius libr. 3. Metam: *Sed mihi ſerò quidem, ſerio tamen ſubuenit, ad auxilium ciuile decurrere.* Cui loco magnam venuſtatem recentiſſima editio de traxit, pro *ſeriò*, *ſedulò* nobis obijciens: mihi nè ſedulò

id quidem, herclè verò ſeriò.

Pag. 5. V. 17. *Columbæ antecedẽtis, volatu.*) quid? peccemne, ſi, *anteducentis*, legam? non mihi videar, cui elegans hoc viſum: tibi nouum, ſcio erit; ſed ſpero, etiam probum. Diverſus tamen abit à me iudicio, qui animo & volũtate nunquam, literatiſſimus amiciſſimusque noſter Bucretius: qui coniectauit item, ſed fortè (nec enim aut negem, aut affirmem) felicius: *ante ſe dantis*. Atque ita, cum recogito, meminiſſe videor Enniũ, pariter in auſpicio ſiue augurio, loqui de auibus:

præpetibus ſeſe pulcrisque locis dant.

Pag. 6. V. 1. *Magna uis Græcæ iuuentutis.*) Exoſculor ingenium & induſtriam elegantiſſimi Scheckij, *Græciæ*, reponentis è Rhenano: quod mecum amplexabitur, qui Gelliũ, ſiue rectius Agellium ſcripſerim, auctorem tritiſſimum & iam ſcholaſticũ legerit ſaltẽ. Præter notata Sch. exempla, ita quoque *Gallias Prouincias* ipſe Cicero mihi dixiſſe videtur. 1. Philipp. *Antonium repudiatis malis ſuaſoribus, remiſſis Gallijs prouincijs ad auctoritatem Senatus eße rediturum*. Pariter Apuleius *Græciam ſapientiam*. De Deo Socr. *Tacent nempe muta duo illa ſapientiæ Græciæ ſumma cacumina, Ithacenſis, & Pylius*.

Pag. 7. V. 22. *Et diſciplina conuenientiſſi-*

mæ vir.) Abſit, eruditorum vt conatum reprehendam: ſed quam non εὔστοχοι heic fuerint, noſtra patefaciet lectio: quam duplicẽ dabo, alterutram certè veram, niſi ego non ipſo ſcopo, ſed cœlo toto aberro. Aut diſtinctionem ſolã muto, aut voculam etiam eijcio, temerè iteratam. Quid enim in eo, vt nunc interpungitur, elegantiæ, bis τὸ *uir* repeti? Itaque poſterius abijcies & leges: *Vir generis regij, fuit ſeueriſſimarũ iuſtiſſimarumq́; legum auctor, & diſciplinæ conuenientiſsimæ: cuius quamdiu Sparta diligens fuit, excelſiſſimè floruit.* Senſum pulcherrimum ita nemo nõ videt: quem quid ego explicem? Tantum, *diligens diſciplinæ*, ſic moneo dictum, vt in Gellio, *Plauti non indiligens*: & Apuleio, *ſedulus Naturalium quæſtionum*. in quo vir magnus hoc temerè mutat, prorſus præter ſolitum ſtultiuidus. Apolog. 1. Verùm ſi retinere tibi lubido, quod non male abiectum, ecce etiam ita bonam facies ſententiã, ſi punctis benè verba interſtinguas: *legum auctor, & diſciplinæ conuenientiſſimæ: vir; cuius quãdiu Sparta, &c.* Vim quandam, & affectum peculiarẽ ſic exprimimus. Vtram ergo nunc vis? de me, ſi quæris; neutram reijculam, priorem tamen priorem habeo.

Pag. 8. V. 7. *Inter hoc tempus.*) Quæ hæc

verba præceſſerant alia pluſcula, conſultō cō ſilio è contextu remoui: quæ Velleij non eſſe, non clariſsimi Delbenij tantum auctoritas, ſed mea quoque mihi opinio, qui ea nihil huc facere, & nexum Velleianæ orationis interrumpere viderem, perſuaſit. Audaciæ, quamquam ea hac in re nulla eſt, ſi quis tamen accuſare me parabit, ueniam deprecor: ſimul inde ſublata, ſi in editione noſtra deſiderabit, hic extra ordinem & numerum legitimæ hiſtoriæ repono. *Aemilius Sura de annis populi Romani. Aßyrij principes omnium gentium, rerum potiti ſunt, deinde Medi, poſtea Perſæ, deinde Macedones. exinde duobus regibus Philippo & Antiocho, qui à Macedonibus oriundi erant, haud multo poſt Carthaginē ſubactam, deuictis, ſumma imperij ad populum Roman. peruenit.*

Pag. 9. V. 4. *Pace diligentiæ Catonis dixerim.)* Nihil huc pertinet, quod afferam: ſed locus hic ipſe in alterius me Gelliani memoriam inducit, quem vitioſum etiam, magno emendatorum probro, non tempero mihi, quin alieniore loco, & quamuis præter rem, non præter rationem tamen, hic corrigendum ſuſcipiam. lib. 15. cap. 3. legitur: *Præterea uix acerrimæ in ſtudio literarum licentiæ M. Tullius non ſola eſſe hæc duo verba dixiſset,*

ſi repe-

ſi reperiri poſſet vllum tertium. Quæ ſanitatem quidem ſpecie mentiuntur, penitus introſpecta non conſiſtunt: & falſa libri quoque variantes arguunt. Ego in voce, *licentiæ*, capitalem arbitror ſyllabam fugiſſe; qua reprehenſa ſcripſerim, *diligentiæ*. Nam *c* quoque in g abijſſe non mirum; niſi ſi literarum quis non videt affinitatem. *Vir* autem pro *Vix* libri vetuſtiores omnes habent: cui hærere nequaquam poteſt uox *licentiæ*. idque cum animaduerſum ab alijs, in alterum iſtud conuerſum. Omnino ad rem, qua de agitur, aptius dixerit Gellius, virum fuiſſe M. Tullium accerrimæ diligentiæ, quàm vix acerrimæ licentiæ. Nam quid tandem ita acriter, etſi non acertimè, licere ſibi in ſtudijs Cicero voluit, aut putauit? quæve licentia, negare id eſſe, quod reperiri non poſſit, aut id quod non ſit, affirmare? hocne licentiæ potius nomine, quam quouis alio criminabimur? Sed vix eſt, vt ego non ſim dignus crimine, qui in re clara diutius tricor. Vir acerrimæ diligentiæ Tullius; quòd latere eum nequaquam potuerit, ſi aliter ſit in re, non maximi quidem illa momenti, atque ab ipſo pronunciatũ. Ergò ſic tãdem reſcribe: *Præterea vir acerrimæ in ſtudio literarum diligentiæ, M. Tull. nõ ſola eſſe hæc duo uerba dixiſſet, ſi reperiri*

periri poſſet vllū tertiū. Ciceronis aūt locus eſt, quò reſpicitur, in Oratore ad Brutū. *Quid ſi etiam abfugit, turpe viſum eſt: & abfer noluerunt, aufer maluerunt? quæ præpoſitio præter hæc duo uerba, nullò alio in verbo reperitur.*

Ver. 10. *Olympiorum initium habuit, auctore Iphito Elio*) Manutianum hoc, quod expreſſi. Editio recentisſima ſecuta vetuſtiores, *habuit auctorem Iphitum Elium*. Inde verum elicui, ſicque totum locum cenſeo emendādandum: *Clarisſimum deinde omnium ludicrū certamen, & ad exercitandam corporis animique virtutem efficacisſimum, Olympicum*, (ſiue, ut infra eandem vocem alij legere præoptant, Græca forma, *Olympieum*) *initium habuit & auctorem Iphitum Elium*. Porrò *exercitandam* malui, quam quod alijs arriſit, *excitandam*. Præter cæteras rationes, ita infra: *Semper aut corpus periculis, aut animum diſciplinis exercuit.*

Pag. 10. V. 6. *Latini aui ſui: (libenter enim ijs, qui ita &c.)* Sublata parentheſeos nota, filum orationis exibit rotūdius. Quæ cauſſa eſt, ut interpungere & continuare omnia ſic malim: *Id gesſit Romulus, adiutus legionibus Latini aui ſui. Libenter enim ijs, qui ita prodiderunt, acceſſerim: cum aliter firmare vrbem nouam, tam vicinis Veientibus, alijsque Etru-*

ſcis ac

ſcis ac Sabinis, cum imbelli & paſtorali manu vix potuerit: quamquam iam Aſylo facto inter duos lucos, auxit. Quibus in poſtremis fruſtra eſt vir doctisſimus, optimeq; de hoc noſtro meritus, cum vice τοῦ *quamquam*, repo nere *quam* nititur. Etenim, *auxit*, quod illi miror imponere potuiſſe, vt apud alios frequenter, ita hic agendi terminatu, ſignificatum habet patiendi: ac de manu illa paſtorali amat intelligi, non de Romulo. In hanc rem exempla ſi cōgeram, ſtultus ſim: rectius illud, cōmodius quidem certè, quam paullo antè, facturus videor, Gellij ſi quemdam, & eius porrò occaſione, aliorum locum unum atque alterum emendem. Lib. 18. cap. 12. *Id quoque habitum eſt in oratione facienda elegantiæ genus, ut pro uerbis habentibus patiendi figuram, agentia ponerent; ac deinde hæc vice inter ſe mutua verterēt. Terent. in comoedia:*

Pallium, *inquit*, face ut ſplendeat.

Nonne hoc impendio venuſtius gratiusq; eſt, quam ſi diceret, ne maculetur? Hic primum, fragmenti illius auctorem quē dicat, neſcio. Quis enim Terentius iſte? an Varro, an noſter ille Afer? aut quis alius horum cognominis? Nuſquam reperio, etſi diu diuq; veſtigatum. Deinde, *ſplendeat*, verbum relinquo Grammaticis diſceptandum, agendi ne

ſignifi-

ſignificatum habeat, Hic verò dici mihi velim, pro pasſiuo, vt uocant, quomodo ſit collocatum. Nam quæ hæc interpretatio, *ſplendere* ut ſit *non maculari?* Quod hoc exempli genus? Agendi figuræ verbum, pro patiētis, vſurpari Gellius docet: eius rei hoc exemplum: *Pallium face vt ſplendeat*, hoc eſt, *ne maculetur*. An non dormiuit? quid? an non eum nocturni lemures infeſtæque laruæ agitarunt, cum in Noctibus illud ſuis inſcripſit, ſi inſcripſit tamen? quod mihi nemo, ne ipſa Suada perſuaſerit: aut Gelliū prius Gellium nō eſſe oſtendat neceſſe eſt. Verùm homini ſuſpicioſo, heic quidē, mihi quid videatur, aperiam. Aut exemplum hoc interpolatum è duobus diuerſis (id quo, cuiusve lapſu ne an fraude, quove alio vitio vitiique occaſione, haud quiſquā aſſequatur) in vnum abiit, ita, vti nunc eſt, alienum, vt exemplum eſſe deſierit: aut inſignita iniuria illata eſt Gellio temeritate naſutuli cuiuſdam librarioli, qui ſic exarauit, ut hodie procuditur, cum deberet, ut ego corrigendum cenſeo:

Pallium face vt ne maculet.

Id ad traditionem auctoris eſt, ipſo præterea interpretante, *ne maculetur*: agendi figura, patiendi intellectu. Omnino hoc teneo, neq; ipſe ſi reuiuiſcere poſſet Gellius,

aliam

aliam ut ſcripturam fuiſſe ſuam profiteatur, fieri poſſe iudico. Quàm autem ipſe in hoc genere loquendi frequens eſt? *Verba maculantia* & ſordida, cum alibi ſæpius, tum lib. 16. cap. 7. *Res* item *mouentes* pro mobilibus: lib. 11. cap. 18. Quin & gerundia illa *Minuendi* & *Augendi* libr. 20. capit. 8. παθητικῶς poſita: *Quia ſolum olerum omnium contra lunæ aucta atque damna vices minuendi & augendi habet contrarias.* Sed *minuere* ſic etiam in Salluſtio è vetuſtis membranis reſcribendum, quas mirè alioqui bonas, cum Daniele Bucretio meo, iuuene vt liberali omni eruditione ornatiſſimo, ſic fraterno amore mihi coniunctiſſimo, ad libros vulgatos in Iulia Helmæſtadii comparaui. Catilin. *Neque tamen Catilinæ furor minuebat: ſed indies plura agitare, arma per Italiam locis opportunis parare, pecuniam ſua, aut amicorum fide ſumptam mutuam, Fæſulas ad Mallium quemdam portare.* Hodie in optimis etiam editionibus, *minuebatur:* non modo, hinc ut apparet, falsè, ſed fermè & contra Salluſtii morem, qui quam hac forma uti capiatur, eſt nimirum in aperto. Idem verbi timidius ponam; poſitum ſic quoque apud Petronium. *Et harundinem ab hoſtio rapuit, iterumque nihil reſponden-*

tem mulcauit; ac niſi primo ictu harundo quaſſata verberantis impetum minuiſſet, forſitan etiam brachia mea caputque fregiſſet. Sed demum ſi ſcribatur: *niſi primo ictu, harundo quaſſata, verberantis impetu minuiſſet:* quod de nihilo forte ſuſpicor, bona præſertim & liquida aliàs quoque ſententia. Extra limites euagatus ſum longius, quam debebam: ſed ſumpta ſemel audacia, lubet etiam porro. *Diducere* in Propertio ſic quoque olim memini me accipere. lib. 4. Eleg. 1.

Nūc tua vel medijs puppis luctetur in vndis,
Vel licet armatis hoſtis inermis eas,
Vel tremefacta cauo tellus diducat hiatum:
Octipedis cancri terga ſiniſtra time.

quod non eſt, niſi ut tum volui, mecum etiā nunc legere ſuſtineas,

Vel tremefacta cauo tellus diducat hiatu.

Dubiè tamen hoc pariter, atque quod præceſsit. E libro correctio rectior & certior hæc erit. Florus lib. 2. cap. 15. *Quum bellum ſederet, de belli fine tractatum eſt.* Editio vetus, & quantum ſcio Florentina, *ſedaret.* Bellum ſedat, vt in Virgil. *venti ponunt;* in Liuio, *Tempeſtas ſedat.* Neque neſcio tamen, *ſedere* frequenter eſſe, quieſcere; & hic quoque poſſe ferri non nego, alterum nihilo minus ut illi prçferendum affirmem. Iam il-

ſad Iuſtir i, *Conuetere*, caue aliter audias, lib. 36. *Quod ex cauſa factum, paullatim in diſcipli nam religionemq; conuertit*. Terentii denique Andria, *Mutare*, contra interpretum mẽtem, nihil certius eſt, quam ita capiendum, niſi venuſtatem loci omnem velis tollere, Act. I. Scen. I.

Quid Chremes? qui denegauerat, ſe commiſſurũ mihi gnatã ſuã vxorem; id mutauit,
Quoniam me immutatum videt.

Vbi monendus mihi ſimul es, *id*, valere, propter id. neque enim aliter ſenſum, quem uolo, erueris. Quia, inquit, me videt immutatum, eam ob cauſſam ſtatim mutatus eſt & ipſe. Quid autem ni, ſiue obiter, ſiue ut in Terentio etiam firmem, *id* ſimiliter & Plauti Moſtell. interpretandum adiiciam? Scena, Iampridem.

Nunquam ego illi poſſum gratiam referre,
vt meritu' ſt de me,
Scapha. id tu mihi ne ſuadeas, vt illum minoris pendam.

Non teneo calamum, quin & *Hoc* eadem figura ἐλλειπτικῶς vſurpatum appingam iſto Catulli Epigrammate.

Flaui, delicias tuas Catullo,
Ni ſint illepidæ atque inelegantes,
Velles dicere, nec tacere poſſes:

Verùm

Verùm neſcio quid febriculoſi
Scorti diligis. hoc pudet fateri.

Quo ipſo cum loco, ut aliud ex alio incidit, benè iſtum Horatij contuleris, Od. 17. lib. 1.

Quæ te cunque domat Venus,
Non erubeſcendis adurit
Ignibus.

Sed iam tempus, de ſemita in viam. Iam diu, nimium vaga hæc & inſtabilis ſcriptio, lector: at vetus verbum noſti, *Vara vibiam ſequitur.*

V. 18. *Adeo varia fortuna cum conſulibus conflixerat, ut plerumq; ſuperior fuerit*) potius eſt, *foret.* nam ſequitur, *perduceret.* Verum hoc leue, & per ſe obuium cuique.

V. 25. *Et rex Eumenes in eo bello medius fuit animo.*) Mirificè delector ſimilium collatione locorum in ſcriptoribus, neq; indelectari elegantium literarū ſtudioſos alios opinor. Itaque huius notabo interdum aliqua, quæ memoria ſuggeret, inter legendum minus quam curioſè mihi obſeruata. *Medium eſſe* re quapiam, valdè placita noſtro formula. Infrà, de Cn. Pompeio: *medius eloquētia.* Item. *ita ſe dubium mediumq; partibus præſtitit.* Propius finem, de Tiberio: *Agebatque medium, plurima diſſimulantis, aliqua inhibentis.*

P. 11. V. 9. *Tam fortiter in eã mortem obierat.*) Non neceſſariam mutationem recẽtiores moliuntur, *in eo Marte.* quam illi tamen & veram audent ſcripturam affirmare. At quid quæſo, vulgato iſto non dicam in alijs auctoribus tritius, ſed in hoc ſaltem ipſo frequentius? Taceo, quòd uis ſententiæ ſic infringitur, & oppoſitionis obſcuratur quæſita & in ſenſus diuerſitate, & verborum pæne eorundem ſimillimo ſono venuſtas.

V. 28. *Cum Anicij Octauijq; triumphum nemo interpellaret, fuere qui Paulli impedire obniterentur.*) Magis ad vulgi guſtum, *adniterentur.* Non mutandum tamen: vti nec lib. 2. *occlamaſſet* ſubſtituendum pro *acclamaſſet*, alij monuerunt: idemque ego nunc moneo nec in Seneca tentandum. Epl. 47. *Viue cũ ſeruo clementer: comiter quoque & in ſermonẽ admitte & in conſilium, & in conuictum. Hoc loco acclamabit mihi tota manus delicatorum: nihil hac re humilius, nihil turpius.* Nec item in Cicerone. In L. Piſon. *Da te populo, cõmitte ludis. ſibilum metuis? vbi ſunt veſtræ ſcholæ? ne acclametur? ne id quidem eſt curare Philoſophi.* Denique nec in hoc alibi, neque in alijs vbicumque idem occurrerit. Enim *ob* & *Ad* uiciſſim inter ſe commeant, quod vel è Feſto didiceris. Sed erit nihilominus, cum de

toto hoc genere pluribus agam ad Apuleiũ, in quo talia multa, nondum alijs obſeruata. quæ, vti reliqua omnia, vellem nunc ipſum communicare tecum licuiſſet. Verùm quid me moretur, dixi alibi ante: & doleo ego fortaſſe vehementius, quam tu expectas ardentius.

P. 12. V. 11. *Miſſus eſt ad eum legatus M. Popillius Lænas.*) Diſſenſus eſt auctorũ in legati nomine. *C. Octauiũ* Plini⁹ noĩat, lib. 34. c. 6. cuius verba adducere alii occuparunt. *C. Popilliũ* Cicero Philipp. 8. *Pro Dij immortales, vbi eſt ille mos virtusque maiorũ? C. Popil. apud maiores noſtros, cum ad Antiochũ regẽ legatus miſſus eſſet, & verbis Senatus denunciaſſet, vt ab Alexandria diſcederet, quam obſidebat: cũ tempus ille differret, virgula ſtantem circunſcripſit, dixitque ſe non ante renunciaturum Senatui, niſi prius ſibi reſpondiſſet, quid facturus eſſet, quam ex illa circumſcriptione excederet.* Vbi emendarim obiter: *Vbi eſt ille animus virtusque maiorum?* quod videtur magis accommodatũ. Iuſtinus lib. 34. *de Popillio* affirmat, ſed ſine prænomine: qui rem tamen plenius aliquanto narrat. Eius verba nulla adferrem, niſi pauca ſuaderet parua quædam macula, quam hic eluam opportunè. *Prolatoque Senatus decreto & tradito, cum cunctari eum videret,*

deret,

deret, conſultationemq; ad amicos referre; ibi Popillius virga, quam in manu gerebat, amplo circulo incluſum, vt & amicos caperet, conſulere iubet; nec prius inde exire, quàm reſponſum Senatui daret, aut pacem aut bellum cum Romanis habiturum. Verba, *vt & amicos caperet,* languēt ꝓrſus, nec quid velint, planè video. Scripſerim itaque, *vt vt amicos caperet:* auſtera & imperioſa increpatione, dignaque perſonæ quam gerebat, auctoritate, & populi Rom. maieſtate. De nomine amplius non habeo dicere, niſi Valerium Max. et in *Caium,* pleroſque alios in M. Popillium inclinare.

V. 17. *Sic cogitationem regiam Romana diſiecit conſtantia.*) Neminē futurum arbitror, qui venuſtiorem, etiam veriorem lectionem meam neget: *Sic conctationem regiam R. diſiecit conſtantia.* Amat noſter illam παρήχησιν & reſonantem uerborum ſimilitudinem: Sic infra hoc libro: *Neque ante inuiſum eſſe deſinit, quam eſſe deſijt.* lib. 2. *Natione magis, quā ratione barbarus.* Sed enim *Conctari, an Cunctari* ſcribas, hilum non intereſt. A voce *Cunctus* autem, veluti fonte quodam & hæc, & alia omnia deriuantur, *Cunctio; Percunctari,* ſiue *Percontari:* quod à *conto*, futili ratione magiſtelli ſpinoſi, nimium inficeti homines deduxere.

P. 15. V. 14. *Vir auitis P. Africani, paternisq́; L. Paulli virtutibus ſimillimus.*) Nouiſſimè cuſi, *ſimillibus*: nõ tam editoris cura opinor, quàm operarum incuria. lib. 2. *Qui Ti. Gracchum, idem Caium, fratrem eius occupauit furor, tam virtutibus eius omnibus, quam huic errori ſimilem.* Pæne geminum hoc illi. Tamen ibidẽ placuit aliquando magis: *tam virtutibus ei* (ſiue etiam, *eius*) *omnibus, quam hoc errore ſimilem.* Nunc abſtineo.

P. 16. V. 1. *Magis inuidia imperij, quam vllius temporis noxiæ, inuiſam R. nomini.*) Cui dubium, rectius à me legi, *noxia*? nec igitur verbum addo, vt probem.

P. 17. V. 10. *Neque enim quiſquam hoc Scipione elegantius interualla negotiorum otio diſpunxit.*) Erit fortè, qui *diligentius* malit. Ego pro hoc idem iſtuc eſſe aio. idque atteſtabitur mihi, qui paullò diligentior fuit Gellii. Et verò *elegãter* quid eſt, niſi cum electu ſeu dilectu? quis *elegans*, niſi qui eligit, diligit, lectaque amat & vſurpat?

V. 17. *Vt capta Corintho*) Opera Corinthia in magna dignatione Romanis: æs ipſum præcipuè, quod orbe toto etiã nobile, ipſa opulentiſſimæ vrbis, vti Florus ait, iniuria & ruina factum pretioſius. Huc inter ſexcentos alios Propertius reſpexit. lib. 3. Eleg.

Arma

Arma Deus Cæſar.

*Nec mihi mille iugis Campania pinguis ara-
tur,*

Nec miſer æra peto claſſe Corinthe tua.

Quem locum adduxi, ea potiſſimum cauſſa, ut à mendoſa doctiſſimi & acutiſſimi hominis emendatione uindicarem. Quid, inquit, eſt, *claſſe Corinthia æs petere?* potius *clade* ſcribendum: & hic nota de æris, auri, argentique uenis, Corintho incenſa, in commune fluxis, totaque memorabili miſtura illa refert. At uel puer uiderit, iungendum non *claſſe tua*, ſed *æra tua*: & dehinc, *claſſe petere.* quod diſſimulauit ille potius, ut acumen oſtenderet, quam non uidit, ut ultra uulgum nihil ſapere heic neceſſe foret. Eandem reprehenſionem non ſpero me quoque ſubiturum, ſi monuero, aut *miſer Corinthe*, pro homine Corinthio capiendum; quod ſanè duriuſculum uidetur: aut *miſera* diſertim ſcribendum, ut ad ipſam Corinthum referatur. Nam ad Propertium nulla cauſſa eſt cur trahas.

P. 20. V. 18. *Cui in demoliendo.*) Non placet ſanè & mihi, diſplicitum aliis, deriuatū pro primæuo: nec ſcribo tamen cum iiſdē. Simplicius ac nulla mutatione, conglutinatis ſaltem, quæ diſſiliere, ſyllabis malo, *Cui inde*

moliendo: id eſt, cum iam in eo eſſet, ut moliretur, παθητικῶς. Ita 1. Aen. Maro.

Triginta magnos voluendis menſibus orbes
Imperio explebit. Eclog. item:
Frigidus in pratis cantãdo rumpitur anguis.
Idem Georgicis. *Vritq; videndo Femina*.
Propertius item lib. 3.
Creſcit enim aſſiduè ſpectando cura puellæ.

Nec aliter Cicero ad Attic. li. 4. epiſt. 1. *Quo S. C. recitato cum continuò, more hoc inſulſo & nouo, plauſum, meo nomine recitando, dediſſet.* Illud denique ueterum ſcriptorum, *Ad imperandum*, de quo Tullius epiſtola ad Pætum, eſt patiendi eodem ſenſu. Ne mirere autem paſſiuum etiam *Moliri*, exemplum tibi ecce è Iuſtino, lib. 38. *Quod ubi Ariarathes iunior moliri cognouit, grauiter ferens interfectorem patris per auunculum potiſſimum ab exilio reuocari, ingentem exercitum contrahit*. Poſſis quoque, ſi velis, *Cui inde molienti*. ſed in priori mecum acquieſces.

P. 21. V. 21. *In eam formam, & in idem artati temporis congruens ſpatium.*) Hinc ſi quis expedire ſe poteſt, miror: tam ſunt deprauata. magis, neminem emendaſſe ante me: tam ſunt nõ omnino difficilia. Lege à principio: *Quis enim abundè mirari poteſt, quòd eminentiſſima cuiuſque profeſſionis ingenia, in eandem*

formam

formam, & in idem artati (uel, *artata*) *temporis congruant ſpatium?*

V.23. *Et quemadmodum clauſa capſa.*) Ea uerò ſuperioribus multò uitioſiora, neq; corrigi ita facilia. Periclitemur tamē ingenium. *Et quemadmodum clauſa capſa, alioue ſæpto diuerſi generis animalia, ſeparata quæque alienis, nihilominus in vnum corpus congregantur: ita cuiuſque clari operis capacia ingenia in ſimilitudinem & temporum & profectuum ſemetipſa ab alijs ſeparauerint?* Traiectionis aliqua licentia opus fuit, ſine qua locum qui conſtituet, is equidem rex eſto. Illud verò acutè dictum, *in ſimilitudinem ſeparauerint.* Vult autem, in diuerſis quibuſque artibus, vno tempore, profectu ſimili, ad eandem præſtantiam eminentiamque clara ingenia ſimul omnia perueniſſe, vt quamuis ꝓfeſſu diuerſiſſima, profectu alia aliis inuicemque ſibi omnia uideantur quam ſimillima. Ita diſſimilitudine quadam ſimilia, & ſeparatione à ſe, inter ſe fuere comparata. Locus hic certè non vulgaris, quem ita rectè me correxiſſe non diffido: quamquam & alia poteram ingredi via, ſi libertate liberet vti paullò maiore. Sed ne hoc quidem te celabo, ſi forte probabis impenſius. Ergo igitur omnia tibi ſic reſcribe, mihi modum priorem relinque. *Quis enim abūdè*

mirari poteſt, eminentiſſima cuiuſque profeßionis ingenia, in eandem formam, & in idem artari temporis congruens ſpatium: ut quemadmodum clauſa capſa, alioue ſæpto diuerſi: & reliqua deinceps, ut præmiſi. Non enim fruſtra chartam implebo.

P.22.V.7. *At nouam comicam Menãdrus.)* Eijcio, *comicam*: qua uoce quid opus, nullo cùm interuallo præceſſerit, *comoediam?*

V.10. *Neque imitanda reliquere.)* Eſt ne quiſquam ita hebes animo ſiue, ſiue oculis, *imitandam* qui videre nequeat ſcribendum?

V.11. *Philoſophorum quoque ingenia Socratico ore defluentia, omnibus, quos paullò ante enumerauimus.)* Et hic poſtrema delenda putem. quando enim aut vbi philoſophos enumerauit? aut legam, *quos quando enumerabimus?* Neque hoc ſententiæ diſconueniat, ſi ſcripturæ conueniat paullò magis. Tamen nec nimium mihi indulſi: & ſuſpicatus aliquando ſum, ipſam philoſophorum, de quibus ait, enumerationẽ perijſſe, vt lacuna heic ſit facienda, defectus index. quod nunc diffiĉile eſt ut mihi probem. Benè namque oratio ex ſuperioribus apta, & connexa mutuò videtur. Vnde fit, ut uel exterminanda verba paucula iſta ſint, uel corrigenda. quod ſi quis me felicius poterit, liceto.

V.17.

V.17. *Adeo quidem artatum anguſtijs tem porum.*) Nec iſtud ſanum: hoc erit forſan. *Adeo quidem artati ij anguſtijs temporum:* aut propter vocalium concurſum, traductim, *artati ij temporum anguſtijs*. De cetero, *nequiuerit*, an *nequiuerint*, legas, parũ mihi cura. Nec in eo enim ſitæ Græciæ fortunæ.

V.25. *Per Cæcilium, Terentiumq; & Afranium ſub pari ætate nituerunt.*) ſcribe iunctim, *ſuppari ætate*. Nam interuallo aliquanto ſe cõſecuti ſunt, &, ut noſter alibi loquitur, gradibus quibuſdam ætatis fuere dirempti. Ceterùm in hoc Comœdiæ cenſu Plautum non cenſeri miror, principem non vulgi, ſed principum eruditorum ſententia. cui quemadmodum multi, ſic noſter, ut eſt affectuum varius, ſæpe in alterutram partem nimius, iniquior fuiſſe videri poteſt.

P.23. V.9. *Vt delectari ante eum pauciſſimis.*) Sic expreſſi cum Aldino: recentiſſimum exemplar, *ante eſi*. qui lapſus operarum videtur, *etſi* cogitantium.

V.21. *Sed fortaſſe veriſimiles, inter quas has maximè.*) Concinnius, *interque eas has maximè*. Mendas ſimiles binas infra ſuo loco notaui. Omnium earum originem cernere cuiuis facile eſt, & erit.

V.22. *Alit æmulatio ingenia, & nunc inuidia*

dia, nunc admiratio imitationem (apage, *incitationem*)*accendit: naturaque, quod ſummo ſtudio petitum eſt, aſcendit in ſummum.*) Quid hic, *natura?* lege, *maturèque*. vti ſæpe & vbique ſcriptorum, voces hæ mutuiter errarũt. Sententia nihil clarius, nihil elegantius.

P. 24. V. 2. *Ita vbi aut præteriti, aut æquari eos poſſe deſperauimus.*) Fortuitam in meo libro mendam opinabar, cum poſtea in aliis & veterioribus eandem deprehendi, *præteriti.* Itaque nolui præterire, ut notari indignã: quæ dignior eo ipſo, quod præterita nec notata aliis. Nemo autem, cui paullulum aceti ſit in pectore, *præteriri* mecum non præoptabit. Non enim hoc vult auctor, cum præteriti nos ſumus: id multò minus, cum præteriti illi ſunt: verùm cum aut gradu illos antecedere, aut æquare nobis deſperatum eſt.

V. 12. *Vna urbs Attica pluribus annis.*) Interpolata hæc à variis variè. Ni mea ſcriptura verior eſt, pignus dabo in omnes fortunas meas. Totum locum ſic reſtituo. *Vna vrbs Attica pluribus annis eloquentia, quam vniuerſa Græcia operibus, floruit: vſque adeò, ut corpora gentis illius ſeparata hinc inde in alias ciuitates, ingenia verò ſolis Athenienſium muris clauſa exiſtimes.* Abolita quędam literarum ſyllabarumque affinitate, quædam aliò tradu

cta: omnia rectè, vt ſpero, nunc & ordine re poſita. Athenas, inquit longius dicendo, quã Græciam vniuerſam agendo floruiſſe. Et certum, ut quidam vult, de eloquẽtia ſolùm inſtitui comparationem: ſed inſtitui, quod neſcio idem ne ille putarit, cum rerum actione lectio, quam adfert, id certè non exprimit; manifeſtò & liquidò noſtra. Sed pro rebus geſtis *Opera* ponere, Velleio ut & alijs tralatitium. Ante paginas aliquot præceſſit de L. Paullo: *Vt ſi quis eorum inuideret operibus ac fortunæ ſuæ*. De Athenis bene ad meam ſententiam Cicero, Bruto. *Nam antequam delectata eſt Athenienſium ciuitas hac laude dicendi, multa iam memorabilia & in domeſticis & in bellicis rebus effecerat. Hoc autem ſtudium* (eloquentiæ) *non erat commune Græciæ, ſed proprium Athenarum*. In de Oratore, idem. *Atque illas omnium doctrinarum inuentrices Athenas, in quibus ſumma dicendi vis & inuenta eſt & perfecta*. Sed ille quidem & alibi innumeris locis. Iuſtinus lib. 5. *Patriam communis eloquentiæ* uocat: de eademq; idem ſic lib. 2. *Literæ certè ac facundia & hic ciuilis ordo diſciplinæ, veluti templum Athenas habent*.

V. 22. *Quæ vrbes, & multæ aliæ, talium ſtudiorum fuere ſteriles.*) Magis ridet, *vt multæ aliæ.*

aliæ. Cui tamen lectioni neminem adſtrinxerim, ne me ipſum quidem.

Hæc ad primum librū habui, lector: quæ quia modica ſunt, ne parum uidear liberalis, alia inſuper quædam aſpergam tibi corollarij uicem: pauca tamen & ipſa, & quæ in ſolum uenient. Terentii primùm locus occurrit, Heautontim. Act.4.Sc.1.

SO. Meminiſtin' me eſſe grauidam & mihi te maxumopere interminatum,
Si puellam parerem, nolle tolli? CH. ſcio quid feceris:
Suſtuliſti. Sy. ſi ſic factum eſt domina, ergo herus damno auctus eſt.
SO. Minimè: ſed erat heic annus Corinthia haud impura, &c.

Quibus in uerbis quis de uitio ſuſpicatus eſt? ineſt tamen, nec leue. ſed ita latet, haud facile ut ſe cuius prodat. Ego forte quadam uidi, neque alijs inuidebo, quin monſtrem, & è latibulo protraham, adeoque procul eijciam. Sic ſcribendum igitur edico omnibus.

Sy. ſic factum eſt: domina ego, herus damno auctus eſt.

Ita bellè, ita feſtiuè, nihil ut Terentiana ſcena dignius. Cum de uerbis uxoris ſublatam filiam coniiceret Chremes, quam interimi

uoluiſſet

uoluiſſet; aſtutus ſeruulus & mores mulierum optimè doctus, idem ſtatim coniicit, & ſecum, ſiue adeò ad ſpectatores, planè iſtuc eſt, inquit: mihi hera noua nata eſt, domino malum. Licentia emendationis, ut uides, minima; immò fermè nulla eſt. Nam τὸ *ſi* ex manuſcripti, & ueteris Veneti, quo & Muretum uſum uideo, auctoritate deletũ. *Ergo* in *Ego* unius literulæ ablatione conuerſum: cuius iactura quanto ſentẽtiæ pulcherrimæ lucro penſatur? Interponũtur Syri uerba uelitationi Chremetis & Soſtratæ: hæcq; non ſeruo reſpondet, *Minimè*, ſed marito. Retineri etiam poſſit, *Si ſic factum eſt.* quomodo idem Syrus infra: *Noſtra eſt, ita ſi eſt.* de quo, ut quiſque uoluerit. In eadem fabula, eodem actu, ſc. 7. perſonarum diſtinctio laborare mihi uidetur.

C. Quæſo, quid hominis es? M. quid? C. Iamne oblitus es
Inter nos quid ſit dictum de fallacia,
Vt ea via abs te argẽtum auferretur? M. ſcio.
C. Ea res nũc agitur ipſa. M. qd narras Chrẽe?
C. Imò hęc quidẽ, q̃ eſt apud te, Clitiphonis eſt
Amica. M. ita aiunt. C. & tu credis? M. oĩa.
C. Et illũ aiunt velle vxorẽ, ut cũ deſpõderim,
Des, qui aurum ac ueſtẽ atq; alia q̃ opus ſũt,
M. Id eſt pfecto: id amicæ dabitur. (cõparet.

Si diligenter omnia atque ordine conſideres, omninò non probabis, ut Chremes de Clitiphonis ſui amica prior ultrò excipiat Nam contentio certè omnis ita langueret. Nec alia item conueniunt; in quibus refellendis ne longus ſim, ponam tantum, ut uerè emẽdari iudico.

C. Ea res nunc agitur ipſa. M. quid narras Chreme?

Imo hæc quidem, quæ eſt apud me, Clitiphonis eſt

Amica. C. ita aiunt, & tu credis? M. omnia.

Simulabat aduerſum Chremem Syrus, Cliniæ ſe argentum fallacia ſua auferre ab Menedemo, cùm operam uerò daret Clitiphoni; ut ab ipſo. Nihil ſuſpicatus autem ille aliter, ad Menedemum uenit, quo cum interlocutus erat anteà, clam ut ſeruuli aſtu argentũ Cliniæ pateretur ab ſe, quod cupiebat etiam maximè ipſus, abſtrahi. Nunc Menedemus amicam eſſe Clitiphonis Bacchidem, & Cliniam ſuum recens inuentam Chremetis filiã uxorem cupere, id quod res erat, perſuaſus, mentionem de filia cum hoc inſtituit: qui quidem ex Syro paullò ante id futurum, etſi tenuiſſet, intellexerat. Suſpicaciſſimus igitur & cautiſsimus ſenex, qui argentum iam tamen Clitiphoni ad Bacchidem ferendum, etſi

etſi aliam, ac ualde quidem illam probabilẽ ob cauſſam, dederat; nunc balliſtam in Menedemum intendi ratus, orantem eum de filia increpat: & quid hominis es? inquit: an illius fallaciæ oblitus, de qua ante inter nos', ut pecunia circumducereris? Nam hoc nunc quidem agitur,& iam ſub cultro es, ut te attondeant. Tum ille, Qui uerò hoc poteſt? cùm amicam filius nullam habeat,uxorem tuam poſcat filiam? etenim quæ nunc ad me eſt Bacchis, amica tui Clitiponis eſt. Ita quidem illi aiunt, Chremes inquit: ſed tu ne audes credere?Hic Menedemus,Quidni credam? ut illi mihi quidem omnia tam perſpicuè atq; ordine narrant. Suſcipit Chremes, At ne fallaris, o bone,illum tuum Cliniam uxorem uelle aiunt, ut cum filiam ego deſponderim,tu argentum numeres affatim, quo aurum,ueſtes, alia omnia ad nuptias cõparet ſcilicet. Hæ illæ autem technæ, ut cũ obtinuerint,amicæ ſtatim detur. Ita ergo reſipiſcit alter: etſi fallũtur utrique in proceſſu comœdiæ, & hic quidem magis, qui quã maximè cauiſſe, itaq; firmiter ſe præmuniiſſe rebatur, ut fallaciis nullis peti poſſe, iam petitus tamen, & petendus porro amplius, uideretur. Etiam alia è Terentio pro mantiſſa ſupra conſtitutum adiiciam. Eunucho

P. 15. V. 14. *Vir auitis P. Africani, paternisq́; L. Paulli virtutibus ſimillimus.*) Nouiſſimè cuſi, *ſimillibus*: nō tam editoris cura opinor, quàm operarum incuria. lib. 2. *Qui Ti. Gracchum, idem Caium, fratrem eius occupauit furor, tam virtutibus eius omnibus, quàm huic errori ſimilem.* Pæne geminum hoc illi. Tamen ibidē placuit aliquando magis: *tam virtutibus ei* (ſiue etiam, *eius*) *omnibus, quam hoc errore ſimilem.* Nunc abſtineo.

P. 16. V. 1. *Magis inuidia imperij, quam vllius temporis noxiæ, inuiſam R. nomini.*) Cui dubium, rectius à me legi, *noxia*? nec igitur verbum addo, vt probem.

P. 17. V. 10. *Neque enim quiſquam hoc Scipione elegantius interualla negotiorum otio diſpunxit.*) Erit fortè, qui *diligentius* malit. Ego pro hoc idem iſtuc eſſe aio. idque atteſtabitur mihi, qui paullò diligentior fuit Gellii. Et verò *elegāter* quid eſt, niſi cum electu ſeu dilectu? quis *elegans*, niſi qui eligit, diligit, lectaque amat & vſurpat?

V. 17. *Vt capta Corintho*) Opera Corinthia in magna dignatione Romanis: æs ipſum præcipuè, quod orbe toto etiā nobile, ipſa opulentiſſimæ vrbis, vti Florus ait, iniuria & ruina factum pretioſius. Huc inter ſexcentos alios Propertius reſpexit. lib. 3. Eleg.

Arma

Arma Deus Cæſar.

Nec mihi mille iugis Campania pinguis aratur,

Nec miſer æra peto claſſe Corinthe tua.

Quem locum adduxi, ea potiſſimum cauſſa, ut à mendoſa doctiſſimi & acutiſſimi hominis emendatione uindicarem. Quid, inquit, eſt, *claſſe Corinthia æs petere?* potius *clade* ſcribendum: & hic nota de æris, auri, argentique uenis, Corintho incenſa, in commune fluxis, totaque memorabili miſtura illa refert. At uel puer uiderit, iungendum non *claſſe tua,* ſed *æra tua*: & dehinc, *claſſe petere.* quod diſſimulauit ille potius, ut acumen oſtenderet, quam non uidit, ut ultra vulgum nihil ſapere heic neceſſe foret. Eandem reprehenſionem non ſpero me quoque ſubiturum, ſi monuero, aut *miſer Corinthe,* pro homine Corinthio capiendum; quod ſanè duriuſculum uidetur: aut *miſera* diſertim ſcribendum, ut ad ipſam Corinthum referatur. Nam ad Propertium nulla cauſſa eſt cur trahas.

P. 20. V. 18. *Cui in demoliendo.)* Non placet ſanè & mihi, diſplicitum aliis, deriuatū pro primæuo: nec ſcribo tamen cum iiſdē. Simplicius ac nulla mutatione, conglutinatis ſaltem, quæ diſſiliere, ſyllabis malo, *Cui inde*

moliendo: id eſt, cum iam in eo eſſet, ut moliretur, παθητικῶς. Ita 1. Aen. Maro:

Triginta magnos voluendis menſibus orbes
Imperio explebit. Eclog. item:
Frigidus in pratis cantãdo rumpitur anguis,
Idem Georgicis. *Vritq; videndo Femina*.

Propertius item lib. 3.

Creſcit enim aſſiduè ſpectando cura puellæ.

Nec aliter Cicero ad Attic. li. 4. epiſt. 1. *Quo S. C. recitato cum continuò, more hoc inſulſo & nouo, plauſum, meo nomine recitando, dediſſet.* Illud denique ueterum ſcriptorum, *Ad impetrandum*, de quo Tullius epiſtola ad Pætum, eſt patiendi eodem ſenſu. Ne mirere autem paſſiuum etiam *Moliri*, exemplum tibi ecce è Iuſtino, lib. 38. *Quod ubi Ariarathes iunior moliri cognouit, grauiter ferens interfectorem patris per auunculum potiſſimum ab exilio reuocari, ingentem exercitum contrahit*. Poſſis quoque, ſi velis, *Cui inde molienti*. ſed in priori mecum acquieſces.

P. 21. V. 21. *In eam formam, & in idem artati temporis congruens ſpatium.*) Hinc ſi quis expedire ſe poteſt, miror: tam ſunt deprauata. magis, neminem emendaſſe ante me: tam ſunt nõ omnino difficilia. Lege à principio: *Quis enim abundè mirari poteſt, quòd eminentiſſima cuiuſque profeſſionis ingenia, in eandem*

formam

formam, & in idem artati (uel, *artata*) *temporis congruant ſpatium?*

V.23. *Et quemadmodum clauſa capſa.*) Ea uerò ſuperioribus multò uitioſiora, neq; corrigi ita facilia. Periclitemur tamē ingenium. *Et quemadmodum clauſa capſa, alioue ſæpto diuerſi generis animalia, ſeparata quæque alienis, nihilominus in vnum corpus congregantur: ita cuiuſque clari operis capacia ingenia in ſimilitudinem & temporum & profectuum ſemetipſa ab alijs ſeparauerint?* Traiectionis aliqua licentia opus fuit, ſine qua locum qui conſtituet, is equidem rex eſto. Illud verò acutè dictum, *in ſimilitudinem ſeparauerint.* Vult autem, in diuerſis quibuſque artibus, vno tempore, profectu ſimili, ad eandem pręſtantiam eminentiamq́ue clara ingenia ſimul omnia perueniſſe, vt quamuis ꝓfeſſu diuerſiſſima, profectu alia aliis inuicemque ſibi omnia uideantur quam ſimillima. Ita diſſimilitudine quadam ſimilia, & ſeparatione à ſe, inter ſe fuere comparata. Locus hic certè non vulgaris, quem ita rectè me correxiſſe non diffido: quamquam & alia poteram ingredi via, ſi libertate liberet vti paullò maiore. Sed ne hoc quidem te celabo, ſi forte probabis impenſius. Ergo igitur omnia tibi ſic reſcribe, mihi modum priorem relinque. *Quis enim abūdè*

mirari poteſt, eminentiſſima cuiuſque profeßionis ingenia, in eandem formam, & in idem artari temporis congruens ſpatium : ut quemadmodum clauſa capſa, alioue ſæpto diuerſi : & reliqua deinceps, ut præmiſi. Non enim fruſtra chartam implebo.

P.22.V.7. *At nouam comicam Menādrus.*) Eijcio, *comicam* : qua uoce quid opus, nullò cùm interuallo præceſſerit, *comoediam?*

V.10. *Neque imitanda reliquere.*) Eſt ne quiſquam ita hebes animo ſiue, ſiue oculis, *imitandam* qui videre nequeat ſcribendum?

V.11. *Philoſophorum quoque ingenia Socratico ore defluentia, omnibus, quos paullò ante enumerauimus.*) Et hic poſtrema delenda putem. quando enim aut vbi philoſophos enumerauit? aut legam, *quos quando enumerabimus?* Neque hoc ſententiæ diſconueniat, ſi ſcripturæ conueniat paullò magis. Tamen nec nimium mihi indulſi : & ſuſpicatus aliquando ſum, ipſam philoſophorum, de quibus ait, enumeratioñē perijſſe, vt lacuna heic ſit facienda, defectus index. quod nunc diffīcile eſt ut mihi probem. Benè namque oratio ex ſuperioribus apta, & connexa mutuò videtur. Vnde fit, ut uel exterminanda verba paucula iſta ſint, uel corrigenda. quod ſi quis me felicius poterit, liceto.

V.17.

V. 17. *Adeo quidem artatum anguſtijs temporum.*) Nec iſtud ſanum: hoc erit forſan. *Adeo quidem artati ij anguſtijs temporum:* aut propter vocalium concurſum, traductim, *artati ij temporum anguſtijs*. De cetero, *nequiuerit*, an *nequiuerint*, legas, parũ mihi cura. Nec in eo enim ſitæ Græciæ fortunæ.

V. 25. *Per Cæcilium, Terentiumq; & Afranium ſub pari ætate nituerunt.*) ſcribe iunctim, *ſuppari ætate*. Nam interuallo aliquanto ſe cõſecuti ſunt, &, ut noſter alibi loquitur, gradibus quibuſdam ætatis fuere dirempti. Cæterùm in hoc Comœdiæ cenſu Plautum non cenſeri miror, principem non vulgi, ſed principum eruditorum ſententia. cui quemadmodum multi, ſic noſter, ut eſt affectuum varius, ſæpe in alterutram partem nimius, iniquior fuiſſe videri poteſt.

P. 23. V. 9. *Vt delectari ante eum pauciſſimis.*) Sic expreſſi cum Aldino: recentiſſimum exemplar, *ante eſi*. qui lapſus operarum videtur, *etſi* cogitantium.

V. 21. *Sed fortaßе veriſimiles, inter quas has maximè.*) Concinnius, *interque eas has maximè*. Mendas ſimiles binas infra ſuo loco notaui. Omnium earum originem cernere cuiuis facile eſt, & erit.

V. 22. *Alit æmulatio ingenia, & nunc inuidia*

dia, nunc admiratio imitationem (apage, *incitationem*)*accendit: naturaque, quod ſummo ſtudio petitum eſt, aſcendit in ſummum.*) Quid hic, *natura?* lege, *maturèque.* vti ſæpe & vbique ſcriptorum, voces hæ mutuiter errarũt. Sententia nihil clarius, nihil elegantius.

P. 24. V. 2. *Ita vbi aut præteriti, aut æquari eos poſſe deſperauimus.*) Fortuitam in meo libro mendam opinabar, cum poſtea in alijs & veterioribus eandem deprehendi, *præteriti.* Itaque nolui præterire, ut notari indignã: quæ dignior eo ipſo, quod præterita nec notata aliis. Nemo autem, cui paullulum aceti ſit in pectore, *præteriri* mecum non præoptabit. Non enim hoc vult auctor, cum præteriti nos ſumus: id multò minus, cum præteriti illi ſunt: verùm cum aut gradu illos antecedere, aut æquare nobis deſperatum eſt.

V. 12. *Vna urbs Attica pluribus annis.*) Interpolata hæc à varijs variè. Ni mea ſcriptura verior eſt, pignus dabo in omnes fortunas meas. Totum locum ſic reſtituo. *Vna vrbs Attica pluribus annis eloquentia, quam vniuerſa Græcia operibus, floruit: vſque adeò, ut corpora gentis illius ſeparata hinc inde in alias ciuitates, ingenia verò ſolis Athenienſium muris clauſa exiſtimes.* Abolita quędam literarum ſyllabarumque affinitate, quædam aliò tradu

ċta:

cta: omnia rectè, vt ſpero, nunc & ordine re poſita. Athenas, inquit longius dicendo, quā Græciam vniuerſam agendo floruiſſe. Et certum, ut quidam vult, de eloquetia ſolùm inſtitui comparationem: ſed inſtitui, quod neſcio idem ne ille putarit, cum rerum actione. lectio, quam adfert, id certè non exprimit: manifeſtò & liquidò noſtra. Sed pro rebus geſtis *Opera* ponere, Velleio ut & alijs tralatitium. Ante paginas aliquot præceſſit de L. Paullo: *Vt ſi quis eorum inuideret operibus ac fortunæ ſuæ*. De Athenis bene ad meam ſententiam Cicero, Bruto. *Nam antequam delectata eſt Athenienſium ciuitas hac laude dicendi, multa iam memorabilia & in domeſticis & in bellicis rebus effecerat. Hoc autem ſtudium* (eloquentiæ) *non erat commune Græciæ, ſed proprium Athenarum*. In de Oratore, idem. *Atque illas omnium doctrinarum inuentrices Athenas, in quibus ſumma dicendi vis & inuenta eſt & perfecta*. Sed ille quidem & alibi innumeris locis. Iuſtinus lib. 5. *Patriam communis eloquentiæ* uocat: de eademq, idem ſic lib. 2. *Literæ certè ac facundia & hic ciuilis ordo diſciplinæ, veluti templum Athenas habent*.

V. 22. *Quæ vrbes, & multæ aliæ, talium ſtudiorum fuere ſteriles.*) Magis ridet, *vt multæ aliæ.*

uoluiſſet; aſtutus ſeruulus & mores mulierum optimè doctus, idem ſtatim coniicit, & ſecum, ſiue adeò ad ſpectatores, planè iſtuc eſt, inquit: mihi hera noua nata eſt, domino malum. Licentia emendationis, ut uides, minima; immò fermè nulla eſt. Nam τὸ *ſi* ex manuſcripti, & ueteris Veneti, quo & Muretum uſum uideo, auctoritate deletū. *Ergo* in *Ego* unius literulæ ablatione conuerſum: cuius iactura quanto ſentētiæ pulcherrimæ lucro penſatur? Interponūtur Syri uerba uelitationi Chremetis & Soſtratæ: hæcq; non ſeruo reſpondet, *Minimè*, ſed marito. Retineri etiam posſit, *Si ſic factum eſt.* quomodo idem Syrus infra: *Noſtra eſt, ita ſi eſt.* de quo, ut quiſque uoluerit. In eadem fabula, eodem actu, ſc.7. perſonarum diſtinctio laborare mihi uidetur.

C. Quæſo, quid hominis es? M. quid? C. Iamne oblitus es
Inter nos quid ſit dictum de fallacia,
Vt ea via abs te argētum auferretur? M. ſcio.
C. Ea res nūc agitur ipſa: M. qd narras Chrēe?
C. Imò hęc quidē, q̄ eſt apud te, Clitiphonis eſt
Amica. M. ita aiunt. C. & tu credis? M. oīa.
C. Et illū aiunt velle uxorē, ut cū deſpōderim,
Des, qui aurum ac ueſtē atq; alia q̄ opus ſūt.
M. Id eſt pfecto: id amicæ dabitur. (cōparet.

Si

etſi aliam, ac ualde quidem illam probabilẽ ob cauſſam, dederat; nunc balliſtam in Menedemum intendi ratus, orantem eum de filia increpat: & quid hominis es? inquit: an illius fallaciæ oblitus, de qua ante inter nos', ut pecunia circumducereris? Nam hoc nunc quidem agitur,& iam ſub cultro es, ut te attondeant. Tum ille, Qui uerò hoc poteſt? cùm amicam filius nullam habeat,uxorem tuam poſcat filiam? etenim quæ nunc ad me eſt Bacchis, amica tui Clitiponis eſt. Ità quidem illi aiunt, Chremes inquit: ſed tu ne audes credere?Hic Menedemus,Quidni credam? ut illi mihi quidem omnia tam perſpicuè atq; ordine narrant. Suſcipit Chremes, At ne fallaris, o bone,illum tuum Cliniam uxorem uelle aiunt, ut cum filiam ego deſponderim,tu argentum numeres affatim, quo aurum,ueſtes, alia omnia ad nuptias cõparet ſcilicet. Hæ illæ autem technæ, ut cũ obtinuerint,amicæ ſtatim detur. Ita ergo reſipiſcit alter: etſi fallũtur utrique in proceſſu comœdiæ, & hic quidem magis, qui quã maximè cauiſſe, itaq; firmiter ſe præmuniiſſe rebatur, ut fallaciis nullis peti poſſe, iam petitus tamen, & petendus porro amplius, uideretur. Etiam alia è Terentio pro mantiſſa ſupra conſtitutum adiiciam. Eunucho

Act. 5.

Act. 5. ſc. 1.

TH. Sceleſta, ouem lupo commiſti. diſpudet,
Sic mihi data eſſe uerba. quid hominis illic ē?
Py. Hera mea tace, obſecro: ſaluæ ſumus: hominem
Habemus ipſum. TH. ubi is eſt? PY. hem, ad ſiniſtram, non vides?
En. TH. video. PY. comprehendi iube, quãtum poteſt.

Et hic perſonarum collocatio peccat. quod nõ obſeruatum à quoquam hactenus, miror. Nam quid ita manifeſtè cõtra omnem rationem, quàm Thaidem iſta loqui, *Quid hominis illic eſt?* quæ quidem poſt ſtatim ex ancilla quærit, *ubi is eſt?* & hac mõſtrante demum ait, *uideo*. Diſtingue igitur:

Sic mihi data eſſe verba. PY. quid hominis illic eſt?
Hera mea tace, obſecro: ſaluæ ſumus: &c.

Dum Thais ſtomachatur & queritur, ecce interim Pythias aduenientem commodùm Chæream eminus uidet: ac ſecum primò noſcitabunda, qs illic homo eſt? mox agnito, ad heram, tace tace hera mea, adeſt homo; opportunè in nos ipſa præda incidit. Hoc quidem ita clarum, ut uel Thamyræ omnes non poſsint non uidere. quod legẽtes per otium ego & Bucretius meus, pariter uterque ani-

maduertimus: nec intereſt, vtri debere potius lector uelit. Ibidem quod ſtatim ſequitur:

TH. Quid illi facies, Stulta? PY. quid faciam, rogas?
Vide amabo, ſi non, cum aſpicias, os impudens
Videtur. TH. non. PY. tum, quæ eius confidentia eſt.

in eo quoq; lapſus forte & diſtinctionis eſt & ipſius lectionis. Nam quid, quod reſpondet Thais, *non*? quam uerò aptè illi ancillulæ ſequentia inferuntur? Veteres habent, *non eſt*: uitioſè ipſum quoque, ſed è quo paruus nobis radius obſcuræ ueritatis allucet. Scribo enim:

Vide amabo, ſi non, cùm aſpicias, os impudẽs
Videtur. monſtrum, quæ eius confidentia eſt?

Velut ſcena proxima: *Monſtrum, etiam ultro deriſum aduenit*. Facile quidem ex tribus illis, *non eſt tum*, confit *monſtrum*, & ſenſui nõ diſcrepat: non tamẽ aſſeuerare auſim germanum. quia latere aliud etiam uidetur, & habeo alias quoque ipſe plures coniecturas. enimuero earum nulla dum rei ſatis, uel magis, quam iſta, facit. Eiuſdem comœdiæ Act. 4. ſc. 6. de illo dubitaui.

T. O, mi Chreme. te ipſum expectabam:
Scin' tu turbam hanc propter te eſſe factam?
& adeo ad te attinere hanc
Omnem rem? C. ad me? qui? quaſi iſtuc.
T. quia dum tibi ſororem
Reddere, &c,

& potius iudicaui: *C. ad me? qui quæſo iſtuc?* quod notare viſum, etiamſi ſcitã ἀποσιώπησιν alteram non planè abnegem, neque quid intelligi Chremes velit, neſciam.

Eram adiecturus plura eiuſdem generis: ſed ad alios auctores deſcendens, vereor, ut redire ſatis maturè queam: neu copia te amplio re in faſtidium dem & languorem. Sed & hæc tibi ſatis, uel etiam nimia ſunt. Itaque ne ſiniſtra liberalitate vti videar, hic modus eſto. Forte erunt etiam, immò uerò futuros certò uideo, qui me & huius auctarij nomine, & aliorum omnium, quæ ſparſim aliunde Velleianis inſerui, grauiter accuſabunt. Sermones enim quorumdam iam percipio, qui aliena me nimia, & nimis alieno loco tra ctare inter ſe conſuſurrant. Et ſanè his quid reſpondeam, ambigo: niſi me cùm aliorum exemplo, quos idem feciſſe plurimos notum omnibus eſt, tum ea ratione tuear, quam initio duplicem poſui: quippe veritum me; ne

ieiunus

ieiunus labor in vno eſſet, ac voluiſſe eàdem auxilij opem aliquã pluribus afferre. Quod cõſilium nemo, niſi ingenio malus, aut voluntate in nos maliuolus, contemnet. Præter hoc tamen, alio quoque me impulſum nunc, etſi diſſimulare anteà conſtitueram, fatebor. Quædam ſub ſignis diutius eſſe pati non potui, & his locum, vbi ſe non obtulit, etiam ſponte quæſiui. Id vero, mi lector, ambitionem aut oſtentationem interpretari caue. Vrgebant me duo, grauia ſanè, & quæ animum quantumuis modeſtum vltra limites agere non minus meritò debuerunt, quam facilè potuerunt. Etenim nec omnem emendationum noſtrarum farraginem coaceruare vnũ in locum, eoq; reſeruare inſtitutis meis alijs conueniens erat: & periculum mihi faciendũm fuit vndequaq; iudicij doctorum. quod tentari non ita paucis, neque ijs vnius tantum generis, oportuit. Denique quid de loco illi tantoperè turbant? Nos ſuo quæque loco, vt volunt, tractare: id eſt, quæ in quẽque auctorem habemus, ad quemque ſeorſim dicere, non poſſumus: neque eſt, vt poſtulari id à quoquam debeat. Nec autem, meo animo, refert multum, vbi quidq; emẽdetur, dummodo emendetur. Neque tu

aliter ſentis, ſcio, intelligens lector: quem mihi item non diffido patrocinio tuo aduerſus Liuoris & Inſcitiæ calumniam adfuturum. Et hac te lege nunc mitto, ut reſpires paullum, ad reliqua plura acceſſurus alacrior.

VALENTINI ACIDALII IN P. VELLEI PATERCVLI LIBRVM II.

LECTIONES.

PAg.26.V.10. *Plura quam x. millia)* Manutij coniecturam contextui inferre non dubitaui. quid ea enim certius? aut vulgata lectione illa quid putidius? *nunquam x. millia plura, quam propriæ.*

V. 16. *Hic primus è Pompeijs conſul fuit.)* Parentheſin hãc ſuo loco excidiſſe arbitror, in quem retraho, ſcriboque: *Tum Pompeius (hic primus è Pompeijs conſul fuit) magni nominis virum, ad turpiſſima deduxit fœdera, nec minus.* &c. Cui ſenſus harum literarum aliquis eſt, à me penitus non diſſentiet. De hoc ipſo Pompeio primo eius nominis conſule

 infra

infra clarius, adhibita tẽporis luce. *Seu duæ, ſeu tres Pompeiorum fuere familiæ, primus eius nominis ante annos ferre C L X V I I I. Q. Pompeius cum Cn. Seruilio conſul fuit.*

P.27.V.9. *Tantis denique adornatus virtutibus, quantas perfecta & natura & induſtria mortalis conditio recipit.*) Formula gemina, propius ad libri finem. *Druſo Claudio, fratri Neronis, adoleſcenti tot tantarumque virtutũ, quot & quantas natura mortalis recipit, uel induſtria percipit.* Quis contentionẽ digna hæc iſta neget?

V.25. *Qui cenſor porticus in Capitolio fuerat.*) Aut legendum *fecerat*, quomodo alibi ante (nec exemplum adſcribo, quo quid eſſet ieiunius?) aut inſerendum, *molitus*, vel tale quid aliud. ſed hoc tamen præ cæteris, quòd paullò ſuperius eadem in re eodẽ iſto uſus eſt.

V.28. P. Africani patrui: is priuatusque.) Et hic Manutii lectionem amplexus ſum lubens, ſed & meritò. quo enim uſque legitimorum ſedem ſpuria iſta obſidebunt?

P.28. *V.1. Patriam cognationi præferens.*) Ita in Iuſtino legatus ad Antiochum Popillius, de quo ſuprà, oblato à rege oſculo, *faceſſere interim priuatam amicitiam iubet, cum mandata patriæ intercedant.* lib. 34.

V.4.

*V.*4. *Ob quas virtutes primus.*) Non potui non reprobare vulgatum, *ob eas*, præ hoc Aldino. Scilicet antiquè *cas* fuerat ſcriptum, conſuetudine *c* pro *q*, & contrà mutandi: id mox deinde ab inſciis in *eas* errore facillimo deformatum. Ab hinc altera linea, *circumdata* quoque eiuſdem reſcripſi, altero manifeſtè vitioſo in marginē, vt in his talibus quiſquiliis ſoleo, exturbato. Sic pariter & vera Velleio paullatim reſtituuntur, & vulgaria ſi quis requirat, etſi falſa, ei tamen exhibētur.

P.29.V.13. *Et P. Scipio Africanus Aemilianus.*) Deleo, *&*, repetitum è uerbi præcedentis ultima ſyllaba, *intermiſiſſet*.

P.30.V.6. *Quorum nouerca eſt Italia.*) Similiter Petronius in Eumolpiano carmine, quod uulgò inſcribunt, De mutatione Reip. Rom.

Aut qui ſunt, qui bella iubent? mercedibus emtæ,
Ac viles operæ: quorum eſt mea Roma nouerca.

P.31.V.12. *Quem moriturum miſerat militem, victorem recepit. tantum effecit miſtus timori pudor, ſpesque deſperatione quæſita.*) In vltimis deſperatio ſæpe in virtutem uertit militi, eſtque

Vna ſalus victis, nullam ſperare ſalutem.

Vnde illud iam in vulgi ore:

Heu quam timendus ille eſt, qui mori tutum putat?

Sed Iuſtinus inſigne Locrenſium exemplum memorat: cuius pauca verba non eſt alienũ adſcribere. lib. 20. *Omiſſa ſpe victoriæ, in deſtinatam mortem conſpirant; tantusque ardor ex deſperatione ſingulos cepit, ut victores ſe putarent, ſi non inulti morerentur. Sed dum mori honeſtè quærunt, feliciter vicerunt: nec alia cauſſa victoriæ fuit, quam quod deſperauerunt.* Tacitè huc quoque forſan reſpicit in Didone ſua Maro:

Verum anceps pugnæ fuerat fortuna: fuiſſet.
Quem metui moritura?

quod minus eſſe, quam dixi, ipſe tamen ſentio.

V.27. Longe maiora & acriora repetens.) Mutaturus eram *reputans*. mox preſſius aliquanto formula ſermonis conſiderata, me repreſſi. Eſt enim cuſum iſtuc idem cum primæuo ſuo, *petens*: quod vel ex eo perſpicias, non longè poſt quod ſequitur, interpretamento quaſi præcedentis; *æquè praua cupientem*. Et ſolemne bonis auctoribus, compoſitum eiuſmodi pro ſimplici uſitare: neq; tantum in vario ſignificatu veteribus *Re* præpoſitio, quod bene alij notarunt: ſed ali-

quando

quando etiam, ſi rectè ita quod ſentio eloquar, nullo. Addita namque verbis, eorum ſæpe vim nihil mutat, vt compoſitum inde ſi quod audias, ſenſum non niſi ſimplicis percipias. Paret hoc ex eo ipſo *Reſtituere*, de quo ad Velleium is quem dixiſſe me ſentio, eruditiſſimus iuuenis, Germaniæ noſtræ futurus ornamentum ſingulare, monuit: paret ex τῷ *Reddere*, quod locis pæne infinitis Apuleio, nec infrequenter alijs, eſt tantum *dare*. qui idem Apuleius *Reſurgere* quoque ſic poſuit, vt aliter non intelligas, quam *ſurgere*. lib. 5. Metam. *At Pſyche ſtatim reſurgentis eius crure dextro manibus ambabus arrepto*. Idem etiã *Recipere*, quod nec alijs infrequentius, pro *capere*. Apol. 1. *Audi ſis Tannoni Pudens, quã multa neſcieris, qui de piſcibus argumentum Magiæ recepiſti*. Denique *Repetere* ipſum, cuius cauſſa alia notamus, exemplum eſt huius rei clariſſimum, vt plura ſim omnino fruſtra collecturus.

P. 23. V. 13. *Scelus vnicum*) Rectè accipe, pro ſummo, & vnici velut exempli. quod monuiſſe ſatis, aut etiam fortè ſuper eſt: nimius vt certè futurus ſit vel minimus aliorum locorum in explicationem apparatus.

V. 21. *Quin tu hoc potius, inquit, facis?*) Anne potius erit, *agis*? Non affirmem: quã-

quam protritum illud, & quod in ore omnes habent, nemo aut pauci in mẽte, HOC AGE, ſic ſuadere videatur.

P. 34. V. 9. *Quod iam nullum eſſe, ſpatio annorum colligi poteſt.*) Plinius lib. 14. ca. 4. ſuo etiam tempore, & per annos ducentos fermè duraſſe teſtatur. *Durantque adhuc*, inquit, *viua ducentis ferè annis, iam in ſpeciem redacta mellis aſperi.* &c.

V. 22. *Adeo illi viri magis voluntatem peccandi intuebantur, quam modum.*) Seuerè, ſed herclè verè: neque conſtant aliter illa tremenda Iuſtitiæ ſacra. Non abſimiliter, *in maleficijs etiam cogitata ſcelera, non perfecta adhuc, vindicari; cruenta mente, pura manu: & ſufficere ad poenam vel meditari puniẽda*, ait 4. Florid. Apuleius, pænè vel ob hanc vocem alta voce exclamarim, noſter.

V. 28. *Non minus clarum exemplum, & adhuc vnicum Fuluij Flacci.*) Bucretius meus, has literas doctiſſimus iuuenis, indubitanter ſcribit, *& ad hoc vnicum*. Nota iam è Salluſtio, & plerіſque omnibus alijs hæc locutio, pro præterea: neque tamen non in multis etiamnum deprauata ignoratur. In Maudaurenſi Philoſopho eandem nos ſuo loco a corruptela vindicabimus.

P. 35. V. 20. *Namque Mucius iuris ſciẽtia.*)

Manutius

Man. *Nam Q. Mucius*: quod non improbo. Forte idē error in eodem noīe apud Florum lib.3.cap.21. *Namque Mucius Scæuola Pontifex veſtales amplexus aras, tantum non eodē igne ſepelitur*. Florentinus enim, *Nam cum Mucius*. è quo conijcere cuiuis facile: *Nam Q. Mucius*. Quippe τὸ *cum* non aliunde eſt niſi è τῶ *Quin*. dimidiato.

V.21. Mucius iuris ſcientia, quam propriæ eloquentiæ nomine celebrior fuit.) Non omnem ei laudem dicendi omnes detrahunt: quem Tullius quidem in Bruto *iuriſperitorū eloquentiſſimum* ſatis quam magnificè prædicat: oratorum tamen in numero non collocat. Sed quid *propria eloquentia* heic ſonat? Forte verius legerim, *iuris ſcientiæ propè, quā eloquentiæ nomine celebrior*. Fortè, poſui. nam nunc iam video, ſic me poſſe interpretari: vt eloquentiæ ſtudium, ſic laudem minus illi propriam, quam iuris ſcientiæ fuiſſe. Quod ut ſit, ut eſt quidem certè, non deero tamen eadem traiectione, nulla alia mutatione, ſic reſcribere: *iuris ſcientiæ propriæ, quam eloquentiæ nomine*. Denique ſi nihil velis mutare, ſaltem *ſcientiæ* legere ſuſtineas, utcunq; de cetero ſtatueris.

P.37.V.2: *Vt clariſſima, ita artata numero felicitas.*) Ita ne vero artata numero, quæ in

ſepte-

ſeptenariũ proceſſerit? aut laudationi cõue-nit, quod vti magnũ quiddã extollas, id parum eſſe ſimul dicere? Lego, nec quidquam hæſito, *ſacrata numero felicitas*. Septenarius numerus ſacer & myſticus, è quo conſtare omnia Pythagorici tradebãt. Hinc & Lucius noſter in aſini etiamnum facie, ante preces nocturnas, purificandi ſtudio, marino ſe laua cro tradens, ſepties caput fluctibus ſubmergit: *quòd eum numerum*, ait, *præcipuè religioni aptiſſimum diuinus ille Pythagoras prodiderit*. Eum locum poſui, magis quia memoriæ à recenti eius auctoris & ſatis diligenti lectione maximè erat obuius, quam quòd ex alijs aliũ anquirere, aut adeo vllum ponere, in re nota, neceſſum arbitrarer.

Pag. 39. V. 6. *Quibus nomen erat Raudis.*) Monitum ante me, veteres quoſdam *Raudiũ* exhibere. quod ego ꝓ nihilo minimè habeã. Eſt ea loquẽdi forma, de qua li. 15. c. 29. Gellius: allato è L. Piſonis Annalib. exẽplo. *L. Tarquiniũ collegã ſuũ, quia Tarquiniũ nomen eßet, metuere*. Quod & ipſe eſt imitatus lib. 17. c. 5. *Hiſtrio in terra Græcia fuit fama celebri, qui geſtus & vocis claritudine & venuſtate ceteris antiſtabat. nomẽ fuiſſe aiunt Polũ.* Nec ſecus de illo Senecę mihi videt: ep. 12. *Ideo Heraclet⁹, cui cognomẽ Scotinõ fecit orationis obſcuritas*.

V. 19.

V.19. Conſul armis compeſcuit.) Abundare putem vocem *Conſul.* quid enim ita opus erat, *conſulatus*, *quo conſul?* aut reponendum, *cõſilio & armis.* Sed tertia coniectura verisſima eſt; *conſularibus armis*. Nimirum heic quoque, vt pluribus noſtri locis, pridem animaduerſis, decurtatio illa vulgaris fraudem frauſa eſt. COS. enim nota, non *conſulem* tantùm, ſed & *conſulatum*, *conſularem*, quæque inde alia, omnia inquam iſta ueteri ſcriptura ſignauit: è qua poſt noui exſcriptores *Conſul* tantummodo concinnarunt. Eius exempla dat aliqua doctiſs. Scheckius: quem heic facē nobis alluxiſſe, ingrati aut inuidi ſimus, ſi negemus, immò verò etiam ſi taceamus.

Pag. 40. V. 23. *Immenſa illa & incognita.*) Mei res arbitrij ſit, *incondita* multo malim. Tu quoque cogita lector, & non noles, intelligesq; turbam, quæ temerè & gregatim circumfuſa comitabatur.

P. 41. V. 13. *Neque quiſquam in eam deſpicere poſſet.*) Non heic pertendam ſuſpicionē, quæ me initio prehenderat, *eſpicere* legendum. Video enim nunc propius, illud alterum quid uelit: etſi antiquum hoc plerumque ſic interpolatum ſcio. Sed exemplorum vim hic mihi non quæram, quibus iam tum alius eſt à me locus deſtinatus. E Iuſtino tamen

men haud parco bina promere, dubia mihi, vt eruditiorum iudicio vel erigãtur vel euertantur. lib. 2. *Interea rex velut ſpectator pugnæ, cum parte nauium in litore remanet.* In veteribus legi *expectatæ* monuit vir maximi nominis, & cui ille ſcriptor, quod alij fecerat, pæne idem paſſus, integritatis & ſalutis ſuæ maximam partem debet, Iacobus Bõgarſius. Inde fortean *eſpectator* verius ſit. Idem lib. 13. *expectabant* in vulgatis omnibus ſpectari notauit eo loco, vbi nunc: *Sed nec amici Alexandri fruſtra regnum ſpectabant*: ut ſuſpicari & heic liceat, *eſpectabãt* fuiſſe ab auctoris, alterum à deſcriptoris manu. Facilis enim ad mendam lapſus è ſcribendi conſuetudine priſca, qua *x* pro *s*, & contra poni nihil prorſus intereat. Hoc etiam cum alibi prolixè ago, tum hic breuiter vno Ciceronis exemplo libabo. Tuſcul. quæſt. 1. multa ex Platone conuerſa, quæ ad iudices morti iam addictus Socrates dixerat, in diſputatione Tullius recenſet: poſt illa, ſua pauca infert: *Et hoc quidem hoc modo. nihil autem melius æſtimo.* Hic Lambinus *extremo* reponit: ego hac uſus literarum inter ſe, ac diphtongi ſimul cum vocali ſimplici permutatione, ſcribo, *extimo*, quod eſt idem cum extremo. Qua de correctione dubitãdum quidem arbitror

nemini:

nemini: de ſuperioribus diſpiciant me ſuperiores, & in ijs ipſe præ cæteris Iuſtini iuſtiſſimus arbiter Bongarſius.

V.25. Vitauerant, vt ciues Rom.) Oratio cõcinnior eſt, ſi *&* pro *vt*, mox *reuocauerãt*, pro *reuocauerint* legas. Aut quod nunc primùm incidit, ſi relatiuam voculam immittas: *ut qui ciues Romanos*. Ac tum quidem *ut* pro *utpote*, quomodo frequenter, erit. *Qui* verò facilè ſequentis ſyllabæ contagione perijt: cum ἀρχαικῶς ſcriptum eſſet, *ut ci ciues*.

P. 44. V. 8. *Fluentem procumbentemque Remp. reſtituentibus*) Nõ optimè ad metaphoram, quæ continuari in his talibus amat, coniungi duo iſta, quæ vocant, participia videntur. Itaque iam labebar, vt *ruentem* ſubſtituerem. Nihilominus Virgil. quoque memini:

Ex illo fluere, ac retro ſublapſa referri
Spes Danaum

qui me inhibet & retinet. Sed commodùm Senecæ locus incidit, quem ex ea Metaphoræ ratione fortasſis emendabo. Libro ad Serenum, *Quod in ſapientem non cadat iniuria*. cap. 8. *Nihil humile concupiſcet, nihil flebit, qui rationi innixus per humanos caſus diuino incedit animo*. Ex *flebit* veluti fragmento colligo, quod ſcripturæ compendio amiſſum, *fluctuabit*. Nam tale quid illa poſtulant, quæ ex

oppoſito

oppoſito adiuncta, *innixus rationi, caſus, incedit.* Quoniam autem hic ſumus, alia quædam ſimul eodem è libro, vitioſa adhuc, ut videntur, perſanemus. cap. eod. *Si maximum illud, ultra quod nihil habent iratæ leges, ac ſæuiſſimi domini quod minentur, in quo imperium ſuũ fortuna conſumit, æquo placidoque animo accipimus, & ſcimus mortem malum non eſſe, ob hoc ne iniuriam quidem; multo facilius alia tolerabimus.* Antiquiores libri *quod* non agnoſcunt, agnoſcunt autem & *minantur*, non *minentur.* Vnde primum ſuſpicabar: *ultra quod nihil iubent iratæ leges, aut ſæuiſſimi domini minantur.* Quæ ſtructura ſermonis habet non modo maiorem elegantiam, ſed neſcio quã etiam viuidiorem efficaciam: *leges iubent, domini minantur.* Deinde *impetum* fuit cum magis probarem; nunc non item: poſtquam alibi ſic quoque loquentem Senecam iuueni: *In quo ius fortuna ſuum perdidit.* Cap. 10. *Alia ſunt quæ ſapientem feriunt, etiamſi non peruertant, vt dolor corporis & debilitas, aut amicorum liberorumq; amiſsio, & patria bello flagrantis calamitas.* Vidi ſcriptum alibi, *etiamſi non penetrant.* quod tum opinabar melius, ſed neque hoc nunc tamen certò. Illud certius. cap. 11. *Præterea cum magnam partẽ contumeliarum ſuperbi inſolentesque faciant &*

male felicitatem ferentes, habet quo iſtum affectum inflatum reſpuat, pulcherrimam virtutem cium. etc. Lego: *cū magnā partē cōtumelias ſup. inſol. fac.* quod corruperunt, *qui magnā partē* eſſe *plerunque*, ſiue quod aliter dicitur, *magna ex parte*, ignorarunt. Gell. lib. 2. cap. 29. *Amici iſti magnam partem ceſſatores ſunt.* Illud poſtremò certiſſimum. cap. 19. *Quis omnium eſt, qui non poſsit contumeliam facere, ſi quiſquam poteſt?* Scribo planè, *ſi quidquam poteſt.* Etāſ & alia non his grauiora, ſed quæ alibi referētur opportunius.

V. 12 *Romani victis afflictisque ipſi exarmati, quam integris uniuerſis.*) A valetudine metaphoram duci, innuere videntur iſta: *afflictis*, &, *integris*. in qua perſiſtetur aptius, ſi *exanimati* legeris. Verùm hoc inter ea cenſebis, quæ leuia ipſe & ſuperuacua cenſeo: nec id minus, quod ſequitur.

V. 21. *Eius claritudo intermiſſa eſſet.*) Si q̃ ad librum 1. de agentium verborum patiēdi ſignificatu dixi, probas; tuo periculo & hic lege, *intermiſiſſet.*

V. 27. *Petensque conſulatum, pæne omnium ciuium ſuffragijs factus eſt.*) Mihi neſcio quid rancidum hæc ſcriptura ſapit. nec abnuam, quin meo periculo potius ſcribas, *aptus eſt.* Proculcatū iam ex antiquitate verbū *apiſci.*

P.46.V.3. *Apud populum maximam quæſiſſet digninatem.)* Vt ſupra pro ſimplici compoſitum, ita hic pro cõpoſito ſimplex. *Quærere* eſt enim acquirere : neq; noſtro ſolum, ſed pleriſque probatis omnibus. Iuſtinus lib. 2. *Imperium Aſiæ ter quæſiuere.* lib. 1. *Regnũ quod fraude quæſierant.* At hic quidem trecentis locis, quæ cui bono quæram? Propertius autem, qui *ſectari, teſtari, vagari,* & alia talia, hoc pariter de Hercule :

dextra quum quæreret vrbes.

Maro ẽt in hac figura nõ infrequẽs. Aen. 10. *Auri atq; argenti memoras quæ multa talenta Gnatis parce tuis.* Georg. 4. *ultroque animam ſub faſce dedere.* Apuleius Apol. 1. *Meminerat Homerum Poetam multiſcium, uel potius cunctarum rerum apprimè peritum, vim medicaminum non mari, ſed terræ ſcripſiſſe.* Idem Apol. 2. *Improbo ac nefario homini per alienas literas falſum facere tentanti ne auſcultarent, ſibi potius audirent.* pro *adſcripſiſſe, &c, obaudirent.* Sed Propertij & Iuſtini mentione, memoria mihi refricatur locutionis ſimilis in vtroque. quam liceat hic mihi, quamquam ἀπροσδιόνυσον, proponere. *Brachia muri* alter bis dixit. lib. 5. *Si demiſſa Pyreum uerſus muri brachia deijcerent.* Ibidem. *In brachijs muri, quæ diruta fuerant, habitare.*

bitare. Alter *uiæ brachia* ſemel.

Scandam Theſææ brachia longa via.

Hinc nimirum, quod inſtar brachiorum porrecta in longum ſint, vt via, ſic & muri. Quin etiam Ouidius de Oceano in eundem modum: *Nec brachia longo*

Margine terrarum porrexerat Amphitrite.

Hanc mihi breuem peregrinationem beniuolè condona, lector: nunc ecce domum redeo, manſurus tamen non nimium diu.

V. 18. *Auctores nouarum peſſimarumq; rerum, inter quos Marium.*) Certa diuinatio, *interque eos*. Eadem menda Ciceroni quoque fortean inſedit, lib. 6. ad Att. epl. 3. *Quod ego nemini tribui negotiatori; non C. Vennonio, meo familiari; non tuo, M. Lænio; & quod tibi Romæ oſtenderam me ſeruaturum, in quo perſeuerraui.* Scribendum forte inquam: *quod & tibi Romæ oſtenderam me ſeruaturum, inque eo perſeueraui.* Niſi potius, ut cenſuit Bucretius noſter: *quod tibi Romæ oſtenderam me ſeruaturum, & in quo perſeueraui.* Aut aliter quoque etiam, ut vir clariſſimus, ſummæq; eruditionis, Ioannes Caſelius: præter quem qui literarũ hodie dignitatem & verum decus in Germania ſuſtineat, in tanta literatorum copia, vix habemus; cuique vt præceptori & amico omnem obſeruátiam, & quæ-

cunque à grato animo proficiſci queunt offi-cia ac ſtudia, debeo. Sic ille igitur: *id quod tibi Romæ oſtenderam, &c.* Et quoniam viri illius hoc foras eliminaui, ipſo quidē, fateor, inſciente, nec ſcio ſatis an & volente: neque enim ille hoc genus laudis affectat, quod etiā infra ſe exiſtimat, & itaque omnes in huiuſmodi auctorum loca cenſuras & obſeruationes ſuas inter legendum vltrò ac temerè naſcentes, quas magno alij venditarent, premit, non promit: familiaribus tamē, aut vlli adeò, qui vti frui velit, qua eſt humanitate, & aduerſum omnes obuia beniuolentia, nō inuidet: ſed quoniam, inquam, ſemel furtim proferre iſtud non ſum veritus, non ero verecundior deinceps in proferendo eiuſdem ex iiſdē Atticis epiſtolis, quas ipſius olim cōmēdatu ac mādatu primū amare ac volutare cœpi, etiā altero. Lib. 10. epl. 5. *Quod mihi mādas de Q. regendo, ἀρκαδίαν. tamē nihil prætermittam.* Inibi Græcam vocem variè alij interpolant: qui hanc ipſam retinent, illud minus conſiderant, non denegare prorſus Ciceronem ſuam Attico operam: qua in re uſurpari ſolitum, quod afferunt, adagium. Caſelius igitur, οὐ ῥᾴδιον, reſcribit. ſed ecce etiam iterum Bucretius ex manuſcriptorum lectione, εὐκλίαν, quā poſuit Cl. Turneb⁹ βαρυλίαν

iterumque

itemque ego, ut numerũ expleam, ἀργκλον.
Quæ lectiones tres vnum omnes ſenſum pariunt. Ac Cicero quidem ſæpe de difficultate eius negotij conqueritur. bis epiſtola ſequenti, magnum inquit opus eſſe, alia quadã, in eo viui incredibilem moleſtiarum. Harum igitur vna vera & ſincera Ciceronis erit ſcriptura. De mea, cedo Caſelianæ lubens merito: nec præferri eidem ſe vult Bucretiana: qui enim debemus uterque aut poſſumus aliter?

P.47.V.8. *Magno eiulatu expromenti indignationem caſus tanti viri.*) Quæcunque alijs, mihi verò mens ſedet, *expromens* vel *exprimens* legere. Vocis *Indignationis* explicationẽ & exempla vberiora dabo alibi, niſi fata, meis vſque adhuc ſemper aduerſa conatibus, obſtiterint.

P.48.V.22. *Opus erat partibus, auctoritate, gratia cuius augendæ C. Marium.*) Mirum ni rectius diſtingues: *partibus, auctoritate, gratia: cuius augendæ.* quamquam ſcio relatiuũ noſtrum ſæpe poſtponere. Sed abſque eo illud venuſtius tamen, & hoc, quia vetuſtius, vt ſubintelligatur, *gratia* uel *cauſſa*. hic infra: *Diſſimulata cauſſa conſilij ſui, commeatum ab ſocero atque eodem vitrico, acquieſcendi à continuatione laborum, petijt.* In hanc faciem

Gellius mihi emendandus lib. 10. cap. 24. *Is autem erit, perpetuæ veterum conſuetudinis demonſtrandæ gratia, verba ſolemnia prætoris ponere, quibus more maiorum ferias concipere ſolet, quæ appellantur compitalia.* Hic *gratia* illud à Gellio eſſe, credat, qui Gellium non nouit. Itaque ſic lege: *Satis autem erit, perpetuæ ueterum conſuetudinis*(potes eodem ſenſu, paullò alia figura, *conſuetudini*) *demonſtrandæ, verba ſolemnia.* Vbi & *ſatis* initio reconcinnaui,cuius prior ſyllaba,magno & ſententiæ & cohærentiæ cum prioribus intertrimento, interierat.

P. 50. V. 7. *Neque licentia immediocri ſæuitum, ſed excelſiſſimi quique.*) Tam apertam mendam fallere tam oculatos Argos potuiſſe? Nam ipſa ſe quidem verba refellunt. Quomodo mediocris ſæuities,quæ in tot taleſque viros variè graſſata? Nec εἴρωνα heic Velleium agnoſco. Sed emendetur quamprimum me auctore: *Neque licentia in mediocris ſæuitum, ſed excelſiſſimi quique eminentiſſimique* (ſic enim & heic malo) *ciuitatis viri varijs ſuppliciorũ generibus affecti.* Antiquus ſcilicet accuſatiui flexus errorem peperit, ut capiti vocis præpoſitio alluereretur, caudæ ſibilus præcideretur: cui tamen etiam verbi ſequentis initialis litera occaſionem fecit proniorem.

maiorem. Vtinam omnes in Velleium coniectaras noſtras tam facile præſtare æquis arbitris poſſim, quàm hanc probatum iri uel iniquiſſimis confido.

V.26. Concluſit ſe loco nuper calce arenaq; perpolito, illatoque igni, qui vim odoris excitaret.) Non abſimile exitij genus ſubiit ille in Mileſia fabella mœchus, quē aſtuta mulier, fullonis uxor, inopinato aduentu mariti & vicini turbata, ſubitario cōſilio, uiminea cauea ſubiectum contegit: & cauea quidem, ut ille deſcribit, *quæ fuſtium flexu in rectum aggregata cumulum, lacinias circumdatas, ſuffuſa candido fumo ſulfuris, inalbabat*. ſub qua iuuenis acerrimo grauique odore ſulfuris ineſcatus atque obnubilatus, intercluſo ſpiritu, difflucbat, & ex ingenio viuacis metalli, crebris ſternutationibus ſuccutiebatur. Sed quid ego hic & uerborum & narrationis ordinem carpo? Feſtiuiſſimam fabellam *dignamque auribus & tuo cachinno*, ex ipſo potius auctoris ore, nequaquam certè aſinino, accipe. Inuenies lib. 9. Metam.

P. 51. V. 9. *Et qui fuiſſet locuples, fieret nocens, ſui quiſque periculi merces foret.*) Deſideratur copula: qua inſerta lege, *ſuique quiſque periculi.* Infra & ſententia, & uerba, & horum ſtructura gemina: *Fieretque quiſque*

merces mortis ſuæ. Illud paullò diuerſius, ſimile tamen, quò ad ſermonem, ſupra: *Bellaque non cauſſis inita, ſed prout eorum merces fuit*. Simillimum hoc Flori lib. 3. cap. 13. *Sed hæc ipſa in perniciem redibant, & miſera Reſpublica in exitium ſuum merces erat*. Simile item Petronij ab alio ante nos allatum, itemque Salluſtij indicatum.

V. 10. *Nec quidquam uideretur turpe, quod eſſet quæſtuoſum*.) Fuit & ſupra illud huic prorſus ſimile. *Nec quiſquam ſibi putat turpe, quod alij fuit fructuoſum*. Vt uideas, quam ſæpe ſui ipſius ſit imitator Velleius.

P. 52. V. 15. *Tranſgreſſus deinde in Aſiam Sulla, parentem antę omnia ſupplicemque Mithridatem inuenit*.) Lego ex auctoris perpetua conſuetudine, *in omnia*. Id illi eſt, prorſus. Infra: *M. Lollio homine in omnia pecunię, quàm rectè faciendi cupidiore*. Superius item: *Meliore in omnia ingenio animoque, quam fortuna uſus*. quod uideri tamen dictum aliter queat. ita nempe, ut hoc libro alibi: *Segnitia ducis in occaſionem ſceleris uſus eſt*. Item. *Quippe cum ſemper ſomno & cibo in uitam non in uoluptatem vteretur*. Cuius præpoſitionis ut magis noteſcat elegans hic uſus, ecce alia quoque exempla duo. Hoc libro, ubi de Cæſaris & Antonij pugna: *Pro ſalute alter, in ruinam*

ruinam alter terrarũ orbis dimicauere. Et ead. pag. *Deſperata uictoria, in mortẽ dimicabatur*. Sed has minutias non libet ulterius ſequi. Illud addam, aliquando dubitatum mihi, *parentem* etiam, an *pauentem* rectius legerem.

V. 27. Forte Mithridatẽ pepulerat prælio.) Hic uerò quis dubitet, *forti*, ſcribendum? Neque enim puto, frequenti Propertio ritu, per ſecundam uocalem auferendi caſum terminauit abſque ulla neceſſitate noſter, ad quod poetam lex ſæpe carminis uideatur coegiſſe, quamquam eum ueteres imitandi plerunq; impulit lubido.

P. 53. V. 13. *Reuectus in Italiam.)* Non temerè nunc mutem, quod mihi primitus arriſit, *reuentus*. Nam & priori libro, *peruectus in Italiam*, & hoc inferius, *reuectus ad mare*, & aliàs ita ſæpius: quibus locis aut intentanda ſingulis eadem, aut abſtinenda ſimul omnibus nouatio. Cur intentetur autem? quaſi ex noſtra lubidine ſana etiam membra inuiolanda. Tamen quia ea forma priſca, & infrà liquidò uſurpata; neſcio quomodo mihi nõ de nihilo ſuſpicatus uideor. *Cæſar autem*, inquit infra, *reuerſus in Italiam, atque vrbem occurſus*. id eſt, cum occurriſſet. Ita *hominem aduentum*, Andria: *patrẽ ventum*; Phormione dixiſſe uolũt Terentiũ. Et quid notius eo legis

xij. tabul. exemplo, *Sol occaſus?*

P. 54. V. 17. *Optimo quoquo & ſaniſsimo.*) Magis ſincerum, quod ad marginem, *ſanctiſſimo*, non niſi quia magis ex uſu Velleiano. Si attendiſti, vbique ſanctos, ſanctiſſimos laudat, quos à uitæ integritate & morum priſca ſimplicitate cõmendat: ſanum, quanta mea memoria eſt, etſi laudis in ea uoce non minus aut tantundem etiam, nuſquam quemquam dixit.

P. 55. V. 7. *Aquas ſalubritate in medendisq; corporibus nobiles.*) In exprimenda cõnexione hac tota, recentiſſimã ſequor editionem, quæ antiquiſſimas. De ea tamen mihi quid videatur, hic non celo. Multi iam multimodis graſſati ſunt: ego forte non minus. Trigam lectionum afferam, quarum quam probabunt plurimi, eam ſum habiturus & ipſe probiſſimam. Placuit copulæ traiectio: *aquaſque ſalubritate in medendis corporibus nobiles*. Et ita bene quidem congruent membra iſta: *aquaſque, agroſque*. Placuit item eiuſdem minima mutatio: *aquas, ſalubritate in medendis quæ corporibus nobiles*. Denique ex inductis iſtis duobus, *ut potius*, ſi alterum retinendum, non diſplicebit lectio ſic concinnata: *aquas, ſalubritate potus in medendis quæ corporibus nobiles*. Tu quiſquis iudicio

vales,

vales, iudica: ego in tam ancipiti nimium tre pido. nec quæ deinceps, tango. Cl. Puteanũ potius audio, qui hic uidetur ſaniſsima.

V. 19. Et ne quid vnquam malis publicis deeſſet.) Acutè & argutè heic Bucretius meus: *Et ne quid iniquum malis publicis deeßet.* arbitror etiam uerè. Nam profectò tale quid uoluiſſe Velleium ſeries orationis reliqua oſtendit: & ſine eo languere mihi ſenſus neſcio quomodo uidetur. Ad mala publica iniquitatem acceſſiſſe vult, & miſeriam fuiſſe ſceleratam.

P. 56. V. 6. *Quantum huius gloriæ famæque acceſſit? nunc virtute eminet, patria latet.*) Fors erit, qui timidè mihi probatum, magis probet, *ſua virtute*.

P. 58. V. 1. *Magnificis prælijs.*) *Magnis* præoptat uir doctus. Vt quid autem? Magnificũ pro magno ſæpe, ſic tamẽ, vt innuere aliquid videatur magnificentius. Apul. de Dogm. Plat. *Quam etſi oratione* (ſic legemus, non *atione*) *diligẽti & magnifica inſtructam videbat.* Tullianum hoc ex Offic. quis puer neſcit? *Magnifica vero vox & magno viro ac ſapiente digna*.

V. 7. Cuius honoris vſurpatio per annos cxx. intermißa. nam proximus poſt annum quã Hannibal Jtalia exceßerat.) Quid hic pridem

alij,

alij,ſcio:nec detereor,quin proferam meum. Neque enim dubitet quiſquam, leuiori mutatione quæ corriguntur, ea vero propiora. Scribo: *intermiſſa iam protinus poſt annum, quam Hannibal.*

V.24. *Nec tamen in eos, qui contra arma tulerant, ſed in multos inſontes ſæuitum.*) Obſerua mihi, non muta, *tamen*, pro, *tantum.* Quæ particulæ, & cum his *tandem*, quomodo alterius altera, & vna omnium, omnesq; vnius vicem ſubeant in veterum ſcriptis, alibi mihi propoſitum diligenter oſtendere. Hic illud ſaltem Iuſtini ponam è lib. 2. *Lanæ ijs* (Scythis) *vſus ac veſtium ignotus: & quamquam continuis frigoribus vrantur, pellibus tamen ferinis ac murinis vtuntur.* Vbi collocatum ambiguè *tamen* videbit, qui accuratè verba penſitabit, ſic vt vtra potius, an adeo vtraque ſimul notione accipiendum, hæſurus ſit. Nam certè & *tamen*, illud inquam vulgatum, ratione præcedentis *quamquam*, & illud alterum, *tantum*, ratione ſententiæ requiritur. Hoc miſſo autem, eodem loco *uruntur* malim, vt fiat manifeſtior alluſio & colliſio verborum, huius ad illud vltimū ſimilis ſoni, *utuntur*. quam figuram non ſemel auctor idem ſtudioſè captauit.

P.59. V.19. *Sed ex dignitate conſtantiaque*

in

in illam conueniens amplitudinem.) Vide, ſi tam inſigni loco ſic felicius alijs medebor: licentius, ipſe agnoſco. ſed quid aliud vulneribus facias ita penitus adactis? Nec vnum hoc aut nouum in Velleio traiectionis exemplum. *Sed quæ in illam conueniens amplitudinē, dignitatem, & conſtantiam; fortunam quoque eius ad extremum vitæ comitata eſt diem.* Aut minus licēter ita: *ſed quæ dignitate & conſtātia in illā conueniens amplitudinem, fortunā.* hocq; poſterius teneam lubentius, ac tuear facilius.

P.60. V.5. *Pæne omnium votorum expers.*) Profectò non hæc tam ſincera lectio, vt non ſit verior Aldi coniectio, quæ fuerat eadē & mea. Nam ſequentia attende: virum ait fuiſſe Pompeium, liberum & immunem fermè omnib. vitijs, niſi maximū illud tñ eſſet, neminem quemquā parem ferre potuiſſe. Certò igitur *uitiorum* reſcribendum. Sic de Catone Porcio infra: *Oībus humanis vitiis immunis.* Exempla in alterā partē allata, ſi verè volumus iudicare, minus ēt cogemur, quā ad rem minimo minus facientia fateri. Taceo, quod quiuis videt, quàm illam ipſam lectionē inſequentia aduerſis veluti cornibus impugnēt.

V.17. *Gentis clarioris, quā animi.*) Locutiones geminas libēter, vt vides, noto; inter eas & hæc erit, ſed ſimilis quidem diſſimilis.

quippe in formam eandem, mentem cōtrariam. Infra igitur de Meſſala: *Qui vir animo etiam, quam gente nobilior.*

P. 61. V. 5. *Inuidiam rerum non ad cauſſam, ſed ad volūtatem perſonasq; dirigere.*) Etenim, ut eſt non multo poſt, *interdum perſona, ut exemplo nocet, ita inuidiam auget, aut leuat.* Et, *raro inuidetur eorum honoribus, quorum vis nō timetur: ſed, qui eos ſuo arbitrio aut depoſitu ri aut retenturi videntur, & modum habent in voluntate.*

V. 8. *Cuius Sulla imaginem ſine re reliquerat.*) Ita fidenter edidi, quamquam in nouiſſimis in unam vocem cooluerat, *ſinere*. quod vitioſum nemo tam ſtipes qui non animaduertat per ſe & corrigat. Nec ego de hoc vel monendum mihi putaſſem, niſi magis vitioſè haberi deprehendiſſem in exemplari Aldino, *in iure*.

V. 23. *Et pæne homine maior habebatur.*) Vulgatum hoc nec mihi diſplicet: quia tamē è Rhenano (*per omnia maiore vi habebatur*) alii tentant, ludam eandem & ipſe aleam: *per omnia maior æuo habebatur*: ſiue etiam ꝓpius ad ſcripturam, *maior æui*. quo de Græciſmo alibi, cum Deo. Sic autem ſæpe noſter in laudibus magnorum virorum: *ſui æui maximus, princeps, eminentiſſimus*: item *ſui & omnis*

omnis ſeculi optimus. quæ paſſim legenti ſponte occurrent. *Per omnia* verò crebertimum dicendi genus, idemque cum eo quòd ſupra tetigi, *In omnia*. Infra. *Per omnia repugnans naturæ ſuæ Caſſius*. Item. *Iulia per omnia tanti parentis ac viri immemor*. De ipſo Pompeio præclarè multis locis Tullius: ad hũc Velleij appoſitè, pro Cornelio. *In quo vno ita ſumma fortuna cum ſumma virtute certauit, vt omnium iudicio plus, homini quam decet, tribueretur*.

P.63.V 24. Sunt qui hunc capant.) Momēti ferè nullius eſt, quod dicam: dicam tamē, *hoc* legi ſincerius.

P.64.V 11. Et bello pæne inuictus, pecunia expellebatur cupidine.) Mancus Aldi conatus, ipſo fatente. Vide ſi ego fortius: *excellebatur*. id eſt, ſuperabatur. Mihi quidem verius, ſed & literis ſimul quod vim minorem inferat, excogitari nihil poſſe videtur.

V. 21. Neuterque ab eo quòd arguebatur, mentitus argui poßet.) Stabile mihi, legere: *neuterque adeò*. quæ vox eodem forte modo corrupta inferius, eodem reſtituenda. Vbi de Cæſaris nece: *Et libelli coniurationem nunciantes dati, ab eo neque protinus lecti erant*. Nam profectò efficacior oratio: *Et libelli cõiurationem nunciantes dati adeo, neque proti-*

nus

nus lecti erant. Hoc primum. Deinceps eſt, *quod arguebatur*, id ego potius quam retineã, mutem vel, *quod arguebat, id mentitus argui poſſet*: vel, *quod arguebat, vt mentitus*. Sic addetur *ut* (eſt autem, quaſi) leniendi criminis: & præter hoc, ſæpe ita παρέλκει. Ad alios non abeo, in noſtro maneo: qui infra: *totam victoriam vt ſuam interpretaretur*. Item: *Interdum ut ſupplicem commendabant, interdum ut pro pari loquebantur*: Non procul à principio huius libri: *At nunc ſi quis tanti habitet, vix vt ſenator agnoſcitur*.

V. 22. Nam neque Pompeius, vt primum ad Remp. aggreßus eſt, quemquam animo parem tulit: & in quibus rebus primus eße debebat, ſolus eße cupiebat.) De re notiſſimũ hoc Lucani.

Nec quemquam iam ferre poteſt Cæſarue priorem,
Pompeiusue parem.

Cui reſpondet Florus libr. 4. capit. 2. *Nec hic ferebat parem, nec ille ſuperiorem*. Queritur & ipſe Cæſar lib. 1. belli ciuilis. *Ipſe Pompeius ab inimicis Cæſaris incitatus, & quod neminem dignitate ſecum exæquari volebat*. Noſter paullo ante: *Ciuis in toga, niſi vbi vereretur, ne quem haberet parem, modeſtiſſimus*. Ibidẽ: *In ciuitate libera dominaque gentiũ,*

indignari, cum omnes ciues haberet pares, quẽquam æqualem dignitate conſpicere. De verbis; hoc muto: *quemquam omnino parem tulit.* neque quidquam verius. Eadem vox infra ſimiliter deſtructa, iterum aſtruenda. De C. Curione: *Cuius animo voluptatib. uel libidinib. neque opes ullæ, neq; cupiditates ſufficere poſſent.* Lego: *Cuius ãĩo uolupt.* hoc tñ incertius; ſed alijs forte: mihi ſane certum. Sunt item Apuleij loca aliquot in eodẽ mendo: quæ ad iſtã faciem mihi iampridem emẽdata, nunc hoc ipſo quaſi digito alijs demonſtrata, non vereor, ne noſtris *Quæſtionibus* præripiantur.

P. 65. V. 2. *Qui eos, vt libentiſſimè iniret, ita finiret æquo animo; & quod cupißet arbitrio ſuo ſumere, alieno deponeret.*) Scribe, *libentiſſimo.* Exin quadra orationis poſtulat: *& quod cupiſſet, arbitrio ſuo ſumeret, alieno deponeret.* Quod tamen nõ quiuis mihi aſſentietur: ſed is demum, qui diligenti veterum, quique minus veterum accuratè ſcripſere, auctorum lectione probè ſubactum habeat ingenium.

V. 4. *Et Lucullus, ſũmus alioq vir.*) Leges, *At Lucullus.* ſiue mauis. *Set Lucull9.* Hoc quoq; mẽdæ genus alibi multis exẽplis perſequor.

V. 25. *M. Cicero, qui omnia incrementa ſua ſibi debuit.*) Hinc ipſe Tullius in L. Piſonem, *Me cum quæſtorem in primis, ædilem priorem,*

prætorem primum, cunctis ſuffragijs populus R. faciebat; homini ille honorem, non generi: moribus, non maioribus meis: virtuti perſpectæ, non auditæ nobilitati detulerunt. Item Philipp. 7. *Quid enim non debeo uobis, Quirites, quem vos à ſe ortum hominibus nobiliſsimis omnibus honoribus prætuliſtis?* Sed & alijs locis ita de ſe, ut eſt hominis ingenium, frequentiſſimè.

V. 26. *Vir nouitatis nobiliſsimæ*) Hac quidem forma ſermonis nulla eſt alia Velleio familiarior: cuius exempla ſi velim aſcribere, neceſſe habeam omnes ferè paginas exſcribere.

P. 67. V. 1. *Vt ardore oris orationem omniũ, lenitatem ſuadentium ſocietate conſilij, ſuſpectã fecerit.*) Non dãno. malui nihilominus olim: *orationẽ omnium lenitatem ſuadẽtium, ſociati conſilij ſuſpectam fecerit.* quod nemo neget apertius: aptius ego non affirmabo.

V. 3. *Sic impendentia ex ruinis incendijsque urbis, & commutatione ſtatus publici pericula expoſuit.*) Vana ſcriptura vanum ſenſum gignit. Quæ pericula ex vrbis interitu & reipub. commutatione impendere dici poſſunt? immo erant hæc ipſa pericula, quæ Cato præuidebat, & Senatui tanta animi vi, tanto orationis ardore exponebat, vrbis ruina & incẽdium, ſtatusque publici mutatio. Diſtingue

igitur

igitur & ſcribe : *Sic impendentia, & ruinis incendijsque vrbis, & commutatione ſtatus publici pericula expoſuit*. quod quo genere dicatur, intelligat quiſque facilius, quam explicet.

V. 11. *At Catilina non ſegnius vota obijt, quam ſceleris conandi conſilia inierat.*) Varietas hic lectionum magna. Sed vbi multi conati ſunt, mihi non tam animus infringitur, quam inſtinguitur. Legam ergo; *mota obijt.* quod fateberis non inidoneum. Hoc enim vult, nō fortius conſilia ſceleris inijſſe, quàm obijſſe, cum mouiſſet. Formulæ huius locutionis apud hunc frequentes. Supra de C. Flauio. *Quæ peſsimè auſus erat, fortiter exſecutus*. De Cinna itèm: *Auſum eum, quæ nemo auderet bonus: perfeciſſe, quæ à nullo niſi fortiſsimo perfici poſſent: & fuiſſe eum in conſultando temerarium, in exſequendo virum.* Et hæc quidem in malam, iſta in bonam partem. De Cn. Pompeio ſupra: *Priuatis ut opibus, ita conſilijs magna auſus, magnificeque conata exſecutus*: Sed dum hæc ſcribo, ecce alia mihi nata coniectura, neſcio an verior, priori ſcio argutior: *nō ſegnius conata obijt, quam ſceleratius conandi conſilia inierat*. Penes eruditum lectorem utriuſque iudicium eſto.

P. 68. V. 2. *In ſuſpecti operis ſui carmine.*) Laus eximia Catulli, quam hodie multi ſunt

Suffeni Catulliani, qui deerunt; homines venuſti, dicaces, & vrbani, longè plurimos itē verſus facientes: ſed qui ſimul aut hunc ipſum aut huius ſimilē ex prima claſſe poetā attigere, caprimulgi rurſus aut foſſores videantur, adeoque inficeto omnes rure ſint inficetiores. tantum abhorrent ac mutant. Hoc tamen præter inſtitutum aut morem meum. *Suſpectus* ita poſitum vt in Apuleio *Conſpectus*. lib. 10. Metam. *Iamque rumor publicè crebuerat, quo conſpectum atque famigerabilem meis miris artibus effeceram dominū.*

V.7. Et conſecutus Salluſtium Liuius.) Anxium hic locus virum doctum habuit, niſi dicendum potius, habuiſſe ipſum ſeſe. Nā quid illo clarius? Non hic ſui æui poetarum tantum catalogum recenſet Velleius, ſed planè clarorum hominum, qui, ut ait, oculis ipſis etiamnum inhæreant. Supra, quò ille hæc retrahere nititur, æui aliquanto ſuperioris enumerauit, in quo non collocauit Liuium, neque per ætatem certè potuit, cuius gradibus viros eminentes diſtinguit.

V.21. Prior filius Tigranis, ſed diſcors patris.) Niſi me fallo, *diſſors patris*, ſcripſit auctor. Id eſt, diſſimilis: ut Propertio *conſors*, ſimilis.

Tu qui conſortem properas euadere caſum.

Nec

Nec alio ſenſu infra capio, & ſcribo: *L. Antonius conſul, vitiorum fratris ſui conſors, ſed virtutum, quæ interdum in illo erant, exſors.* quamquam nõ pugno, idem ſi cum vulgo & legas & intelligas. mihi opinari ita libuit.

V. 22. Mox ipſe ſupplex & præſens ſe regnumque ditioni eius permiſit.) Verbum reſti tuo notæ melioris, quam quod adhuc legis: *quæſens.* Id ſi hic probem conuenire, operam inanem ſumam: inaniorem, ſi exempla anquiram. Norunt iam omnes è Plauto & Apuleio, *Quæſere* blandientis eſſe, pro Orare: mutata canina ira in ſerpentinum ſibilum: à *Quærere.* ut ſolebant in plurimis. Atq; ita Bucretius meus obſeruauit in veteri Pariſienſi ſcriptum iſto quoque Terentii loco, Heaut:

Somnum hercle ego hac nocte oculis non vidi meis,
Dum id quæſo, tibi qui filium reſtituerem.

P. 69. V. 7. *Quæ omnis ſicuti Pompeio moris erat, redacta in quæſtoris poteſtatem.*) Rectè hoc notatum Pompeio non peculiare, ſed commune omnibus. Igitur ego, quod aliis minus tentatum, uoces aliter colloco: *Quæ omnis Pompeio, ſicuti moris erat, redacta.* Præpoſitionem omittere noſtro familiare. Supra de Ariſtonico: *ductuſque in triumpho, ſed M' Aquillio.* Et abhinc paullo poſt, vbi

nunc ſumus: *Gallias primum Domitio & Fabio intratas cum exercitu.* Quibus locis de ſuo tamen Aldus, nimis forte liberaliter, *a* præpoſitionem addit. Nam & puerorum, qui triduum aut amplius quid ſub Orbilio meruerint, cōſtructionis huius regula animi callent non minus, quam manus & coſtæ uirgis.

V. 17. *Quæ cuiuſque ductu gens ac natio redacta in formulam prouinciæ.*) Fatebor, malui: *cuius quæq; ductu*: neque hoc negabo, fruſtra. Eſt enim ſenſus, quæ & cuius ductu. Vt illud lib. 1. *Atque huic loco inſerere, quæ quoque tempore*: eſt, quæ & quo tempore.

V. 19. Notabimus, ut facilius è partibus ſimul vniuerſa conſpici poſsint.) Hic ego Delphicam mihi cortinam optem, non modo ut alienarum mirè variantium, uerum & mearū unius lectionum quæ uerißima ſit, uerare poſſim. Sed nequidquā opto. Tu qui Phœbi laurum memordiſti, ades age & reſponde de meis mihi. Placet coniungere cum prioribus? hoc quidem modo: *ſtipendia pacta ſit: notatis ut partibus, facilius ſimul vniuerſa conſpici poſſint*. An magis hoc? *Notabimus partibus, vt facilius ſimul vniuerſa conſpici poſſint*. *Partibus notare* eſt per partes ſeu particulatim notare. Sic ab aliquot lineis: *Inde variè poſſeßa & amißa partibus, vniuerſa ductu Augusti*

guſti facta ſtipēdiaria eſt. *In partibus* pro eodem. Infra: *Horum xvi. annorum opera quis, cum inſerta ſint oculis animisque omnium, in partibus eloquatur?* Nihil agimus. tertium dabo, in quo manebo, Apolline uolente. Exēplaris Aldini ſcriptura eſt: *notabimus facilius, ut quæ partibus ſimul vniuerſa conſpici poſſint.* Hinc ego nulla vocum mutatione, leuiſſima traductione, errantes & fluctuantes lectiones ſic ſtabilio: *vt quæ partibus notabimus, facilius ſimul vniuerſa conſpici poſsint.* Sententia pæne eadem eſt, quam pluribus extulit lib. 1. ubi colonias deductas enumerat. *Cum facilius cuiuſque rei in vnum cōtracta ſpecies, quā diuiſa temporibus, oculis animisque inhæreat; ſtatui priorem huius voluminis poſterioremque partem non inutili rerum notitia diſtinguere.* Poteram ſuperioribus adiicere plura, niſi eſſent & hæc nimia. quę ego ſimul uniuerſa notaui, ut quid partibus uerum, facilius conſpici poſſet.

P.70.V.3. *Certum recepit imperij iugum.*) Eleganter *certum iugum*, pro firmo & perpetuo. Sic Florus lib.4.cap. ult. *Certa mox fides & æterna pax cum ipſorum ingenio in pacis partes promptiore & cum conſilio Cæſaris.* Martiali *Certus* frequenter pro duro & obſtinato. lib. 5. in Marianum.

Nil mihi reſpondes? uxoris res agit, inquis,
Iſte meæ: ſanè certus & aſper homo eſt.

Lib. 1. ad Phœbum.

Fac rata vota patris. ſic te tua diligat uxor,
Gaudeat & certa virginitate ſoror.

Cicero epiſt. ad Att. 21. lib. 5. certum hominem, pro graui & moribus antiquis. Q. *Voluſium, tui Tiberij generum, certum hominem, ſed mirificè etiam abſtinentem miſi in Cyprum.* Sæpiſſimè & Propertius de Cynthia rigidiore, & in ira pertinace, cuius te exemplorum cõgerie non onerabo.

V. 10. *Cypro deuicta, nullis aſsignanda gloria eſt.*) Vſitatius erat, *Cypri deuictæ nullis.* niſi diſpectim legas potius, *Cypro de uicta.* Sed ecce imprudenti excidit *diſpectim*. uox tibi forte nouæ, mihi ſanè antiquæ monetæ: ſed nihilominus etiam nouæ. Alia enim figura hic à me percuſſa. In Gloſſis ueteribus, quas Henrici Stephani beneficio literaria Reſp. recuperauit, legim⁹: *Diſceptim*, σαφῶς, φανερῶς. mendosè abſq; dubio: uerùm iã aliquot annos eſt, cùm lux horũ ſtudiorũ & Germaniæ uniuerſæ Ian. Gulielmius, quẽ vnũ Galliæ & Belgicæ ſupcilio obducere poſſumus, emendandũ cẽſuit, *Diſertim.* Ego pace maniũ eius, quẽ uiuũ (ſeriò doleo) nec uidi per ætatẽ nec noui, mortuũ è ſcriptis uiſũ & notũ optimè,

amore

amore & honore pio veneror maximè, ſeorſũ ab hoc iudicio abeo: ꝓpiusq; forteã vero, minori certè licẽtia, cõijcio *Diſpectim*. Id erit à *diſpiciendo*, deq; eo dicetur, quod σαφὲς aut φανερὸν eſt, planeq; diſpici & perſpici poteſt. Hanc formam eius antiquam habes: nouam nunc à me indidi, modo hoc licere mihi putas per ſenatum Antiquariorum. Sed periculum ſubij, & formaui à *Diſpectum*, quod à *diſpeciſcor* eſt, notum non nimis ſupinis ſupinum. Sed hæc quoq;, mi lector, fuerit quędam velut ἐκβολὴ τοῦ λόγου: immo uerius ἐμβολὴ τῶν λόγων.

V. 22. Regis morte, quam ille conſcientia acciuerat.) Potius eſt, uel *ipſe*, uel *illi*. quod poſterius cenſeo potiſsimum.

V. 23. Creta, Metelli ductu, longiſsimæ libertatis fine multata. Et Syria Pontusque.) Diſtinguo & ſcribo: *fine multata eſt. Syria Pontusque.* quod quiuis verum ſtatim agnoſcet.

P. 71. V. 6. *Ignauum conferunt ſtipendium.*) Manutii coniectura non diſpliceat, niſi videatur ſuperuacua. Inſultat enim quodammodo auctor contumelioſa voce Gallis: qui bello celeberrimi & ante hac inuicti, nunc velut fracti & ignaui ſtipendium Romanis pariter cum aliis gentibus ſoluant.

V. 7. Ab eodem facta Numida.) Sequendi

Sol Italiæ Sigonius, & flos ſubnaſcēs Germa-niæ Scheckius. Alij nimium diuini ſunt, quos ſi imitari luberet, ne nobis quidem appoſitè aliquid comminiſci foret difficile.

P.72.V.26. *Tribuni legem tulerunt.*) Conſidera orationis & hiſtoriæ ordinem, & rectius, *tulerant*, videbitur.

P.73.V.9. *Itaque & Lucullus, memor tamen acceptæ iniuriæ.*) Striga, & ſiſte aliquātiſper ad illud *tamen*. Nec enim accipies vulgariter. Aut enim abundat in ornatum, quomodo in Propertio ſæpe: notāte omnis eruditionis principe Scaligero: aut quod nouitius ego, vereor ne & vitioſus cenſor iudico, poſitum ſignificatione τοῦ etiamnū, ſiue *adhuc*. Nimis nouè, inquies: ſed uide, opinionem vnde hauſerim. Eram in Atticis M. Tullij epiſtolis, quas amo cum ijs, qui vehementiſſimè. Inibi lib.4 Epl. vt hodie numerant, 16. locum iſtum legebam, à Mureto iam olim tentatum: *Quid aliud noui? & tamen, abſoluto Gabinio, ſtomachantes alij iudices, hora poſt, Antiocum Gabinium, neſcio quem è Sopolidis pictoribus libertum, ac accenſum Gabinij, lege Papia condemnarunt.* Eum corrigere tentabam & ipſe, non mihi ſatisfaciente viro, quem dixi, clariſſimo, ſi ita legeremus: *Quid aliud noui? etiam. Abſoluto Gabinio.*

loc Et eſt

Et eſt hoc quidem ex more Ciceronis, cum exhauſta iam ſcribendi materia, noua quærit literarum capita. vt vel fine ſextæ li. 2. *Aliud quid? etiam. quando te proficiſci iſtuc putes, fac ut ſciam*. Nec aliud ferè frequentius hac iſta cogitandi velut & captandi formula: *Quid? quid? etiam.* Poſtea viſum mihi, quod vulgatum, retinere, mutata leuiter interpunctione. *Quid aliud noui? & tamen. Abſoluto.* ut ſit idem cum illo altero *etiam:* quomodo capiendum fortè & epl. 6. lib. 10. *Meas cogitationes omnes explicaui tibi ſuperioribus literis. quo circa hæ ſunt breuiores: & tamen, quia feſtinabam, eramque occupatior.* Item de Senect. *Ceteraq; grauisſimè: notum enim uobis carmen eſt. & tamen ipſius Appij extat oratio.* Nec aliter Apul. Florid 4. *Nihil quidquam homini tam proſperum diuinitus datum, quin & tamen admiſtum ſit aliquid difficultatis.* Nam ſic in veteribus: quod hac forma ſe facilè tueatur à correctorum ſtilis. Propertij illud certè ſic intelligi velle tantum non clamat, lib. 2. Eleg. vlt.

Sed non ante grauis taurus ſuccũbit aratro,
Cornua quam validis hæſerit in laqueis.
Nec tu tam duros per te patieris amores:
Trux tamen, à nobis ante domandus eris.

Quorum verſuum primo ſcribi etiam malim

graui: ut graue aratrum reſpondeat duris illis amoribus: in qua oppoſitione vis eſt aliqua ipſius comparationis: quam eandem & aliter expreſſit eodem libro Eleg. *Qui nihilum*.

Ac veluti primo taurus detrectat aratra,
Mox venit aſſueto mollis ad arua iugo:
Sic primo iuuenes trepidãt in amore feroces,
Dehinc domiti poſthæc æqua & iniqua ferunt.

V.20. Hic nobiliſſima Iuliorum genitus familia, & quod inter omnes antiquiſſimos cõſtabat, ab Anchiſe ac Venere deducens genus.) Non incongrua lectio: ſed uel deierarim non Velleij. qui mihi quidem ſcripſiſſe ſic videtur: *& quod inter omnes conſtat, antiquisſima, ab Anchiſe.*

V.25. Munificentiæ effuſisſimus.) Legendũ *munificentia*, ut forma ſermonis uſquequaq; par ſit. Nam præceſſit, *uigore acerrimus, forma excellentisſimus.* Et hoc ad elegantiã ſtructuræ in oratione multũ facit. Aliàs ſcio noſtrum illud quoque locutionis genus amare, in quo & à nobis emendabitur. ſed qui, *effuſus munificentiæ,* latinè dici poſſe mihi perſuaſerit, omnia deinceps, quæ non ſunt, perſuadebit.

P.74. V.3. Qui denique ſemper & ſomno &

cibo

cibo.) Subijt aliquando Plautinum *quippini* reponere: *quippini? qui ſemper & ſomno.* Sed nec opus eſt, nec Plauti ore, quamquam illa uox & aliorum, noſter loqui fortaſſe uelit.

V.14. Diſsimilemque fortunæ ſuæ indutus habitum.) Sequar heic delicium illud humanitatis, & leporis vernuli fontem, Ian. Palmerium: quem cum nomino, ſubit animum idem ille dolor, qui ad Gulielmij noſtri mentionem. Ah fata. neutrum igitur fas fuit ſuperesse, qui ad ſolidam gloriam & ſuam & patriæ matureſceret? quæ inuidia, in ipſo flore ætatis uernantium ingeniorum indolem exſtinguere? Verè inuidia. Florere uix inceperat Palmerius; ecce à tergo Mors cum falce, & incidit rapitque nouellam Germaniæ ſtirpem, ne palmam doctrinæ ceteris populis omnibus raperet. Huic noua ſuboles Gulielmius ſuccreſcebat. non paſſa eadem peſtis & illum ſternit liuido telo, quo ſtrata ſimul ſeges omnis famæ: in cuius erecta ſpem & fiduciam Germania damnum alterius acceptum obitu iam ferebat facilius, & caput erigebat altius, vt infra ſe gentes alias deſpiceret. Heu, quam fruſtra. Deiecit verticem illum ſubita uertigine lethalis inuidiæ plaga, ne quidquam eſſet, quo non iactare ſe, ſed uel ſolari caſus ſuos poſſet.

Illi verò tamen viuunt viuentque, dum literæ viuent: nec abolere aut corrumpere fructus illos ſcriptorum vlla poterit Inuidia. quos quidem vterque vere primo tales edidere tãtosque, vt auctumnis aliorum, niſi tempore, quo & præcedunt ipſi, concedant nihil. Sed miſſo, qui me nunquam mittet, dolore, quo abrepti ab inſtituto ſumus longius; ſequar tandem Mellerum, melleum mihi ſimul & felleum nomen, & quomodo ille primus in Plauto nouam vocẽ repoſuit, *Simulus*; ita hic ego formatam ex ea reſcribere conabor geminam germanam; *Diſſimulus*. Nam obſecro, quid maiori cum elegantia erit, quàm ita ſi legamus? *diſsimulumque fortunæ ſuæ indutus habitum*. Habitu enim illo diſſimulabat fortunam ſuam, ne qui eſſet, noſceretur. Sic eo, quem dixi, Plauti loco, Trinũ.

Sed quis hic eſt, qui in plateam ingreditur,
cum nouo ornatu ſpecieque
Simula?

Species ſimula, ſimulata eſt & quaſi perſonata. Itidem *ſimulè*, prò ſimulatè legit idem ille in Quadrigario, cuius locum non parcam, ſed alia cauſſa, adſcribere. *Fabius de nocte coepit hoſtium caſtra ſimulè oppugnare: eum hoſtẽ delectare, dum collega id caperet, quod captabat.* Hic fuiſſe memini, cum auderem aliter:

cum hoſte deluctare. ſed debet retineri *delectare*, non vna ratione. Cuius ipſius verbi q̃d Palmerius ibidem exemplum affert ex Thyeſte Ennij:

Nec me Apollo ipſe delectat, ductat Delphicus.

in eo ſic potius videbatur: *Heu me. Apollo ipſe delectat ductat Delphicus*. ſiue *Hei*, aut *Væ*: aliudue quid tale. ut exclamatio ſit ipſius Thyeſtis, cõquerentis, adeo ſibi rem iã redijſſe, vt fides nuſquam ſit; ne apud Apollinem ipſum quidem, qui ſe vanis & incertis reſponſis ludos faciat. Poteſt etiam, *Nunc me Apollo*. Vetuſtè enim omiſſo *n*, & *o* vicem *u* exarato, ſcriptum fortaſsis, *Noc*: quod in *Nec* poſtea inſcitia commutauit. Sed hoc totum & coniectura & re ipſa leue. quippini? ſpicum è ſpicilegio.

P. 75. V. 11. *Lætusque nocturnæ expeditionis triumpho, ad ſuos reuectus eſt*.) Aliam diſtinctionem adhibuerim: *lætusque nocturnæ expeditionis, triumpho ad ſuos reuectus eſt*. Nã triumphum expeditionis non intelligo, aut intelligere nolo, ut vulgus. *Lætus* autem & *Lætor* genitiuo iungi, nemini nouum; niſi cui latinum cœlum non notum. Et quod ſequitur, *triumpho*; *cum* ſubintelligitur. ne id quidem inſolenter. Redibat Cæſar exultans & trium-

triumphabundus.

V.15. Tum idem enim Aſiam obtinebat.) Non aſſeuerabo rectius; *commodùm enim.* deterius negabo, quam quod alij afferũt. Quin edico nihil mutandum. *Idem* pro *Is* perſæpe in Apuleio, etiam Gellio: qui lib. 16. cap. 8. *Item quod illi* συμπεπλεγμένον, *nos vel coniunctum uel copulatũ dicimus, quod eſt eiuſdẽ modi.* pro, eiuſmodi. Nam exemplum ſubiicit. Vt appendix prouocabulo, *Dem*, ornatus ſaltẽ gratia addatur. Sed iam quid iis fiet uocibus, ex hac, ut & priori editione eiectis? Nam in uetuſtioribus: *Aſiam eam quam obtinebat.* Placet ne recipere & legere, *Aſiam eamdem?* ut formam, de qua modò, iteraue rit. Eam quidem Aſiam, interpreter illam oram Aſiæ ſeu partem. quomodo Cicero ad Att. lib. 5. epl. 21. *Iter igitur ita per Aſiam feci, vt etiam fames, qua nihil miſerius eſt, quæ tum erat in hac mea Aſia (meſsis enim nulla fuerat) mihi optanda fuerit.*

P. 77. V. 2. Viri in tantum boni, in quantum humana ſimplicitas intelligi poteſt.) Sic ferè ſupra de Paullo. *Virum in tantum laudandum, in quantum intelligi uirtus poteſt.*

V. 8. Nec minus diuerſo quoque tempore, ipſis exitiabilis fuit.) Leuis error leuiter corrigetur: *Nec minus, diuerſo quoique tempore:*

Omni-

Omnibus exitialis ſocietas,ſed diuerſo cuiq: tempore.

P.78.V.23. *Conſeruatæ patriæ pretium calamitate exſilij tulit.*) Minimo minus turpe monere,legendum: *calamitatem.*

P.79.V.10.*Idem P. Clodius ſub honorificentiſsimo.*) Voculas,*in ſenatu*,vulgò inſertas deleui. Sic monuit Iuriſconſultorum & Antiquariorum maximus, ipſa imo Iuriſprudẽtia & Antiquitas,Cuiatius: & inſcitè repetitas è ſuperiori verſu docuit.

P.80.V.6.*Inuictum par conſulum.*) Quomodo inuictum, video. ſed profectò aliter Velleium ſcripſiſſe,mihi ſubolet, neſcio vnde.neque ſum tam ſagax coniecturæ, vt veri veſtigia inueniam, etſi animum verto in omnia. Fortè, *inuiſum*: vt quorum occultam conſpirationem iam populus olfecerat. Fortè, *inuinctum*: vt ſimul reſpiciat, de quo ſimul agit, ad Cæſarem, cum quo hi potentiæ ſocietatem inierant. Inuinctos ergo dixerit, quaſi complices, & vinclo coniurationis mutuo innexos. Nihil definio.

P.81.V.14. *Septimo fermè anno.*) Menda hęc eſt,& nõ eſt. Antiqua.ſ.ſcriptura,pro *ſeptimũ fermè annum*: quomodo hodie velim reponi. De ſequentibus ita Florus lib.4.c.2. *Exinde quoniam mutuo metu tenebantur*,

F *Craſſi*

Craſſi morte apud Parthos, & morte Iuliæ, Cæſaris filiæ, quæ nupta Pompeio, generi ſocerique concordiam matrimonij foedere tenebat, ſtatim æmulatio erupit. Simillima Lucan. lib. 1.

P.83.V.14.Cuius animo, voluptatibus.) Supra *omnino* legendũ videri monui. quod quò conſidero magis, eò placet magis.

V.23. Et coaleſcentis conditiones pacis.) Parum forſan intereſt, ſed è conſuetudine Velleij verius, *cooleſcentis.* Sic infra: *Sepultis, vt prædiximus, bellis ciuilibus, cooleſcentibusque reip. membris, quæ tam longa annorum ſeries lacerauerat.* Venit hic in mentem Iuſtiniani loci, quem operæ pretium erit, à doctiſſimi hominis correctione vindicare. lib. 18. *Hoc igitur modo Tyrij Alexandri auſpicijs conditi, parcimonia & labore quærendi cito conualuere.* Mutat quidam, *coaluere*. minimè ad Iuſtini genium: cui *conualeſcere* ſignificat creſcere ſeu potentia augeſcere. lib. 3. ubi de Charillo Polybitæ filio & Lycurgo: *Medio igitur tempore, dum infans conualeſcit, tutelamque eius adminiſtrat, non habentibus Spartanis leges inſtituit.* Et ibidem paullò poſt. *His igitur moribus ita breui ciuitas conualuit.* Idemq; verbi reſtituo lib. 36. vbi de Aegyptijs & eorũ ſacris. *Semperque exinde hic mos apud Iudæos fuit, vt eoſdem reges & ſacerdotes haberent:*

quorum

quorum iuſtitia religione permixta, incredibile quantum coaluere. Indubiè ſuperiorum locorum exemplo,*conualuere*, ſcribendum.

P.84.*V*.28. *Et illa glorioſa, hæc terribiliora duceret.*)Coniectaui aliquando, *hæc verò vtibiliora*. Alterius enim,vt ſupra eſt,cauſſa melior videbatur, alterius erat firmior:apud alterum omnia ſpecioſa, apud alterum valentia. Quamquam nunc vulgatum non reijcio, & ſcio quo genere defendi poſſit.

P.85. *V*. 13. *Duce alijsque qui voluerant abire ad Pompeium,ſine dilatione dimiſſis, perſecutus Brundiſium.*) Leuiter hæc traijcienda ſic videntur: *ad Pompeium,dimiſſis, ſine dilatione perſecutus*.

P.86.*V*.18. *Quominus &, cum vellet, ipſe exercitusque claſſibus perueniret.*) Meo animo rectius; *& quò vellet.* alterum quam vim habeat, (non pudet fateri) neſcio.

V.28. *Quibus non Hiſpaniæ Gadibus natus, ſed Hiſpanus in triumphum & Pontificatum aſſurgeret.*)Fœdè corruptus locus,in quo alij & ante conniſi, non profecerunt hilum. Si eijcere iſta liceret, *ſed Hiſpanus*; rem factam habebam: *quibus homo Hiſpaniæ Gadibus natus,in triumphum.* Aliàs, mutabam: *natus, ab Hiſpanis in triumphum*. quod ſic probo,vt quod paullo plus,quã nihil. Etiam traiectio

mihi tentata: *quibus homo Hiſpanus, & Hiſpaniæ Gadibus natus, in triumphum*. Eamque non ſpernendam putem. Obiectum enim illi, Gadibus natum eſſe, in accuſatione, ut minus honorificum, ex Ciceronis oratione pro eodem paret. Occurrunt & nunc alii modi, quos premo, ne ſine modo vanum hoc diuinandi genus habeam. Fortuna quadam in talibus opus eſt, quæ conatus noſtros in hac arte, ſiue ſtudium eſt tantum, emendandi, ſæpius auerſa deſtituit, vbi reſpicere etiam propicia putatur. De ipſo Cornelio Balbo, quē ſuo modo noſter Balbum Cornelium, verſo nominum ordine, vt in alijs plerunque, (& hoc pridem homines docti accurratè notarunt) multa præclara Tullius memorat loco, quem dixi: ſed ante hæc tempora, & hoc facinus.

P.88.V.10. *Quos comites ei fortuna aggregauerat.*) Voces, *victores darent*, cōtra uirum doctum, ſpuriæ mihi & irreptitiæ cum elegātiſſimo Scheckio iudicatæ, damnatæ.

P.89.V.6. *Viri in id euecti, ſuper quod aſcēdi non poteſt.*) In laudibus Pompeij, Iuppiter, vt luxuriat ubiq; Cicero. cui innatum Pompeianarum partium amorem noſter ſcripſit. Poſt reditum in ſenatu. *Cn. Pompeius, omnium gentium, omnium ſeculorum, omnis memoriæ*

facile

facile princeps. Ad Quirites. *Cn. Pompeius vir omnium, qui ſunt, fuerunt, erunt; virtute, ſapientia, ac gloria princeps.*

V.26. Nuſquam erat Pompeius corpore, adhuc vbique Iubæ nomine.) Meam hic quoque ſymbolam conferam: *adhuc ubi ubique nomine.* Sic ferè dictum, vt *longe longeque, magis magisque, nimium nimiumque.*

P.90.V.14. Ibi primò varia fortunã expugnauit via.) Hoc quidem inſanum, cui nec medicina viri docti multum profuit. Ego uideor perſanaſſe: *Ibi primo varia fortuna, mox pugnauit ſua.* qua lectione quicumque lector nihil eſſe lectius fatebitur. *Sua fortuna*, de eo, cui Reſpiciens & Obſequens. Propriè verò de Cæſare, cuius omnibus conatibus fortunam ſubſcripſiſſe Cicero, ni fallor, alicubi dicit: & multi in hanc ſententiam alii cũ magna Cæſarianæ felicitatis admiratione. Itaque & noſter paullò antè: *Sequens fortunã ſuam Cæſar.* nec poſt longulè: *Sua Cæſarem in Hiſpaniam comitata fortuna eſt.* Noſtri autem Dij, venti, & conſimiliter de aliis, cum fauentes ad uotum & propitii, vulgata iam formula: qua illud Iuſtini quoque legi placet, lib. 2. *Magna igitur in pugnam euntibus alacritas animorum fuit, adeò ut cum mille paſſus inter duas acies eſſent, citato cuſu ante iactum ſagit-*

tarum ad hoſtem venerint:nec audaciæ eius,euẽtus defuit. Corrigo:*nec audaciæ ſuus euentus defuit*. Quoniam autem ad Iuſtinum iterum delapſi,ut ſæpe antea, ſumus, nõ diſcedam prius,quam ternas eodem è libro,ſed paruas, quod poſt Bongarſium,& Modium,viros maximè induſtrios & felices neceſſe eſt, maculas detergeam. Ante hunc locum, de Solonis ſimulata dementia,eſt. *factoque concurſu hominum, quo magis conſilium diſſimularet, inſolitis ſibi uerſibus ſuadere populo cepit, quod vetabatur*. Malim: *inſolitis ibi*. Etiam anterius, de Athenienſium origine. *Et quia non vt ceteræ, à ſordidis initijs ad ſumma creuere*. Diſtinctio ſaltem mutanda: *Et quia non,ut ceteræ,à ſordidis*. Ad finem libri propius:*Namque Athenienſes poſt pugnam Marathoniam, præmonente Themiſtocle, victoriam illam de Perſis, non finem, ſed cauſſam maioris belli fore, CC. naues fabricauerunt*. Tempus narrationi magis appoſitum,*fabricauerant*. Hæc ita breuiter,nam quid in talibus moram exigat?

P.92.V.14.Imponendo capiti eius.) Verè audax & indignũ facinus, præter mille alios, elegãtiſſimè Cicero.2.Philipp.narrat, & exagitat acerrimè cùm hac, tum inſequentibus fermè omnibus.

P.93.

P.93.V.3.*Ab eo neque protinus lecti erãt.*) Superius, *adeò*, legi. quod hic iterum moneo, ne temerè prætereatur.

V.25. Et illud decreti Athenienſium celeberrimi exemplum.) Iuſtinus lib. 5. memorat. Ipſum decretum μὴ μνησικακεῖν. de quo certatim hiſtorici. Quod ad Velleium; de tota re ipſe Cicero pręclariſſimè initio Oration. Philipp. primæ. *Nec vero vſquam diſcedebam, nec à Rep. deijciebam oculos ex eo die, quo in ædem Telluris conuocati ſumus, in quo templo quantum in me fuit, ieci fundamẽta pacis: Athenienſiumque renouaui vetus exemplum. Græcũ etiam verbum* (τῆς ἀμνηστίας) *uſurpaui, quo tum in ſedandis diſcordijs erat uſa ciuitas illa, atque omnem memoriam diſcordiarum obliuione ſempiterna delendam cenſui.*

P.94.V.3. De cuius origine, etiamſi præuentis & pauca dicenda ſunt.) Falſi ſuſpecta uox, *præuentis*. Nam quid ob hanc rem ſe excuſet? an aliorum omnium origines ante ipſum indictæ intactæ aliis, quas paſſim heic inſerit? aut cur non & ibi excuſat idem? Sed legendum arbitror, *etiamſi properanti, heic pauca dicenda ſunt*. Feſtinare ſe innumeris locis ait, quin & curſim, & in tranſcurſu omnia hæc ſcribere: adeoque opus ipſum appellat tranſcurſum. Sic ergo rectius morá excuſet.

cuſet. Nec à literis abitur longius, corruptionis originem ſi ſpectes, quæ intelligentibus obuia monſtrari non deſiderat. Quod ſi malis, etiam mihi uolenti erit ſcribere, *properāti, ſed pauca*. Illud tamen quoq; *Heic* & *Hei*, ſæpe in *Et* librariorum incuria deprauauit. quod eueniſſe & Propertii iſti loco cenſeo. lib, 3. Eleg. *Quid mirare.*

Quid? modo quæ noſtris opprobria uexerit armis,
Et famulos inter foemina trita ſuos,
Coniugis obſceni pretium Romana popoſcit
Moenia, & addictos in ſua iura patres.

Quamquam enim hic prius *&*, pro *etiam* defendi poſſit, non negabis tamen ardori orationis, & indignitati rei magis conuenire σχετλιαστικὸν illud:

Hei famulos inter foemina trita ſuos.

Idem accidit & Flori, quantum nunc memini, duobus locis. lib. 2. cap. 19. *In ſe conuerſis Marianis atque Sullanis, nouiſſime Pompeij & Cæſaris manibus, quaſi per rabiem & furorem & nefas ſemet ipſe lacerauit*. Certè enim corrigo: *quaſi per rabiem & furorem (hei nefas) ſemet ipſe lacerauit.* lib. 4. cap. 2. *Si moram belli, quatuor annis, & pro clade rerum breue tempus.* legendum pronuntio: *Si moram belli; quatuor annis: hei pro clade rerum breue*

ue tempus. Memini idem quoque in pluribus aliis: uerum nos ad Velleium. in quo quidem poterat & ſcribi, *breuianti*. Facit enim heic quaſi Breuiculum eorum omniũ, quæ in illis iuſtis uoluminibus toties tanta oſtentatione promiſſis, latè & copioſè perſecuturus fuit. Poterat denique, *prementi*: ad literas omnium proximè: id eſt, coarctanti, cohibenti. ut Virgil. *Et premere & laxas ſciret dare iuſſus habenas*. quamquam eadẽ uox huic etiam ſignificationi ſuſcipit aliquando contrariam. Sed laqueum coniecturis.

P.95.V.4. Omnem ordinem & necis & teſtamenti Brundisij comperit.) Ad marginem aliorum librorum, *ordinantem*. è quo nihil uerius, quam, *ordinem ante*, reponendum.

V.19. Maluitque auunculo & Cæſari de ſe quam vitrico credere.) Eradendum *et* fortaſſe cui uideatur. ego nego. Vis illi peculiaris ineſt. Maluit primo ut auunculo, deinde ut Cęſari, tanto uiro & tali, de ſe credere, quam uitrico, non ea fortè (ut ſolet non minor ſæpe uitricorum, quam nouercarum eſſe malitia) in priuignum uoluntate, neque ea prudentia & iudicio.

P.96.V.2. Antonij & Dolabellæ.) quæ duo capita *nata eſſe poſt homines natos tæterrima & ſpurciſſima*, Tullius inquit, 11. Philipp.

V.8.

V.8. Atque omnia pretio temperata, vendente Remp. conſule.) Malim, *Itaque*: uel ſi uidebitur, *Adeoque*. Nam expreſſum minimè placet. De re frequentiſſimè uehementiſſimo cum ſtomacho Tullius in Philipp. quarū ſecunda: *Cum domi tuæ turpiſsimo mercatu omnia eßent venalia*. Ibid. *Cuius domus quæſtuoſiſſima eſt falſorum commētariorum & chirographorum officina: agrorum, oppidorum, immunitatum, vectigalium flagitioſiſsimæ nundinæ*. Ibid. *Neque uectigalia ſolum, ſed etiam imperium pop. Rom. huius domeſticis nundinis imminutum eſt*. Ibid. *Omnino nemo vllius rei fuit emptor, cui defuerit hic uenditor*. Item. 3. *Vna in domo omnes, quorum intererat, totum imperium pop. Ro. nundinabantur*. Item 5. Sed quorſum Ciceronem exſcribimus? cuius integrę potius orationes, quam fruſta legantur.

P.98. V.3. Dum Reſp. conſtaret concordia.) Non conſtat lectioni ſua ſinceritas, ni *Reip.* ſcribatur.

V.15. Et D. Bruto, quod alieno beneficio viueret, decretus triumphus.) Niſi uigilans ſomnio, legendū: *quòm alieno beneficio viueret*: Octauij nempe, à quo Mutinenſi obſidione liberatus fuerat. Inuidiosè hoc Velleius.

P.99. V.24. Aſinius autem Pollio, firmus propoſito.) Si Velleij ſcripturā diuinando ſū

vn-

vnquam aſſecutus, heic me fruſtra minimè fuiſſe arbitror: *firmus propoſiti*. Merus amor, mereç deliciolæ noſtri, iſte ſermo: quo & pau cis ſupra lineis uſus, *irritus conſilij*. Alibi, *modicus uirium, & immodicus gloriæ*: aliaque ſimilia. quorum exempla & in aliis ſcriptoribus plurima, ueluti gemmæ inſignes, emicant.

P. 100. V. 12. *Quibus M. Tullius continuis actionibus æternas Antonij memoriæ inuſſit notas.*) In eandem ſententiam de re eadem ipſe Cicero, uerbis quoque ferè iiſdem, Philipp. 13. *Quem ego inuſtum uerißimis maledictorum notis tradam hominum memoriæ ſempiternæ.* Sed ante ea uerba malè illud cuſum eſt, in editione quidem recentiſſima Gothofredi, qua ſemper hoc tempore uſus ſum, fidei illa non prorſus optimæ: ſed enim alia mihi nul la præ manu, ad quam comparem, quæ inde neceſſe habeo depromere: Sic igitur ibi. *Pergit in mea maledicta; quaſi uero ei pulcherrimè priora proceßerint.* At ſcribendum erat: *Pergit in me maledicta*: quod neſcio an liquidò alii libri præferant. Mihi quoniam inibi eſſem, monere obiter uiſum: ut & illud, quod mox ibidem ſequitur. *Ego laniſta? & quidem non inſipiens. deteriores enim iugulari cupio, meliores uincere.* Hic, incertum quid, ad mar-

ginem

ginem editor conijcit. ſed quaſi cuiquā incertum ſit, certam lectionem, *equidem*, eſſe. Niſi ſi hic obſibilabunt mihi nouitii ſcribendi artifices, qui idem iſtuc eſſe ſubſtrepant: ut *Etquid* æquiualet τῷ *Ecquid*. Sanè hoc ſcio. ſed Dij male tam ſpinoſo hominum male feriatorum acumini. Quæ iſta tam profunda nouandi omnia cupiditas? quæ tam ſuperciliosa in nihili rebus oſtentatio? Doctos arbitremur, qui in his ſe iactant? Inſcitiam & ſtultitiam ſuam produnt. At enim antiqua, inquiunt, hæc ſcribendi ratio. Quid, ſi ego negem? Non enim probant diffracti, diſtracti iſti atque ipſa uetuſtate pæne conſumpti lapides, in queis paucula eiuſmodi, errore magis, quam ſcribendi aliquo more. Iam uerò aliud hoc argumentum: ipſam compoſitionis & originis rationem ita poſtulare. Sanè ſi illud ſequendum, vt eadem forma compoſita ſint, qua ſimplicia, cum reſoluuntur; omnes ſufflati annitamur *adniti* & *ſubflare* ſcribere. At quis vnquam veterum & ſanè ſapientium Grammaticorum tale quid præcepit? Ne diutius nuger, vno telo configam & conficiam omnes iſtiuſmodi ratiuncularum ineptiſſimas argutias. Sermo quidam tacitus ſcriptura eſt, & ſcripta vox imago muta viuæ vocis. Vt loquimur igitur, ita ſcribendum,

& ex

& ex pronuntiationis cōſuetudine moderanda conſuetudo ſcriptionis. Non autem aſperam illam veteres & confragoſam, quæ fit in compoſitione vocum ex cōſonantium vtrinque iungendarum concurſu, pronuntiationem amabant: oderant imò acerbiſſimè, & vitabant diligentiſſimè: lenitatem verò in omnibus ſectabantur & facilitatem, vt molliter verba fluerent, & ſermo placidè ſedati inſtar annis decurreret. Hinc ſi qua erat in componendis verbis auſteritas, molliebant & coaptabant inter ſe leni & leui quadā mutatione: cuius frequentiſſimum ac potiſſimum inter cetera illud genus, vt priorem cōſonantem poſteriori conformarent. Ita allicere, quam adlicere; colligere, quam conligere; & his reliqua ſimilia omnia malebant. Quid ergo ſcribere eadem omnia eodem quo dicuntur modo renuamus? De lenitate pronuntiatus, ut ad aurem iucundè verba & ſuauiter accidant, ſæpe Gellius agit, hoc loco ea nobis occaſione tali quodam in loco corrigendus. lib. 15. cap. 3. *Sed illud magis inſpici quærique dignum eſt, verſane ſit & mutata Ab præpoſitio in Au ſyllabam propter leuitatem vocis, an potius Au particula ſit propria origine.* Scribes, *propter lenitatem.* Sic paullò ſuperius. *Sed eam præpoſitionem, quo fieret vox*

pronun-

pronuntiatu audituque lenior, verſam mutatáq; eſſe in Au ſyllabam. Nec aliter lib. 16. cap. 6. *Tum longo uſu loquendi corruptam vocem eſſe, & ex Bidennibus Bidentes factum; quoniam id videbatur eſſe dictu facilius leniusque.* Vbi libri Stephanici quoque, *leniusque.* quam vocem ipſam libri tamen vetuſtiores prorſus ignorant. Sed hæc de re non maximi ponderis acerbiuſcula pauca iuuenilis mihi calor expreſsit, quibus non laceſſere magiſtellos inſanos volui, aut faſtum eorum reprimere, quem premere nemo valeat: ſed monere æquales meos, quorum plurimos ieiuno animo nouatam iſtam, pro antiqua, ſcribendi cõſuetudinem affectare video & doleo. Hinc ad Ciceronis locum reuertemur, quem nunc ſuccurrit aliter, & melius forſan emendari poſſe. Legam enim: *Ego laniſta? id quidem haud inſipiens.* ut ſubintelligatur, dictum, aut quid ſimile. Id namque innuit Cicero, non ineptè planè laniſtam ſe appellatum, qui quidem iugulari malos, uincere bonos cupiat. Sed non ante hinc abeo, quia commodè redire poſthac nõ erit, quam ex iiſdem Philippicis vnum etiam, ſi forte, mendum auferam. Fine ultimæ. *Cumque legio Martia princeps cum hoſtibus conflixerit, atque ita cum maiore numero hoſtium contenderit, vt plurimos cæde-*

rent

rent, caperent nonnullos; cumque ſine vlla neceſſitate pro patria vitam profuderint. Minimè conuenit, *ſine ulla neceſsitate*: quod quomodo interpolent, vidi: ſed opinor aptius, *ſumma neceſsitate*. Nam ſic ſolet in talibus rebus: *ſummo Reip. diſcrimine, neceſſario Reip. tempore*: & alijs modis, qui in ſententijs dicendis uſurpati.

V.17. Sed tribuni ſanguine commiſſa proſcriptio.) Mutaturus eram, *commiſta*. nunc exaudio, vt quaſi cum mortuo etiam commiſſa in luctam ſit proſcriptio. Hic quoque Gelliani loci recordor, quem meo more ponam, ut emendem, lib. 17. cap. 11. *Atque illam de qua Eraſiſtratus dixerit*, ἐπιγλωττίδα *non idcirco in eo loco conſtitutam, ne quid ex potu influeret in arteriam* (*nam pulmoni quoque fouendo rigandoque vtiles neceſſariosque humores videri*) *ſed appoſitam quaſi moderatricem quandam arbitramque prohibendi admiſcendiue, quod ex ſalutis vſu foret*. Lego, *prohibendi admittendiue*. Rectius enim prohibere & admittere inuicẽ opponuntur. ad hoc, idem verbum poſtea de re illa ipſa repetitur.

P.101. V.5. Plus Cæſarem patris, quam ſe amici vltione debere.) Niſi Grammaticorum genij mihi ſunt irati, certò *ultioni* legendum ſtatuo. Leue hoc quoque: at leuia iſta perſe-

qui,

qui,nõ tam mihi indecorum,quam reliquiſſe,alijs non glorioſum.

P.103.V.26.Nec minus ingenioſè nequã.) Nam & ita de Curione ſupra: *Suæ alienæque & fortunæ & pudicitiæ prodigus, homo ingeniosiſſimè nequam.*

V.27. *Cum ne in modica quidẽ ſeruare poſſet.)* Hoc ſi quis intelligere ſe profitetur, dubito: eum non intellexiſſe, qui emendare aggreſſus eſt,certò ſcio. Mentem ego loco reddam; hoc de me audacter: uerba ipſa Velleij germana, omnia non pollicebor. Sed lego: *cum in re modica nequitiem ſaturare non poſſet.* Optimè ſic orationis inter ſe membra cohærent,& ſententia fit, cui aliam auctor voluiſſe non poteſt. Cum in anguſtia rerum & egeſtate voluptatibus indulgere & explere libidines Cœlius nequiret, ad turbandam Remp. ſe contulit,& molitus eſt, quæ Velleius narrat. Verbum *ſaturare*, vtrum auctor hic poſuerit,ambigo: conuenientius excogitare mihi negatum. quod ſi quis poterit, à me gratiam inibit non minorem, quam toto de collegio literatorum. *Nequitiem* uerò hic germanam vocem,ſic videor affirmare poſſe, ut quod certiſſimum. Nec uero ipſa res dubitare quemquam ſinet, uim uerbi modo nouerit: quam diſcere uel è Donato, uel Gellio

poterit

poterit, ſi nouit minus.

V. 28. *Quippe peior illi res familiaris, quam mens erat.*) Et hoc idem infra de Rufo Egnatio repetit, ſolemni ſui ipſius imitatione. *Cum eſſet omni flagitiorum ſcelerumque conſcientia merſus, nec melior illi res familiaris, quam mens foret.*

P. 104. V. 10. *Incepto pari ſimilis fortuna Milonis fuit.*) Cuſum non moueo, de coniecectura noſtra ſaltem moneo: *Interfecto pari.* quod puto erit qui pro meliore lectione habeat. *Par* pro compare, collega, ſiue ſocio & æquali. Cicero in Piſonem. *Edicere eſt auſus cum illo ſuo pari, quem tamen omnibus vitijs ſuperare contendit.*

V. 15. *Quatenus autem aliquid ex omiſſis peto.*) Scripſit Velleius, *Quatinus*. Id illius & inferioris ſeculi ſcriptoribus eſt, *quoniam*. Docuit Feſtus. In Floro corruptè excuſa eadem particula quatuor locis. quæ ordine dabo & emendabo. Lib. 2. cap. 15. *Quippe per continuos decem & ſeptem dies vix potuit incendiũ extingui, quod domibus ac templis ſuis ſponte hoſtes immiſerant, vt quatenus urbs eripi Romanis non poterat triumphis, arderet.* Scribo ac diſtinguo, ut mihi uetus Florentinum exemplat præijt. *ut quatinus urbs eripi Romanis nõ poterat, triumphus arderet.* Ita eleganter &

acutè, vix ut quidquã uideatur poſſe ſupra. In ferculis triumphalibus, notum, vrbium, fluuiorum, maris, aliorumque ſimilium, victa quæ eſſent, ſimulacra geſtabantur: ſimul quæ inde capi & rapi potuiſſent, oſtentabantur. Ne quid de ſuis tale poſſet, omnia Carthaginienſes incenderant: ut quoniam urbs ipſa non poſſet Romanis eripi, triumphi materies tamen in ignem omnis iret. Vt magis hoc accipias, lege quod de Numantia idem Florus hoc ipſo libro, cap. 18. ad finem, ita ſcribit. *Nouiſſimè maximo duce oppreſſa ciuitas, nullum de ſe gaudium hoſti reliquit. Vnus enim vir Numantinus non fuit, qui in catenis duceretur: præda ut de pauperibus nulla: arma cremauerant. Triumfus fuit tantum de nomine.* Porrò lib. 3. cap. 8. eiuſdem Florentini auctoritate ſcribendum: *Quatinus Metelli Macedonici domus bellicis nominibus aſſueuerat, altero ex liberis eius Cretico facto, mora non fuit, quin alter quoque Balearicus uocaretur*. Horum exemplo non aliter ſcribi debuit lib. 4. cap. 11. *Furor Antonij quatinus per ambitum non interiret, et luxu & libidine extinctus eſt.* Vbi & *interierat*, forte ei particulæ magis appoſitum. Denique eodem lib. c. 12. *Sed quatinus ſciebat patrem ſuum Cæſarem bis traiecto ponte Rheni quæſiſſe bellum, in illius honorem*

concu-

concupij't facere prouinciam. Hos mihi licuerit è Floro libare floſculos: quibus ita reſtitutis maior acceſsit à nobis nitor, quàm ab ipſis mihi accedere poteſt honor. Iuſtinus id uerbi liquidò ſcriptum exhibet, lib. 12. *Iubentes eum ſolum cum patre ſuo Hammone inire bella, quatinus milites ſuos faſtidiat.* Ad quem denuò delapſus, non poſſum, quin eodem libro noſtra iterum opera fiat melior. De Alexandro, cuius luxuria milites commoti totis caſtris indignabantur: *A Philippo illum patre tantum degenerauiſſe, ut etiam patriæ nomen eiuraret, moresque Perſarum aſſumeret, quos propter tales mores uicerat.* Vbi quid uir maximus, eſt quidem in memoria, nec appoſitè illud nego: ſed mihi tamen viſum: *vt etiam patriæ nomen euiraret.* Nam certum, de luxu regis & mollitie tantum, non de ſuperbia, querela: ut qui quos armis ſubegerat, eorum uitijs ſuccumberet. Et aſtipulatur nobis, quod eſt abhinc non longè: *Maximè indignabatur carpi ſe ſermonibus ſuorum, Philippi patris patriæque mores ſubuertiſſe.* Hoc igitur ægrè exercitus ferebat, maſculum Macedonū nomen, belli fama orbe toto, cuius uniuerſi pæne imperium ſua militia regi quæſierant, celebre & terribile, morib. effœminatis Perſarum corrumpi, & ipſum uelut effœminari.

Nec de re plura;aut de uerbo aliquid ſaltem addam:de quo apud Nonium. Inde aliquanto longius. *Deinde quod primò ex Perſico ſuperbiæ regiæ more diſtulerat, ne omnia pariter inuidioſiora eſſent,non ſalutari, ſed adorari ſe iubet.* In manuſcriptis eſſe notarunt,*in primo.* quod ſcribe iūctim *inprimò*: vetus aduerbiū, nec dubium, quin à Trogo uſurpatū. è quo priſcæ,ut ipſemet ait,eloquētiæ uiro, auctor deſumpta antiquaria uerba ſparſim epitomę ſuæ inſeruit. Eandem uocem in Salluſtio & Plauto alicubi Palmerius repoſuit. Etiā hinc longinquius: *Oppidani inuictum ferro audientes, ſagittas veneno armant: atque ita gemino mortis vulnere, hoſtem à muris ſummouentes, plurimos interficiunt.* Scribo, *geminæ mortis.* Etenim non duplex vulnus, ſed in vulnere vis geminæ mortis, quà ab ipſis ſagittis, quà ab ſuperindito ueneno.

P. 105. V. 20. *Et Vatinius nulli nomini non eſſet poſtferendus.*) Correctores uelut agmine facto ruunt ad delendum iſtud, *nomini.* Ego ſi impetum ſuſtinere poſſim, iubeam quieſcere. *Nullum nomen*, eſt nemo. Sic vbiq; *nomen Romanum*, pro Romanis: rem vt pro nomine intelligas. Epicedio Druſi Albinouanus:

Fluminaq; & fontes & nōīa magna locorū.

pro

pro ipſis locis. Cæcilius apud Nonium in Deintegrare.

Nomē virginis, niſi mirum eſt, deintegrauit. pro uirgine ipſa. quem tamen locum aliter legebam, neſcio an bene, vt iocus efficeretur:

Nomen uirginis, niſi vir nō eſt, deintegrauit. Auſonius epiſt. ad Theonem:

Et iacula, & fundas, & nomina villica lini.

Obſcurus auctor, Diris:

Et caſti fontes, & felix nomen agelli.

Quo & ipſo in carmine, etſi non ſatis elegāti, iſtos verſus tamen per cauſſam hic emendabo.

Cur non & nobis facilis natura fuiſset?
Cur ego crudelem patior tam ſæpe dolorem?

Legendum conieci:

Cur non & nobis facilis natura? fuiſſet,
Non ego crudelem patiar tam ſæpe dolorē.

Fraudi fuit ἔλλειψις τοῦ *Si.* Et librarius cum *Non* deberet, *Cur* bis exarauit, quod vtrumq; præceſſerat uerſu priori. Hoc in Appendice Deum illum Criticorum, Scaligerum tetigiſſe non memini: de quo ſi ſuſpicio eſſet leuiſsima dubiæ memoriæ, perirent potius omnia mea, quam illi dictum, idem poſt illum dicere mihi perſuaderem, alijs illius ſcrinia compilare uiderer. Sed eiuſdem particulæ

omiſsio lucem inuidet Auſoniano loco, in Ecloga de Libra.

Diuinis humana licet componere. ſic eſt
As ſolidus, quoniã bis ſex de partibus æquis
Conſtat: & in minimis paribus tamen vna manet vis.

Senſus eſt: ſi fas humana diuinis cõtendere. qui ut clarius eluceſcat, diſtingue aliter, ut heic monſtrabo:

Diuinis humana licet componere; ſic eſt &c.
Ad Velleium ut redeam, ea uis eſt ibi defenſæ locutionis. Cum Brutus cuilibet ducum eſſet præponendus; Vatinius non modo non nulli duci, ſed uel alij cuilibet viliſsimo nomini, id eſt homini erat poſtponendus. Vt iam deſinant ſibi neſcio quas gloſſas ſomniare. Qui admittere hoc tamen nolet, potius quam deleat, liceat illi legere, *nulli omnium*. Nos retinebimus: & iam ad ordinem reuertemur.

P. 106. V. 1. *Aqua igniq;* interdi*ctum erat.*) Vt Cl. Delbenius cenſuit, vocem *damnatis* eieci. Quod cõſultò factum moneo, ne quis temerè exiſtimet.

P. 107. V. 3. *Neque puluere facies aut ſignæ denotari poſſent.*) Bucretius meus, *præ* deſiderari putat, atque inſerit: *neque præ puluere*. Et erroris quidem in eo facilis occaſio.

P. 109.

P. 109. V. 3. *Nobiliſſimæ ſimplicitatis uiri.*) Eam quoque formam ſermonis in noſtro ſæpicule eſt deprehendere. Ponit autem *ſimplicitatem* pro uniuerſa uirtute & priſca morum integritate, quam (ut de Scythis eleganter lib. 2. Iuſtin. prædicat) antiqui homines rudibus illis non tam bonarum, quam malarum artium ſeculis, magis ingeniis, quam legibus; magis uitiorum ignoratione & naturæ bonitate, quam uirtutum præceptis inſtitutisque diſputacium philoſophorum, coluerunt.

V. 5. *Occupatus nauibus, tum magno ſequentium conſilia ſua comitatu.*) Lego, *occupatis nauibus, cum magno.* Niſi forte potius eſt, *tam magno.* Obſeruatum aliis, *tam* pro ualdè noſtro frequentari: quomodo & Plautus dixiſſe uideatur: *Quia tractas tam.* ubi ſubintelligē ad explendum ſenſum aliud etiam aduerbiū opinantur. Apuleius mihi ſic etiam uiſus eſt, Apol. 1. *Iam cetera tam mirifica: quæ ſi tu legiſſes, magis mihi peram, quam nuptias Pudentillæ inuidiſſes.*

P. 110. V. 24. *Sed uirtutum quæ interdum in illo erant.*) Notabis & hic *Interdum* eſſe idē quod *Interim*: ut creberrimè in Apuleio: cuius unico exemplo contentus eſto. lib. 5. Metam. *Quati fores interdum, & frequēti clamorē*

ianuæ noſtræ pſtrepi. Nec aliter accipio apud Iuſtinum lib. 11. *Mouebat hæc multitudo hoſtium, reſpectu paucitatis ſuæ, Alexandrum: ſed interdum reputabat, quantas res cum iſta paucitate geſsiſſet, quantosque populos fudiſſet*.

P. 111. V. 24. *Quis fortunæ mutationes.*) In hanc ſententiam multi, quorum querelis omnia repleta. Pulchrè & Apul. lib. 1. Metam. *Næ tu fortunarum lubricas ambages, & inſtabiles incurſiones, & reciprocas viciſſitudines ignoras*. Aelianus lib. 4. Var. τὰς τῆς τύχης μεταβολὰς ait ὀξυῤῥόπους καὶ ταχείας.

P. 112. V. 8. *Vindicem Rom. imperij, futurumque eiuſdem Cæſaris filium.*) Præcedētia ad exemplar Scheckianum expreſſi, cum quo ſentiunt & libri probiſſimi, & viri doctiſſimi. In his, quæ attuli, copulam traijcio leuiter & interpunctionem: *Vindicem Rom. imperij futurum, eiuſdemque Cæſaris filium*.

V. 13. *Quod alieno teſtimonium redderem, in eo non fraudabo auum meum.*) Forma Apuleiani ſermonis, vt *in* ad ornatum abundet: qđ hic, quiſquis es, caue tollas. Nam ſic & Salluſtium & Virgilium alicubi locutos, clarum faciemus ſuo loco.

P. 113. V. 7. *Quo facto quiſquis æquum ſe præſtiterit.*) Facile cuique perſuaſero, imò ſibi quiſque ipſe, ſcribēdum, *Cui facto*. Fuit enim

vetus

vetus ſcriptura *Quoi.* vt & ſupra *quoiq;* repoſuimus, vbi pariter corruptum erat, *quoque.*

V. 15. *Natus obſcuriſſimis initijs parum habebat ſummam accepiſſe.*) Cuiuſuis fuerat emendare, *ſumma.* Nam eo genere ſolet, cum nihil additur.

V. 21. *Quem grauis vrebat infeſto mari annona.*) Fruſtra coniector, qui *urgebat.* Variè uſurpata ea vox: ſic tamen, ut cum à prima ſignificatione deſciſcit, per *affligere* plerumq; reddi poſſit.

V. 24. *Cum in naui Cæſaremque & Antoniū cœna exciperet.*) Mira omnia ſunt, niſi hic Velleio, *ecciperet,* ſcriptum fuit. *Accipere* enim verbum propriè in hoſpitiorum & conuiuiorum re: *Excipere* ſaltem in primo congreſſu & mutuis conſalutationibus. Hinc illa proculcata, *lepidè, pulcrè, benè accipere* in Plauto & alijs; vbi idem eſt, quod aliàs dicitur, *tractare.* Hinc & in minis illa non minus protrita, *male, malis ſeu indignis modis accipere.* Terent. *Indignis ſum acceptus modis.* Et in eo ambiguè ludit Venus apud Apul. lib. 6. vbi malā rem minatur Pſychæ. *Sed eſto ſecura: iā enim eccipiam te, vt bonam nurum condecet.* Ita enim ſcribo, quamquam adhuc in omnibus, *excipiam.* quod hic minimè conuenit, vt maximè eodem libro, poſt aliquot paginas:

Ad

Ad ipſamq; protinus Proſerpinã introibis: quæ te comiter excipiet ac benigne; vt & molliter aſſidere & prandium opiparè ſuadeat ſumere. Eſt enim de acceſſu & introitu. Sed ibidem obiter moneo, tollendum accentum à poſtre ma ſyllaba in *opipare*. Dixit enim Apul. *opipare conuiuium*, quod vulgariter *opiparum*: vt illi mos eſt vtroque modo adiectiuorum quædam formare: Sublimis & ſublimus, Illunis & illunus, Exoſſis & exoſſus: ac in Plauto reperire eſt eadem ex nota, Dapſilis & dapſilus. Porrò in Petronio etiam locus eſt, vbi Accipiẽdi verbum priſca illa forma reſcribi debere videtur. *Et ſi quis Deus manibus meis, inquit, Gytona imponeret, quam benè exſulem exciperet.* Videtur inquam ſic potius, *eccipe-ret*. Nam timidè hoc affirmo: quamquam nobiliſſimus Douſa iam ante nos *acciperet* molitus eſt reponere. Cuius ſi auctoritatem, noſtra reiecta timiditate; noſtram contrà ſcri pturam ex antiqua venuſtate, reiecta illius al tera ex ſordidiore vulgi vſu, ſequere.

V.28. In hoc pacis foedere placuit.) Neſcio quomodo mihi magis placebat: *Inito hoc pacis foedere.* quod niſi per te ſtabit, per me facile cadet.

P.114. V.6. Qui ad eum ex diuerſis cauſſis fugerant.) Et hic potius arbitrabar, *ex diuerſis ca-*

ſis caſtris. quod paullò firmius teneam, quam ſuperius.

V. 21. *Quas magnis momentis Labienus.*) Obſerua *momentis* pro motibus. quomodo & apud alios legiſſe ſic quaſi per nebuā meminiſſe videor. Nam exempla in promptu nulla. immo ecce tibi vnum Senecæ. Epl. 90. *Exemplum* (claui) *à piſcibus tractum eſt, qui cauda reguntur, & leui eius in vtrumque momēto velocitatem ſuam flectunt.*

V. 28. *Interim Cæſar per hæc tēpora, ne res diſciplinæ inimiciſſima, otium corrumperet militem.*) Alterutrum ſuperfluum eſt, vel *interim* vel *per hæc tempora.* Oro enim propter quid vtraque coniungantur? Sed ecce, aliud habeo. Neutrum delendum, vna minima uocula tranſpoſita: *Interim Cæſar, ne per hæc tempora, res diſciplinæ. Per hæc tempora* valet, ea temporum conditione, vt quibus in armis habere militem pro Rep. non neceſſe foret.

P. 115. *V*. 14. *Naualibusque adſueſcendo certaminibus.*) Actiuè poſitum *adſueſcere*, pro adſuefacere: vt apud Horatium quoque memini. ſed locus & ipſa verba in præſentia non ſuccurrunt.

V. 19. *Et per omnia extra dilationes poſitus, conſultisque facta coniungens.*) Simile quodāmodo illud eſt infra, de Pannonijs. *Itaque*

hercules

hercules nulla vmquam natio tam maturè conſilio belli bellum iunxit, ac decreta patrauit. Et poſt etiam de Arminio. *Opprimi poſſe Romanos & dicit & perſuadet: decretis facta iungit; tempus inſidiarum conſtituit.* Et aliquanto inferius de L. Cæditio & alijs dicit, *eos nec temerario conſilio, nec ſegni prouidentia vſos.* In hanc mentem notum lippis omnibus & tonſoribus Salluſtij ſcitum. quod quidem ſi ponam, diffidere aliorũ memoriæ videar, ſimul & iactare ea, quæ nemo neſciat.

P. 116. V. 7. *Quod poſtea dubia, & interdũ ancipiti fortuna geſtum eſt.*) Quid audio? anceps fortuna alia, quam dubia? hoc enim interiecta particula, *interdum*, innuit. ſed ea tra ducta, ſcribe: *dubia interdum & ancipiti.* Niſi tamẽ dicas, ancipitem eſſe periculoſam, & hac quadam ratione à dubia diuerſam. ancipitia enim ſine certo periculo tangi & tractari nequeunt: in dubiis non item eſt. Et hoc tamen putidum & puerile. Quin potius voculam traijciamus, vt monſtratum.

V. 13. Sub ipſius Cæſaris oculis.) Sic poſtea: *in ore atque oculis Antonianæ claſſis.* Apul. lib. 1. Metam. *Sub oculis tuis homo iugulatur.* Idem lib. 2. *Sub iſtis oculis miſer iugulatus eſt.* Seneca, in conſpectu & ſub ictu habere, dixit Epl. 73. *Adhuc eſt genus tertiũ eorũ,*

qui

qui ſapientiæ alludunt: quam non quidem attigerunt, in conſpectu tamen & (vt ita dicam) ſub ictu habent. Quod tamen à gladiatorum arte traductum videtur, qui ſub ictu habent aduerſarium, cum intectum & nudũ iã iam icturi ſunt: diciturq; ſub ictu eſſe, qui ictui ſe alterius expoſuit. Et ab ea mente Lactantius quoq; forſan lib. diuin. inſtit. 7. cap. 12. *Corpus igitur quoniam fictum ex ponderoſo & corruptibili elemento, & tangibile eſt & viſibile, corrumpitur atque occidit, nec uim repellere poteſt, quia ſub aſpectum & ſub ictum uenit.* Gellio autẽ (hoc, quia ita incidit, addo) *Ictus temporis* eleganter pro momẽto, quod nictu ictuq; oculorũ vulgò metiuntur. lib. 14. cap. 1. *Omnes tamen iſti aut hiantibus terris aut labẽtib. tectis, aut oppidorũ expugnationibus aut eadẽ in naui, fluctu obruti, eodẽ genere mortis eo demque ictu temporis vniuerſi ſimul interirent.*

P. 117. V. 13. Diſſidẽdo in conſilijs Cæſaris.) Venuſtius, *Cæſari*. *Diſsidere* cum dandi caſu pro auferendi cum præpoſitione. Sic in multis uerbis, & vero etiam nominibus: *alienare, alienus, alius*: & multa talia, de quibus dicendi non hic locus.

P. 118. V. 7. *Spoliata quam tueri nõ poterat dignitas.)* Alij, *intueri*. Fortè, *vi tueri*. Niſi illud ipſum ita formatum, vt Apuleio ſolens,

ſuperaddita præpoſitione. Nam paſſim apud hunc, *incognoſcere, inconcupiſcere*, & id genus plura.

V. 18. *Quæ hodieque ſingulare & ſalubritatis inſtar.*) Feſtus Pompeius ab *Inſtar, inſtaurare* deducit: quoniam illud inſtaurari proprie dicatur, quod ad formam ſimilem exemplo priori reducitur. Hic uero *Inſtar* non exemplum eſt, neque paſſiuè pro eo capitur, quod eſt inſtauratum; ſed enim actiuè, ut quod inſtaurat; heic nempe ſalubritatem.

P. 119. V. 1. *Qua æſtate Cæſar tam proſperè Lepidum.*) Veſtram fidem, Muſæ, quam turpiter locus elegans maculatus, an mutilatus. Tentauit induſtria ſingulari Scheckius: *Qua æſtate Cæſar tam proſperè in Lepidum in Sicilia, pæne fortuna in Cæſarem & Remp. militauit ad Orientem*. Et in hoc ſecutus librum Bonhommæi: poſt quem tentemus & nos indidem, ſi quid forte poterit clarius extricari. Sed libertate mihi opus eſt paullo maiori, quam non ex mea cupidine, ſed uſu ſumam Velleij. Ergo ita auſus fuerim: *Qua æſtate quã Cæſari proſpera in Lepidum in Sicilia, tam ſcæua fortuna in Cæſarem & Remp. militauit ad Orientem.* quomodo conficitur idonea maximè & aperta ſentẽtia. Verum enimuero alios etiam medicos deſiderare uidetur hic locus,

& non niſi ſcriptos codices: ſine quibus qui conabitur, quidquid erit quod præſtiterit, itidem incertum erit, vt quod vel ego, vel ceteri omnes omnes attulimus.

P.120.V.23. *In cõuiuio refrigeratus ab Antonio.*) Ni fallor, eſt heic *Refrigerare*, quod Plautus dicit, *Frigidam ſuffundere*.

P.121.V.24. *Inde illius exemplo vir audax Dollabella.*) Placet, quod ab amico acceptum Scheckius ponit, ſed mihi inſuper traijcienda vox vna videtur. Itaque adeò totum illud ſcribam: *Rex Amyntas meliora & vtiliora ſecutus maturè: inde illius exemplo Dolabella, virque clariſſimus* &c. Quod me licere mihi in alieno uoluiſſe, nec humaniſsimus Scheckius, quem quia in hac literarũ humanitate tantus eſt, non temerè ſic appello, nec ipſe lectiſſimus Klockius, inuiſi mihi vterque, non ignoti tamen è doctiſsimo alterius ſcripto, iniquè, ut ſpero, immò ut de talibus confido, ferre ullo pacto aut uolent aut poterunt.

P.123.V.12. *Quid ille dies terrarum orbi præſtiterit, ex quo in quem ſtatum peruenerit fortuna publica.*) Manutius, *ex eoque*. qui etſi veriſimiliter, ueriſimilius ego, *exque eo*. Sic enim propius ad literas: & iam ante bis pariſsimum errorem ſuſtulimus.

V.21.

V. 21. *Victoriæ ſuæ facturus fuerit.*) Heic quidem, *modum*, addiderim. idque è loquendi Velleiano modo. De ceteris Apollo aliquis uiderit: ſed verior, quā qui pridem hic diuinarunt. Ceterùm quòd oblitus pæne fueram, in Manutianis libris eſt, *uictoriæ ſuæ facturus fuerit triumphum.* quæ poſtrema uox abeſt a Scheckianis: haud ſcio conſilio, an caſu. Ego qui eam potiſſimum editionem mihi ſequendum, vt probiſſimam, in omnibus ſtatuiſſem, heic quoque eiuſdem ſcripturam, omiſſa voce, exhibui: & tamen de alterius, teſtandum duxi, ne reprehenſionis aliquam inde anſam iniquiores in nos arriperent.

P. 124. V. 14. *Illata aſpide, morſu ſanè eius, expers muliebris metus.*) Cui dubium eſſe poterit, eo ordine verba collocāda? *morſu eius, ſanè expers muliebris metus.* Idque exemplū habeant, qui alia multa nos tranſpoſuiſſe criminaturi ſunt.

V. 28. *Quam profeſsione eius, qua ſemper vſus erat, congruebat.*) Fortè, *quam cum profeſſione*; aut *profeſſioni*. Vt & paullò ſuperius: *Itaque diſcrimine ueſtro me ſubtraham*: legendum fuerat, aut *è diſcrimine*, aut *diſcrimini*. Sanè multoties in Velleio *e* pro *i* ſcriptum offendimus, & quibuſdam locis emēdauimus. Cuius erroris fons, ut arbitror, vetus ſcri-

ptura, qua *i* finale etiam, plerumque per *ei* diphtongum exarabatur.

P. 125. V. 12 *Equeſtri, & ſplēdido genere natus.*) Alij libri, *equeſtris.* vnde ſuſpicor: *equeſtri, ſet ſplendido.* Fuit equeſtri tantum genere, inquit, ſed illo præ ceteris claro & illuſtri. Nota eius proſapia Hetruſca præconijs Horatianis, Propertianis, atque aliorum.

V. 19. Auguſti clam pæne contentus.) Nam quid heic facit, *pæne?* an non male, *bene* reſcribemus? Ipſa ſyntaxis quidem noua, mi nus mihi noua fuit, poſtquam & eruditiſſimum pariter ac diligentiſſimum Modium, ita apud Iuſtinum in MSS. Fuldenſibus reperiſſe accepi. Lib. 42. *Scythæ autem contenti victoriæ, depopulata Parthia, in patriam reuertuntur.* Qua de locutione quid idem ille amplius, & vbi, auidè exſpecto. Aliàs interpolare mihi erat admodum quam facile.

V. 20. Nec minora conſequi potuit, ſed non tam concupiuit.) Profecto verius Rhenani, *nec maiora conſequi non potuit.* cui argumenta dicerem, & vitij occaſionem adderem, ſi requirere quemquam putarem. De Mæcenate, in Elegia, etſi non nimis eleganti, ſuper obitu eius:

Maius erat potuiſſe, tamē nec velle triūphos.
Maior res, magnis abſtinuiße, fuit.

E qua & alia multa, de Vrbis cuſtodijs, de mollitie, de otio, de fide in Auguſtum, huc referri queunt. Sed Propertius inſignitè, lib. 3. Eleg. ad ipſum Mæcen.

Mæcenas eques Hetruſco de ſanguine regum,
Intra fortunam qui cupis eſſe tuam.

Et deinceps ibidem.

Quũ tibi Romano dominas in honore ſecures,
Et liceat medio ponere iura foro:
Vel tibi Medorum pugnaces ire per hoſtes,
Atq; onerare tuam fixa per arma domũ.
Et tibi ad effectum vires det Cæſar, & omni
Tempore tam faciles inſinuentur opes:
Parcis, & in tenues humilem te colligis vmbras,
Velorum plenos ſubtrahis ipſe ſinus.
Crede mihi, magnos æquabunt iſta Camillos
Iudicia, & venies tu quoq; in ora virum:
Cæſaris & famæ veſtigia iuncta tenebis.
Mæcenatis erunt vera trophæa fides.

Quæ ideo prolixius adſcripſi, vt ſuperuacuã ab ijs defenderem correctionem. Negat quidam rectè dici, *veſtigium famæ*: negat, *veſtigiũ tenere*. O Dij. quam multi ergo latinè neſcierunt homines latiniſſimi, & è quorum ipſe ſcriptis latinitatem nobiſcum hauſit? Nam exempla quid afferam? Sed reponit, *famæ faſtigia iuncta tenebis*. quod quidem nõ

magis

magis conuenit,quam quod minimè. Hoc dicit enim Propertius: Quocunque veſtigia fama Cæſaris porriget,eodem fama etiã tua: quò fama Cæſar penetrabit, eò tu iunctim, ita iuncta famæ veſtigia tenebis. Tantum quippe fide tua in Cæſarem meruiſti, tantũ modeſtia: quæ in veris trophæis numeranda, nec magnis aliorum triumphis inferior habenda. Qua in explicatione ſequor veteriorum codicum lectionem: *magnos æquabunt iſta triumphos*. quæ rei viſa nobis accommodatior, cùm alijs argumentis, tum quia de trophæis ſtatim ſubiicitur.

P.126. V.5. Atque vrbem occurſus.) Fortè, *adq; vrbem*. De voce *Occurſus* memini ſupra quiddam dixiſſe.

V.16.Terrarumq; orbi repræſentauit.) malim,*repræſentarit.*

V.23. Priſca illa & antiqua Reip.forma reuocata.) Scribo, *renouata*: cum & venuſtius ita ſit, & paullo ante uox eadem, *reuocata*, fuerit: cuius iteratio per ſe eſt inuenuſta.

P.127.V.11.Omne æui ſui ſpatium impenſurum in id ſolum opus ſcriptorem fatigans.) Hæc cum præcedentibus nullam efficiunt ſententiam,ni ſcribas,*fatigant*, aut potius *fatigent*. Si paullo quid amplius tibi indulgeas, poſſis non minus appoſitè,*flagitant*. hocque, ut fa-

tear,uix me teneo, quin reponam.

V.14. Imaginem principatus eius oculis animiſque ſubiecimus.) Dubius etiam ſum, magisne conuenerit, *ſubijciemus*. Filum hiſtoriæ cum conſidero,ſic videtur: cum defendi quomodo illud poſſit cogito, aſſenſum commodare huic non audeo.

V.16. Cooleſcentibusque Reip. membris.) Quæ hic ſubſequuntur in quibuſdam libris, *& coram altero*, expunxi ad exemplum recentiſſimorum. Et enim quid aliud iis facerem, non videbam.

V.19. Ad certam confeſſionem pacata eſt imperij.) Ita ferè ſupra in recenſione prouinciarum. *Certam Hiſpanis parendi confeſſionem extorſerat.*

P.129.V.18. In tantum quidem, vt ei præturam continuaret.) Video ferri hoc poſſe,nõ deſum tamen *et* præferre *τᾶ ei.* quod qui attendet,non inſuper habebit.

P.130.V.2. Abditusque carceri cum conſcijs facinoris.) Verius arbitror, *addictusque.* quod ni eſt,ego me tibi mancupi addicam.

P.131.V.15. Sanè, vt aiunt, ingenuarum virtutum,lætusq; animi & ingenij.) Quidam, *lectusque animi*. vt dicimus lectiſſimam indolem,& alia: ſed nec minus alterum, etſi rarius.

P. 133. V. 11. *Paullus vix poſſet implere cẽſorem.*) Velleius elegantisſimè *cenſorem* pro *cenſura*: ut Apuleius noſter *Aedilem* pro *ædilitate*. Lib. 1. Metam. *Annonam curamus ait, & ædilem gerimus; & ſi quid obſonare cupis, vtique commodabimus.* Nec aliter Propertium audio in Vertunno. lib. 4.

Paſtorem ad baculum poſſum curare, vel idẽ
Sirpiculis medio puluere ferre roſam.

Nam *paſtorem curare*, nil aliud, quam paſtoris munus obire, paſtorem eſſe.

P. 134. V. 5. *Huius victoriæ compos Nero, ouans triumphauit.*) Suo more noſter ouare & triumphare iungit. Infra de triumphis Tiberij. *Ordinatisque rebus Orientis, ouans triumphare debuerit.*

P. 135. V. 25. *Eſſe mores eius rigore ac lenitate mixtiſſimos.*) In eam mentem & infra de Seiano: *Priſcam grauitatem ſemper humanitate temperans.* Et inferius de eodem: *Virum ſeueritatis lætiſſimæ, hilaritatis priſcæ.* Apuleius 2. Florid. pulcherrimè. *Grauitas iucunda, mitis auſteritas, placida conſtantia, blandusque rigor animi.* Sic enim ibi lego cum Antiquitatis & doctrinę omnis coryphæo I. Lipſio, & Veneris Gratiarumq; è Lipſiana corte pullo Iano Douſa F. Auſon. Parentalibus.

Et grauitas comis, lætaque ſerietas.

Plura huius notæ adducere non libet, nec eſt opus.

P. 136. V. 8. *Et verè alterum Reip. lumen & caput.*) Scitè admodum *lumen* & *caput* iunxit: vt & ſupra de Cæſare & Pompeio. *Colliſa inter ſe duo Reip. capita, effoſſumque alterum Rom. imperij lumen.*

V. 25. *Viſendi eius gratia ad eum conuenientes, ſemper priuato (ſi illa maieſtas priuata vnquam fuit) faſces ſuos ſummiſerint.*) Lectionē dedi nuperæ editionis, vt ſoleo. Alias mirificè variatur. Quid quiſque ſtatuat eorum, qui corrigere moliti ſunt, non referre ſtatui. Si quis etiam mihi relictus eſt locus, ita vniuerſum hoc ſcripſerim. *Vt omnes proconſules legatique, qui in trāſmarinas profecti prouincias, viſendi eius gratia ad eum conuenere, ſemper priuato (ſi illa maieſtas priuata nunquam fuit.) faſces ſuos ſummiſerint.* Initio de tranſpoſitione τοῦ *qui* ſuſque deque habeo. *Conuenere* ſcripſi, ad nexum orationis firmandum, qui ſolutus aliter & minimè ſolidus eſt: nec puto maiora in ea voce mihi indulſi, quam ſibi reliqui. Denique *nunquam* è Rhenani & Manutij mutuatus ſum. At verò *ſi* poſitum accepi pro *etſi*: nouè, ſed ex Velleij more, qui ſupra, vbi de Cæſare à piratis capto: *Neque vnquam aut nocte aut die (cur enim, quod vel*

maximum eſt, ſi narrari verbis ſpecioſis nō poteſt, omittatur?) aut excalcearetur aut diſcingeretur. Clarè enim ibi *etſi* interpretandum, niſi id ipſum reponi debere quis contendat, qui ſuam in partem facile me perduxerit. Facillimè namque *et* abſorberi à præcedēti *eſt* potuiſſe uideo. Qua re patiar etiam, immò ſuadeam, hoc loco *vnquam* reſtitui, nec in vulgato *ſi* temerè quidquam nouari. Horatium quidem etiam, fateor, ſic accepi ante Sat.9.lib.1. *Non, hodie ſi*

Excluſus fuero, deſiſtam.

Ciceronem quoque ad Attic. lib. 5. epl. 4. *Nunc ſi iam res placeat, agendi tamen viam non video.* In quo *ſi iam* clarè profectò eſt, etiamſi, vel etſi iam. Quid, quod & in Floro meo Florentino ſic inueni? Lib. 2. ca. 19. *Quæ ſi inuoluta inter ſe ſunt omnia atque confuſa, tamen quo melius appareāt, ſimul & ne ſcelera virtutibus obſtrepant, ſeparatim proferentur.* Alij autem omnes, & recentiſſimi, *Quæ etſi inuoluta.* Tantis ſuffultus auctoribus huius locutionis, tamen nuto etiam hercle, ac propè muto. Nam præſtat hic timidiorem, quam audaciorem videri. Ex ea autem forma, *Si illa maieſtas priuata vnquam fuit*; quæ correctionis, quam Rhetores appellant, aliquam habet ſpeciem: in men-

tem venit Ciceronis locum emendare, ſi forte aliis ero felicior. In Oratore. *Nam & inuenire & iudicare, quid dicas, magna illa quidem ſunt, & tanquam animi inſtar in corpore: ſed propria magis prudentiæ, quam eloquentiæ, qua tamen in cauſſa eſt vacua prudentia.* Ruũt hæc poſttrema, nec ſuſtinet, etſi nititur, Lambinus. Tentabam ego: *ſi qua tamen in cauſſa eſt vacua prudentia*. Prudentiam Tullius ab eloquentia non vult ſeparari, quod acriter alibi diſputat & copioſè, nec verò vno etiam in loco. Hic itaque cum inuentionem iudiciumque eorum quæ dicenda ſunt, magis ad prudentiam dixiſſet pertinere, quam ad eloquentiam, corrigit ſe ſtatim, & adijcit, quamquam nulla in cauſſa, nulla in parte munus eloquentiæ munere vacat prudentiæ. Ea mẽs ſanè Ciceronis, quam è verbis ijs ſi nondum ſatis luculenter arbitrare confieri, per me poteris aliter quoque, licentia non maiore: *quæ tamen in qua cauſſa eſt vacua prudentia?* Inſertum quidem prouocabulum facile potuit à priori ſyllaba ſubſequentis vocis abſumi. Tertiam quoque habeo cõiecturam, ſed quæ paululum quid à ſententia demutat ſuperiorum: *quæ tamen caſſa eſt, vacua prudentia*. Sic enim eo reſpiciat, quod aliàs dicitur, ſine prudẽtia eloquentiã non eſſe, ſed loquentiã.

P. 137.

P.137.*V*.18.*Quidquid liberet, pro licito vindicans.*) Alii libri, *iudicans*: & melius, ſi quid ego iudico. Pro licito iudicare, ſic dictum, vt pro bono & æquo putare. Eaque ipſa forma ab aliquot paginis eſt: *Interdum vt pro pari loquebantur*. Apul. lib. 5. Metam. *Placet pro bono duabus malis malum conſilium.* Ibid. *Pro uero namque comperimus*. Lib. 9. *Tum gliſcit violentior vtrinqueſecus contentio militum, pro comperto de nobis aſſeuerantium.* Sed quid ego hæc autem nequaquam ignara reuoluo.

P.140.*V*.2. *Deinde reluctatus inuitusque reuertens in Italiam.*) Nihil hic mutandum ſuſpicarer, abſque diſsenſu vulgatarum lectionum eſſet. Exinde coniicio, *Dein diu*: aut, *Diu inde reluctatus*. quorum vtrum vtrum recipias, perinde eſt.

V.20. *Tribunicia poteſtatis conſortionem.*) *Conſortionis* voce ſupra item vſus, pauculas ante paginas. *Tribunicia poteſtatis conſortione æquatus Auguſto*. Eadem Ciceronem quoq; vſum nuperè monitum, & Nonium conſulere iuſſum.

V.23. *Et eum Aelio Cato, & Sentio Coſſ.*) Cóſules poſui, quos doctiores malunt: quos vir doctiſsimus, ad oram notaui. quos ego, quæris? at vides quos poſuerim. De cetero,

& cum-

& eumdem, lego: cuius iam iam ſimillimum alterum mendum tollam.

P. 142. *V.* 15. *Non continentium protinus, quin adijcerent.*) Mutandum fortè, *prorſus*, aut *penitus*. Vel collocandum ſaltem aliter comma: *non continentium, protinus quin adijcerent.*

P. 143. *V.* 14. *Pietas ſua Cæſarem, pæne obſtructis hieme Alpibus, in vrbem traxit, ad tutelam imperij: eum veris initio reduxit in Germaniam.*) Languida & eneruis oratio, quam roboro: *eadem ueris initio.* Pietas, inquit, Cæſarem reuocauit ad ciues & urbem: eadem inde expulit ad exercitum & caſtra.

P. 144. *V.* 14. *Plurimarum gentium victoria.*) Potior lectio uidebatur, *à plurimarum*: id eſt poſt victoriam. Sed elliptica figura eſt, quæ in Plauto frequens; ut, *Noſtrum ſalute ſocium*: &, *ſalute horiæ*. aliaque multa.

V. 24. *Dignitate, quantum oſtendebat cultus, eminens.*) Apul. 1. Met. *Tu autem vir, ut habitus & habitudo demonſtrant, ornatus, accedis huic fabulæ?*

V. 27. *Ad medium proceſſit fluminis, & petijt.*) Non peior ſcriptura, *Vt ad medium proceſſit fluminis, petijt.*

P. 145. *V.* 10. *Nec feliciorem vllum vitæ meæ aut optaui aut ſenſi diem.*) Non diſsimiliter

liter. Cicero de Cæſaris interfectoribus, 2. Philipp. *Qui homines tam agreſtes, qui ſe, cum eos aſpexerint, non maximum cepiſſe vitæ fructum putent?*

P.146. V.1. *Natione magis, quam ratione barbarus.*) Poſt de Arminio. *Tum iuuenis genere nobilis, manu fortis, ſenſu celer, vltra barbarum promptus ingenio.*

V.25. *Totumque ex male diſſimulato agebat æmulum.*) Adeo ne quiſquam ſine corde, qui *in totumq;*, aut legendum non intellegat, aut legere non audeat? Nam & ſenſus non aliter fit, qui debet: & quid iis noſtro familiarius, *in longum, in quantum, in tantum,* denique illo ipſo *in totum?*

P.147. V.22. *Rumpit, interdum moratur propoſita hominum Fortuna.*) Perquam honeſta oratio hæc, particula ut poſteriori membro iuncta, ſemel exprimatur, bis ad ſenſum explendum intelligatur. Ita & *ſiue* frequenter eſt inuenire. Catulli Phaſelo.

Et inde tot per impotentia freta
Herum tuliſſe: læua, ſiue dextera
Vocaret aura.

Horat. lib. 1. oda. 6.

Nos conuiuia, nos prælia virginum
Sectis in iuuenes vnguibus acrium
Cantamus: vacui, ſiue quid vrimur;

Non

Non præter ſolitum leues.
Vbi fuit, cum malui *conuicia.* pro *conuiuia.* Nam & de prælijs ſubiicitur:& tota hac oda de bellis agitur, quorum ex ſuo ingenio facit Horatius comparationem. Non, inquit, Martijs illis & hoſtilibus præliis ſcribendis ſufficio: ſatis mihi rixas & pugnas iuuenum virginumque decantare. In eodem Horatio, prima Oda.

Luctantem Icarijs fluctibus Africum
Mercator metuens, otium & oppidi
Laudat rura ſui: mox reficit rates
Quaſſas, indocilis pauperiem pati.

mutare olim placuit, *otium & oppidi Laudat tuta ſui.* quod, etſi commodam alterius explicationem haud ignoro, ne nunc quidem placere deſiit.

V.26. Saturnium admoueri placuerat. pæne æquali diuiſæ interuallo.) Immitto copulam: *placuerat, ac pæne æquali.* Subauditur autem, *copiæ*, aut tale quid, fortaſſe etiam ipſum inſerendum. *Ac* per te vides a præcedentis vltima verbi ſyllaba periiſſe. qui lapſus creber: nec minus ille, qui eidem geminus, ſi *pæneq;* reſtituendum exiſtimes.

P.148.V.10. Oĩs numerus amplius DCCC. millibus explebat.) Lego, *millia.* Nam illud *amplius* doctos librarios fefellit, quod iungi

accu-

accuſandi caſui nefas arbitrati ſunt. Neque tamen hos nimium incuſabo, hic quidem. Forte enim *explebat* poſitum pro *explebatur*: figura ea, de qua ante. quamuis quidem nec hoc aſſeuerarim. Nam & vulgata lectio ſe tueri poteſt.

V. 14. *Parentis acerrimis.*) Lectio ſatis cōmoda nobis viſa: nec eò Rhenani interpolatam attuli.

V. 19. *Proxima duobus Batonibus ac Pinneti ducibus.*) Reponenda omnino Cl. Delbenii ſcriptura, *Batoni*: nec ferenda vulgaris, cui fulcrum neſcio quod è Dione petunt. Nam fuerint ſanè duo, quid ad hanc hiſtoriæ partem? Duos duces heic noſter memorat, Batonem & Pinnetem, non Batones duos: quomodo tres fuiſſe duces oportebat. At infra de iis duobus ſaltem iterum. *Batonemque & Pinnetem, excelſiſſimos duces, captum alterum, alterum deditum, iuſtis voluminibus ordine narrabimus.*

P. 149. V. 4. *Omnia & in omnibus locis, igni ferroque vaſtata: quia tantus etiam huius belli metus fuit.*) Scribe incontanter, *quin tantus.* quod leue fugere aliorum diligentiam potuiſſe, miror. Sed ſcilicet etiam nobis relinquenda quædam erant, nec niſi huius generis: quæ neglexerunt illi potius, quam non

uide-

uiderunt, vt eſſet, in quo derelicti etiam ab omni ingenio, ingenioſi eſſe poſſemus.

V. 9. *Reuocati vndique omnes veterani.*) Legerim, *euocati.* quod propriè in tali re, de talibus. Nam eo ipſo nomine exinde cenſebantur.

V. 18. *Itaque ut præſidium militum, Reſp. ab Auguſto ducem in bellum popoſcit Tiberium.*) Monſtrum hercle lectionis, è qua ſi vllum, vel minimum boni ſenſus ſuccum expreſſeris, exſenſum ego me omnino dixerim. Et o bonum heic ſtomachum Criticorũ, qui tam crudum mendum concoxerunt. Nam hoc quidem non ita leue, ut dignum ab ipſis præteriri. Sed nos ſi poſſumus, tollamus. Conatum noſtrum ſi ridebunt in eo, quod auſi ipſi nõ ſunt, ridebo viciſſim ego, conari ipſos non valuiſſe, quod ego valui perficere. Nec arroganter nimium: rem vide modo. Elegãtiſsimo & veriſsimo ſenſu, verbis paululum immutatis, ſcribo. *Itaque vt præſidium moenium Reſp. Auguſtum, ita ducem bellum popoſcit Tiberium.* Neque explicatione hoc eget. Addo, ſi lubeat, *in bellum*, retineri poſſe: verum ſi qui me audiendum putabit, illud ut argutius venuſtiusque mecum iſti præponet.

P. 150. v. 9. *Inopsque copiarum.*) Copia pro

pro cibo, commeatu. Apuleius noſter non ille Arcadii generis, ſed Platonicæ ſectæ, de Dogm. Plat. *Quod quidem (os) alijs animantibus ad explendam victus neceſſitatem, inferendasque uentri copias comparatum eſt.* Vtuntur & Tacitus, Val. Max. Plinius, alii.

V.27. Neque inſtantem ſuſtinere, neque facientibus copiam pugnandi, dirigentibusq; aciē, auſa congredi.) Lego, vt congrua ſit oratio: *Neque inſtantes ſuſtinens.* Supprimitur, *nos* vel *noſtros*, vt in ſequētibus, *nobis* vel *noſtris*. Aliter uix eſt, vt latinis auribus probetur.

P.151. V.7. Et equitatu regio.) Ne quem moretur, malim expreſſius ſcribi, *equitatui*. quamquam idem eſt alterum.

V.15. Sed Romana virtus militi plus eo tempore vindicatum gloriæ, quam ducibus reliquit.) Non eo tantum, quòd *militis*, alij legerent, locum vt fractum notauit Manutius: ſed fuit & aliud. Nam ſiue hoc reponeret, ſiue retineret alterum, non fieri tamen, vt ſine mendo eſſet, animaduertebat. Itaque vt cui alia medicina opus eſſet, ne temerè negligeretur, aſteriſcum appoſuit. Ego verò plana omnia futura iudico, ſi legatur, *vindicandum*. Nec id aptum negabit, qui ſenſum loci conſiderat; nec verum, qui ductum literarum. T & D ſæpe commutantur, nec N, aliæve conſo-

nantes ſemper in veteribus manuſcriptis exprimuntur. *Vindicatum* ergò ſcriptum, pro *vindicãdum*. Simillimi erroris labem in Apul. Metam.lib.9. deprehendi: ſed non hic ei locus referendæ.

V. 25. Non incruentis centurionibus, quin etiam primi ordines cecidere.) Exemplar Aldi, *quibus*. Tu ſcribe, me præeunte: *qui etiã primi ordinis cecidere*. Quorum, inquit, iam aliqui è primo ordine ceciderant. Nihil de Ordinibus aut genere, aut ſpecie de Centurionum, addo. Dictum abundè alijs, quibus hæc priua cura.

P. 152. V. 14. xiv. ſed pluribus, quam decem veteranorum millibus.) Quid dicere Velleius velit, facile conijcitur, ex ipſis uerbis difficile intelligitur. Nam neſcio quid deeſſe, vel voculam ſaltem vnam, ſuſpicor: & hanc qualem ferè, non quam, aſſequor.

V. 23. Et vtilia ſpecioſis præferens.) Poſt. *Semperque viſum eſt glorioſum, quod eſſet tutiſſimum.* Supra alicubi. *Neceſſaria vtilibus præferens.*

V. 26. Paucis diebus exercitum, qui venerat ad refouendas ex itinere eius vires, moratus.) Non capies, niſi diſtingues: *exercitum, qui venerat, ad refouendas* &c. Tantum vel ſiciliculum vnum poteſt. Sed quam multa in huiuſmodi

iuſmodi interpunctionibus, quanta diligentia emendauerimus, non oſtentare libet: nec ſunt tanti, ut ſingulatim hic horentur. In ipſo Velleio vtinam ſaltem noſtræ induſtriæ operarum non defuerit accuratio: quorum, ſi quæ, vt vereor, erunt; culpas nobis cordatus lector non imputabit.

P. 153, V. 28. *Ceterum nihil, quod ab illis aut præſtari, aut deſiderari poſſet.*) Coniectura mirum quantum placet: *ab vllis*. Nam commodè ſic ad vtramque partem referetur. Quod aut hi deſiderare, aut illi præſtare poſſent.

P. 154. V. 2. *Quod quiſquis illis temporibus interfuit (vt alia, quæ retuli) agnoſceret protinus.*) Lego, *agnoſcet*. quod quiſquis in his literis aliquandiu fuit, (vt alia multa, quæ attuli) rectum agnoſcet protinus.

V. 11. *Agebatque medium, plurima diſſimulantis, aliqua inhibentis.*) Scio, qui mauult; *plurima diſſimulans, aliqua inhibens*, de quo ego quid ſentiam, lectori non promo. Iudicet quiſque ipſe ſecum.

V. 25. *Vir nominis ac fortunæ eorum proximus.*) quorum? An *ſuorum* ſcribendum? an illa huc retrahenda, quæ paullo poſt inſerta ſunt, *quibus ortus eſt?* Quid ſequar potius non video, & quaſi caligo mihi obiecta eſt.

ob oculos. Etenim, & quo nunc illa loco ſunt, ei conueniunt: & hoc, niſi tale quid vel addatur uel mutetur, non ſubſiſtit. Magis tamen decere uidetur, præmitti ea priori, quam ſubſequi loco poſteriori. Tantum eſt, quod cenſeo. Limam & lineam adhibebunt forſan alij certiorem. Sed ecce in librum dum reſpicio, ad oram uideo notatū, pro *Cæſare*, quod præcedit, in alijs, *Cæſaribus*, legi: percutitque animum ſuſpicio, id forte uerius, eoque vocem *eorum* referendam, vt Auguſtū & Tiberium innuat. Quod ſi eſt, quamquam illuc iā inclino, tamen non affirmabo. *Cæſares* quidem etiam ita ſupra eoſdem dixit, ubi de Marobuduo: *Legati, quos mittebat ad Cæſares, interdum vt ſupplicem commendabant, interdum vt pro pari loquebantur.* Vt vix poſſit, quin *Cæſaribus* reponendum, ſimul & *eorum* retinendum, plana re tota & perſpicua. *Nomini* etiam pro *nominis*, arbitrio ſuo ſibi quiſq; aut ſcribet, aut quod ſcriptum, tenebit: ego meum hoc malle me profiteor.

V. 28. Quem in quantum quiſque aut cognoſcere aut intelligere potuit, in tantum miratur ac diligit.) Non longè hinc de Licinio Nerua, ſimile in partem: *Quem virum, ne qui intellexit quidem, abundè miratus eſt.*

P. 157.

P. 157. V. 18. *Horum virorum mentione ſi quis quæſiſſe me dicet locum, fatentem arguet.)* Et heic, quod aliquoties ſupra, *e* pro *i*. Nam vel cœco luceat, *mentioni*, ſermonis ratione poſtulari.

V. 21. *Tantum quod vltimam impoſuerat Pannonico ac Delmatico bello Cæſar manum.)* Scribe, *Tandem quoque vltimam*: ſi neuis *Tantum* pro *Tandem* accipere: quod clarius, *quàm ſolis radij eſſe olim, cum ſudum eſt, ſolent*, aliquando tibi, ſi Deus uolet, faciemus. *Quod* autem inuerſa ulcinia litera pro *quoq;* etiam in Floro exaratum deprehendi; Lib. 2. cap. 15. *Deploratis nouiſſimè rebus, LX. ſe millia virorum dediderunt, quod minus credas, duce Haſdrubale*. Nam certè elegantius & & neruoſius: *XL. ſe millia virorum dediderunt: quoque minus credas, duce Haſdr.* Tot inquit, virorum millia, quod uix credas, & autem ut minus credas, Haſdrubale duce ſe tradiderunt. Hoc tamen in Floro non eſt forte neceſſarium: illud autem in Velleio plus quàm ſuperuacuum. Serò namque agnoſco honeſtiſſimam formulam, *Tantum quod*: Ciceroni quoque ipſi familiarē. Abundat *quod*, & ſermoni in ornatum & vehementiam ſuperuenit. Atque ait Velleius; uix Pannonicum Delmaticumque bellum Cæſar

 finierat,

ſinierat, cum ecce ſtatim è Germania funeſtum nouæ cladis nuntium. Omitte ergo mutare, nec inuide Tullianam Velleio elegantiam.

P. 158. V. 4. *Vir ingenio mitis, moribus quietus, vt corpore, & animo immobilior.*) Amiciſſimus noſter, quem iam aliquoties dico, Bucretius legit: *& corpore & animo*: vel, *vt corpore, ita animo immobilior.*

P. 159. V. 22. *Omnemque animi eius aciem præſtinxerant.*) Sic rectè hoc ſcribitur, à *præſtinguo.* Et male idem verbi aliter alij legunt Plauti Milite: *Oculorum præſtinguat aciem in acie hoſtibus.* Adeoq; Ciceronis Philipp. 12. *Præſtinxerat aciem animi D. Bruti ſalus.* Sed huius quidē plurimis locis idem error: etiā Auſonij aliquantis. in cuius de nobilib. Vrbibus primo carmine exploratiſſimum eſt mihi aliter ſcribi non debere, quàm:

Fuit hæc, ſubit iſta: nouisque
Excellens meritis veterem præſtinguit honorem.

Et quoque Paulini longa illa epiſt. ad Auſon. innumeriſque omnium fermè ſcriptorum locis. quæ cuiuis vbiuis de ſententiæ ratione corrigere faciliimum.

V. 24. *Qui fortunam mutaturus eſt, conſilia corrumpat.*) Supra quoque in eam ſententiā

elegan-

eleganter, iiſdem fermè verbis, ſed breuius. *Sed profectò ineluctabilis fatorum vis, cuiuscumque fortunam mutare conſtituit, cõſilia corrumpit.*

P. 160. V. 8. *Nunc ſumma deflenda eſt.*) Quid deflendi verbum heic faciat, me doceri libenter velim. De calamitate locutum, ipſe ſcio: ſed quid argumenti illud iſti verbo? Præterea quid in ſequentibus deflet? Narrat ſaltem caſum, miſerandum illum quidem & deflendum, Vari Quinctilij & exercitus, idq; ſine vllis nænijs. Sed næ ego nænias & mortualia loquor, qui pugno aduerſus hæc frigida tam calidè. Lego: *Nunc ſumma decenda eſt.* Summam enim hic ſe complexurum ait, ordinem omnem calamitatis illius alibi iuſtis voluminibus expoſiturum. Subuenit etiam aliquando, *ſequenda*, ſcribere. quomodò Æneas Virgilianus de ſua narratione:

Sed ſumma ſequar faſtigia rerum.

Vbi, ſi argutari lubeat, & conſequenter heic, idem *ſequi* ſit, quod *dicere*. Antiquis enim, quorum inſigniores gemmas ex obſoletiore penu delectas amat ſuis Maro verſibus inſerere, *ſeco, ſecor, inſecor, exſequor*, aliaque inde procuſa, ſignificant, *enarro, ediſſerto*. Exemplorum nobis theſaurus eſt, ſed eum hîc effundere nulli bono. Liuium Andronicum,

Ennium, alios qui noſſe voluit, potuit ipſe aliqua ab ijs horum ſimiliumque copia inſtructior abire. Plautum etiam qui à limine ſalutauit, prima fabula inuenerit:

Iam illud non placet principium de oſculo: perge exſequi.

Quod iam multos annos factum eſt, cũ eruditiſſimus Muretus in hanc mentem interpretatus eſt. Ego autem ne de meo nihil addam, ſic aio capiendum illud Accij Atreo.

Ego incipio: conata exſequar.

Nam verba ſunt narrare ordientis ordinem flagitij ſiue ſceleris Atrei. Exemplum hoc, niſi memoria deficior, apud Nonium eſt, in *Conata*. Neque enim nunc aut Nonium, aut vllum alium ex illo genere ſcriptorem ad manus habeo. Sed Velleiani loci nunc incidit etiam alia lectio: *deplenda*. ut dicat: Nunc ſumma exhaurienda eſt, quæ reſtat. Idque ut fatear, blanditur mihi omnium maximè, cum & ſit ad vulgati ſcripturam proximè.

P. 161. V. 1. *Auctor deditionis ſupplicio, quam prælio mori maluit.*) De Catilina ſupra. *Spiritum quem ſupplicio debuit, proelio reddidit.*

P. 163. V. 25. *Hoſtium duces occiſos fama narrauit.*) Margines librorum, *non occiſos*, exhibent. Inde exterebrabã, *occiſos vana fama*

nar-

narrauit. In ſequentibus ſine gratia, ſine vlla energia eſt ſolum illud, *uinctos* : erit cum plurima, ſi immiſeris, *ſed viuos vinctos triumphus oſtendit*. Et eam vim Velleium cogitaſſe, reliquus, etſi caſſus, orationis impetus oſtendit.

P. 164. V. 28. *Ad firmanda pace, quæ bello ſubegerat.*) Hic item quod ad oram eſt, *formanda*, potius altero, quod in textu. Formare enim eſt, quod alibi ſæpe dicit, ordinare. Et miſſus Tiberius, vt quæ bello ſubacta, pace ordinaret, conſtitueret.

P. 165. V. 12. *Ille ad patrem patriæ exſpectato reuolauit maturius.*) Sciolus hic vocem *patriæ* infarſit, quam ſuperuacuam iterũ extrudo. in quo ſciolum nemini ſcienti me viſum iri ſcio.

V. 25. *Quæ populi confuſio, quis orbis metus.*) Sanè nimium, *orbis*. Sed quomodo paullo poſt factum inantè, item hic pro eo iam nunc reſcribe, *urbis*.

P. 166. V. 16. *Et corpus eius humanis honoribus, nomen diuinis honoratum.*) Redeo ad ingenium, & miſceo Velleianis aliena, Iuſtini hic locus incidit, cui aliquo modo huius ſimili reddam è Mſs. lectionem, etſi, vt hodie multorum iudicium eſt, non veriſimiliorem, tamen forte etiam ueriorem. Lib. 5. *Igitur om*

nibus non humanis tantum, verum & diuinis eum honoribus onerant: certant ſecum ipſi, vtrū contumelioſius eum expulerint, an reuocauerint honoratius. Notatum in Variarum libello, ſcriptos codices legere, *honoribus honerant.* quod ego audacter Iuſtini, immo Trogi eſſe aio, & tollendum vt legitimum, non inter illa dubia exponendum. *Honerare & Honorare* promiſcuè ueteres: illud amabant magis, quoniam E ſingulare ijs delicium. Nam & *Apelo* dicebant, & in nominum flexu, *temperis, pectoris*; in uerborum, *dicem, faciem*; pluraque & innumera alia pluribus modis. *Honerare* autem etiam Propertio Palmerius è ſcripto libro reſtituit: ego, niſi audacius ſit ſine libris, auſim Virgilio. Aeneid. 10.

Iſthic nunc metuende iace: non te optima mater
Condet hu[illegible]*t membra ſe-*
[illegible]

[illegible] Virgilium
[illegible]*mbra ſepulcro.*
[illegible]l aptius potuit
[illegible] maxima, [illegible]
[illegible] *& Onerar*[illegible]
[illegible]

Vbi iampridem eruditiſs. Iunius emendauit, *oneratus*: quod nihil opus erat, ſi verſus aliter conſtaret: ſed malo tamen etiam ex hac forma, *boneratus*. Iam *Honerem* & *Onerem*, pro *honore*, ac contra *Honorem* pro *Onere* poni identidem prodiderunt. Illius exemplum ex eadem Pacuuii Peribœa (alii, Iliona) apud Nonium, in *Poti*, pro *Potiri*.

Vſum honere credo adhuc ſceptrum patienter poti.

Quem verſum ſine ſenſu uſque adhuc (nam præter Iunii & Gothofredi Nonianas editiones nullas dum mihi alias uidere contigit.) lego:

Summo honere credo adhuc ſceptrum potenter poti.

Alterius dant è Petronio. In de mutatione Reip. Rom.

Prima quidem glacies & cana vincla pruina
Non pugnauit humus, mitiq; quieuit honore.

nore inquiunt eſſe pro *onere*: de quo tamen oc quidem loco alia omnia ego ſentio: id eſt enim, *tellus quieuit miti onere*? Po- reſcribendum arbiter,

mitique horrore quieuit.

uocis ex ſcripturæ errore nata. Nā- perperam ſcriptum inueniſſent, *re*, (ſic enim ſuſpicor duo rr in *n*,

quo

uiderunt, vt eſſet, in quo derelicti etiam ab omni ingenio, ingenioſi eſſe poſſemus.

V. 9. *Reuocati vndique omnes veterani.*) Legerim, *euocati.* quod propriè in tali re, de talibus. Nam eo ipſo nomine exinde cenſebantur.

V. 18. *Itaque ut præſidium militum, Reſp. ab Auguſto ducem in bellum popoſcit Tiberium.*) Monſtrum hercle lectionis, è qua ſi vllum, vel minimum boni ſenſus ſuccum expreſſeris, exſenſum ego me omnino dixerim. Et o bonum heic ſtomachum Criticorũ, qui tam crudum mendum concoxerunt. Nam hoc quidem non ita leue, ut dignum ab ipſis præteriri. Sed nos ſi poſſumus, tollamus. Conatum noſtrum ſi ridebunt in eo, quod auſi ipſi nõ ſunt, ridebo viciſſim ego, conari ipſos non valuiſſe, quod ego valui perficere. Nec arroganter nimium: rem vide modo. Elegãtiſsimo & veriſsimo ſenſu, verbis paululum immutatis, ſcribo. *Itaque vt præſidium moenium Reſp. Auguſtum, ita ducem bellum popoſcit Tiberium.* Neque explicatione hoc eget. Addo, ſi lubeat, *in bellum,* retineri poſſe: verum ſi qui me audiendum putabit, illud ut argutius venuſtiusque mecum iſti præponet.

P. 150. v. 9. *Inopsque copiarum.*) *Copia*

pro

pro cibo, commeatu. Apuleius noſter non ille Arcadii generis, ſed Platonicæ ſectæ, de Dogm. Plat. *Quod quidem (os) alijs animantibus ad explendam victus neceſſitatem, inferendasque uentri copias comparatum eſt.* Vtuntur & Tacitus, Val. Max. Plinius, alii.

V. 27. Neque inſtantem ſuſtinere, neque facientibus copiam pugnandi, dirigentibusq; aciē, auſa congredi.) Lego, vt congrua ſit oratio: *Neque inſtantes ſuſtinens.* Supprimitur, *nos* vel *noſtros*, vt in ſequētibus, *nobis* vel *noſtris.* Aliter uix eſt, vt latinis auribus probetur.

P. 151. V. 7. Et equitatu regio.) Ne quem moretur, malim expreſſius ſcribi, *equitatui.* quamquam idem eſt alterum.

V. 15. Sed Romana virtus militi plus eo tempore vindicatum gloriæ, quam ducibus reliquit.) Non eo tantum, quòd *militis*, alij legerent, locum vt fractum notauit Manutius: ſed fuit & aliud. Nam ſiue hoc reponeret, ſiue retineret alterum, non fieri tamen, vt ſine mendo eſſet, animaduertebat. Itaque vt cui alia medicina opus eſſet, ne temerè negligeretur, aſteriſcum appoſuit. Ego verò plana omnia futura iudico, ſi legatur, *vindicandum.* Nec id aptum negabit, qui ſenſum loci conſiderat; nec verum, qui ductum literarum. T & D ſæpe commutantur, nec N, aliæve conſonantes

nantes ſemper in veteribus manuſcriptis exprimuntur. *Vindicatum* ergò ſcriptum, pro *vindicādum*. Simillimi erroris labem in Apul. Metam.lib.9. deprehendi: ſed non hic ei locus referendæ.

V. 25. *Non incruentis centurionibus, quin etiam primi ordines cecidere.*) Exemplar Aldi, *quibus*. Tu ſcribe, me præeunte: *qui etiā primi ordinis cecidere*. Quorum, inquit, iam aliqui è primo ordine ceciderant. Nihil de Ordinibus aut genere, aut ſpecie de Centurionum, addo. Dictum abundè alijs, quibus hæc priua cura.

P. 152. *V.* 14. *xiv. ſed pluribus, quam decem veteranorum millibus.*) Quid dicere Velleius velit, facile conijcitur, ex ipſis uerbis difficile intelligitur. Nam neſcio quid deeſſe, vel voculam ſaltem vnam, ſuſpicor: & hanc qualem ferè, non quam, aſſequor.

V. 23. *Et vtilia ſpecioſis præferens.*) Poſt. *Semperque viſum eſt glorioſum, quod eſſet tutiſſimum.* Supra alicubi. *Neceßaria vtilibus præferens.*

V. 26. *Paucis diebus exercitum, qui venerat ad refouendas ex itinere eius vires, moratus.*) Non capies, niſi diſtingues: *exercitum, qui venerat, ad refouendas* &c. Tantum vel ſicilicum vnum poteſt. Sed quam multa in huiuſmodi

iuſmodi interpunctionibus, quanta diligentia emendauerimus, non oſtentare libet: nec ſunt tanti, ut ſingulatim hic notentur. In ipſo Velleio vtinam ſaltem noſtræ induſtriæ operarum non defuerit accuratio: quorum, ſi quæ, vt vereor, erunt; culpas nobis cordatus lector non imputabit.

P. 153, V. 28. *Ceterum nihil, quod ab illis aut præſtari, aut deſiderari poſſet.*) Coniectura mirum quantum placet: *ab vllis*. Nam commodè ſic ad vtramque partem refertur. Quod aut hi deſiderare, aut illi præſtare poſſent.

P. 154. V. 2. *Quod quiſquis illis temporibus interfuit (vt alia, quæ retuli) agnoſceret protinus.*) Lego, *agnoſcet*. quod quiſquis in his literis aliquandiu fuit, (vt alia multa, quæ attuli) rectum agnoſcet protinus.

V. 11. *Agebatque medium, plurima diſſimulantis, aliqua inhibentis.*) Scio, qui mauult; *plurima diſſimulans, aliqua inhibens*. de quo ego quid ſentiam, lectori non promo. Iudicet quiſque ipſe ſecum.

V. 25. *Vir nominis ac fortunæ eorum proximus.*) quorum? An *ſuorum* ſcribendum? an illa huc retrahenda, quæ paullo poſt inſerta ſunt, *quibus ortus eſt*? Quid ſequar potius non video, & quaſi caligo mihi obiecta eſt.

ob oculos. Etenim, & quo nunc illa loco ſunt, ei conueniunt: & hoc, niſi tale quid vel addatur uel mutetur, non ſubſiſtit. Magis tamen decere uidetur, præmitti ea priori, quam ſubſequi loco poſteriori. Tantum eſt, quod cenſeo. Limam & lineam adhibebunt forſan alij certiorem. Sed ecce in librum dum reſpicio, ad oram uideo notatũ, pro *Cæſare*, quod præcedit, in alijs, *Cæſaribus*, legi: percutitque animum ſuſpicio, id forte uerius, eoque vocem *eorum* referendam, vt Auguſtũ & Tiberium innuat. Quod ſi eſt, quamquam illuc iã inclino, tamen non affirmabo. *Cæſares* quidem etiam ita ſupra eoſdem dixit, ubi de Marobuduo: *Legati, quos mittebat ad Cæſares, interdum vt ſupplicem commendabant, interdum vt pro pari loquebantur.* Vt vix poſſit, quin *Cæſaribus* reponendum, ſimul & *eorum* retinendum, plana re tota & perſpicua. *Nomini* etiam *pronominis*, arbitrio ſuo ſibi quiſq; aut ſcribet, aut quod ſcriptum, tenebit: ego meum hoc malle me profiteor.

V. 28. *Quem in quantum quiſque aut cognoſcere aut intelligere potuit, in tantum miratur ac diligit.*) Non longè hinc de Licinio Nerua, ſimile in partem: *Quem virum, ne qui intellexit quidem, abundè miratus eſt.*

P. 157. V. 18. *Horum virorum mentione ſi quis quæſiſſe me dicet locum, fatentem arguet.)* Et heic, quod aliquoties ſupra, *e* pro *i*. Nam vel cœco luceat, *mentioni*, ſermonis ratione poſtulari.

V. 21. *Tantum quod vltimam impoſuerat Pannonico ac Delmatico bello Cæſar manum.)* Scribe, *Tandem quoque vltimam:* ſi neuis *Tantum* pro *Tandem* accipere. quod clarius, *quam ſolis radij eſſe olim, cum ſudum eſt, ſolent*, aliquando tibi, ſi Deus uolet, faciemus. *Quod* autem inuerſa ultima litera pro *quoq;* etiam in Floro exaratum deprehendi; Lib. 2. cap. 15. *Deploratis nouiſſimè rebus, LX. ſe millia virorum dediderunt, quod minus credas, duce Haſdrubale.* Nam certè elegantius & & neruoſius: *XL. ſe millia virorum dediderunt: quoque minus credas, duce Haſdr.* Tot inquit, virorum millia, quod uix credas, & autem ut minus credas, Haſdrubale duce ſe tradiderunt. Hoc tamen in Floro non eſt forte neceſſarium: illud autem in Velleio plus quàm ſuperuacuum. Serò namque agnoſco honeſtiſſimam formulam, *Tantum quod:* Ciceroni quoque ipſi familiarē. Abundat *quod*, & ſermoni in ornatum & vehementiam ſuperuenit. Atque ait Velleius: uix Pannonicum Delmaticumque bellum Cæſar

finierat, cum ecce ſtatim è Germania funeſtum nouæ cladis nuntium. Omitte ergo mutare, nec inuide Tullianam Velleio elegantiam.

P.158.V.4.Vir ingenio mitis, moribus quietus, vt corpore, & animo immobilior.) Amiciſſimus noſter, quem iam aliquoties dico, Bucretius legit: *& corpore & animo*: vel, *vt corpore, ita animo immobilior.*

P.159.V.22. *Omnemque animi eius aciem præſtinxerant.*) Sic rectè hoc ſcribitur, à *præſtinguo.* Et male idem verbi aliter alij legunt Plauti Milite: *Oculorum præſtinguat aciem in acie hoſtibus.* Adeoq; Ciceronis Philipp. 12. *Præſtinxerat aciem animi D. Bruti ſalus.* Sed huius quidẽ plurimis locis idem error: etiã Auſonij aliquantis: in cuius de nobilib. Vrbibus primo carmine exploratiſſimum eſt mihi aliter ſcribi non debere, quàm:

Fuit hæc, ſubit iſta: nouisque
Excellens meritis veterem præſtinguit honorem:

Et quoque Paulini longa illa epiſt. ad Auſon. innumerisque omnium fermè ſcriptorum locis: quæ cuiuis vbiuis de ſententiæ ratione corrigere faciliimum.

V. 24. *Qui fortunam mutaturus eſt, conſilia corrumpat.*) Supra quoque in eam ſententiã elegan-

eleganter; iiſdem fermè verbis, ſed breuius. *Sed profectò ineluctabilis fatorum vis, cuiuſcumque fortunam mutare conſtituit, cōſilia corrumpit.*

P. 160. V. 8. *Nunc ſumma deflenda eſt.*) Quid deflendi verbum heic faciat, me doceri libenter velim. De calamitate locutum, ipſe ſcio: ſed quid argumenti illud iſti verbo? Præterea quid in ſequentibus deflet? Narrat ſaltem caſum, miſerandum illum quidem & deflendum, Vari Quinctilij & exercitus, idq; ſine vllis næniis. Sed næ ego nænias & mortualia loquor, qui pugno aduerſus hæc frigida tam calidè. Lego: *Nunc ſumma dicenda eſt.* Summam enim hic ſe complexurum ait, ordinem omnem calamitatis illius alibi iuſtis voluminibus expoſiturum. Subuenit etiam aliquando, *ſequenda*, ſcribere, quomodò Æneas Virgilianus de ſua narratione:

Sed ſumma ſequar faſtigia rerum.

Vbi, ſi argutari lubeat, & conſequenter heic, idem *ſequi* ſit, quod *dicere*. Antiquis enim, quorum inſigniores gemmas ex obſoletiore penu dilectas amat ſuis Maro verſibus inſerere, *ſeco, ſecor, inſecor, exſequor*, aliaque inde procuſa, ſignificant, *enarro, ediſſerto.* Exemplorum nobis theſaurus eſt, ſed eum hic effundere nulli bono. Liuium Andronicum,

Ennium, alios qui noſſe voluit, potuit ipſe aliqua ab ijs horum ſimiliumque copia inſtructior abire. Plautum etiam qui à limine ſalutauit, prima fabula inuenerit:

Iam illud non placet principium de oſculo: perge exſequi.

Quod iam multos annos factum eſt, cũ eruditiſſimus Muretus in hanc mentem interpretatus eſt. Ego autem ne de meo nihil addam, ſic aio capiendum illud Accij Atreo.

Ego incipio: conata exſequar.

Nam verba ſunt narrare ordientis ordinem flagitij ſiue ſceleris Atrei. Exemplum hoc, niſi memoria deficior, apud Nonium eſt, in *Conata*. Neque enim nunc aut Nonium, aut vllum alium ex illo genere ſcriptorem ad manus habeo. Sed Velleiani loci nunc incidit etiam alia lectio: *deplenda*. ut dicat: Nunc ſumma exhaurienda eſt, quæ reſtat. Idque ut fatear, blanditur mihi omnium maximè, cum & ſit ad vulgati ſcripturam proximè.

P. 161. V. 1. *Auctor deditionis ſupplicio, quam prælio mori maluit.*) De Catilina ſupra. *Spiritum quem ſupplicio debuit, proelio reddidit.*

P. 163. V. 25. *Hoſtium duces occiſos fama narrauit.*) Margines librorum, *non occiſos*, exhibent. Inde exterebrabã, *occiſos vana fama*

nar-

narrauit. In ſequentibus ſine gratia, ſine vlla energia eſt ſolum illud, *vinctos*: erit cum plurima, ſi immiſeris, *ſed viuos vinctos triumphus oſtendit*. Et eam vim Velleium cogitaſſe, reliquus, etſi caſſus, orationis impetus oſtendit.

P. 164. V. 28. *Ad firmanda pace, quæ bello ſubegerat.*) Hic item quod ad oram eſt, *formanda*, potius altero, quod in textu. Formare enim eſt, quod alibi ſæpe dicit, ordinare. Et miſſus Tiberius, vt quæ bello ſubacta, pace ordinaret, conſtitueret.

P. 165. V. 12. *Ille ad patrem patriæ exſpectatorem reuolauit maturius.*) Sciolus hic vocem *patriæ* infarſit, quam ſuperuacuam iterũ extrudo. in quo ſciolum nemini ſcienti me viſum iri ſcio.

V. 25. *Quæ populi confuſio, quis orbis metus.*) Sanè nimium, *orbis*. Sed quomodo paullo poſt factum inantè, item hic pro eo iam nunc reſcribe, *urbis*.

P. 166. V. 16. *Et corpus eius humanis honoribus, nomen diuinis honoratum.*) Redeo ad ingenium, & miſceo Velleianis aliena, Iuſtini hic locus incidit, cui aliquo modo huius ſimili reddam è Mſs. lectionem, etſi, vt hodie multorum iudicium eſt, non veriſimiliorem, tamen forte etiam ueriorem. Lib. 5. *Igitur om-*

nibus non humanis tantum, verum & diuinis eum honoribus onerant: certant ſecum ipſi, vtrū contumelioſius eum expulerint, an reuocauerint honoratius. Notatum in Variarum libello, ſcriptos codices legere, *honoribus honerant.* quod ego audacter Iuſtini, immo Trogi eſſe aio, & tollendum vt legitimum, non inter illa dubia exponendum. *Honerare & Honorare* promiſcuè ueteres: illud amabant magis, quoniam E ſingulare ijs delicium. Nam & *Apelo* dicebant, & in nominum flexu, *temperis, pecteris*; in uerborum, *dicem, faciem*; pluraque & innumera alia pluribus modis. *Honerare* autem etiam Propertio Palmerius è ſcripto libro reſtituit: ego, niſi audacius ſit ſine libris, auſim Virgilio. Aeneid. 10.

Iſtic nunc metuende iace: non te optima mater
Condet humi, patrioue onerabit membra ſepulcro.

Ignorare hic lubet Hypallagen, & Virgilium ſcripſiſſe credere, *honerabit membra ſepulcro.* Honorandi quidem uerbo nihil aptius potuit de ſepulcro, & eo, in quo ratio maxima, paterno. Porrò aūt *Honorare & Onerare* mutuo ueteribus inter ſe uertūtur: atq; utriuſq; uicē eſt, *Honerare.* Pacuuius apud Noniū, Perib.

Poſtquā eſt honoratus frugū & floris Liberi.

Ubi

Vbi iampridem eruditiſs. Iunius emendauit, *oneratus*:quod nihil opus erat, ſi verſus aliter conſtaret: ſed malo tamen etiam ex hac forma, *honeratus*. Iam *Honerem* & *Onerem*, pro *honore*, ac contra *Honorem* pro *Onere* poni identidem prodiderunt. Illius exemplum ex eadem Pacuuii Peribœa (alii, Iliona) apud Nonium, in *Poti*, pro *Potiri*.

Vſum honere credo adhuc ſceptrum patienter poti.

Quem verſum ſine ſenſu uſque adhuc (nam præter Iunii & Gothofredi Nonianas editiones nullas dum mihi alias uidere contigit.) lego:

Summo honere credo adhuc ſceptrum potenter poti.

Alterius dant è Petronio. In de mutatione Reip. Rom.

Prima quidem glacies & cana vincta pruina
Non pugnauit humus, mitiq; quieuit honore.

Honore inquiunt eſſe pro *onere*: de quo tamen in hoc quidem loco alia omnia ego ſentio: Quid eſt enim, *tellus quieuit miti onere*? Potius reſcribendum arbiter,

mitique horrore quieuit.

Traiectio uocis ex ſcripturæ errore nata. Námque cum perperam ſcriptum inueniſſent, *mitique honore*, (ſic enim ſuſpicor duo rr in *n*,

quo

quo nihil proclinius, abijiſſe.) verſui conſulere tranſpoſitu iſto voluerunt. *Mitis* autem *horror* eleganter dicetur, cum terra primum frigore leuiter inhorreſcit. Hæc breuiter de hoc παρέργῳ: de quo vellem plura, niſi ſeueriores iudices ipſius ἔργου me oblitum cum flagitio clamantes audirem.

P. 167. V. 4. *Præſentisque Germanici imperio regebatur.*) Attendendum, ne nimis hoc vulgariter exaudiatur. Nam quod & ipſum eſt vulgare, dictum hic *Præſentis*, non qui tantũ coram adeſt, ſed qui cum imperio præſeſt: ut *Præeſſe exercitui*, vulgatiſſimè. Hoc monui, ne incogitantes & mei ſimiles falleret: quomodo ſæpe non ſua mente multa imprudenter à multis accipiuntur. Velut *Præditus*, qđ Apuleio pro Præfectus aut præpoſitus, collocatũ, facile incautis poſſit trito illo ſenſu obrepere. Huius, etſi huc non pertinet, dabo tamen exemplum. De Deo Socratis. *Ac vbi vita edita remeandum eſt, eundem illum, qui nobis præditus fuit, raptare illico & trahere velut cuſtodiam ſuam ad iudicium.*

V. 25. Antiquaque ſeueritate vſus, ancipitia ſibi tam re, quam exemplo pernicioſa, & his ipſis militum gladijs quibus obſeſſus erat, obſidentes coercuit.) Quid dicam aliud, niſi alibi mentem habuiſſe correctores, cum hæc legerent?

Neque

Neque enim ego mentem eorum vllam, bona quæ ſit aut ſaltem non peſſima, video. Ac mira prorſum res erit, ni vocula, *auſus*, inſerenda, cui abolendæ illius alterius, *uſus*, fuerit ſimilitudo: ni ue particula *et* ſuo loco excidit, qua repoſita, ſic omnia forte ſcribenda, vt ſubijciam. *Priſca antiquaque ſeueritate vſus, & ancipitia ſibi tam re, quam exemplo pernicioſa auſus, his ipſis militum gladijs, quibus obſeſſus erat, obſidentes coercuit.* Sanè verbis nihil nunc clarius, ſententia nihil præclarius: & illa quouis pignore contenderim Velleium cogitaſſe, hanc prorſus expreſſiſſe.

P.168.V.8. *Cũ imperio obtineret, in ſumma pace.*) Hoc nimis certè coactum, Malim: *Cũ imperio obtinuit, & in ſumma pace quietè continuit.*

V.16. *Cum inſerta ſint oculis animisque omnium.*) Sic facile fuit nuperis emendare ex uitioſo ueterum, *incerta*. quam ipſam vocẽ corruptam eodem modo, necdum correctam in Auſonio, mirum. In Leontium, Burdigalenſem profeſſorem:

Literis tantum titulum aſſecutus,
Quantus exili ſatis eſt cathedræ:
Poſſet incertus numero vt videri
Grammaticorum.

Quis dubitabit, *inſertus* fuiſſe ſcribendum?

Vix me hercule poſſum, ut ſemel firmiter ap prenſum Auſonium dimittam ſine vulnerum illius aliquot, magnis medicis intactorum, ſanatione. Sed auriculam vellit mihi Velleius, & defungi maturius cupit ſua curatione.

P. 169. V. 4. Quando pax lætior?) Rectũ hoc quidem, niſi fortè rectius *latior*. Nam ſequitur, *diffuſa in orientis occidentisque tractus*. Tamen omnino nihil muto.

V. 7. Pax Auguſta per omnes terrarum orbis angulos à latrociniorum metu ſeruat immunes.) Sic repoſui audacter, non adeo me, quam ueritate niſus. Quid enim falſum eſt, ſi hoc nõ eſt, qđ in nupetrimis Aldi Scheckijq; editionibus? *per omnes terrarũ orbis anguloſa.*

V. 23. Vt D. Auguſtus M. Agrippa, & maximè ab eo, Statilio Tauro.) Leuiter forte traijciẽdum: *M. Agrippa maximè, & ab eo, Statilio*.

V. 27. Etenim magna negotia magnis adiutoribus egent: neque in paruo paucitas miniſteria defecit.) Multis partibus potius eſt, *deficit*. quod uerbum, ne mireris, actiue capiendum: ut & Virgilij loco Georg. 1.

Prima Ceres ferro mortales vertere terram
Inſtituit, cum iam glandes atque arbuta ſacræ
Deficerent ſiluæ, & uictum Dodona negaret.

Eſt enim vtrobique *deficere*, non ſufficere, nõ præbere. Hoc antequam ipſe ſic acciperem,

mutare

mutare ſum adortus: *neque in paruo paruitas miniſterio deficit*; quomodo eſſet interpretandum, deficitur. Tu ride lector, & uide, ubi maximè acuti uideri uolumus, ſæpe nihil nobis hebetius. Ego tamen ita moderari mihi ſoleo, ut coniectandum ubi eſt, niſi quæ oculis cerni, manibus tangi ac tractari pæne poſſint, non admittam, non probem. Et fieri nihilominus poteſt, immo fit, ut ueri quadam ſpecie oculi noſtri præſtinguantur, manus pro re umbram obiectam apprehendant.

P. 170. V. 1. *Intereſtque Reip. quod vſu neceſſarium eſt, & dignitate eminere.*) Bucretius, alter ego ille, Muſarum non minus, nec minor, quam meus amor, *id dignitate eminere*, mauult.

V. 4. *Sub his exemplis Tiberius.*) Aduerte non vulgatum præpoſitionis vſum: cui ille uidetur ſimilis, qui apud Petronium. *Totam concitabit viciniam, & nos omnes ſub eadem cauſſa obruet.*

V. 6. *Materno vero genere clariſſimas, veteresque & inſignes honoribus complexum familias.*) Neque hic vulgo tritus ſermo: quem in Auſonio etiam obſeruaui. Parentalib.

Arborium, Aeduico ductum de ſtemmate nomen,

Complexum multas nobilitate domus.

V. 15. *Actu otioſis ſimillimum.*) Supra de L. Piſone. *Et vix quemquam reperiri poſſe, qui aut otium validius diligat, aut facilius ſufficiat negotio, & magis quæ agenda ſunt, curet ſine vlla oſtentatione agendi.*

P. 171. *Qui C. Marium ignotæ originis.*) Qui appoſitè in hanc rem aduerſus inuidos apud Salluſtium: *Quod ſine iure deſpiciunt me, faciant idem maioribus ſuis, quibus, vti mihi, ex virtute nobilitas coepit.*

V. 9. *Vt pæne aſſentatione ſua, quibus vellet, principatus conciliaret.*) *Aßentatio* non hic in malam partem, ſed pro *aſſenſione*. ut ſupra *aßentari* vſus, pro *aßentiri*. *Et ijs qui à Cæſare dimittendos exercitus contendebant, aßentabatur: ijs, qui ab ipſo, aduerſabatur.* Nec igitur mutandum in Petronio: *Tacentibus adhuc nobis, & ad neutram partem aſſentationem flectetibus.* ubi Gulielmius noſter, *aſſenſionem* reponebat. Et ad hanc faciem Apuleius *Conuerſationem* uenuſtè pro *conuerſione*. In de dogm. Plat. *Eiuſdem temporis ſpatijs menſuras mundanæ conuerſationis intelligi.* Venuſtè, inquam, propter magnitudinem & molem, ac velut difficultatem.

V. 17. *Ad iuuanda verò onera principis Seianum protulit.*) Scribo *propulit*, id eſt, impulit, permouit. Alterum quam interpretatio-

nem commodè recipiat, nemini docto videar indoctior, ſi me fatear ignorare. Sane poſterio ri orationis membro conuenire do, priori de nego. neceſſe autem erat, vtrique

V. 28. *Nati ad omnia, quæ rectè faciẽda ſunt.*) Tempeſtas memini quõdam fuit, quum mallem, *quæ recta faciendo ſunt.*

P. 172. V. 2. *Cum quanta grauitate, vt ſenator & iudex, non ut princeps, & cauſſas preſſius au dit?*) Hic ſolidum mihi beneficium debere Velleium cogam, & cuius æſtimatione non recuſem omnem in eo operam noſtram æſtimari. Aldus poſtremum *et* eraſit, benè opera ſua ſe defunctum arbitratus. Enimuero aliud eſt, quod locum tam inſignem corrupit. Traiectio inquam hic nobis vſurpanda, quæ multis locis ad verum nos deduxit, nuſquam magis, quam ubi nunc ſumus. Etenim nõ uerius ſcripſiſſe Velleium, quam ſic ſcripſiſſe: *Cum quanta grauitate ut ſenator & iudex, non ut princeps & præſes cauſſas audit?* De ſenatus principe, de iudicij præſide multa ſubtexere poteram, niſi & minus neceſſe putarem, & quo fini propior ſum, eo magis properarem.

P. 173. V. 6. *Quanta ſua, ſuorumque nomine exſtruxit opera?*) Illud verò à quouis poterat emendari: ſed dormitarunt omnes. Per me non ſtabit amplius, quin *ſuo* corrigatur.

V. 19. *Si aut natura patiur, aut mediocritas recipit hominum, apud aures Deorũ de his queri.*) Pietatem auctoris vt cõſideraretis, alibi alii te monuerũt. Ad hunc autẽ locum vtiliter & iucundè legeris in Apuleio, iterum dico, non illo ex Arcadiæ pecuario, ſed è Platonis hortulo, in de Deo Socratis, quæ ad iſtam Platonis ſententiam prolixè & eleganter diſputat: *Nã vt idem Plato ait, nullus Deus miſcetur hominibus: ſed hoc præcipuum eorum ſublimitatis ſpecimen eſt, quod nulla contactione* (ſic lego, nõ *contractione*) *noſtra contaminantur*:

P. 174. V. 4. *Abſtruſo quod miſerrimum eſt pectus eius flagrauit incendio*.) Etenim *creſcit diſſimulatione ipſa dolor, hoc altius demiſſus, quo minus profiteri licet*. Iuſtiq. lib. 8. Cuius mentione capio ſolitum impetum, ut poſtremò heic ad finem pluſcula quædam illius, tumultuaria lectione obſeruata, corrigam. Lib. 1. vbi de bello Cyri aduerſus Babylonios. *Babyloniјs rex Lydorũ Croeſus, cuius opes & diuitię inſignes ea tempeſtate erant, in auxilium venit: victusque, iam de ſe ſollicitus, in regnum refugit.* Vt in veteribus, ſic ſcribendum, *uictisque*: nẽpe Babylonijs, quibus auxilio venerat, non ipſe victus. Eodem libro, ubi de Lydis Cyro rebellantibus. *Quibus iterum uictis, arma & equi adempti, iuſſique cauponas, & ludicras*

artes,

artes, & lenocinia exercere. Cum iiſdem veteribus lego: *cauponias & ludicras artes. Cauponius*, ita formatum, vt *histrionius*: habetq; etiã Plautus fabula neſcio qua, *puer cauponius.* Quomodo Cicero dixit & *Præconium quæſtũ.* Pro P. Quinctio. *Funeſtum eſt à forti atque honeſto viro iugulari: funeſtius ab eo, cuius vox præconio quæſtu proſtitit.* Item, vbi de Perſarum regno in Darium tranſlato. *Incredibile prorſus tanta patientia ceſſiſſe eos, quòd vt eriperent magis, mori non recuſauerint.* Conijcio: *ceſſiße eo,* (uel etiam, *eos*) *quod vt eriperent Magis, mori non recuſauerant.* Lib. 3. vbi de Lycurgi Repub. *Adminiſtrationẽ Reip. per ordines diuiſit: Regibus poteſtatem bellorum; magiſtratibus iudicia, & annuos ſucceßores.* Malebam ex veſtigijs vetuſtiorum codicum, *per annuas ſucceſſiones.* Ibidem, vbi de Lacedæmonijs contra Meſſenios. *Lacedæmonij quoque eo conſpiratius ad arma concurrunt, quo aduerſus ſeruos dimicaturi videbantur.* Potius uidetur, *quòd aduerſus ſeruos*: niſi altera ibi vox deeſt, quæ ex oppoſito reſpondeat τῷ *conſpiratius.* Lib. 4. vbi Camenienſes auxilia petunt ab Athenienſibus; *qui ſeu ſtudio maioris imperij, quòd Aſiam Græciãque penitus occupauerant.* Fortè *occupatũ irẽt.* Sic namque ſcribebant, pro *occupatum irent*: quod erroris poteſt origo fuiſſe. Lib. 5. in ora-

Ennium, alios qui noſſe voluit, potuit ipſe aliqua ab ijs horum ſimiliumque copia inſtructior abire. Plautum etiam qui à limine ſalutauit, prima fabula inuenerit:

Iam illud non placet principium de oſculo: perge exſequi.

Quod iam multos annos factum eſt, cũ eruditiſſimus Muretus in hanc mentem interpretatus eſt. Ego autem ne de meo nihil addam, ſic aio capiendum illud Accij Atreo.

Ego incipio: conata exſequar.

Nam verba ſunt narrare ordientis ordinem flagitij ſiue ſceleris Atrei. Exemplum hoc, niſi memoria deficior, apud Nonium eſt, in *Conata*. Neque enim nunc aut Nonium, aut vllum alium ex illo genere ſcriptorem ad manus habeo. Sed Velleiani loci nunc incidit etiam alia lectio: *deplenda*. ut dicat: Nunc ſumma exhaurienda eſt, quæ reſtat. Idque ut fatear, blanditur mihi omnium maximè, cum & ſit ad vulgati ſcripturam proximè.

P. 161. V. 1. *Auctor deditionis ſupplicio, quam prælio mori maluit.*) De Catilina ſupra. *Spiritum quem ſupplicio debuit, proelio reddidit.*

P. 163. V. 25. *Hoſtium duces occiſos fama narrauit.*) Margines librorum, *non occiſos*, exhibent. Inde exterebrabã, *occiſos vana fama*

nar-

-arrauit. In ſequentibus ſine gratia, ſine vlla energia eſt ſolum illud, *vinctos*: erit cum plurima, ſi immiſeris, *ſed viuos vinctos triumphus oſtendit*. Et eam vim Velleium cogitaſſe, reliquus, etſi caſſus, orationis impetus oſtendit.

P.164.V.28. *Ad firmanda pace, quæ bello ſubegerat.*) Hic item quod ad oram eſt, *formanda*, potius altero, quod in textu. Formare enim eſt, quod alibi ſæpe dicit, ordinare. Et miſſus Tiberius, vt quæ bello ſubacta, pace ordinaret, conſtitueret.

P.165.V.12. *Ille ad patrem patriæ exſpectato reuolauit maturius.*) Sciolus hic vocem *patriæ* infarſit, quam ſuperuacuam iterū extrudo. in quo ſciolum nemini ſcienti me viſum iri ſcio.

V.25. *Quæ populi confuſio, quis orbis metus.*) Sanè nimium, *orbis*. Sed quomodo paullo poſt factum inantè, item hic pro eo iam nunc reſcribe, *urbis*.

P.166.V.16. *Et corpus eius humanis honoribus, nomen diuinis honoratum.*) Redeo ad ingenium, & miſceo Velleianis aliena, Iuſtini hic locus incidit, cui aliquo modo huius ſimili reddam è Mſ. lectionem, etſi, vt hodie multorum iudicium eſt, non veriſimiliorem, tamen forte etiam ueriorem. Lib. 5. *Igitur om-*

nibus non humanis tantum, verum & diuinis eum honoribus onerant: certant ſecum ipſi, vtrũ contumelioſius eum expulerint, an reuocauerint honoratius. Notatum in Variarum libello, ſcriptos codices legere, *honoribus honerant.* quod ego audacter Iuſtini, immo Trogi eſſe aio, & tollendum vt legitimum, non inter illa dubia exponendum. *Honerare & Honorare* promiſcuè ueteres: illud amabant magis, quoniam E ſingulare ijs delicium. Nam & *Apelo* dicebant, & in nominum flexu, *temperis, pectteris*; in uerborum, *dicem, faciem*; pluraque & innumera alia pluribus modis. *Honerare* autem etiam Propertio Palmerius è ſcripto libro reſtituit: ego, niſi audacius ſit ſine libris, auſim Virgilio. Aeneid. 10.

Iſtbic nunc metuende iace: non te optima mater
Condet humi, patrioue onerabit membra ſepulcro.

Ignorare hic lubet Hypallagen, & Virgilium ſcripſiſſe credere, *honerabit membra ſepulcro.* Honorandi quidem uerbo nihil aptius potuit de ſepulcro, & eo, in quo ratio maxima, paterno. Porrò aũt *Honorare & Onerare* mutuo ueteribus inter ſe uertũtur: atq; utriuſq; uicẽ eſt, *Honerare.* Pacuuius apud Noniũ, Perib.

Poſtquã eſt honoratus frugũ & floris Liberi.

Vbi

Vbi iampridem eruditiſs. Iunius emendauit, *oneratus*: quod nihil opus erat, ſi verſus aliter conſtaret: ſed malo tamen etiam ex hac forma, *honeratus*. Iam *Honerem* & *Onerem*, pro *honore*, ac contra *Honorem* pro *Onere* poni identidem prodiderunt. Illius exemplum ex eadem Pacuuii Peribœa (alii, Iliona) apud Nonium, in *Poti*, pro *Potiri*.

Vſum honere credo adhuc ſceptrum patienter poti.

Quem verſum ſine ſenſu uſque adhuc (nam præter Iunii & Gothofredi Nonianas editiones nullas dum mihi alias uidere contigit.) lego:

Summo honere credo adhuc ſceptrum potenter poti.

Alterius dant è Petronio. In de mutatione Reip. Rom.

Prima quidem glacies & cana vincta pruina
Non pugnauit humus, mitiq; quieuit honore.

Honore inquiunt eſſe pro *onere*: de quo tamen in hoc quidem loco alia omnia ego ſentio. Quid eſt enim, *tellus quieuit miti onere*? Potius reſcribendum arbiter,

mitique horrore quieuit.

Traiectio uocis ex ſcripturæ errore nata. Nā que cum perperam ſcriptum inuenisſent, *mitique honore*, (ſic enim ſuſpicor duce r in n,

quo

quo nihil proclinius, abijſſe.) verſui conſulere transpoſitu iſto voluerunt. *Mitis* autem *horror* eleganter dicetur, cum terra primum frigore leuiter inhorreſcit. Hæc breuiter de hoc παρέργῳ: de quo vellem plura, niſi ſeueriores iudices ipſius ἔργου me oblitum cum flagitio clamantes audirem.

P. 167. V. 4. *Præſentisque Germanici imperio regebatur.*) Attendendum, ne nimis hoc vulgariter exaudiatur. Nam quod & ipſum eſt vulgare, dictum hic *Præſentis*, non qui tantū coram adeſt, ſed qui cum imperio præeſt: ut *Præeſſe exercitui*, vulgatiſſimè. Hoc monui, ne incogitantes & mei ſimiles falleret: quomodo ſæpe non ſua mente multa imprudenter à multis accipiuntur. Velut *Præditus*, qđ Apuleio pro Præfectus aut præpoſitus, collocatū, facile incautis poſſit trito illo ſenſu obrepere. Huius, etſi huc non pertinet, dabo tamen exemplum. De Deo Socratis. *Ac vbi vita edita remeandum eſt, eundem illum, qui nobis præditus fuit, raptare illico & trahere velut cuſtodiam ſuam ad iudicium.*

V. 25. Antiquaque ſeueritate vſus, ancipitia ſibi tam re, quam exemplo perniciosa, & his ipſis militum gladijs quibus obſeſſus erat, obſidentes coercuit.) Quid dicam aliud, niſi alibi mentem habuiſſe correctores, cum hæc legerent?

Neque

Neque enim ego mentem eorum vllam, bona quæ ſit aut ſaltem non peſſima, video. Ac mira prorſum res erit, ni vocula, *auſus*, inſerenda, cui abolendæ illius alterius, *uſus*, fuerit ſimilitudo: ni ue particula *et* ſuo loco excidit, qua repoſita, ſic omnia forte ſcribenda, vt ſubijciam. *Priſca antiquaque ſeueritate vſus, & ancipitia ſibi tam re, quam exemplo pernicioſa auſus, his ipſis militum gladijs, quibus obſeſſus erat, obſidentes coercuit.* Sanè verbis nihil nunc clarius, ſententia nihil præclarius: & illa quouis pignore contenderim Velleium cogitaſſe, hanc prorſus expreſſiſſe.

P.168.V.8. *Cũ imperio obtineret, in ſumma pace.*) Hoc nimis certè coactum, Malim: *Cũ imperio obtinuit, & in ſumma pace quietè continuit*:

V.16. *Cum inſerta ſint oculis animisque omnium.*) Sic facile fuit nuperis emendare ex uitioſo ueterum, *incerta*. quam ipſam vocẽ corruptam eodem modo, necdum correctam in Auſonio, mirum. In Leontium, Burdigalenſem profeſſorem.

Literis tantum titulum aſſecutus,
Quantus exili ſatis eſt cathedræ:
Poſſet incertus numero vt videri
Grammaticorum.

Quis dubitabit, *inſertus* fuiſſe ſcribendum?

Vix

Vix me hercule poſſum, ut ſemel firmiter ap prenſum Auſonium dimittam ſine vulnerum illius aliquot, magnis medicis intactorum, ſanatione. Sed auriculam vellit mihi Velleius, & defungi maturius cupit ſua curatione.

P. 169. V. 4. *Quando pax lætior?*) Rectũ hoc quidem, niſi fortè rectius *latior*. Nam ſequitur, *diffuſa in orientis occidentisque tractus*. Tamen omnino nihil muto.

V. 7. Pax Auguſta per omnes terrarum orbis angulos à latrociniorum metu ſeruat immunes.) Sic repoſui audacter; non adeo me, quam ueritate niſus. Quid enim falſum eſt, ſi hoc nõ eſt, qđ in nuperrimis Aldi Scheckijq; editionibus? *per omnes terrarũ orbis anguloſa.*

V. 23. Vt D. Auguſtus M. Agrippa, & maximè ab eo, Statilio Tauro.) Leuiter forte traijciẽdum: *M. Agrippa maximè, & ab eo, Statilio*.

V. 27. Etenim magna negotia magnis adiutoribus egent: neque in paruo paucitas miniſteria defecit.) Multis partibus potius eſt, *deficit*. quod uerbum, ne mireris, actiue capiendum, ut & Virgilij loco Georg. 1.

Prima Ceres ferro mortales vertere terram
Inſtituit, cum iam glandes atque arbuta ſacræ
Deficerent ſiluæ, & uictum Dodona negaret.

Eſt enim vtrobique *deficere*, non ſufficere, nõ præbere. Hoc antequam ipſe ſic acciperem,

mutare ſum adortus: *neque in paruo paruitas miniſterio deficit.* quomodo eſſet interpretandum, deficitur. Tu ride lector, & uide, ubi maximè acuti uideri uolumus, ſæpe nihil nobis hebetius. Ego tamen ita moderari mihi ſoleo, ut coniectandum ubi eſt, niſi quæ oculis cerni, manibus tangi ac tractari pæne poſſint, non admittam, non probem. Et fieri nihilominus poteſt, immo fit, ut ueri quadam ſpecie oculi noſtri præſtinguantur, manus pro re umbram obiectam apprehendant.

P. 170. V. 1. *Intereſtque Reip. quod vſu neceſſarium eſt, & dignitate eminere.*) Bucretius, alter ego ille, Muſarum non minus, nec minor, quàm meus amor, *id dignitate eminere*, mauult.

V. 4. *Sub his exemplis Tiberius.*) Aduerte non vulgatum præpoſitionis vſum: cui ille uidetur ſimilis, qui apud Petronium. *Totam concitabit viciniam, & nos omnes ſub eadem cauſſa obruet.*

V. 6. *Materno vero genere clariſſimas, vetereſque & inſignes honoribus complexum familias.*) Neque hic vulgo tritus ſermo: quem in Auſonio etiam obſeruaui. Parentalib.

Arborium, Aeduico ductum de ſtemmate nomen,

Complexum multas nobilitate domus.

V. 15.

V. 15. *Actu otioſis ſimillimum.*) Supra de L. Piſone. *Et vix quemquam reperiri poſſe, qui aut otium validius diligat, aut facilius ſufficiat negotio, & magis quæ agenda ſunt, curet ſine vlla oſtentatione agendi.*

P. 171. *Qui C. Marium ignotæ originis.*) Qui appoſitè in hanc rem aduerſus inuidos apud Salluſtium: *Quod ſine iure deſpiciunt me, faciant idem maioribus ſuis, quibus, vti mihi, ex virtute nobilitas coepit.*

V. 9. *Vt pæne aſſentatione ſua, quibus vellet, principatus conciliaret.*) *Aßentatio* non hic in malam partem, ſed pro *aſſenſione*: ut ſupra *aßentari* vſus, pro *aßentiri*. *Et ijs qui à Cæſare dimittendos exercitus contendebant, aßentabatur: ijs, qui ab ipſo, aduerſabatur.* Nec igitur mutandum in Petronio: *Tacentibus adhuc nobis, & ad neutram partem aſſentationem flectẽtibus.* ubi Gulielmius noſter, *aſſenſionem* reponebat. Et ad hanc faciem Apuleius *Conuerſationem* uenuſtè pro *conuerſione*. In de dogm. Plat. *Eiuſdem temporis ſpatijs menſuras mundanæ conuerſationis intelligi.* Venuſtè, inquam; propter magnitudinem & molem, ac velut difficultatem.

V. 17. *Ad iuuanda verò onera principis Seianum protulit.*) Scribo *propulit*, id eſt, impulit, permouit. Alterum quam interpretatio-

nem commodè recipiat, nemini docto videar indoctior, ſi me fatear ignorare. Sane poſterio ri orationis membro conuenire do, priori de nego. neceſſe autem erat, vtrique.

V. 28. *Nati ad omnia, quæ rectè faciẽda ſunt.*) Tempeſtas memini quõdam fuit, quum mallem, *quæ recta faciendo ſunt.*

P. 172. V. 2. *Cum quanta grauitate, vt ſenator & iudex, non ut princeps, & cauſſas preßius au dit?*) Hic ſolidum mihi beneficium debere Velleium cogam, & cuius æſtimatione non recuſem omnem in eo operam noſtram æſtimari. Aldus poſtremum *et* eraſit, benè opera ſua ſe deſunctum arbitratus. Enimuero aliud eſt, quod locum tam inſignem corrupit. Traiectio inquam hic nobis vſurpanda, quæ multis locis ad verum nos deduxit, nuſquam magis, quam ubi nunc ſumus. Etenim nõ uerius ſcripſiſſe Velleium, quam ſic ſcripſiſſe: *Cum quanta grauitate ut ſenator & iudex, non ut princeps & præſes cauſſas audit?* De ſenatus principe, de iudicij præſide multa ſubtexere poteram, niſi & minus neceſſe putarem, & quo fini propior ſum, eo magis properarem.

P. 173. V. 6. *Quanta ſua, ſuorumque nomine exſtruxit opera?*) Iſtud verò à quouis poterat emendari: ſed dormitarunt omnes. Per me non ſtabit amplius, quin *ſuo* corrigatur.

artes, & lenocinia exercere. Cum iiſdem veteribus lego: *cauponias & ludicras artes. Cauponius*, ita formatum, vt *histrionius*: habetq; etiã Plautus fabula neſcio qua, *puer cauponius*. Quomodo Cicero dixit & *Præconium quæſtũ.* Pro P. Quinctio. *Funeſtum eſt à forti atque honeſto viro iugulari: funeſtius ab eo, cuius vox præconio quæſtu proſtitit.* Item, vbi de Perſarum regno in Darium tranſlato. *Incredibile prorſus tanta patientia ceſſiſſe eos, quòd vt eriperent magis, mori non recuſauerint.* Coniicio: *ceſſiſſe eo*, (uel etiam, *eos*) *quod vt eriperent Magis, mori non recuſauerant.* Lib. 3. vbi de Lycurgi Repub. *Adminiſtrationẽ Reip. per ordines diuiſit: Regibus poteſtatem bellorum; magiſtratibus iudicia, & annuos ſucceſſores.* Malebam ex veſtigijs vetuſtiorum codicum, *per annuas ſucceſſiones.* Ibidem, vbi de Lacedæmonijs contra Meſſenios. *Lacedæmonij quoque eo conſpiratius ad arma concurrunt, quo aduerſus ſeruos dimicaturi videbantur.* Potius uidetur, *quòd aduerſus ſeruos*: niſi altera ibi vox deeſt, quæ ex oppoſito reſpondeat τῷ *conſpiratius.* Lib. 4. vbi Catinienſes auxilia petunt ab Athenienſibus: *qui ſeu ſtudio maioris imperij, quòd Aſiam Græciãque penitus occupauerant.* Forte *occupatũ irẽt.* Sic namque ſcribebant, pro *occupatum irent*: quod erroris poteſt origo fuiſſe. Lib. 5. in ora-

 tione

tione Alcibiadis ad Tiſſafernem. *Non enim qu turos poſt hanc victoriã Spartanos, qui vindices ſe libertatis Græciæ profeſſi ſunt.* Lege, *ſint.* Ibidem: de præliis & victoriis Alcibiadis: *Vbique victor recipit ciuitates, quæ defecerant; nonnullas capit, & imperio Atbenienſium adiicit.* Rectum hoc: ſed MSS. alii *addicit*, alii *adicit.* quod poſterius è veterum pronuntiatione eſt, & exterendi *i* vocalem conſuetudine: de qua alicubi Gellius, opinor libro 4. Sic Martialis idem verbum ſcripſit, lib. 10. ad Gallũ.

Si quid noſtra tuis adicit vexatio rebus,
Mane, vel à media nocte togatus ero.

Lib. 8. in ipſo veſtibulo inſignem locum emẽdatione ſuperuacua corrumpunt. Quid enim magis elegans, aut perſpicuum? *Græciæ ciuitates dum imperare ſingulæ cupiunt, imperium omnes perdiderunt: quippe in mutuum exitium ſine modo ruentes, omnibus perire, quod ſingulæ amitterent, non niſi oppreſſæ ſenſerunt.* Reponunt, *omnibus peruiæ*: fruſtrà. quod monui, ne qui hominum auctoritate inducerentur in errorem. Acumen Senecæ in re non diſſimili prorſus ſimile. Ep. 90. *Societatem auaritia diſtraxit, & paupertatis cauſſa etiam his, quos fecit locupletiſſimos, fuit. Deſierunt enim omnia poſſidere, dum voluit propria.* Nec longè abludit iſtud ibidem. *Irrupit in res optimè poſitas*

auaritia, & dum ſeducere aliquid cupit, atque in ſuum vertere, omnia fecit aliena: & in anguſtũ ex immenſo redacta, paupertatem intulit, & multa concupiſcendo, omnia amiſit. Lib.xi.ubi de concione Alexandri, *Qui pro concione ita vulgus omne conſolatus, hortatusque pro tempore eſt, vt & metum timentibus demeret, & in ſpem omnes impelleret.* Sequor ſcriptos libros: *& ſpe omnes impleret.* Venuſtior oppoſitio, demere, implere. Et *ſpe implere* phraſis Iuſtino familiariſſima. Impreſſi quidam etiam addũt, *ſpe ſui.* Lib. 13. non procul fine. *Ariſtæum in Arcadia latè regnaſſe, eumque primum & apiũ & mellis vſum, & lactis ad coagula hominibus tradidiſſe.* Scribo, *& lactis adeò coagula.* quod verius, dubitare nemo poterit, qui & ſenſum & literas intentius aſpicit. De Ariſtæo apium vſus inuentore inter multos Virgil. 4. Georg. Mellis colligendi auctorem etiam alium ipſe Iuſtinus lib. 44 refert, Gargorem Curetum regem. Lib. 14. in Oratione Eumenis capti ad milites. *Vos me ex victore victum, vos me ex imperatore captiuum feciſtis; quater intra hũc annum in mea verba iureiurando obſtricti eſtis, & iſta omitto. Neque enim miſeros conuitia decent. Vnum oro, ſi propoſitorum Antigoni in meo capite ſumma conſiſtit, inter vos me velitis mori.* Legendum, cum hac interſtinctione:

obſtricti eſtis : ſed iſta omitto. Abrumpendæ orationis hæc forma pueris etiam nota. Lib. 29. non procul initio. *His regibus pueris, etſi nulli ſeuerioris ætatis rectores erant, tamen in ſuorum quiſque maiorum veſtigia intentis, magna indoles virtutis eniuit.* Non damno, *in ſuorum quiſque*; ut pro *quibusque* ſit: magis tamen amo impreſſorum quorundam lectionē, *quique*, id eſt *quoque*. Singulis, inquit, intentis in ueſtigia maiorum; ſed quoque in ſuorum. Aliquando poſt. *Siquidem conſurgentibus ab Occidente nouis Poenorum & Romanorum imperijs, quibus vna hæc à Græcia ſit mora, dum inter ſe bello diſcrimen imperij faciunt; ceterùm ſtatim victoribus tranſitum in Orientem fore*. Rectius, *faciant*. Ad finem: *Super hæc vaſtati Macedonas, vltionem flagitabant*. Verum, *Macedones*. Lib. 30. *Contra Philippus adduci ſe poſſe, vt Romanis pareat, concedebat; ceterum indignum eſſe*, &c. Putida oratio; concedebat, ſe adduci poſſe. quin ſcribis, *contendebat*. Lib. 31. *Ad hoc ſibi centum naues & decem millia peditum & mille equites poſcebat*. MSS. habēt, *mille equitum*: quæ antiqua forma locutionis, pro, mille equites. de qua Gellius, ſed demeſtiuni quoto libro. Nec dubitem in Iuſtinum recipere, qui è Trogo antiquario acceperit: niſi quòd ſenſus aliquam parit ambiguitatē.

Lib.

Lib. 38. De fuga Demetrii: *Eodem amico comi te repetita fuga eſt: ſed pari infelicitate prope fines regni ſui deprehenditur, ac denuo perductus ad regem, vt inuiſus à conſpectu ſummouetur.* Scribes, *reprehenditur*: quod propriè de fugiẽte. Lib. 40. ſub finem. *Ne volenti quidem Syriæ, nedum recuſanti daturū ſe regem, qui xviij. anno, quibus Tigranes Syriam tenuit, in angulo Ciliciæ latuerit.* Quis non uideat legendum, *annos*? Lib. 44. *Huc accedunt & marinæ auræ, vndique verſus aßidui flatus, quibus omnem prouinciam penetrantibus, euentilato terreſtri ſpiritu, præcipua hominibus ſanitas redditur.* Pro *vndique verſus*, quod & alii ſollicitarunt, auſim addita copula reponere Apuleianum, *& vndiqueſecus*: id eſt, ab omnibus partibus. Pergam, lector, an iam quoque nimium graſſatus ſum? Herclè, verò nimium; & longius à Velleio, quam excuſari poſſit, receſſimus. Sed poſſe tamen opinor. Iam iam & Velleium, & te abſoluam.

V. 8. *Mater eminẽtiſſima & per omnia Dijs, quam hominibus ſimilior fœmina.*) Loca ſimilia huius multa, è queis pauca bona fide retinuit memoria. De Iul. Cæſare: *Animo ſuper humanam & naturam & fidem euectus.* De Pompeio. *Per omnia fortunā hominis egreſſus.* De M. Catone. *Per omnia ingenio Dijs, quam*

 homi-

hominibus propior.

V. 11. *Voto finiendum volumen ſit. Iuppiter Capitoline & auctor & ſtator.*) Senecæ loco & mihi finiendus liber ſit: quem attulerunt alii Velleii cauſſa, ego ipſius Senecæ. Lib. 4. de Benefic. cap. 7. *Natura, inquit,* (lege mecũ, *inquis*) *hæc mihi præſtat. Non intelligis, te, cum hoc dicis, mutare nomen Deo. Quid enim aliud eſt natura, quam Deus, & diuina ratio toti mundo & partibus eius inſerta? Quoties voles, licet tibi aliter hunc auctorem rerum & naturarum compellare. Et Iouem opt. max. rite dices, & Tonantem, & Statorem: qui non, vt hiſtorici tradiderunt, ex eo, quod poſt votum ſuſceptum acies Romanorum fugientium ſtitit, ſed quod ſtant beneficio eius omnia, ſtator ſtabilitorque eſt.* Attuli inquam, vt emendarem. Quid igitur, inquies, etiam hic poſt Lipſium? Eſt vero, mi lector, aut ego fallor. Nec autem ego quid contra Lipſium, quem virum per omnia Diis, quam hominibus ingenio propiorem, vti lumen vnicum & numen æui noſtri colo & veneror præter omnes, quos ille admiratores cultoresque ubique habet plurimos. Tantũ eius ueſtigia inſiſtens, locũ, quem primus ille maculis multis & fœdis liberauit, vna etiam non honeſta uerecundè liberabo. Nam ita inibi ſcribendum

dum nobis, adhibita leui traiectione, leuiori mutatione, videtur. *Quoties voles, tibi licet aliter hunc auctorem rerum compellare. Et Naturam, & Iouem opt. max. rite dices, & Tonantem, & Statorem.* De quo etſi mihi iam pæne perſuaſum, doctos tamen omnes, ac te inprimis (iam nunc enim αὐτοβοεὶ te ipſum compello) doctiſſime Lipſi, arbitrum capio: cuius vnius cenſuræ omnia noſtra, meque ipſum adeo, nouū in his literis nouitium, animo uolentiſſimo ſubmitto & permitto, habiturus iſta ætate, in ſtudiorum iſto ſtadio, tuum iudicium aut calcar, ut progrediar, aut frænum, ut ſubſiſtam, & deſiſtam: quorum illud quidem unicè opto, ſic ut ſperem; hoc ita metuo, ſpem ut alterius non abiiciam.

FINIS.

INDEX
RERVM ET VERBORVM MEMORABILIVM.

A

ACcerranis data eſt ciuitas 18
Achæi ex Laconica pulſi 4
quas ſedes occupauerint ib.
a Q. Metello Macedonico fuſi 13
Achaia in bellum inſtincta 15
Achaiam Mummius in prouinciam redegit 70
Actia uictoria 121
Adulatio magnae fortunae comes 139
Aegiſthus per annos VII. regni potitur 2
Aegiſthum Oreſtes cum Electra ſorore obtruncat ibid.
Aegyptus a D. Auguſto facta ſtipendiaria 71
L. Aemilij Paulli laudes 11
Aemulatio alit ingenia 23
Aeolij multos locos obtinēt 6
Aeſchylus tragicus 22
Aeſulum deducta colonia 19
Aetoliam Fuluius Nobilior ſtipendiariam fecit 70
Affinitas inter Cæſarem, Pōpeiumq. contracta nuptijs 77
Affinitas inter Antonium, & Cæſarem 101
Afranius 22. in Togatis clarus 35
Agamemnon rex regum, ab Aegiſtho occiditur 2
Agrippa 95
M. Agrippæ uirtus 115
cl. ſſem exornat ibid.
inſigni coronæ claſſicæ donatur 118
Leucadē expugnat, Patras capit, Corinthum occupat 121
Iuliam uxorem ducit 131
M. Agrippæ mors 133
M. Agrippa, Agrippæ filius, ab Auguſto adoptatus 141
M. Agrippæ filij mira prauitas 152
Alba deducta colonia 14
Albis fl. Senonum, Hermūdorūque fines præterfluit 144
Alcmæon ultimus Archōtum Athenienſium 9

Alcmana

Alcmana Lacones falſo ſibi uindicant. 24
Alexander Magnus a Carano ſeptimus decimus 8
Hercule paterni gñis; Achille materni auctore gloriatus eſt ibid.
a Lyſippo impetrauit, ut eorũ equitũ, qui ex ipſius turma apud Granicum flumẽ ceciderant, expreſſa ſimilitudine figurarum, faceret ſtatuas, & ipſius quoque ijs interponeret 14
Alexandria condita 18
Alexia 81
Alſium colonj deducti 19
Altinum 113
T. Ampij, & T. Labieni trib. pl. lex pro Pompeio 72
Amyntas Rex 121
Andrum inſulam Iones occupant 6
Anicius 11
Antiochus Epiphanes Athenis Olympicum inchoauit 11
Antiſtius ædilitius occiditur 56
L. Antonius M. Antonij frater 110
L. Antonius conſul Italiam tumultibus implet ibid.
Peruſiam petit 111
M. Antonius orator 35
Marij, Cinnæq. iuſſu cõfoſſus 50
M. Antonius C. Cæſaris in conſulatu collega 93
M. Antonij, & Dollabellæ conſulum furor 96
M. Antonius occupat H-S ſepties millies ibid.
M. Antonius a M. Lepido per colloquia repulſus 99
M. Antonij priuigna deſponſa Octauio 101
M. Antonius L. Cæſarẽ auunculum proſcribit 103
M. Antonius Octauiam, ſororem Cæſaris, ducit uxorẽ 114
M. Anton. exſecratione populi, ſpectaculo pellitur 117
M. Antonij apud Parthos geſta 119
M. Antonius Artauaſdem, Armeniæ regem, catenis aureis uincit 120
M. Antonij in Cleopatram amor ibid.
M. Antonius bellũ patriæ inferre conſtituit 120
Liberũ patrem ſe appelari iubet ibid.
milit. claſſisq. deſertor 122
ſe ipſe interimit 124
Antonianorũ militum in pugnando conſtantia 122
Apollinis Pythij oraculum 3
Appuleius Saturnius a Mario morte multatus 39

L. Apro-

L. Apronii uirtus 156
Aquileia colon. deducitur 20
Archilochus, & Homerus ſoli perfectiſſimi in iis operibus, quorum primi auctores fuerunt 6
Archõtes eum honorem uſq; ad Charopem uſurpabát 3
Archõtes perpetui Athenis eſſe deſierunt 9
iii x. annos Athenis creari cœpti ibid.
Argiuus nullus orator 1
Aricini in ciuitaté recepti 14
Ariminum deducuntur coloni 19
Ariſtoteles 22
Ariſtodemus, vnus ex Heraclidis 3
Ariſtonicus Aſiā occupat 29
a M. Perperna uictus, ductusque in triumpho ibid.
Craſsū Mucianū occidit ibi.
Pœnas M'Aquilio capite dat ibid.
Ariſtophanes comicus 22
Arminius, Sigimeri filius, in Varum coniurat 159
Arruntius Actius reip. reſtituitur 114
Artauaſdi regnum reſtituitur 132
Artorius C. Octauij medicus 106
Artauaſdes, Armeniæ rex, catenis aureis ab Antonio uinctus 128
Aſculani Seruium prætorem, Fonteiumque legatum occiderunt 42
Aſiaticum imperium ab Aſſyrijs ad Medos translatum 7
Aſiam L. Scipio eripuit Antiocho 70
Aſia ab Attalis poſſeſſa regibus ibid.
Aſiam M. Perperna tributariā fecit ibid.
L. Aſprenatis uirtus 161
Aſinius Pollio 67
Iulianis partibus fidus 99
ſpecioſas res circa Altinū, aliaſque Venetiæ urbes edidit 113
Domitium iunxit Antonio ibid.
eius factum, & dictum memorabile 123
Aſylum 10
Athenæ ſub regibus eſſe deſinunt 3
a Sulla oppugnatæ 52
Athenienſes in Euboea 5
Athenienſium ingenia 24
in Romanos fides certa 52
decretū celeberrimum 93
Atia Auguſti mater 94
Atreus Olympicum ſacrum quando inſtituerit 9
Attalus rex Aſiam pop. Rom. hæreditate reliquerat 29
Attica fides 52

Attius

Attius tragœdus 22
in Tragœdiis clarus 35
Attuarii ſubacti 142
D.Auguſtus Cicerone conſule natus 67
Auguſt.Cæſar in Cãpaniã 165
Nolam petit ibid.
exſpirat ibid.
Aurunca deducta colonia 19
Auximum coloni miſſi 20

B

BATHINVS flumen 154
Batones Pannonum duces 148.154
Bella ciuilia finita viceſimo anno 127
Belli ciuilis initia 82
Belli ciuilis incendia 83
Bellorum ciuilium dãna 127
Bellum Africum 90.173
Bellum Campanum 111
Bellum Germanicum 142
Druſo claudio delegatũ 134
Tr.Neroni 135
Bellum Italicum 42
Bellum Iugurthinum 37
Bellum Nolanum 45
Bellum Numantinum 26
Bellum Pannonicum pro Herone geſtum 133
Bellũ Pannonicũ maximũ 148
Bellum ſeruile 61
Bellum Thracicum 135
Beneuentum coloni deducti 19
Bibulus, collega Cæſaris 78
Bithyniam Nicomedes pop. R.legat 71
Bocchus rex 38
Boiohoemum regio 147
Bononia deducta colonia 20
Britannia bis a Cæſare penetrata 80
Bructeri ſubacti 142
Brundiſiũ colonia deducta 19
Brutus 67
A. Bruti Gallarũ præclara in Hiſpaniã militia 30
D.Bruto decretus triũphus 98
D.Brutus conſul 93
iugulatur 100.124
Cæſaris interfector 99
Brutus prætor in Cæſarem coniuratus 92
M.Brutus, & C. Caſſius, puincias, exercit⁹q; occupãt 97
M.Brut⁹ 105. Lycios deuincit 106. Caſſio melior vir 108
M.Bruti morientis ætas ibid.
M.Brutus, à Stratone Aegeate impetrat, vt ſibi morituro commodet manũ 107.124
Buxentum coloni mittunt 20

C

CAECILIVS comœdus 22
Cęciliæ familiæ claritudo 38
A. Cæcina 151
L.Cæditij virtus 162
Cæpionis cẽſoria ſeueritas 36
Cæſar 67
C.Cæſar Strabo 35
C.Cæſ. conſulatus, & geſta 73
C. Cæſar Magno Alexandro ſimil-

ſimillimus 74
C.Cæſaris lex de Campano agro plebi diuidundo 77
c.Cæſar, & Pompeius oppreſſi Ciceronis ſuſpicione non caruerunt 78
c.Cæſaris in Gallia geſta clariſſima 79.80
c.Cæſar Theſſaliam petit 87
Cæſar in Africam 90
c.Cæſaris in victos clementia 91
c.Cæſar in Hiſpaniam 90
c.Cæſaris in Hiſpania facinus & virtus eximia 91
c.Ceſaris in vrbē reditus ibid.
triumphi ibid.
c.Cæſar interemptus 92
c.Cæſaris obitus præmonitiones 92.93
c.Cæſaris teſtamentum 95
c.Cæſar cum rege Parthorū coit 138
c.Cæſar ab Adduo vulneratus 139
c.Cæſaris mors ibid.
L.Cæſaris obitus 140
Ti.Cæſaris geſta 71
Ti.Cæſar in Germaniam reuolat 161
Ti.Cæſar ex Pānoniis, Delmatiſq; triumphū agit 163
Ti.Cæſar patri ſuccedere renuit 166
Ti.Cæſaris laudum enumeratio 171.172
Caldus Cœlius præclari facinoris auctor 162
Cales deducta colonia 18
Calidius 67
Calpurnia, vxor Antiſtii, iugulato viro, ſeipſam gladio transfixit 56
Calpurnia cæſaris vxor 93
Caluus 67
Campanis data eſt ciuitas 18
Campanæ coloniæ ſupplemētum adiicitur 118
Canidius ad Antonium præcipiti fuga ſe rapit 123
moritur 124
Caninefates ſubacti 142
Canutius continua rabie lacerat Antonium 120
Capito, Velleii patru9, Agrippæ ſubſcribit in c.Caſs. 106
Cappadocia fcā ſtipēdiaria 71
Capua conditur a Tuſcis 8.
in formam præfecturæ redacta 78
Caranus xvi. ab Hercule, regnū *Macedoniæ* occupat 8
Carbo Papirius orator 35
Carbo ſolus toto anno conſul fuit 54
C.Carbo prætorius, conſulis frater, occiditur ibid.
Carnuntum locus Norici Regni proximus 147
Carſeoli deducta colonia 19
Carthago annos 65. ante Romam conditur 8

Car-

Carthaginis remoto metu cur ſu præcipiti a uittute deſcitum 25
Sp. Caruilius homo nouus 171
Caſſij cenſoris theatrum 20
Caſſio in moliẽdo theatro eximiæ ciuitatis ſeueritas, & conſul Cæpio reſtitere ibi.
C. Caſſius M. Craſſi quæſtor 80
C. Caſſius prætor in Cæſarem coniuratus 93
C. Caſſius Dollabellam Laodiceæ incluſum expugnat 105
C. Caſſius Rhodum capit 106
C. Caſſius ceruicem liberto præbet 107.124
C. Caſſius melior Bruto dux 108
Caſſius Longinus cenſor ſeuerus 36
Caſſi⁹ Parmẽſis occidiť 12
Caſtrum coloris occupatũ 19
Catilina urbe pulſus 66
fortiſſime dimicans, obtruncatur 67
Cato 66
Cato hiſtoricus 22
Cato Porcius cõſul Italico bello occiſus 44
Catonis filij mors 108
M. Cato de Nola, & Capua 8
M. Cato, perpetuus diruendæ Carthaginis auctor 16
Cato repetundarum ex Macedonia damnatus 34
M. Catonis uirtus 67
M. Cato ad ſpoliandum regno Ptolomæum miſſus 79
M. Cato homo nouus 171
Catullus poeta 68
Q. Catuli uerecũdia, & auctoritas 62
Q. Catuli mors 84
Ceionij exẽplum turpe 160
Cenſorini obitus 139
Cenſura Paulli, & Planci 133
Cethegus, aliique in carcere necati 66
Chalcidenſes orti Atticis 5
Charops primus Archon decennalis 9
Chios ab Ionibus occupata 6
M. Cicero, eloquentium princeps 23
M. Ciceronis laudes, & in conſulatos geſta 65
M. Cicero patriæ reſtitutus 79
M. Ciceronis domus 41. a ſenatũ reſtituta 79
M. Ciceronis acta 97. 98
M. Cicero continuis actionibus Antonij memoriæ inuſſit notas 120
M. Ciceronis mors ibid.
Ciliciã perdomuit Iſauricus 71
Cimbri, Theutonique Rhenum transſcendunt 35
Cimbrorum in Romanos geſta

ſta 38
Cinna neque Mario, neq; Sulpicio temperatior 47
Cinnę cōſulatus a ſenatu abrogatus 48
Cinna ab exercitu, qui circa Nolam erat, receptus ibid.
patriæ bellum infert ibid.
Marium cum filio ab exſilio reuocat ibid.
ſeditione orta, ab exercitu eſt interemptus 53
Circenſes ludi 57
Claudius conſul primus in Siciliam trāſiecit exercitū 69
P.clodij lex 78
P.Clodij de M.Catone lex 79
P.clodius a Milone iugulatus 82
Ti Claudius Nero bellū campanum cit 111
Ti. Claudij Neronis laudes 132
Ti.Claudius Nero cum Druſo Claudio fratre Rætos, Vindelicosque aggreditur ibid.
ttiumphat 134.136
Germanos domat 134
Clazomenæ ab Ionibus conditæ 6
Cleopatræ fuga 122
Cleopatra, illata aſpide, morſu eius ſpiritum reddit 124
Cremona deducta colonia 19
Codrus, Melanti filius, ultimus rex Athenarum interemptus ibid.
Cœlius 67
Cœlius hiſtoricus 36
M.Cœlij acta 103
Coloniarum enumeratio 18
Colophon ab Ionibus condita 6
Compſa a Milone oppugnatur 104
Coniurati Capitolium occupant 93
Coponij dictū in Plancū 121
Corfinium 44
Corfinio Cæſar potitur 85
Corinthus, antea Ephyre, a quo condita 5
ab Homero nominatur. ibi.
occupatur 17.121
Cornelia, Africani filia, Gracchorum mater 33
L.Cornelij Balbi facinora 86
L.Cornelius Merula, flamen Dialis in locum Cinnæ cōſul ſuffectus 48
interficitur iuſſu Cinnæ 50
Cornelius Rufinus, bello Pyrrhi dux celeberrimus 44
L.Cornelius Sulla cōſul ibid.
Cornificius, Octauij legatus 116
Coruinus 67
T.Coruncanius, pont. max. homo nouus 170
Coſſam coloni miſſi 19
Coſſi virtus 156

Cotta iudicandi munus æqualiter interſenatum, & equites partitus eſt 63
Craſſus 67
L.Craſſus orator 35
M.Craſſus ſeruile bellum repreſſit 61
M.Craſſo Syria decreta 80
M.Craſſus à Parthis interemptus ibid.
P.Craſſus orator 23
Cratinus comicus 22
Creō primus Archō annuus 9
Creta longiſſimæ libertatis fine mulctata 70
Creſphontes, vnus ex Heraclidis 3
Criſpus Marcius 105
Cumæ in Italia à Chalcidenſibus conditæ 5
Cumanorum, & Neapolis in Romanos eximia fides ibid.
Cumanos ritus Oſca mutauit ibid.
C. Curio trib. pl. bello ciuili facem ſubiecit 83
Cymenſes eoſij condunt 6
Cyprus deuicta 70

D

DAMASIPPVS Domitiū Scæuolam, C. Carbonem, & Artiſtium trucidat 56
Diorix Dolmaticus 155
Delos occupata ab Ionibus 6
Dertona 21
Deſitiates Dalmatæ 155
Diphilus comicus 22
Diuerſitas morum, & ſtudiorum inter P.Scipionem, & L.Mummium 17
Dolabella C.Trebonium occidit 105
ad ictum ſerui ceruicē præbet ibid.
Dolabella vir ſimplicitatis generoſiſſimæ 168
Domitiæ familiæ felicitas 37
Domitij ex Aruernis uictoria 36
Cn. Domitij lex de ſacerdotū creatione 38
Cn. Domitius occupatus naui bus fugit 109
Domitius Caluinus Vibilliū, primipili centurionem ob turpem ex acie fugam, fuſte percutit 115
Domitius Scæuola trucidatur 55
Domus Ciceronis à ſenatu reſtituta 79
Druſi Claudij virtus 134.
mors ibid.
Druſus Liuius, Iuliæ Auguſtæ pater, ſe ipſe interimit 108

E

L.EGGII claru exemplū 160
Egnatius Rufus interimere Cæſarem ſtatuit 129
Elyſſa Tyria, quam quidā Dido autumant 7
Enumeratio eminentium ingenio-

geniorum 67
Epheſus ab Ionibus condita 6
Ephyram in Theſprotia Phidippus occupat 1
Ephyre poſt Corinthus 5
Epirum Pyrrhus occupat 1
Eporedia colonia deducta 21
Erethria ab Athenienſibus in Eubœa occupatur 5
Erythra ab Ionibus condita 6
Eryx ultimus Archon decennalis 9
Eumenes rex 10
Eupolis comicus 22
Euporus ſeruus C. Gracchum dominũ prius, ſe deinde interemit 32
Euripides tragicus 22

F

FABII Aemiliani diſciplina in Hiſpania 31
Fabii ex Allobrogibus uictoria 36
Fabrateria deducta colonia 20
Fannius 25
C. Fannius orator 35
Firmum colonis occupatur 19
C. Flauius Fimbria ſe ipſum interimit 52
Foriniani in ciuitatem recepti 18
Fregellæ deducta colonia 19
Fregellæ a L. Opimio excilæ 32
Fuluia, Antonii uxor, omnia armiſ miſcet 111
Præneſte capit ibid.
Italia excedit 112

Cn. Fuluius cenſoris frater a fratre ſenatu motus 13
Fuluij Flacci aſpera cenſura ibid.
Fuluius Flaccus cum filio a L. Opimio interemptus 32
Fuluij Flacci, qui Capuam ceperat, filiorum exemplum clariſſimum 34
Fundani in ciuitaté recepti 18

G

A. Gabinii trib. pl. lex, vt Pompeius ad Piratas compeſcẽdos proficiſceretur 61
Gades a Tyria claſſe conditæ 3.4
Ser. Galba 23
Gallias Domitius Fabius primum cum exercitu intrauit 70
Galliæ C. Cęſaris auſpicijs infractæ 71
Galliæ Cæſari in quinquennium decretæ 78
Galliæ Cæſari prorogatæ 80
Gallogræcia perdomuit Vulſo Manlius 71
Gentes multæ a Pompeio deuictæ 71.72
Gentius Illyriorũ rex in triũpho ductus 11
Germania rebellat 137
Germanici virtus 156
Germanicus pleraque ignauę geſſerat 167
Germani militis Cæſaris vidẽdi cupido 145
Germanus ſeruus, ad interficiendum Marium miſſus, ut eum agnouit, profugit e carcere 47
Gracchi 23
Gracchi oratores 35
C. Gracchi furor 31
Gracchus colonias extra Italiam poſuit 41
Ti. Gracchi laus, & vituperatio 27
Græcia concuſſa maximis motibus 4
Grauiſca colonia deducit 20

H

Haletes, Hippotis filius 5
Hercinia ſilua 147
Hercules in Olympicis victor 9
Hermione Oreſti pacta 2
Heſiodus 120 annos diſtinctus ab ætate Homeri 8
quando claruerit ibid.
Hiſpania vniuerſa facta ſtipẽdiaria 76
Hiſpaniæ, Cn. Pompeio decretæ 82
Homerus ſolus appellari Poeta meruit 6
Homeri laus ibid.
Homerus, & Archilochus ſoli perfectiſſimi in ijs operib⁹, quorum primi auctores fuere ibid.
Homer⁹ quãdo floruerit ibid.

Homerus nō cæcus genitus 7
Q. Hortenſius de Minatij Magij virtutibus in annalibus retulit 93
Q. Hortenſius orator 67
Q. Hortenſij mors 84
Hortenſius, Hortenſij oratoris filius, obtruncatur 108

I

IANVS Geminus quoties certæ pacis argumentum clauſus dederit 70
Illyrium, Dalmatiaq. a Ti. Cæſare deuicta 71
Initium in vrbe Roma ciuilis ſanguinis gladiorumq. impunitatis 28
Interamna 19
Inuidia, eminentis fortunæ comes 11
Iones, duce Ione, regionē occupāt, Ioniamq. appellāt, 6
Iones multas inſulas occupāt ibid.
Ionia ibid.
Iphitus Elius Olympiorū certamen, mercatumque inſtituit 9
Iſocrates 22
Italicum bellum 42
Italici belli duces clari 43
Iuba Cn. Pompeio fauebat 88
Iugurtha ſub Africano militauit 36
Iugurthinum bellum 37
Iulia flumen 141
Iulia, Pompeii Magni vxor, decedit 81
Iulia M. Marcelli primum, deinde Agrippæ uxor 131
Iulia Neroni nubit 133
Iuliæ luxuria 137
Iuliæ mœchi pœnas pendunt 138
Iulia in inſulam relegata ibid.
Iulij Blæſi laudes 168
Iulius Florus Galliarum princeps 172
Q. Iulij Poſtumi celebris opera 156
Iurgia inter Pompeiū, & Lucullum 164
Iuuentius Lateranenſis ſeipſe gladio transfixit 99

L

LABIENVS trāſmarinas prouincias magnis momentis concutit 114
occiditur a Ventidio ibid
Lacedæmonij in Aſia Magneſiam colonis occupant 5
Lacedæmonius nullus orator 24
Lælius 23
Lælius orator 35
P. Lænas trib. pl. Sex. Lucilium ſaxo Tarpeio deiicit 53
Langobardi fracti 144
Lariſſa, ab Aeolijs condita 6
Laſthenes, & Panares, duces Cretenſium 65
Latinus, Romuli auus 13

Lebedus ab Ionibus condita 6
Lentulus, & Marcellus conſules 84
Lētulus necatus in carcere 66
Lepidus Aelius augur, quod ſex millibus ædes conduxiſſet, adeſſe iuſſus 36
M. Lepidus pont. max. 99
M. Lepidus a ſenatu hoſtis iudicatus 100
Paullū fratrē, pſcribit 123
uaniſſimus omniū uir 117
Cæſari denunciat, vt Sicilia excedat ibid.
Octauij genib. aduolut⁹ 118
M. Lepidus, Lepidi triumuiri filius, Augusti interficiendi conſilium capit 125
opprimit a Mæcenate ibid.
M. Lepidus a Ti. Nerone copiis oībus præfectus 154
Lesbos inſula 4
Leucas expugnata 121
Lex Licinia 32
Lex Pedia aduerſus Cæſaris interfectores 105
Lex Valeria turpiſſima 51
Libo ingratus, a Ti. Cæſare oppreſſus 172
Licinia lex 32
A. Licinius Nerua Silianus 157
Liuia, Druſi Claudiani filia, Auguſti coniux 115
cum uiro Nerone Siciliam peruehitur 112
Liuius hiſtoricus 22
Liuius 68
M. Liuius Druſus tribunus pl. non bona fortuna uſus 39
interficitur 40
M. Liuij Druſi nouiſſima uox 41. mores ibid.
M. Liuij Druſi domus, poſtea Ciceronis, mox Cenſorini, deinde Statilij Siſennæ ibid.
M. Lollij legati exercitusq; in Germania clades 134
M. Lolli⁹ pecuniæ cupidiſs. ib.
M. Lollij crimen, & mors 139
Luca colonia deducitur 20
Luceria deducta colonia 18
Lucillius 36
Lucretius poeta 68
Lucretius Offella Præneſtis, ac Marij oppugnationi præfuerat 57
Lucullus, Luculli filius, occiditur 108
Lucullus Mithridatem multis locis fundit 64
Cyzicum liberat ibid.
Tigranem uincit ibid.
L. Lucullus profuſæ in ædificijs, conuictibusque, & apparatibus luxuriæ primus auctor 65
L. Lucullus Xerxes togat⁹ cur à Pompeio dictus ibid.
L. Lucullus 73
M. Lucull' circa Fidētiā hoſtes

Sullæ

Sullæ fudit 58
Lucullorum duorum mors 84
Ludi Circenſes 57
Ludi ſcenici a Circenſibus differunt 72
Q. Lutatius Catulus proconſul 39
Lycia, ſeu Lymira vrbs 140
Lycurgus Lacedæmonius claret 7
Lydus, & Tyrrhenus fratres, regnant in Lydia 2
Lydus, & Tyrrhenus fratres, ſterilitate frugum compulſi, ſortiuntur, vter cum parte multitudinis patria decedat ibid.
Lyſippus ſtatuarius præſtantiſſimus 14
M.
Macedoniam Paullus prouinciam fecit 70
Macedonia armis exteris occupatur 149
Q. Macedonici ſeueritas ad Contrebiam imperium 31
Macedonici in Peruſia fictius 11
C. Mecenas vrbis cuſtodiis præfectus 125
M. Lepidum iuuenem opprimit ibid.
Magius Celer Velleianus, Vellei frater 155
Magneſiam Lacedæmonii in Aſia occupant 5
Mancinus Hoſtilius in Numantinos 26
Mancinum verecundia impunitum habuit ibid.
Mancini fœdus turpiſſimũ 128
Manilii trib. pl. lex, vt bellum Mithridaticũ per Cn. Pompeium adminiſtraretur 64
Marcellus Siciliam fecit prouinciam 69
M. Marcelli mors 131
Marcomanni 145. 147
C. Marius ſub Africano miles factus 36
Q. Metelli legatus 37
Marius deſeritur ibid.
primum cõſul creatus ibid.
iterum cõſul Iugurtham in triumpho duxit 38
tertiũ cõſul in Cimbros ibid.
Marii quartum conſulis cum Teutonis conflictus 39
quinctum conſulis fortunatiſſimum prælium ibid.
Marius, ſextum conſul, Seruilii Glauciæ, Saturninique Appuleii furorem armis cõpeſcuit ibid.
ſeptimum conſul cum Cinna 51
eius mors ibid.
Marius urbe a Sulla pulſus 46
in carcerem ductus 47
a ciuibus impoſitus naui in Africam curſum dirigit ibid.

urbis mœnia ingreditur 50
Marius Marij filius conſul anno 26. 55
a Sulla acie pulſus ibid.
interemptus 57
Marobodus Marcomannorũ dux 145
Vari caput ad Cæſarẽ mittit 151
Martia, & Quarta legiones ad Octauium ſe conferunt 97
Marullus Epidius, Flauiuſque Cæſetius trib. pl. in C. Octauio voluntatem regni arguebant 104
Maſſiliam Cæſar proficiſcitur 85
Medon, Codri filius, primus Athenis Archon 3
Medontis poſteri, Medontidæ dicti ibid.
Megara a Peloponeſijs condita ibid.
Menandrus comicus 22
Mena claſſis Pompeianæ præfectus 110, 114
Menecrates claſſis Pompeianæ præfectus ibid
Meſſala Coruinus ſeruatur ceſtris beneficio 107
Meſſallinæ opus egregium 150
Metelli duo fratres vno die triumpharunt 34
Q. Metelli, qui Iugurthinum bellum geſſit, laus 37
Q. Metellus Cretam in pop R. poteſtatem redigit. 65
Metellus Creticus 74
Q. Metellus Macedonic. Pſeudophilippũ vicit, Achæoſq. fudit 13
uel magnificentiæ Romanæ, vel luxuriæ princeps 14
eius ſingularis felicitas ibi.
Metellus Numidicus orator 35
Q. Metelli Numidici triumphus 37
Q. Metellus Numidicus a L. Saturnio ciuitate expulſus 42
Q. Metellus Pius Italici belli Imperator ibid.
Metellus Pius apud Fauentiã Sullæ hoſtes vicit 58
Metellus, & Pompeius ex Hiſpanis triumpharunt 60
Metelli mors 84
Miletus, ab Ionibus condita 6
Milo a Pompeio damnatus, abſolutus a M. Catone 82
Milo Annius lapide ictus periit 104
Miniatij Magij laudes, & geſta 43
Mineruiũ deducta colonia 20
Minturnas coloni miſſi 19
Minucij triumphus 35
Mithridatis odium in Romanos 45
Mithridates Pharnacis filij inſidijs oppreſſus 72

Mitr-

Mitylene ab Aeoliis condita 6
Mitylenæorum perfidia 45
Mucius iuris ſciētia clarus. 35
Mummius Achaico bello gerendo deſtinatus 15
Corinthum funditus eruit 16
Achaicus dictus ibid.
homo nouus 171
rudis 17
L.Murena, & Fannius Cœpio occidendi Cæſaris conſilia ineunt 129
Mycenas Agamemnon in Creta ſtatuit 1
Myrinam condunt Aeolii 6
Myuns ab Ionibus condita ibid.

N

NARBO Marcius colonia in Gallia deducta 21
Nauportum 148
Neapolis a Chalcidenſibus cōdita 5
Neapolis, & Cumarum in Romanos fides eximia ibid.
Naſo 68
Neapolitani Cæſaris Auguſti honori athletarum certamen ſacrauerunt 165
Nepe colonia deducta 18
Neptunia colonia 20
Nero Claudius patriæ redditus 114
Ti. Nero Rhodum proficiſcitur, ibiq. ſeptem annos moratur 136
Romam reuertitur 140
adoptatur a Cæſare Auguſto ibid.
in Germaniā mittitur 141
bello Pannonico deſignatur 149
eius mirus erga milites amor, & cura 153
Nicomedes Bithyniam pop. Rom. legauit 29
Ninus rex Aſſyriorum 8
Nola condita a Tuſcis ibid.
Nolanum bellum 45
Noricos Ti. Cæſar deuicit 71
Noui homines ad celſiores dignitatis gradus euecti 172
Numātia a Scipione deleta 29
Numantinum bellum 26
Numonij Valæ fuga 161

O

Cn. OCTAVIVS Perſeo, ut ſe Romanorum fidei committeret, perſuaſit 14
C.Octauij laudes 95
C.Octauius a C. Cæſare adoptatus 94
C.Octauius equeſtri familia genitus ibid.
C.Octauij, Romam intrantis, ſolis orbis ſuper caput curuatus æqualiter, rotundus, tuſque, in colorem arcus conſpectus eſt 95
C.Octauio ſtatua equeſtris a ſenatu poſita 97

C. Octauij circa Matrimonium uirtus ibid.
C. Octauius conſul 101
C. Octauij dictum de proſcriptis 104
C. Octauij in Illirico, Dalmatiaque expeditiones 115
C. Octauius Pópeio, Siciliæq. bellum infert 116
claſsis maiori parte ui uentorum priuatur ibid.
cum Pompeio claſſe concurrit ibid.
ejus fortiſſimum factũ 117
ad vrbem reuertitur 118
Antonium claſſe vincit 122
ei⁹ ergá victos clemẽtia 123
ad vrbem reditus, ciuiumq. erga eum fauor 126
Octauius conſul iuſſu Cinnæ interfectus 50
Olympici certaminis initiũ 9
Opimianum uinum celeberrimũ ab Opimio dictũ. 34
L. Opimius C. Gracchum, & Fulſium Flaccum morte afficit 32
L. Opimius damnatus 33
Oratorum Argos, Thebæ, Sparta, nullũ habuere 35
Oratores clari 35
Ordinatio comitiorum a D. Auguſto reſtituta 16
Oreſtis, & Electræ factum a diis comprobatum 7
Oreſtes annis XC vixit ibid.
Aegiſthum, cũ Electra ſorore obtruncat ibid.
annis LXX. ægrotat ibid.
a Pyrrho nicturæ ſe iuſtiſicauit ibid.
Pyrrhum Delphis interfecit ibid.
eius liberi ab Heraclidis excluſi 4
circa Lesbum ſedem cepere ibid.
Orodes Parthorum rex 80
Oſci 5
Otho Roſcius lege ſua equitib. in theatro loca reſtituit 63
P
PACORVS, Parthorum regis filius, interimitur 114
Pacuuius in Tragœdijs clarus 35
Pæſtum coloni mittuntur 19
Panares, & Laſthenes Cretenſium duces 65
Pannoniam Ti. Ceſar imperio addidit 71
Pannonia, Dalmatiaq. arma in Romanos corripiunt 143
pannonia pacem petit 154
Panſa, Hirtiusq. Cæſari præditi exercitus principatum, armisq. ſui ũ, armis tenoret 92
Panſæ, atque Hirtij mors 97
parthi Armeniæ manum admouent 137
parthorũ legati ad Sullam 53

Parthorum rex Augusto Romana ſigna remittit 129
obſides filios mittit 132.
Paſſieni virtus 156
Patræ captæ 121
Patres a Romulo electi 10
Patricij a Patribus dicti ibid.
Paullus ad Cannas cæſus 11
Paulli triumphum impedire nonnulli obniſebantur 12
Paulli triũphus quãtum priores exceſſerit ibid.
L. Paulli filij quattuor ibid.
egregij vox 13
filij moriuntur ibid.
Pax circa Brundiſium inter Antonium, & Auguſtum 113
Pax circa Miſenum cum Pompeio inita ibid.
Pedia lex aduerſus Cæſaris interfectores 105
Q. Pedius C. Octauij in conſulatu collega 104
Pelaſgi Athenis commigrauere 4
Pelopis progenies, pulſis Heraclidis, Peloponneſi imperium obtinebat 2
Pelopis progenies ab Herculis progenie expellitur 3
Penthelus & Tiſamenus, Oreſtis filij poſt patrem regnauere triennio 2
Pergamum Agamemnon in Creta ſtatuit ibid.
M. Perperna Sertorium interimit 56
Perſeus a Paullo victus 11
in triumpho ductus a Paullo ibid.
in libera cuſtodia Albæ deceſſit 13
Peruſia ab Octauio expugnatur 111
Petreius 82
Pharnaces Medus Sardanapalum interimit 7
à Cæſare victus 90
Pharſalica acies 87
Pharũ inſulã occupãt Iones 6
Philemon comicus 22
Phocæa ab Ionibus condita 6
Phraates Parthorum rex 129
Picenum coloni miſſi 20
Pindarius Thebas illuminauit 24
Pinetes Pãnonũ dux 148. 154
Piſaurum coloni miſſi 20
L. Piſo bellum in Thracia ortũ comprimit 135
Placentiam coloni miſſi 19
Planci inconſtantia 99
Plancus impetrat, vt Plancus Plotius frater eius proſcriberetur 103
Plancus Fuluiam fugientem comitatur 112
Planci vitia, fugaq; ad Octauium 120
Plato 28
Plautius Siluanus 151

Pom-

Pompeiorũ familiæ quot 49
Cn. Pompeij bello Marſico præclara opera 48
Aſculum capit 49
cum Cinna confligit ibid.
obijt ibid.
Cn. Pompeij iuuenis præclara geſta, & laudes 59
Cn. Pompeius prædonibus orbem liberat 63
gloriæ cupidiſſimus 64
eius de Lucullo dictũ ibid.
victoriæ 68.69.70
Cn. Pompeius omnium gentium, quas adierat, uictor 72
eius inſignes triumphi 73
Cn. Pompeius, & M. Craſſus conſules 80
Cn. Pompeius tertium conſul ſolus 81
a Cæſare maxime alienatus 82
Dyrrhachium trãſmiſit 85
in Pharſalia victus 88
iugulatur 89
Cn. Pompeius, Cn. Pompeij filius, vulneribus confectus 91
Cn. Pompeij filius paruus, Iulia natus, obijt 81
Q. Pompeius conſul 44
Q. Pompeij fœdus turpe 128
Sex. Pompeius deſcribitur 99
Siciliam occupat ibid.
eius cum Cæſare, & Antonio pax 113
dictum ibid.
omnibus, qui ad eum fugerant, reditum, ſalutemq. in pace paciſcitur 114
a Titio iugulatur 116.124
Pompeium primum e Pompeijs conſulem, ad turpiſſima fœdera Numantini deduxere 26
Pompeium gratia impunitũ habuit ibid.
Pompeius Mitylenæis libertatem reſtituit, in vnius Theophanis gratiam 45
Pompeius, collega Sullæ, ſeditione interfectus 47
Pompeius curru vrbem triũpho inuectus 66
tribuniciam poteſtatem reſtituit 61
Pomponij ſingularis in Gracchum fides 33
Pomponij laudes 36
Põponius Flaccus, vir ad omnia recta natus 171
Pontius Teleſinus, Samnitium dux 56
Pontus, Syriaq. Cn. Pompeij virtutis monumenta 70
Popillium, Rutiliumque, qui conſules aſperrime in Ti. Gracchi amicos ſæuierant, poſtea iudiciorum publicorum oppreſſit inuidia 34
M. Popillius Lænas mittitur legatus

gatus ad Antiochum Epiphanem 12
Poſtumij Albini aſpera cenſura
Potentia colonia deducta 20
Priene ab Ionibus condita 6
Princeps faciendo docet recte facere ciues ſuos 169
Proſcriptio triumuiralis 101
Proſcripti ad Sex. Pompeium confluunt 109
Pſeudophilippus a Q. Met. Macedonico ſuperatus 13
Ptolemæus Syriæ rex ab Antiocho Alexandriæ obſeſſus 12
Ptolemæus, ſub aduentum Catonis, vitæ ſuæ vim intulit 79
Ptolemæi in Pompeium perfidia 88, in Cæſarem 89
Puteolos coloni miſſi 20
Pyrrhus Epirum occupat 1
Hermionis nuptias occupauerat 2
Pyrrhus regnat 19

Q

QVADRIGARIVS hiſtoricus 36
Quæ cuiuſque ductu gens, ac natio redacta in formulam prouinciæ, ſtipendia pacta ſit 69

R

RABIRIVS 68
Rætia a Ti. Cæſar. R. imperio nouam ſubiunxit prouinciam 71
Regulus in Africam primus tranſiecit 69
Rhaſcupolis Cotym occidit 172
Rhodij a Romanis deficiunt 10
Rhodiorum in Romanos eximia fides 45
Roma a Romulo condita 10
libera, dominaq. gentiũ 60
Romanorum magnificentia in ædium ſtructuris 35
Romanæ linguæ, & diſciplinæ notitia in Pannonijs omnibus 148
Romana ſigna a Parthorum rege Auguſto remiſſa 129
Rufi Saluideni ſcelesta conſilia 113
Rutilium conſulem iudiciorũ publicorum oppreſſit inuidia 34
Rutilius hiſtoricus 36
P. Rutilius repetundarum ab equitibus damnatus 40
Rutilius conſul Italico bello cæſus 43

S

SACROVIR, Galliarum princeps 172
Sabinarum virginũ raptus 10
Sabinis ſine ſuffragio data ciuitas 19
ius ferẽdi ſuffragij datũ ibi.

Salamine Teucer in Cypro cōſtituit 1
Salernum miſſi coloni 20
Salluena Sextio Caluino deducta ibid.
Salluſtius Thucydidis æmulus 68
Saluidienus 94
Samnitium parti ciuitas data 18
Samos ab Ionibus occupatur 6
Sardanapalus a Pharnace Medo imperio vitaq. priuatur 7
Saticula deducta colonia 19
Scaurus orator 35
P. Scipionis Aemiliani laudes 15. 17
P. Scipio Aemilianus conſul creatus 15
Carthagini bellum infert ibid.
in Hiſpania murali corona donatus eſt ibid.
in Africa obſidionali ibid.
in Hiſpania ex prouocatione hoſtem interimit ibid.
P. Scipio liberalium ſtudiorū & auctor, & admirator 17
Polybiū Panætiumq. domi militiæq. ſecū habuit ibid.
interualla negotiorum otio elegātiſſimo diſpūxit ibid.
P. Scipio Africanus dictus ibid.
P. Scipio Naſica Ti. Gracchū interficit 27
P. Scipio Numantiam ſolo æquat 29
P. Scipio de Ti. Gracchi cæde a Carbone interrogatur ibid.
P. Scipionis Africani mors 30
P. Scipio Aemilianus Africam in formulam redegit prouinciæ 69
Scipio Romanorum potentiæ viam prior, luxuriæ poſterior aperuit 25
Scipio orator 23
Scipio Aemilianus orator 35
Cn. & P. Scipiones primi omnium in Hiſpanias duxere exercitus 70
Scordiſci a Ti. Cæſ. debellati 71
Scribonia Iuliæ mater 138
Scylaciū colonia deducta 20
Segeſtes Varo coniuratos indicat 159
Seianus 157
Seiani Aelii virtus 178
Seianus Aeli[9] Ti. Cæſaris principalium onerum adiutor ibid.
Sentius Saturninus reip. reſtitutus 114
Sentius Saturninus 143. 147
C. Sentii Saturnini conſulis factum præclarum 130

Sertorius Metellum laudabat, pompeium timebat 60
q. perperna interfectus ibi.
seruile bellum 61
seruilia, Lepidi vxor, viuo igni deuorato, diem ſuum obijt 126
seruilij duo apud Cluſiu pro Sulla victores 58
seruili⁹ Glaucia a Mario morte multatus 39
setina colonia deducta 18
sextiæ aquæ 20
sextius Caluinus, sallues deuicit ibid.
M. silanus reip. reſtitutus 114
sinueſſam miſſi coloni 19
silcia 153
siſenna hiſtoriarum auctor 36
smyrna ab Aeolijs condita 6
societas potentiæ inita inter C. Cæſarem, Cn. pompeiũ, & M. Craſſum 77
socrates 22
sophocles tragicus ibid.
sora deducta colonia 19
spartacus fugitiuorum dux 61
spoletium coloni deducti 19
statius Murcus 105
sex. pompeium petit 109
a pompeio interfectus 114
statilius Taurus 169
statuæ equeſtres ex Macedonia Romam delatæ 14
statuæ equeſtres L. sullæ, Cn. põpeio, & C. Cæſari poſi-
tæ 97
sueſſa deducta colonia 18
L. sulla C. Marij quæſtor 38
sulla urbem armis occupat 46
sullæ contra Mithridatem uictoriæ 51
sulla Mithridati uicto leges imponit 52
sullæ quid Magi ex corporis notis reſponderint 53
sulla iuſtis legibus tentat bellum componere 54
scipionem, Norbanumque conſules ſuperat ibid.
dũ uincit, iuſtiſſimo lenior, poſt uictoriam audito crudelior ibid.
Q. sertorium exarmatũ dimittit incolumem ibid.
grates Dianæ ſoluit 55
Mario iuuene occiſo, Felicis nomen aſſumpſit 57
dictator crudelis 58
P. sulpicius 35
P. sulpicius Q. pompeij conſulis filium interfecit 46
exul factus ibid.
P. sulpicij contra sullam pro Mario lex ibid.
P. sulpicius iugulatur ibid.
sulpicius 67
sutrium colonia deducta 18
syria facta ſtipendiaria 69
syria, pontusque Cn. pompeij uirtutis monumenta 70

TAR-

T

Tarracina deducta colonia 18
Tarentum colonia deducta 29
Tegeam Agamemnon in Creta ſtatuit 1
Telamon, & Teucer, fratres ibid.
Teminus, vnus ex Heraclidis 3
Tenos occupatur ab Ionibus 6
Terentius 22
Tergeſtes 148
Teucer, & Telamon, fratres 1
Thebanus nullus orator 24
Theophanes 45
Theſſalus Theſprotius Theſſaliam armis occupat 4
Theſſalia, prius Myrmidonũ ciuitas vocitata ibid.
Theſſalos a Theſſalo, filio Herculis, appellatos cur non dicendum ibid.
Tibullus 68
Tigranes a L. Lucullo uictus 64
Tigranis filius, deinde Tigranes, ſupplex ad Pompeium venit 68
Tigranes ingenti multatur pecunia 69
Titius Sex. Pópeium iugulat 116. ad Octauium transfugit 121
Tullius eloquentium principes 23
Tyrrhenus, & Lydus, fratres 2
Tyrrhenũ ſors decedendi contigit ib d.
Tyrrhenus, peruectus in Italiam, loco, incolis, & mari nomen dedit ibid.

V

Valentia colonia deducta 19
Valerius Antias hiſtoricus 36
Valerius Flaccus conſul turpiſſimæ legis auctor 51
Valerius Flaccus conſularis a Fimbria interfectus 52
Varro 68
Varus Quinctilius 158. liberti manu iugulatur 108
Varus a Germanis cæſus 160 ſe ipſe transfigit ibid.
Vatinius 105
Vatinij deformitas corporis, ingenijq. turpitudo ibid.
C. Velleius gladio ſe ipſe trãſfixit 112
Velleius miles factus 141
Velleij votum de ſalute Ti. Cæſaris 174
Venetia diu in poteſtate Antonij ab Aſinio retenta 112
Ventidius triumphat Labienum, Parthosque, & Pacorum regis filium exſtinguit 114

Ve-

Venuſiam mittūtur coloni 19
Verſus de Lepido, & Planco, qui proſcripſerant fratres 103
Vibillius primipili centurio 114
Viēnenſium diſſenſiones 163
Vindelicos debellauit Ti. Cæſar 71
Viriathus, latronum in Hiſpania dux, a Seruilio Cæpione interemptus 26
Virgilius, carminum princeps 68
Vtica, a Tyria claſſe condita 4
Vxorum fides in proſcriptos ſumma, libertorum media, ſeruorum aliqua, filiorum nulla 173

IN VELLEIVM ACIDALII

VELLEIANAE LECTIONES

INDEX

...albenij coniecturis aſſenſum 8. 102. 25
...em, ornatus cauſſa prænomini Is appenditur 80
...eſperatio militum victoriā ſæpius parit 39. 40
...iducere 14
...ionyſij Gothofredi Ciceroniana editio parum bonæ fidei 91
...icæ emend. 101
...iſpectim 72
...iſſimulus 78
...iſſors 68
...ubium & Anceps an pro eodē 108
...iuter veterum delicias 136
...pro I ſæpe in Velleio ſcriptum; itaque vnde 112. 113. 131
...ccipere 105
...leganter, eleganter i. diligens, diligenter 20
...nij Thyeſtes emend. explic. 79
...ſpectare, Eſpectator 46
...ſpicere 45
...s tamen 74. 75
...vocati 126
...xcipere 105
...ercula triumfalia 98
...irmus propoſiti 91
...lorus emend. 14. 43. 88. 97. 9... 119. 131
...ranciſcus Modius 86. 113
...alliæ prouinciæ 6
...ellius emend. 9. 11. 54. 93. 93 95
Gloſſæ ueteres emend. 173
Græcia inuentus 6
Græcia ſapientia 6
Hadrianus Iunius 137
Henrici Stephani Gloſſæ antiquæ 72. Gelliana editio 94
Hoc i. propter hoc 15
Honerare, Honerem; Honorare, Honorem; Onerare, Onerem; quomodo ſibi inuicem ſubſtituantur 136. 137
Horatius ſollicitatus 124
Iacobus Bongarſius 46. 47. 56 *eius coniecturis non aſſenſum* 7. 82. 83. 99
Iacobi Cuiacij laus & emendatio 81
Iacobus Scheckius 6. 45. 104. 110. 111 *eius emendationes probatæ 6. 74. 84. improbatæ 5. 17. 61. 67. dubiæ 62. 110.*
Ianus Douſa P. 106
Ianus Douſa F. 117
Iani Gulielmij laus & obitus prematurus 72. 77. 79. 142
Iani Palmerij decantata laus & mors deplorata 77. 78. eiuſdē emendationes 78. 79. 140
Ictus temporis 189
Id i. ob id 16
Idem pro Is 80
In, abundat 104
Indignatio 11
In omnia i. pro-ſus 56

M *In*

urbis mœnia ingreditur 50
Marius Marij filius conſul anno 26. 55
a Sulla acie pulſus ibid.
interemptus 57
Maroboduus Marcomannorũ dux 145
Vari caput ad Cæſarẽ mittit 161
Martia, & Quarta legiones ad Octauium ſe conferunt 97
Marullus Epidius, Flauiuſque Cæſetius trib. pl. in C. Octauio uoluntatem regni arguebant 104
Maſſiliam Cæſar proficiſcitur 85
Medon, Codri filius, primus Athenis Archon 3
Medontis poſteri, Medontidæ dicti ibid.
Megara a Peloponeſijs condita ibid.
Menandrus comicus 22
Mena claſſis Pompeianæ præfectus 110.114
Menecrates claſſis Pompeianæ præfectus ibid
Meſſala Coruinus ſeruatur Ceſtris beneficio 107
Meſſallinæ opus egregium 150
Metelli duo fratres uno die triumpharunt 34
Q. Metelli, qui Iugurthinum bellum geſſit, laus 37
Q. Metellus Cretam in pop R. poteſtatem redigit. 65
Metellus Creticus 74
Q. Metellus Macedonic. Pſeudophilippũ uicit, Achæoſq. fudit 13
uel magnificentiæ Romanæ, vel luxuriæ princeps 14
eius ſingularis felicitas ibi.
Metellus Numidicus orator 35
Q. Metelli Numidici triumphus 37
Q. Metellus Numidicus a L. Saturnio ciuitate expulſus 42
Q. Metellus Pius Italici belli Imperator ibid.
Metellus Pius apud Fauentiã Sullæ hoſtes vicit 58
Metellus, & Pompeius ex Hiſpanis triumpharunt 60
Metelli mors 84
Miletus, ab Ionibus condita 6
Milo a Pompeio damnatus, abſolutus a M. Catone 82
Milo Annius lapide ictus periit 104
Minatij Magij laudes, & geſta 43
Mineruiũ deducta colonia 29
Minturnas coloni miſſi 19
Minucij triumphus 35
Mithridatis odium in Romanos 45
Mithridates Pharnacis filij inſidijs oppreſſus 72

Mitylene ab Aeolijs condita 6
Mitylenæorum perfidia 45
Mucius iuris ſciētia clarus. 35
Mummius Achaico bello gerendo deſtinatus 15
Corinthum funditus eruit 16
Achaicus dictus ibid.
homo nouus 171
rudis 17
L. Murena, & Fannius Cœpio occidendi Cæſaris conſilia ineunt 129
Mycenas Agamemnon in Creta ſtatuit 1
Myrinam condunt Aeolii 6
Myuns ab Ionibus condita ibid.

N

Narbo Marcius colonia in Gallia deducta 21
Nauportum 148
Neapolis a Chalcidenſibus cōdita 5
Neapolis, & Cumarum in Romanos fides eximia ibid.
Naſo 63
Neapolitani Cæſaris Auguſti honori athletarum certamen ſacrauerunt 165
Nepe colonia deducta 18
Neptunia colonia 20
Nero Claudius patriæ redditus 114
Ti. Nero Rhodum proficiſcitur, ibiq. ſeptem annos moratur 136
Romam reuertitur 140
adoptatur a Cæſare Auguſto ibid.
in Germaniā mittitur 141
bello Pannonico deſignatur 149
eius mirus erga milites amor, & cura 153
Nicomedes Bithyniam pop. Rom. legauit 29
Ninus rex Aſſyriorum 8
Nola condita a Tuſcis ibid.
Nolanum bellum 45
Noricos Ti. Cæſar deuicit 71
Noui homines ad celſiores dignitatis gradus euecti 172
Numātia a Scipione deleta 29
Numantinum bellum 26
Numonij Valæ fuga 161

O

Cn. Octavius Perſeo, ut ſe Romanorum fidei committeret, perſuaſit 11
C. Octauij laudes 95
C. Octauius a C. Cæſare adoptatus 94
C. Octauius equeſtri familia genitus ibid.
C. Octaui, Romam intrātis, ſolis orbis ſuper capite curuatus æqualiter, rotundusque, in colorem arcus, conſpectus eſt 95
C. Octauio ſtatua equeſtris a ſenatu poſita 97

C. Octauij circa Mutinam uirtus ibid.
C. Octauius consul 101
C. Octauij dictum de proſcriptis 104
C. Octauij in Illirico, Dalmatiaque expeditiones 115
C. Octauius Pōpeio, Siciliæq. bellum infert 116
claſsis maiori parte ui uentorum priuatur ibid.
cum Pompeio claſſe concurrit ibid.
eius fortiſſimum factū 117
ad vrbem reuertitur 118
Antonium claſſe vincit 122
ei⁹ erga victos clemētia 123
ad vrbem reditus, ciuiumq. erga eum fauor 126
Octauius conſul iuſſu Cinnæ interfectus 50
Olympici certaminis initiū 9
Opimianum vinum celeberrimū ab Opimio dictū 34
L. Opimius C. Gracchum, & Fulliuum Flaccum morte afficit 32
L. Opimius damnatus 33
Oratorem Argos, Thebæ, Sparta, nullū habuere 37
Oratore clari 38
Ordinatio comitiorum a D. Auguſto relicta 160
Oreſtis, & Electræ factum a diis comprobatum 17
Oreſtes annis XC vixit ibid.
Aegiſthum, cū Electra ſorore obtruncat ibid.
annis [illegible] regnauit ibid.
a Pyrrho [illegible] iudicauit ibid.
Pyrrhum Delphis interfecit ibid.
eius liberi ab Heraclidis excluſi 4
circa Lesbum ſedem ceperunt [illegible] ibid.
Orodes Parthorum rex 80
Oſci 5
Otho Roſcius lege ſua equitib. in theatro loca reſtituit 63

P

Pacorvs, Parthorum regis filius, interimitur 114
Pacuuius in Tragœdijs clarus 35
Pæſtum coloni mittuntur 19
Panares, & Laſthenes Cretenſium duces 65
Pannoniam Ti. Cęſar imperio addidit 71
Pannonia, Dalmatiaq. arma in Romanos corripiunt 143
Pannonia pacem petit 154
Panſa, Hirtiuſq. Cæſari prædixerunt, ut principatum, armiſque [illegible] armis teneret 92
Panſæ, atque Hirtij mors 97
parthi Armeniæ inanem admouent 137
parthorū legati ad Sullam 53

Parthorum rex Augusto Romana ſigna remittit 129
obſides filios mittit 132
Paſſieni virtus 156
Patræ captæ 121
Patres a Romulo electi 10
Patricij a Patribus dicti ibid.
Paullus ad Cannas cæſus 11
Paulli triumphum impedire nonnulli obnitebantur 12
Paulli triũphus quãtum priores excesserit ibid.
L. Paulli filij quattuor ibid.
egregij vex 13
filii moriuntur ibid.
Pax circa Brundiſium inter Antonium, & Auguſtum 113
Pax circa Miſenum cum Pompeio initur ibid.
Pedia lex aduerſus Cæſaris interfectores 105
Q. Pedius C. Octauij in conſulatu collega 101
Pelaſgi Athenas commigrauere 4
Pelopis progenies, pulſis Heraclidis, Peloponneſi imperium obtinebat 2
Pelopis progenies ab Herculis progenie expellitur 3
Penthelus & Tiſamenus, Oreſtis filij poſt patrem regnauere triennio 2
Pergamum Agamemnon in Creta ſtatuit ibid.
M. Perperna Sertorium interimit 56
Perſeus a Paullo victus 11
in triumpho ductus a Paullo ibid.
in libera cuſtodia Albæ deceſſit 13
Peruſia ab Octauio expugnatur 111
Petreius 82
Pharnaces Medus Sardanapalum interimit 7
à Cæſare victus 90
Pharſalica acies 87
Pharũ inſulã occupãt Iones 6
Philemon comicus 22
Phocæa ab Ionibus condita 6
Phraates Parthorum rex 129
Picenum coloni miſſi 20
Pindari os Thebas illuminauit 24
Pinetes Pãnonũ dux 148, 154
piſaurum coloni miſſi 20
L. piſo bellum in Thracia ortũ comprimit 135
placentiam coloni miſſi 19
planci inconſtantia 99
plancus impetrat, vt Plancus plotius frater eius proſcriberetur 103
plancus Fuluiam fugientem comitatur 113
planci vitia, fugaq; ad Octauium 120
plato 22
plautius Siluanus 151

Pom-

Pompeiorũ familiæ quot 49
Cn. Pompeij bello Marſico præclara opera 48
Aſculum capit 49
cum Cinna confligit ibid.
obijt ibid.
Cn. Pompeij iuuenis præclara geſta, & laudes 59
Cn. Pompeius prædonibus orbem liberat 63
gloriæ cupidiſſimus 64
eius de Lucullo dictũ ibid.
victoriæ 68.69.70
Cn. Pompeius omnium gentium, quas adierat, uictor 72
eius inſignes triumphi 73
Cn. Pompeius, & M. Craſſus conſules 80
Cn. Pompeius tertium conſul ſolus 81
a Cæſare maxime alienatus 82
Dyrrhachium trãſmiſit 85
in Pharſalia victus 88
iugulatur 89
Cn. Pompeius, Cn. Pompeij filius, vulneribus confectus 91
Cn. Pompeij filius paruus, Iulia natus, obijt 81
Q. Pompeius conſul 44
Q. Pompeij fœdus turpe 128
Sex. Pompeius deſcribitur 99
Siciliam occupat ibid.
eius cum Cæſare, & Antonio pax 113
dictum ibid.
omnibus, qui ad eum fugerant, reditum, ſalutemq. in pace paciſcitur 114
a Titio iugulatur 116.124
Pompeium primum e Pompeijs conſulem, ad turpiſſima fœdera Numantini deduxere 26
Pompeium gratia impunitũ habuit ibid.
Pompeius Mitylenæis libertatem reſtituit, in vnius Theophanis gratiam 45
Pompeius, collega Sullæ, ſeditione interfectus 47
Pompeius curru vrbem triũpho inuectus 60
tribuniciam poteſtatem reſtituit 61
Pomponij ſingularis in Gracchum fides 33
Pomponij laudes 36
Põponius Flaccus, vir ad omnia recta natus 171
Pontius Teleſinus, Samnitium dux 56
Pontus, Syriaq. Cn. Pompeij virtutis monumenta 70
Popillium, Rutiliumque, qui conſules aſperrime in Ti. Gracchi amicos ſæuierant, poſtea iudiciorum publicorum oppreſſit inuidia 34
M. Popillius Lænas mittitur legatus

gatus ad Antiochum Epiphanem 11
Poſtumij Albini aſpera cenſura
Potentia colonia deducta 20
Priene ab Ionibus condita 6
Princeps faciendo docet recte facere ciues ſuos 169
Proſcriptio triumuiralis 101
Proſcripti ad Sex. Pompeium confluunt 109
Pſeudophilippus a Q. Met. Macedonico ſuperatus 13
Ptolemæus Syriæ rex ab Antiocho Alexandriæ obſeſſus 12
Ptolemæus, ſub aduentum Catonis, vitæ ſuæ vim intulit 79
Ptolemæi in Pompeium perfidia 88, in Cæſarem 89
Puteolos coloni miſſi 20
Pyrrhus Epirum occupat 1
Hermionis nuptias occupauerat 2
Pyrrhus regnat 19

Q

QVADRIGARIVS hiſtoricus 36
Quæ cuiuſque ductu gens, ac natio redacta in formulam prouinciæ, ſtipendiaria fit 69

R

RABIRIVS 68
Rætia a Ti. Cæſare R. imperio nouam ſubiunxit prouinciam 71
Regulus in Africam primus tranſiecit 69
Rhaſcupolis Cotym occidit 172
Rhodij a Romanis deficiunt 10
Rhodiorum in romanos eximia fides 45
Roma a Romulo condita 10
libera, dominaq. gentiũ 60
romanorum magnificentia in ædium ſtructuris 35
Romanæ linguæ, & diſciplinæ notitia in Pannonijs omnibus 148
Romana ſigna a Parthorum rege Auguſto remiſſa 129
Rufi Saluideni ſcelesta conſilia 113
Rutilium conſulem iudiciorũ publicorum oppreſſit inuidia 34
Rutilius hiſtoricus 36
P. Rutilius repetundarum ab equitibus damnatus 40
Rutilius conſul Italico bello cæſus 43

S

SACROVIR, Galliarum princeps 172
Sabinarum virginũ raptus 10
Sabinis ſine ſuffragio data ciuitas 19
ius ferẽdi ſuffragij datũ ibi.

Salamina Teucer in Cypro cõſtituit 1
Salernum miſſi coloni 20
Salluuia Sextio Caluino deuicta ibid.
Salluſtius Thucydidis æmulus 68
Saluidienus 94
Samnitium parti ciuitas data 18
Samos ab Ionibus occupatur 6
Sardanapalus a Pharnace Medo imperio vitaq; priuatur 7
Saticula deducta colonia 19
Scaurus orator 35
P. Scipionis Aemiliani laudes 15.17
P. Scipio Aemilianus conſul creatus 15
Carthagini bellum infert ibid.
in Hiſpania murali corona donatus eſt ibid.
in Africa obſidionali ibid.
in Hiſpania ex prouocatione hoſtem interimit ibid.
P. Scipio liberalium ſtudiorū & auctor & admirator 17
Polybiū Panætiumq; domi militiæq; ſecū habuit ibid.
interualla negotiorum otio elegātiſſime diſpūgit ibid.
P. Scipio Africanus dictus ibid.
P. Scipio Naſica Ti. Gracchū interficit 27
P. Scipio Numantiam ſolo æquat 29
P. Scipio de Ti. Gracchi cæde a Carbone interrogatur ibid.
P. Scipionis Africani mors 30
P. Scipio Aemilianus Africam in formulam redegit prouinciæ 69
Scipio Romanorum potentiæ viam prior, luxuriæ poſterior aperuit 25
Scipio orator 35
Scipio Aemilianus orator 35
Cn. & P. Scipiones primi omnium in Hiſpanias duxere exercitus 70
Scordiſci a Ti. Cæſ. debellati 71
Scribonia Iuliæ mater 138
Scylaciū colonia deducta 20
Segeſtes Varo coniuratos indicat 159
Seianus 157
Seiani Aelii virtus 178
Seianus Aeli⁹ Ti. Cæſaris principalium onerum adiutor ibid.
Sentius Saturninus reip. reſtitutus 114
Sentius Saturninus 143. 147
C. Sentii Saturnini conſulis factum præclarum 130

Sertorius Metellum laudabat,
pompeium timebat 60
a Perperna interfectus ibi.
seruile bellum 61
seruilia, Lepidi vxor, viuo igni
deuorato, diem ſuum obijt 126
seruilij duo apud Cluſiũ pro
Sulla victores 58
seruili⁹ Glaucia a Mario mor
te multatus 39
setina colonia deducta 18
sextiæ aquæ 20
sextius Caluinus, sallues deui
cit ibid.
M. silanus reip. reſtitutus 114
sinueſſam miſſi coloni 19
silicia 153
siſenna hiſtoriarum auctor 36
smyrna ab Aeolijs condita 6
societas potentiæ tripita inter
C. Cæſarem, Cn. pompeiũ,
& M. Craſſum 77
socrates 22
sophocles tragicus ibid.
sora deducta colonia 19
spartacus fugitiuorum dux 61
spoletium coloni deducti 19
statius Murcus 105
sex. pompeium petit 109
a pompeio interfectus 114
statilius Taurus 169
statuæ equeſtres ex Macedo-
nia Romam delatæ 14
statuæ equeſtres L. sullæ, Cn.
pompeio, & C. Cæſari, poſi-
tæ 97
sueſſa deducta colonia 18
L. sulla C. Marij quæſtor 38
sulla urbem armis occupat 46
sullæ contra Mithridatem ui-
ctoriæ 51
sulla Mithridati uicto leges
imponit 52
sullæ quid Magi ex corporis
notis reſponderint 53
sulla iuſtis legibus tentat bel-
lum componere 54
scipionem, Norbanumque
conſules ſuperat ibid.
dũ uincit, iuſtiſſimo lenior,
poſt uictoriam audito cru-
delior ibid.
Q. sertorium exarmatũ di-
mittit incolumem ibid.
grates Dianæ ſoluit 55
Mario iuuene occiſo, Feli-
cis nomen aſſumpſit 57
dictator crudelis 58
P. sulpicius 35
P. sulpicius Q. pompeij conſu-
lis filium interfecit 46
exul factus ibid.
P. sulpicij contra sullam pro
Mario lex ibid.
P. sulpicius iugulatur ibid.
sulpicius 67
sutrium colonia deducta 18
syria facta ſtipendiaria 69
syria, pontusque Cn. pom-
peij uirtutis monumenta 70

T.

TARRACINA deducta colonia 18
Tarentum colonia deducta 20
Tegeam Agamennon in Creta ſtatuit 1
Telamon, & Teucer, fratres ibid.
Teminus, vnus ex Heraclidis 3
Tenos occupatur ab Ionibus 6
Terentius 22
Tergeſtes 148
Teucer, & Telamon, fratres 1
Thebanus nullus orator 24
Theophanes 45
Theſſalus Theſprotius Theſſaliam armis occupat 4
Theſſalia, prius Myrmidonũ ciuitas vocitata ibid.
Theſſalos a Theſſalo, filio Herculis, appellatos cur non dicendum ibid.
Tibullus 68
Tigranes a L. Lucullo uictus 64
Tigranis filius, deinde Tigranes, ſupplex ad Pompeium venit 68
Tigranes ingenti multatur pecunia 69
Titius Sex. Pópeium iugulat 116. ad Octauium transfugit 121
Tullius eloquentium princeps 23
Tyrrhenus, & Lydus, fratres 2
Tyrrhenũ ſors decedendi contigit ibid.
Tyrrhenus, peruectus in Italiam, loco, incolis, & mari nomen dedit ibid.

V

VALENTIA colonia deducta 19
Valerius Antias hiſtoricus 36
Valerius Flaccus conſul turpiſſimæ legis auctor 51
Valerius Flaccus conſularis a Fimbria interfectus 52
Varro 68
Varus Quinctilius 158. liberti manu iugulatur 108
Varus a Germanis cæſus 160 ſe ipſe transfigit ibid.
Vatinius 105
Vatinij deformitas corporis, ingeniiq. turpitudo ibid.
C. Velleius gladio ſe ipſe trãſfixit 112
Velleius miles factus 141
Velleij votum de ſalute Ti. Cæſaris 174
Venetia diu in poteſtate Antonij ab Aſinio retenta 112
Ventidius triumphat Labienum, Parthosque, & Pacorum regis filium exſtinguit 114

Venuſiam mittũtur coloni 19
Verſus de Lepido, & Planco, qui proſcripſerant fratres 103
Vibillius primipili centurio 114
Vienenſium diſſenſiones 163
Vindelicos debellauit Ti. Cæſar 71
Viriathus, latronum in Hiſpania dux, a Seruilio Cæpione interemptus 26
Virgilius, carminum princeps 68
Vtica, a Tyria claſſe condita 4
Vxorum fides in proſcriptos ſumma, libertorum media, ſeruorum aliqua, filiorum nulla 103

IN VALENT. ACIDALII

VELLEIANAS LECTIONES

INDE

Accii Atreus explicatus 134
Accipere 105.106
Ad & Ob vices mutant 17
Adlcere pro adjicere 146
Adiectiua in Is & Vs pariter exeuntia 106
Adsiſcere 107
Aedilis pro ædilitate 117
Aldi Manutij coniecturæ & lectiones probatæ 37.38.39.43.61
reprobatæ 5.7.11.58.59.60.63.67.68.70.73.83.84.96.111
Amnestia Atheniensium imitata Romanis 87
Anceps & Dubium an pro eo=e 108
Apisci 49
Appuleius leuiter emend. 5.41.75.103.105.106.144
Assentari, Assentatio in partem bonam 142
Athenæ eloquentia & operibus clarißimæ 27
Augere 11
Ausonius correct. 102.132.139
Brachia uiæ, muri, Oceani 50.51
Cæcilius emend. 101
Carol i Sigonij coniectura recepta 74
Catullus explic. 75.91.94.95.120
Cenſor pro cenſura 117
Certis 71.72
Cicero emend. 18.46.51.52.53.74.75.91.94.95.120
complecti familias, domus, genere, nobilitate 141
Conctari, Contari, Cunctari eadē & vnde 19
Conſors 68
Conſortio 121
Conſpectus 68
Conſensus anguſti claui 113
Conualeſcere 82
Conuerſatio.i.conuerſio 142
Coaleſcere 82
Copiæ pro cibo 127
Corinthia opera celeberrima 26
COS. nota quomodo notet 45
Daniel Bucretius 6.13.42.69
eius coniecturæ 6.42.51.59.102.132.141
Deficere 140

Del-

Dilbenij coniecturis aſſenſum 8. 102. 25
Dem, ornatus cauſſa præpoſitiui Is appenditur 80
Deſperatio militum victoriã ſæpius parit 39. 40
Diducere 14
Dionyſij Gothofredi Ciceroniana editio parum bonæ fidei 91
Dixæ emend. 101
Diſpectum 72
Diſſimulus 78
Diſſors 68
Dubium & Anceps an pro eodē 178
Eiuſ ex veterum delicias 136
E pro I ſæpe in Velleio ſcriptum: iſque vnde 112. 113. 131
Eccipere 105
Elegans, eleganter i. diligens, diligenter 20
Ennij Thyeſtes emend. explic. 79
Eſpectare, Eſpectator 66
Eſpicere 45
Eſtamen 74. 75
Euocati 126
Exſipere 105
Fercula triumfalia 98
Firmus propoſiti 93
Florus emend. 14. 43. 88. 97. 98. 119. 131
Franciſcus Modius 86. 113
Galliæ prouinciæ 6
Gellius emend. 9. 11. 54. 93. 94. 95
Gloſſæ veteres emend. 173
Græcia iuuentus 6
Græcia ſapientia 6
Hadrianus Iunius 137
Henrici Stephani Gloſſæ antiquæ 72. Gelliana editio 94
Hoc i. propter hoc 15
Honerare, Honerem; Honorare, Honorem; Onerare, Onerem; quomodo ſibi inuicem ſubſtituantur 136. 137
Horatius ſollicitatus 124
Iacobus Bongarſius 46. 47. 66
eius coniecturis non aſſenſum 7. 82. 83. 99
Iacobi Cuiacij laus & emendatio 81
Iacobus Scheckius 6. 45. 104. 110. 111
eius emendationes probatæ 6. 74. 84. improbatæ 5. 17. 61. 67. dubiæ 62. 110
Ianus Douſa P. 106
Ianus Douſa F. 117
Iani Gulielmij laus & obitus præmaturus 72. 77. 79. 142
Iani Palmerij decantata laus & mors deplorata 77. 78. eiuſdē emendationes 78. 79. 140
Iſtius temporis 189
Id i. ob id 16
Idem pro Is 80
Inabundat 104
Indignatio 58
In omnia i. prorſus 56

In partibus.i.particulatim 71
Inprimò 100
Inſtar.i.inſtrumentum 100
Interdum.i interim 103.104
In totum, in longum, in tantum &c. 123
Intueri 109.110
Ioannis Caſelij laus & emendationes 51.52
Ioſephi Scaligeri diuinitas, & principatus in omni eruditione 74.101
Iulia Helmæſtadij 13
Iuſtinus emend. 19.46.60.82. 85.86.99.100.136.144.145. 146.147.148.149
Iuſtus Lipſius 117.150.151
Lactantius explic. 109
Lætus expeditionis 79
Lambinus reiectus 46.120
Maculare 11.13
Magnam partem 49
Magnifica prælia 59
Maior æui, græciſmus 62
Matth. Klockius 111
Medium eſſe re quapiam 16
Mille equitum 148
Minuere 13
Moliri, paſſiuè 22
Momentum 107
Monstra 13
Muretus 74.134
Mutare 19
Nequities 96
Nomens pro renidens 100.101
Nomen Raudium, Tarquinium, Polum, Scotinon 44
Nomina propria inuerſo plerunque ordine Velleius ponit 84
Nauitatis nobiliſſimæ homo 66
Ob & Ad vices mutant 17
Occaſus 58
Occurſus 57
Opimianum vinum annoſum 42
Opiparis, opipare 106
Ouare & triũphare iungit Velleius 117
Pacuuius emend. 137
Par 97
Partibus.i.particulatim 70
Particulæ, Interdum & Siue ſemel poſitæ, bis intelligendæ 123
Per omnia.i.omnino 63
Petronius leuiter emend. 13.14. 106
Plautus explic. 15.75.103
Præconius 145
Præditus 138
Præſens 138
Præſtinguere 132
Pro licito, pro bono, æquo, &c. 121
Propertius emend. 14.76.88. *deſenſus & explic.* 21.114.115. 117
Putcani correctio amplexata 59
Quadrigarius tentatus 78
Quatere imperium, vrbes, dignitatem 59

Quæ-

Quæſere 69
Quatinus 97 98
Quid; quid? etiam. 75
Quod; abundat in ſermone 131
Re præpoſitio variæ ſignificatio-nis in compoſitione; ſæpe etiã nullius 40.41
Recipere 41
Reddere 41
Refrigerare 111
Repetere 40
Reprehendere 149
Reſtituere 41
Reſurgere 41
Salluſtius emend. 13
Sanctus an Sanus quid Velleio 58
Scripturæ nouitiæ pro ueteri, affectatio exploſa 92.93.94
Sedare 14
Sedere 14
Seneca explic. 44.109.146.
emend. 47.48.49.150.151
Septenarius numerus ſacer 44
Sequi cum aliis compoſitis, pro narrare 133
Si, eleganter omittitur 101.102
Si, pro etſi 118.119
Simplicitas Velleio quid 163
Simulus, ſimulè 78
Suâ fortuna 85
Sub præpoſitionis vſus varior 121
Sub ictu habere, eſſe 108.109
Sub ictum venire 109
Sub oculis & ore 108
Suffeni Catulliani 68
Suſpectus 68
Suus euentus 86
Tam i valdè 103
Tamen, nouè explic. 74.75
Tamen. Tandem, Tantum & ſedem & ſenſum in uicem mutant 60
Tantum quòd 131
Terentius explic. 15. *etiam emẽd.* 28.29.30.31.32.33.34
Traiectione multa in Velleio reſtituta 143
Vbi vbique 85
Velleius affectibus variis nec moderatis 25
oſtentator 89
ſui ipſius frequens imitator 56.66.97
eius loca ſimilia 16.38.55. 56 61.62.63.67 80.96.97. 103.107.108.116.117.118. 123.128.130.133.134.142. 149
Ventus, aduentus, reuentus 57
Verba agendi terminatu paſſiendi ſignificatu 113.115.14.15
Verba cõpoſita pro ſimplicib. 40
Verba ſimplicia pro cõpoſitis 50
Virgilius tentatus 136
Vndiqueſecus 149
Vrere 105
Vt, ſæpe abundat 64

DE COMMISSIS ET OMISSIS
LECTORI.

INeptitudinem typographi multis locis, lector, vides: etiam non paucis eiuſdem neglegentiam: illam, præcipuè in voculis illis tribus quatuorue Græcanicis, & quibuſdam interpunctis, accentibusq;, quorum heic neſcitur vſus aut ſpernitur: iſtam, in turbatis paginarum aliquot numeris; in literarum permutatione, tranſpoſitione; denique & harum ſæpe, & vocum, immò linearum, immò annotationum aliquando integrarũ omiſſione. Hæc, commune Cuſorum fermè omnium, noſtri peculiare & genuinum vitium: illa, paucorum labes, opinor; nullius quidem omnium tanta, quanta huius, ſcio. Vtriuſque errata generis pleraque omnia corrigẽda cuique de ſua ſibi induſtria relinquo: nec veniam eorum multis deprecor, quam non iniqui vltrò omnes mihi largientur. Noſtræ quidem diligentiæ nihil parſimus, nec labores moleſtiasq; vllas, non etiam incommoda ſtudiorum grauiſſima refugimus, quin, humanitus quantum poteſt, erratis omnibus caueretur: Sed nec Argum, nec Herculem ipſum vel perſpiciendis vel damãdis fuiſſe tot ac tam varijs opinor. Profectò hydra hæc vera fuit, & præ qua, vel ſi nugæ non fuerunt, nugas tamen maximas fuiſſe oportet illã Herculanã. ita quò plura vicia recidi, eò ſtatim, iſtius chalcographi ignauitate dicã potius, an ignaritate? plura & tetriora vſq; & vſq; ſuppullurarũt.

Sed

Sed è priori genere notanda nobis tamē hæc pauca neceſſario viſa ſunt. in ipſo Velleio locis aliquot numeri adulterati ſunt, quibus imponenda lineola fuerat, millenarij nota. Hanc exprimere Plantinus ille noſter vel cōmodè ſatis nequijt, vel peritè ſatis neſcijt. itaque me licet multū clamante neglexit. Heic dabo quemque locum ordine, ut ipſe tibi vulgatam notulam vbique ſuperſcribas.

P.	34.	V.	22.	IIII.
P.	39.	V.	3.	CL.
P.	42.	V.	18.	CCC.
P.	49.	V.	4.	V. & LXX.
P.	ead.	V.	5.	LX.
P.	52.	V.	1.	CC.
P.	56.	V.	11.	XL.
P.	61.	V.	18.	XL.
P.	77.	V.	26.	XX.
P.	81.	V.	5.	CCCC.
P.	150.	V.	19.	XX.

Reliqua alia & huius, & alterius generis, tā in Velleio, quam Lectionibus noſtris ſed noſtris maximè, longum ſit perſequi. Et autem facile inter legendum ſe cuius prodent, neq; noſtra certè ſingulari monſtratione aut emēdatione indigent. Etiam de omiſſis adnotationibus nullas adfero: quia fortuita neſcio qua eæ præteritæ, quarum lectione te fraudari neque ego meritò, neque ipſe tu dolere poſſumus. Ad extremum noſtra quoque ſunt alicubi peccata, non tam inſcitiæ illa, quam temeritatis cuiuſdam iuuenilis: quæ tametſi excuſari etiam poterāt, ego tamē fateri ſponte malo. Sed non hoc tempus mei corrigendi.

Erit

Erit, vt illa tollantur, maturè ſatis, atque ante, niſi fruſtra ſpero, quam quis nos admoneat. Nunc rogo ſaltem, homine te, quiſquis es, cuiatis es, humanis lapſibus præbeas: neque virum te oſtendere in puerilibus iſtis exagitandis affectes. Ego quidem is ſum, nõ qui errores meos cælari uelim, ſed qui incilari nolim: quoniam quidem audire malè, vbi facere benè voluerim, æquum minimè arbitror. Atque vt errata aliorũ maliuolè inſectari, adeoue vlla verborum aſperitatę quemquam laceſſere, quod & heic fugi diligenter, & fugiam deinceps perpetuò,

Meum non eſt: ita ſi me canis memorderit, telum nobis non deerit, quo uel rabiem uel impudentiã impetuoſam reprimam: itaque poſtremò, cum Venuſino biformi poeta iterum dicã,

hic ſtilus haud petet vltrò
Quemquam animantem, & me veluti cuſtodiet enſis
Vagina tectus. quem cur diſtringere coner
Tutus ab inſanis Lucumonibus? ò pater & rex
Iuppiter, ut pereat poſitum rubigine telum,
Nec quiſquam noceat cupido mihi pacis. at ille,
Qui me commorit, (melius non tangere, clamo)
Flebit, & inſignis cuncto ridebitur ore.

Haue, mi tu lector: haue, & ſi, non dico merui, ſed meruiſſe volui, faue.